EDIȚIA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA II ASISTENŢA SOCIETĂŢII FILOZOFICE S PETERSBURG ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE PSIHOLOGII JURNAL, fondat de prof N Ya Grotom și A A Abrikosov AN X Sub conducerea lui V P Preobrazhensky, cu asistența directă a lui N Ya Grot, L M Lopatin și Prince S N Trubetskoy și cu participarea strânsă a lui V A Goltsev, V N Ivanovsky, N A Ivantsov, S S Korsakov, Vl S Solovieva, A A Tokarekago N A Umova Cartea I ( ) IANUARIE-FEBRUARIE MOSCOVA Tido-itografie a Asociației I N Kushnarev și Ig, st Pnmenovskhal, oob da Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers" CONŢINUT domnule De la Consiliul Societății Psihologice din Moscova V De la Consiliul Societăţii Filozofice din Sankt Petersburg VII M; S Korelin f -V; Kliucevski* VSHH Utopia artei populare -θ D Batyushkova Filosofia dreptului Cartea întâi -B N Chicherina Ce este filosofia și ce poate și nu poate face da un N Gilyarova Elegie romană şi romantism^-θ- E Korsha Psihologia insectelor (Sfârșit) -V A Wagner Critică și bibliografie I RECENZIA CARTEI ■ Theodor Ziehen Psychophysioiogische Erkermtnisztheorie^-D V Viktorova / * X Rappoport Filosofia istoriei în principalele sale tendințe A K Jivvlөgova pr Nietzsche Așa a vorbit Zarathustra Traducere de S P Prezent - V P Preobrazhensky • (Vezi următoarea țară)· Biblioteca "Runivers" Pagină P FIȘA BIBLIOGRAFICĂ Sh REVIEW JOURNALOV minte Voi, VII: ianuarie-octombrie -P V Mokievkago * Societatea Psihologică din Moscova (Rapoarte despre reuniunile regulate și anuale, rapoarte ale secretarului și trezorierului Societății pentru , trimiteri privind alegerea membrilor de onoare ai Societății, lista membrilor Societăți), Societatea filozofică din Sankt Petersburg (Protocoale despre adunările generale) ANUNTURI - Biblioteca "Runivers" De la Consiliul Societății Psihologice din Moscova Anterior, publicată în decembrie , a -a carte a revistei "Probleme de filosofie și psihologie" este începutul celui de-al zecelea an de apariție (prima sa carte a fost publicată în noiembrie) Intrând în al zecelea an de existență, jurnalul filozofic rus nu poate să nu remarce un fapt foarte reconfortant din istoria sa Societatea filozofică din Sankt Petersburg, fondată în urmă cu un an, s-a adresat Societății de Psihologie din Moscova cu o propunere de a contribui la publicarea revistei Questions of Philosophy and Psychology, ca organ general al gândirii filozofice ruse Societatea de psihologie, desigur, a acceptat cu simpatie propunerea Societății filosofice din Petersburg Din ianuarie , atât societatea psihologică, cât și cea filozofică vor lua parte prietenoasă la revista Questions of Philosophy and Psychology și vor contribui împreună la conținutul și succesul acesteia În unitate este puterea și Biblioteca "Runivers" VI remarcăm aici cu deosebită satisfacţie faptul unirii morale a ambelor Societăţi într-o lucrare rodnică şi importantă pentru patria noastră Cu cât slujim mai amiabil obiectivul înalt de a dezvolta conștiința de sine filozofică în societatea rusă, cu atât mai mult vom beneficia de cauza comună a ridicării idealurilor spiritului în Rusia Președintele Societății de Psihologie din Moscova Nikolai Grot Editor Jurnal totul într-o stare mai bună și mai perfectă Era un ideolog și un ideofil în sensul bun al acestor cuvinte Prin urmare, el, profesor de istorie generală, are o dragoste deosebită pentru istoria literaturii și artei, un interes predominant pentru soarta vieții sale personale, pentru succesul dezvoltării mentale și morale, în istoria culturii Atenția sa a fost concentrată asupra epocilor și mișcărilor, mai ales din belșug în minți și idei puternice care au pătruns adânc în viața maselor de oameni și au stăpânit-o timp de secole întregi - Orientul antic, păgân și biblic, leagănul religiilor, al umanismului, precum primele gânduri libere larg și îndrăznețe El a înțeles "Forța istorică" în sensul de

eroic, și nu de statisticieni amploare, iar în istorie a recunoscut ca eroism doar eroismul mental și moral și numai acesta era capabil să captiveze gândul său prudent, pe care îl prețuia mai ales, independența sa Biblioteca "Runivers" X Deși o astfel de viziune asupra procesului istoric găsește din ce în ce mai puțini adepți, nimeni nu a cântărit încă cu o acuratețe verificată și general recunoscută cât de mult entuziasm subiectiv și cât de mult adevăr științific este în el Dar de mare interes, din punct de vedere biografic și psihologic, este cazul că o astfel de viziune ar putea lua contur într-un om de știință rus din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, care s-a născut și a crescut într-un mediu cât mai îndepărtat de scena mondială, pe care se jucau astfel de drame eroice Da, și oricărui om de știință al timpului nostru, nu numai rușii, chiar și oamenii cu un alt mod de a gândi, nu vor îndrăzni să refuze o energie mentală și morală considerabilă și o stabilitate, dacă ar putea, în deplină siguranță, fără concesii și pierderi, să poarte astfel de o privire convinsă prin presiunea crescută a perspectivei istorice de natură optimistă nu atât de încurajatoare În orice caz, nu există nicio îndoială că o astfel de privire nu ar putea decât să-l ajute pe M S Ruz la departamentul de la Universitatea din Moscova Dar, rămânând până la urmă un istoric optimist, nu a putut suporta din experiența sa o idilă copilărească, pur și simplu înfundată, cu o viziune azurie veșnică fără nori Dimpotrivă, experiențele pe care le trăise și observațiile adunate l-au învățat să numere clar și să adauge la condițiile istorice care împiedică mișcarea neîncetată a progresului uman Și privind aceste condiții pernicioase, el a rămas fidel optimismului său istoric El nu a recunoscut pentru ei nici necesitatea istorică, nici necesitatea metafizică În această privință, el nu a fost ca vechiul dualist Zendavesta, care a justificat totuși existența oamenilor și a faptelor de ordin negativ, ridicându-le la un principiu mondial special original al răului În raport cu aceste fenomene neplăcute, M S Korelin nu a permis nicio justificare din teoria superioară Biblioteca "Runivers" XI leologie, nicio îngăduință plină de compasiune pentru filantropie, ca o prostie jalnică, nici măcar simpla toleranță polițienească, ca un rău inevitabil de origine naturală Nici în om, nici în natură nu i-a găsit înnăscută vreo înclinație rea și credea că în faptele rele sau nerezonabile și în oamenii care provoacă atâta durere oamenilor buni și inteligenți, în primul rând, acești oameni buni și inteligenți ei înșiși sunt de vină: dacă cei din urmă ar fi gândit totul cu înțelepciune și ar avea grijă de toate, considerându-i pe amândoi drept datoria lor publică, sub condiția căreia li s-a dat atât inteligență, cât și bunătate, atunci nu ar exista nici rău, nici prostie în lume, și astfel proștii și ticăloșii nu sunt după propria lor natură, ci după poziția pe care neînțelegerile sau indiferența oamenilor deștepți și buni le-au permis să o ia sau i-au forțat să o ia De aceea, oamenii care s-au întristat pentru răul și nerezonabilul din lume, din limbajul lui M S Korelin, nu l-au luat mai ușor decât cei care fac răul și nerezonabilul Nu era milă nici pentru cei răi, nici pentru cei buni, pentru că cei buni erau de vină și pentru cei răi Mai mult, denunțurile au fost exprimate fără amărăciune și indignare, și parcă chiar cu o oarecare mulțumire de sine, așa cum se spune despre un viciu pedepsit Da, nu s-a cruțat nici măcar pe sine, găsind o oarecare plăcere în a vorbi despre neajunsurile sale și și-a atribuit motive nu deosebit de înalte O astfel de combinație a pesimismului cuvintelor cu optimismul opiniilor științifice părea incongruentă Ei au încercat să explice combinația unor astfel de contrarii prin diferența dintre sursele lor:

pesimismul limbajului era considerat o proprietate a caracterului, optimismul vederilor era atribuit direcției gândirii Cu alte cuvinte, o contradicție a fost împăcată cu alta mai rea, discordia dintre cuvânt și gând a fost justificată de discordia dintre minte și caracter Nu este nevoie de o astfel de reconciliere, pentru că nu există nicio contradicție în sine Optimismul nu este deloc sentimental Biblioteca "Runivers" XII | Gtalnost Un adevărat optimist nu este cel care crede că totul în lume este aranjat cât mai bine și în cel mai bun mod posibil, ci care este convins că totul aici poate și trebuie aranjat mai bine decât este acum Acesta este un semn comun de optimism, chiar și o trăsătură caracteristică a gândirii optimiste - combinația de speranțe strălucitoare pentru viitor cu o privire nemulțumită asupra prezentului Strâns legată de această trăsătură a gândirii este, de asemenea, o trăsătură morală a optimismului - combinația dintre credința în om cu neîncrederea în oameni, deoarece oamenii încă fac puțin pentru a-și justifica idealul general de persoană, desigur, o persoană construită idealist Acest lucru se întâmplă pentru că oamenii iau lucruri dincolo de capacitatea lor, ideile de înaltă sau recunoscute ca atare sunt realizate de minți de înălțime medie și sunt realizate în așa fel încât cei care cred sincer în ele nu fac decât să-i strice, iar ghizii care sunt prudenti ei înșiși nu cred în ideile pe care le urmăresc, ca în vise irealizabile Nu natura rea a oamenilor este de vină pentru aceasta, ci ineptitudinea sau subdezvoltarea, necugetarea sau frivolitatea lor; din cauza acestor neajunsuri, principiile fundamentale ale vietii sunt schimbate cu interese meschine, ideile inalte degenereaza in tendinte joase MS Korelin, fără dezgust excesiv, se uită la mecanica neîngrijită a vieții "În esență, nemții", a scris el într-o scrisoare privată din Germania vara trecută, la scurt timp după alegerile pentru noul Reichstag, "nemții sunt complet mulțumiți de cantitatea de libertate pe care o au la dispoziție și destul de multe oamenii ar dori foarte mult să-l limiteze și, în plus, cu diferite kontsbv! Junckerii și proprietarii de pământ în general nu sunt contrarii să întârzie legal muncitorii din sat de la mutarea în orașe și simpatizează pe deplin cu producătorii atunci când vorbesc despre restricții asupra sindicatelor muncitorilor Și ce simt socialiștii despre libertate este bine cunoscut; Au încercat să intimideze alegătorii Dar nimeni de aici nu se teme de acest bătăuș, din moment ce ideile socialiste Biblioteca "Runivers" xsh vai sunt recunoscute în adâncul sufletului lor ca vise și de către socialiștii înșiși Este foarte regretabil că socialiștii au fost ocoliți în recenta distribuție a porturilor din Franța, sunt convins că un ministru socialist s-ar fi dovedit a fi un oportunist obișnuit" Dar orice astfel de falsitate este o chestiune care poate fi rezolvată Răul nu poate fi nici sfârșitul, nici sursa; nu se naște de la sine, ci ia naștere din manipularea neîndeplinitoare a binelui Prin urmare, nu este o calamitate eternă pentru omenire, ci doar o dificultate temporară Timpul va scăpa de el: oamenii vor învăța în continuare, vor dobândi cunoștințe și experiență, vor gândi mai profund despre ei înșiși și lucruri, vor plânge și vor deveni mai înțelepți, iar viitorul va aștepta zile strălucitoare, pe care trecutul nu le-a văzut De ce să fii indignat sau să mormăi, de ce să fii supărat? Acest lucru ar fi asemănător cu logica unui copil care se înfurie și țipă până când obiectul asupra căruia s-a rănit este pedepsit Este necesar să nu fii supărat pe rău, ci să-l transformi în bine, iar asta ajută foarte mult atunci când numești lucrurilor pe numele lor propriu, prostia este proastă, amuzantă este amuzantă · Când, ca răspuns la teoria

progresului istoric consistent, M S Korelin i s-a amintit pe jumătate în glumă de binecunoscutele poezii jale ale lui Horațiu despre corupția succesivă a generațiilor*), a fost de acord că au existat vremuri de declin, epoci de decadență ; dar procesul istoric este măsurat nu prin epoci individuale, ci prin perioade întregi Când vine vorba de primăvară, fluctuațiile minute ale termometrului, în funcție de variabilitatea vântului, nu interferează cu creșterea generală a nivelului mediu al temperaturii Chiar și în catastrofele care se lovesc de oameni cu ideile lor înalte, trebuie să vedem nu prăbușirea ideilor în sine, ci *) Datnnosa quid non imminuet moare? Aetas parentum, peior avis, "dit Nos aequiores, mox dat uros , Progeniem yitiosiorem (Ce nu va strica timpul ruinat? Secolul părinților a fost mai rău decât al bunicului și ne-a produs pe noi, care suntem încă IrKe, și nu vom întârzia să producem o generație de areekniap pervertiți ^ Biblioteca "Runivers" XIV doar încercările nereușite ale unor oameni care nu erau suficient de pregătiți pentru sarcină În aceeași scrisoare, răspunzând la o întrebare pusă de corespondent, el scrie cu insistență despre "inevitabilitatea culturii", mișcarea ei treptată înainte și imposibilitatea de a se întoarce înapoi, pentru a se întoarce, deoarece este contrară legilor spiritului uman și, în consecință, istoriei" Identitatea legilor spiritului uman și ale istoriei este una dintre principiile fundamentale ale idealismului istoric, așa cum a luat contur în viziunea despre lume a lui M S Korelin "Așadar, nu există altă cale de ieșire pentru noi", continuă el mai departe, "decît să lucrăm la modul în care, sub Forme culturale, să trăim fericiți și să murim în pace Și acest lucru este posibil, pentru că în întreaga lume nu există ființă mai puternică decât o persoană slabă, fragilă; a subjugat natura lui însuși, nefiind capabil să creeze un grăunte de materie și cantitatea foarte minimă de forță; nu poate face față condițiilor și formelor propriei sale comunități? Incredibil, după părerea mea^ Este de înțeles semnificația importantă, chiar predominantă, pe care el a acordat-o în procesul istoric forțelor mentale și, mai ales, morale Și a urmărit îndeaproape mișcarea chestiunii despre aceasta în știința istorică În caietul care a rămas după el s-a păstrat o prezentare concisă a articolului lui K Lamprecht: "Was ist Kulturgeschichte?" serial, așa cum fac Buckle și Marx MS Korelin era departe de a fi atât de unilateral Dar prin însăși natura a ceea ce el numea viziunea sa asupra lumii, el nu putea acorda o importanță egală tuturor acestor forțe Pentru el, personalitatea a fost întotdeauna principalul factor istoric; ea - și principalul ry Biblioteca "Runivers" XV chag și scopul dezvoltării umane "Sunt de acord", a scris el într-o scrisoare, "că scopul culturii este îmbunătățirea existenței individuale; contrar fabulei spirituale a lui Voltaire, continui să cred că lumea trebuie să slujească omului, iar toată istoria culturală este îndreptată spre subjugarea ei* Dar în viața mentală și materială o persoană este prea dependentă de ceilalți, de societate; într-o viață morală, fiecare dintre noi este mai lăsat singur, de aceea este mai original și mai original, mai individual, el însuși poartă toată responsabilitatea pentru propriul sine și dă dovadă de cea mai mare energie Cu această viziune asupra semnificației individului în istorie, care a fost susținută de M S Korelin, viața morală, ca cea mai energică manifestare a principalului factor istoric, apare în mod necesar a fi cel mai important moment al procesului istoric Acesta este ceea ce determină direcția și asigură succesul culturii în sine Recunoscând "inevitabilitatea unei culturi* care se dezvoltă datorită nevoii interioare a unei persoane, este firesc să

admitem că nu îi va veni de la sine, de undeva din afară, ca pomana sau ca un dar nemeritat din ceruri, ci nu poate fi decât rodul propriilor sale eforturi "Pentru a primi cultură, o persoană trebuie să facă ceva; și prin urmare cultura este parțial hrănită, dar aceasta nu exclude deloc inevitabilitatea ei, deoarece omul se străduiește pentru aceasta din nevoie instinctivă * Dacă viața morală este cel mai important moment al procesului istoric, este clar că auto-activitatea culturală a unei persoane trebuie să se concentreze, mai devreme sau mai târziu, pe dezvoltarea forțelor sale morale, care îi vor finaliza munca asupra fericirii sale De aici propunerea de bază a optimismului istoric: omul însuși trebuie și poate aranja totul în bine Concluzie practică din situație: nu trebuie doar să așteptăm un viitor mai bun, ci și să-l creăm Aceasta înseamnă că scopul final al procesului istoric este de a reconcilia cultura cu fericirea Acest acord este posibil: a făcut-o Biblioteca "Runivers" XVI om slab cu natura însăși; "nu poate face față condițiilor și formelor propriei sale comunități?" Deci, munca culturală a unei persoane într-o direcție morală i s-a părut lui M S Korelin nu o chemare de a alege cea mai bună cale posibilă de progres, ci o chemare la fericire, inerentă în însăși esența societății umane, nu o cerință edificatoare din punct de vedere moral, ci o nevoie istorică, o atracție care este necesară doar pentru a o elibera de impuritățile care s-au acumulat asupra ei și de influențele paralizante sau pervertitoare Istoricul optimist este atât moralist, cât și eudemonist Nu știu dacă am reușit să expun modul științific de gândire al lui M S Korelin suficient de complet și precis Am expus-o așa cum am înțeles-o din observații și impresii preluate din corespondență, din conversații și dispute frecvente, cu mulți ani de cunoștință apropiată Concepțiile personale asupra lumii nu își pierd interesul general pentru că părțile lor constitutive, ideile principale, nu se disting prin noutate și originalitate Curios nu este doar conținutul lor, ci și construcția în sine Cu toții ne gândim în cea mai mare parte la același lucru, dar fiecare în felul lui; prin urmare, combinațiile individuale și manifestările de idei și motive familiare tuturor dintre noi sunt infinit de diverse și, în acest sens, interesul lor nu este lipsit de importanță În ele, adesea nu totul este armonios și consistent din punct de vedere logic: acestea nu sunt sisteme filosofice, ci compromisuri de viață sau combinații psihologice care s-au dezvoltat sub diferite influențe cotidiene, adesea chiar și cu participarea celor științifice Viața este plină de astfel de disonanțe logice care pot fi reunite practic, adică istoria, iar de către ei se păstrează, cel puțin deocamdată, în așteptarea unui viitor mai bun Asemenea viziuni asupra lumii nu sunt în întregime convenabile pentru studiu: ne-am obișnuit atât de mult gândirea pentru a construi armonios o persoană din orice motiv Biblioteca "Runivers" XVII În modul fals de gândire se remarcă o astfel de tulburare, la care se mai poate adăuga una: acesta este cultul indivizilor aleși, menite să dirijeze viața maselor inerte cu ideile lor, iar alături este o convingere profundă în forța practică și beneficiul iluminării, știința pentru aceste mase, în capacitatea lor de a percepe această știință și de a-și reconstrui viața în conformitate cu ea Toate aceste puncte neexplicate în modul de gândire al lui M S Korelin sunt reduse la principala, cum să spun, antinomie logică, care poate fi exprimată astfel: optimism într-o colorare pesimistă Aceasta părea a fi o contradicție inexplicabilă în caracterul său Dar din punctul lui de vedere această contradicție era de înțeles, dacă ar fi fost aici o contradicție Idealismul său optimist avea o sursă științifică pur pesimistă M S Korelin a fost un istoric atât de

amănunțit încât a știut ce ciclu de orori reprezintă istoria omenirii Dacă încă nu a pierit în haosul dezastrelor externe și al propriilor sale iluzii, înseamnă că există în ea forțe salvatoare mai puternice decât acest haos, care în timp îl va depăși, stabilește o ordine durabilă: acestea sunt idei care exprimă cele mai bune proprietăți și aspirații ale spiritului uman, idealurile sale Pe de altă parte, optimismul lui M S Korelin, prin însăși natura caracterului său, i-a făcut o impresie, ceea ce l-a inspirat să privească oamenii și lucrurile, de asemenea, pesimist Era un observator atât de sobru și atent al realității, încât nu se putea abține să nu vadă cât de departe era ea de aceste idealuri, de care ar trebui să se apropie Cu cât s-a obișnuit mai profund în spirit cu aceste idealuri, cu atât această distanță s-a îndepărtat mai mult și cu atât a găsit mai mult plăcerea dureroasă de a-și ciulpa ochii cu asta și cu altele: nu se distingea dintre toți Cu cât lumina este mai strălucitoare, cu atât umbrele din jurul ei par mai groase Toate excesele cunoscute ale limbajului lui M S Korelin în judecățile despre oameni pot fi exprimate în aceste cuvinte: toți, domnilor, sunteți oameni răi, dar nu Biblioteca "Runivers" XVIII fii supărat pe mine: la urma urmei, eu nu sunt mai bun decât tine și toți suntem fără valoare în comparație cu ceea ce ar trebui să fim Un simplu pesimist, fără o bază optimistă, nu ar spune niciodată asta Îi va trata pe oameni mai îngăduitor și mai disprețuitor, va gândi, dar nici nu va spune: ei nu pot fi nimic mai buni decât ceea ce sunt acum și de aceea trebuie să rămână așa; de ce să-i condamnați și să-i certați? Combinația descrisă a unui astfel de mod de a gândi cu o astfel de modalitate de a relaționa cu oamenii merită atenție nu numai din punct de vedere psihologic, ci și în interesul istoriei culturii ruse Cu toate acestea, aceasta este deja o chestiune de biografie și nu o amintire prietenoasă a defunctului Voi adăuga doar două caracteristici În primul rând, din câte știu, defunctul nu a permis să fie predat elementul negativ al modului său de gândire: doar partea din față a fost îndreptată către elevi, iar profesorul a făcut asupra lor o impresie încurajatoare și puternică, pregătindu-i pentru lupta vieții cu fermitatea și deplinătatea convingerilor sale, apropierea lor de înseși fundamentele vieții, de nevoile primare ale minții tinere, directie și sinceritate de adresare Apoi, comentariile sale obișnuite despre Rusia și Occident au stârnit în mulți bănuiala cu privire la lipsa lui de dragoste pentru patrie Ca răspuns la aceasta, voi cita fragmente dintr-una din scrisorile lui către mine din din străinătate În acel an, au avut loc binecunoscutele "evenimente bulgare", care au alarmat Europa de Vest, unificarea Bulgariei, căderea prințului Alexandru etc Un zgomot teribil și zarvă împotriva Rusiei a apărut în presa occidentală "În ziare, pe lângă ignoranța uimitoare, vrăjmășia și ura complet patologică, psihopată față de patria noastră este deosebit de curioasă În acest lătrat universal, însă, nu a existat nici măcar o umbră de dispreț, care este deosebit de caracteristică La baza acestei boli psihice stă absolut incredibilă prin dimensiunea ei Toate temerile sunt intensificate în vederea Biblioteca "Runivers" XIX proprietățile inamicului: ceva uriaș, teribil, necunoscut, aproape spontan Acasă, Rusia este invincibilă - asta spun jurnaliștii direct atunci când se emoționează Și ce se va întâmpla cu frugalitatea burgheză și cu sărăcia șlefuită dacă acest monstru trece peste hotare? Din multitudinea de exemple, voi da unul A avut loc în această vară în Grădina Engleză din München Fiica mea s-a jucat cu păpușa ei și, desigur, a vorbit în rusă În acest moment, un bătrân foarte inteligent trece pe lângă ea, o mângâie pe cap și îi spune: ruși, ruși! ne vei da multe necazuri Nu-i

așa, este tipic ce fel de gânduri îi sugerează un copil rus care se joacă, și chiar o fată, unui german! și, în al doilea rând, a trezit dragoste și, ciudat de spus, chiar tandrețe pentru acest monstru teribil și întunecat Părțile întunecate au fost uitate în depărtare, cele strălucitoare s-au scos în evidență mai strălucitoare și, ca urmare, a apărut dorința sinceră de a-și da toată puterea, totul în slujba acestui uriaș* V Kliucevski Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " Utopia artei populare*) despre: L N Tolstoi Ce este arta? (Lucrări, partea XV,) Ferd Brunetière, L'art et la morale (Paris, Hetgel et Ce,) Rene Doumic, în Revue des Deux Mondes, if Mai, Robert de Sigeranne, Ruskin et la religion de la Beauté (Paris, Hachette,) Eugène Muntg, L'art et la morale (Revue Bleue, il Juin, J HercKenrath, CRC, Problèmes L'Esthétique et de Morale (Paris, Alcan,) și dpyt Când un mare artist independent vorbește cu privire la chestiuni legate de teoria artei, opiniile și raționamentele sale capătă, poate, indiferent de propria dorință, interes nu numai și chiar, să spunem, nu atât în esență, cât și în raport cu individualitatea autorului Acest lucru este valabil mai ales când Lev Nikolaevici Tolstoi este un astfel de autor Până la urmă, avem în fața noastră un scriitor care, în opera sa, aparține de cel puțin două generații; un artist crescut în tradițiile primei jumătate a secolului nostru; după ce a pornit pe o cale independentă a creativității la vârsta de de ani, un sfert de secol mai târziu și-a schimbat radical părerile despre viață și artă și, în același timp, *) Raport citit la ședința Societății Filosofice de la Universitatea Imperială din Sankt Petersburg din noiembrie Întrebări de filosofie, cartea Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV · urmărit îndeaproape diferitele fluctuații ale creativității moderne, noi; un gânditor, extrem de subiectiv, este adevărat, dar foarte solid, în ciuda tuturor ezitărilor și digresiunilor sale; o persoană căreia îi sunt aplicabile în special cuvintele lui Belinsky: "care se dezvoltă este interesant în fiecare minut, chiar și în toate abaterile sale de la adevăr " adică sunt materiale prea valoroase pentru a caracteriza viziunea despre lume a artistului, pentru a nu ne pune pe gânduri despre clarificarea adevărului lor interior, psihologic, indiferent de evaluarea lor obiectivă Acestea din urmă, desigur, nu pot, nu trebuie înlăturate, dar multe vor fi prezentate într-o altă lumină dacă se ține cont de dualitatea teoreticianului și artistului, caracteristică Tolstoi, și complexitatea drumului pe care l-a parcurs în evoluția spirituală a personalității unde se bate cu forța intuiției sale artistice, din propriile argumente se pot trage câteva concluzii generale Să încercăm să aplicăm această metodă în analiza ideii de bază, principală, a discursului său despre artă*) Avem în vedere ideea de "artă națională", care, potrivit autorului, a fost cândva, este acum umbrită de noile tendințe, dar ar trebui să devină în timp arta viitorului *) Nu este sarcina noastră să analizăm pas cu pas prevederile individuale ale acestui raționament și nici să obiectăm asupra ponderii argumentelor date de autor, lucru care a fost deja făcut parțial de alți critici Pe cât posibil, ne vom ocupa de particularități numai în relația lor cu generalul Biblioteca "Runivers" UTOPIA ARTEI NAȚIONALE Această "artă a poporului" ni se pare o utopie, interesantă în mintea artistului, dar cu greu realizată în trecut, așa cum crede Tolstoi, și greu realizabilă în viitor prin mijloacele la care se referă Întrebarea ridicată de Tolstoi aparține numărului de întrebări vechi, diverse rezolvate, dar nerezolvate nici măcar în cazul în care luăm o atitudine negativă față de ele Aceasta este o întrebare despre unitatea criteriilor abstracte - bunătate și adevăr, precum și

frumusețe, despre unitatea acestor concepte în sine și unificarea diferitelor activități care servesc la stabilirea lor Pe de o parte, suntem supuși unui fel de nevoie intuitivă de a le recunoaște semnificația absolută; pe de altă parte, ne învârtim neapărat într-o lume de lucruri relative și condiționate care blochează drumul către ele Astfel, credem că știința este una, căci adevărul este una; dar cunoaștem doar științe diferite, nu doar ca ramuri separate de cunoaștere, ci și ca expresii ale unei atitudini diferite a căutătorilor față de ceea ce se caută: fiecărei persoane i se dă să asimileze doar o anumită latură a adevărului general și în această diferență de asimilare este sursa diferențierii teoriilor științifice, fiecare reprezentând doar o revelație incompletă, parțială, a adevărului Nu degeaba recunoașterea că "nu știm nimic" a fost considerată din cele mai vechi timpuri ca un indicator al înțelepciunii superioare Dar toți vrem să știm și fiecare știe doar în felul lui - În domeniul confesiunilor religioase, individualizarea este și mai mare Este necesar să-l amintim pe Lessing cu legenda sa despre cele trei inele? A cui credință este adevărată, reală? Nu este toleranța religioasă - acel principiu suprem al sincerității religioase - în același timp un indicator al unei convingeri profunde în relativitatea oricărei religii? Dar cel care caută cu adevărat adevărul cu inima trebuie să recunoască invariabil libertatea sentimentului religios și să arate deplină toleranță față de diferitele forme de exprimare a acestuia Și mai colorată, și mai variată este poza lui ότι* Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV suportul mijloacelor noastre de exprimare și percepție atunci când intrăm în domeniul artei De câte ori a plutit în fața omenirii mirajul că există o singură frumusețe, că există o singură artă adevărată, că există un singur gust bun, adevărat și de câte ori a fost necesar să ne abatem de la normă, care a fost în mod eronat dat o semnificație absolută! Referindu-se la această varietate de judecăți despre semnificația metafizică a frumuseții, Tolstoi a respins-o - în cuvinte, a respins-o și a propus să o înlocuiască cu o idee de bunătate A lăsat un loc științei în estetica sa, un loc poate chiar prea larg; a unit adevărul cu binele într-un singur concept general, având în vedere în principal adevărul cel mai înalt, religios, asimilat subiectiv Dar atunci, principala măsură și criteriu de evaluare a artei reale este pentru el doar ideea de bine Această artă adevărată, bună este, după definiția sa, arta întregului popor Desigur, autorul nu a rezolvat și nu a putut rezolva problemele vechi; dar și-a exprimat atitudinea individuală față de ei, înțelegerea adevărului transcendent, exprimată parțial direct, parțial între rânduri, dacă avem în vedere sensul general, și nu particularitățile raționamentului său Ipoteza sau postulatul artei populare, care constituie esența sa principală, așa cum ar fi, nucleul, este, în orice caz, o ipoteză interesantă și importantă Să vedem care este sensul lui Dar mai întâi trebuie să ne oprim asupra a două întrebări: asupra definiției conceptului de artă propus de autor și asupra relației dintre artă și morală În acest sens, vom ține cont de câteva alte opinii exprimate recent cu privire la aceleași probleme de criticii care și-au declarat solidaritatea cu opiniile lui Tolstoi O formulare exactă a conceptului de bază al artei este necesară pentru a testa argumente suplimentare despre sarcinile artei viitorului, despre arta întregului popor, Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE care este determinată de concluziile autorului tocmai asupra chestiunii relaţiei dintre artă şi morală şi asupra semnificaţiei sociale a artei eu Pentru a defini conceptul de artă, LN Tolstoi a ales o metodă comună tuturor

științelor pozitive, așa-numita metodă pozitivă Nu este nimic de obiectat, atâta timp cât vorbim de evidențierea laturii metafizice a problemei, ci tocmai de evidențierea, și nu de negație, care, la rândul ei, poate apărea și ca metafizică, doar în sensul opus al acesteia vederile mai comune, actuale Selectarea metafizicii ar trebui să conducă la acuratețea definiției acestui concept, care este limitată de cadrul cunoașterii pozitive Și așa, fără a-l urma pe autor în labirintul diferitelor definiții ale frumosului, definiții, oarecum ciudat prezentate lui - sub formă de fraze și judecăți fragmentare, epuizând cu greu esența diferitelor doctrine estetice - întrucât punctul nu este încă în ele , - să le lăsăm deoparte și să luăm mai întâi punctul de vedere al autorului; Să căutăm definiții ale artei nu după scopul ei final, nu după semnificația abstractă care poate fi atașată frumuseții, ci considerând arta ca o activitate, ca un Fapt existent, determinat de o anumită nevoie interioară a unei persoane scopul de a transmite celorlalţi sentimentul trăit, el îl evocă din nou în sine şi îl exprimă cu anumite semne exterioare Şi mai departe: "Arta este o activitate umană, constând în faptul că o persoană în mod conștient, prin anumite semne exterioare, transmite altora sentimentele pe care le-a trăit, iar alte persoane sunt infectate de aceste sentimente și le experimentează" Ideea este doar să poți "provoca în sine însuți un sentiment odată experimentat" și "prin mișcări, linii, margini Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV sucul, sunetele, imaginile, exprimate în cuvinte, transmit acest sentiment pentru ca alții să-l experimenteze Se pot observa multe împotriva incompletitätii unei astfel de definiții, și mai ales împotriva cerințelor - arbitrar, conștiință și un scop prestabilit în actul creației În primul rând, această definiție, așa cum ar fi, presupune că a fost decisă și, prin urmare, înlătură problema capacității de a clarifica, formula, arăta sentimentul; vorbeşte doar despre transmiterea lui către alţii Între timp, deși este dat tuturor să simtă, nu toată lumea știe să-și exprime sentimentele, să le clarifice chiar și pentru sine Dar un sentiment care nu-și găsește expresie pentru el însuși zdrobește și asuprește la fel ca un gând într-o Formă inexplicabilă, un gând care te chinuiește până când găsești cuvinte potrivite pentru el, nu îl manifestă într-un act de conștiință Acesta este punctul de plecare al procesului de creativitate, astfel încât dintr-o stare de spirit întunecată, vagă, sub influența unuia sau altuia aF-Fect, să treacă la clarificarea și exprimarea lui într-o Formă concretă Să ne amintim o scenă foarte caracteristică în acest sens din Sfântul Ioan Damaschinul lui Alexei Tolstoi A murit fratele unui călugăr, frate în trup și în duh Această pierdere este grea pentru el, o simte profund în inima lui, dar nu poate exprima: ^Ajutor, John O durere grea mă mistuie; aș vrea să plâng - Lacrimile nu curg din ochi, ci fierb într-o inimă îndurerată, Mă poți ajuta: scrie-mi un cântec emoționant, Un cântec de înmormântare pentru un frate drag, ca să-l auzi, Aș putea plânge și dorul meu ar fi slăbit Iar când John și-a împăturit și a cântat troparul, arta lui nu i-a servit pentru a transmite altuia sentimentul pe care l-a trăit sau pentru a-l face să experimenteze o persoană care la un moment dat este mai puternică, mai profundă Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE durere trăită decât un poet, dar numai pentru a da expresie sentimentului: pentru a găsi cuvinte pentru a transmite starea de spirit, imagini pentru a clarifica sentimentul, gânduri pentru a clarifica sensul celui trăit Damaskin, ca artist, nu l-a "infectat" cu starea sa de spirit pe purtător de negru îndurerat, ci i-a sugerat doar Forma în care se poate revărsa sentimentul său Acesta este primul și

esențial sens al artei, ca să spunem așa, elementar: plângerile populare, cântecele de nuntă și, în general, cântecele rituale, servesc în primul rând ca formă de exprimare pentru cei care nu știu să clarifice și să găsească o priză pentru sentimentele și dispozițiile lor Opoziția obișnuită și oarecum convențională a artei artistice conștiente față de creativitatea populară, directă, nu ar trebui să se extindă la definirea esenței artei Expresia "creativitate fără artă" este tocmai condiționată și, mai puțin de toate, ne-am aștepta de la Tolstoi la o asemenea definiție a artei, din care aproape toată literatura populară este exclusă În legătură cu aceasta, o altă remarcă Ar trebui, chiar și atunci când definim creativitatea artistică, căreia i se dă de obicei epitetul "conștient" (tot în sens condiționat), să ne oprim exclusiv la valoarea de serviciu a artei de natură socială? adică ar trebui să afirmăm că un poet, artist, muzician În sensul social al artei, care urmează, în consecință, ca urmare a activității artistice, se poate vedea justificarea sau condamnarea ei din punct de vedere al intereselor publice, dar iarăși, dacă privim arta din punctul de vedere al viziunea asupra proceselor creative atunci imaginea se schimbă Nu scopul este important, ci însuși actul de creativitate, actul este în cele mai multe cazuri involuntar, inconștient în sensul neintenționalității, deoarece sute de exemple de inconsecvență între scop și împlinire poate fi citat, când Biblioteca "Runivers" e BATIUȘKOV muncitorul uneori depășește, alteori nu realizează, alteori devine contrar scopului prestabilit, a dus la rezultate neașteptate De exemplu, Cervantes a vrut să scrie doar o parodie a romanelor cavalerești, dar a creat o epopee nemuritoare a idealismului uman în coliziune cu proza vieții Racine a vrut să reprezinte în Fedra denunțarea viciului și triumful virtuții, dar a descris puterea fatală, ireprimabilă a pasiunii etc Activitatea unui artist nu poate fi măsurată prin scopul pe care și-l propune În creativitate există, fără îndoială, ceva spontan, inexplicabil Este o forță parțial oarbă, naturală, care trebuie considerată ca atare: aici constă semnificația și interesul ei esențial A experimenta, întruchipa, crea - acestea sunt fazele succesive ale creativității în procesul de trecere de la un sentiment vag, neclar la exprimarea lui într-un act de conștiință: acesta din urmă apare la sfârșitul, și nu la început, al creativului proces Prin urmare, arta începe înainte ca artistul să aibă un scop - să transmită celorlalți sentimentul experimentat Ea se manifestă prin clarificarea ei pentru sine, pentru artistul însuși, iar acest lucru este atât de important și esențial încât nu ar putea rămâne neobservat de autor-artist Într-adevăr, L N Tolstoi, în altă parte a articolului său, subliniază destul de corect că numai atunci când "spectatorul, ascultătorul, cititorul simte că artistul scrie, cântă, joacă pentru el însuși", el se supune farmecului său Altfel, adică atunci când se simte că autorul creează nu pentru propria satisfacție, ci pentru cel care percepe, imediat are loc o respingere ( ) Acesta este un argument nu numai împotriva nesincerității, ci și împotriva tendinței în artă, tendință, care presupune tot hotărâtul, mai plictisitor, întregul hazard asupra percepției, exprimarea liberă și clarificarea sentimentelor pentru sine, adică conform la cerinţele consiliului lor artistic Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE Să remarcăm, de asemenea, că abilitatea de a evoca în sine un sentiment odată experimentat este capacitatea unui virtuoz, nu a unui artist Mulți artiști s-ar putea să nu aibă această abilitate: odată au experimentat, odată și-au exprimat sentimentele, au creat imagini în care gândurile și sentimentele și-au găsit expresie și nu se întorc

niciodată la ele Doar un virtuoz evocă în mod arbitrar sentimentele și stările sale anterioare: nu orice artist este neapărat un virtuoz În cele din urmă, al treilea lucru de remarcat despre definiția artei de către Conte Tolstoi, asta înseamnă exclusiv în zona creativității subiective: insistă asupra sentimentelor trăite de autor sau, în general, de artist Dar ce înseamnă sentimentul experimentat? Dacă această expresie este înțeleasă în sensul de experimentat personal, cunoscut, atunci în prezenta definiție problema capacității artistului de a se obiectiva, de a ghici sentimentele și stările de spirit ale altora, de a intra în sufletul altcuiva este complet eliminată; imaginația și receptivitatea , acești factori puternici ai creativității artistice, sunt înlăturați Vedem involuntar în această definiție părerea personală a artistului, care este cu adevărat obișnuit să "se investească" în imaginile sale Dar temperamentele artistice sunt diferite: unul creează pe baza proprietăților sale personale, individuale, celălalt pe baza observațiilor vieții Pentru unul, sentimentele trăite servesc ca un impuls al creativității, pentru altul, dorința de a înțelege și fixa în imaginea fanteziei psihicul altcuiva Tolstoi și Gogol se află la două extreme în acest sens Nu știu care dintre ei este cel mai mare artist, dar știu că acestea sunt două domenii diferite de creativitate, subiectivă și obiectivă, că Gogol a avut o flexibilitate mai mare în a descrie diferite tipuri și a transmis sentimente care nu au fost trăite, ci doar înțelese de el , datorită capacității de a se pune pe locul uneia sau aceleia Desigur, cea mai mare impresie de la Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV ne așteptăm la o operă de artă atunci când un poet, pictor, muzician transmite personal experimentat, experimentat: atunci suntem mai înclinați să-l credem Este necesar să se țină seama de individualitatea artistului pentru o evaluare corectă a lucrărilor sale: dar receptivitatea, observația și susceptibilitatea împing pe scară largă granițele individualității, iar înțelese corect de imaginație pot servi adesea ca substitut pentru experimentat Ne-am aștepta mai degrabă de la definiția artei, în sensul strict al cuvântului, la observația că ea începe nu atunci când o persoană evocă din nou în sine sentimentul pe care l-a trăit, ci atunci când este înzestrat cu capacitatea de cea mai mare receptivitate, capacitatea de a trăi nu numai propria viață personală, ci de a înțelege sentimentele și stările de spirit ale altora, într-un cuvânt, atunci când un artist, înainte de a-i infecta pe alții cu arta sa, este el însuși infectat cu fenomenele vieții și trăiește în alții, consolidându-se cu cuvinte și imagini atât experimentate, cât și înțelese personal, dezvăluite de imaginație în realitatea care îl înconjoară În acest sens, artistul servește ca intermediar între alți oameni și fenomenele imediate ale vieții Mai mult, așa cum a subliniat pe bună dreptate Contele Tolstoi: "mulțumită capacității unei persoane de a fi infectat prin artă cu sentimentele altor oameni, tot ceea ce omenirea a trăit înaintea sa îi este pus la dispoziție în domeniul sentimentului, sentimentelor trăite de contemporani și trăite de alți oameni cu mii de ani în urmă sunt puse la dispoziție și devine posibil să-și transfere sentimentele altor persoane(r) Toate acestea sunt adevărate și servesc ca o explicație a faptului că arta, așa cum se spune în mod obișnuit, perpetuează Pe de altă parte, această proprietate a artei de a face impresie asupra celorlalți, care nu este punctul de plecare, ci rezultatul creativității, îi stabilește rolul social și, de asemenea, ne conduce la întrebarea relației dintre artă și morală, la pe care acum o întoarcem Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE

unsprezece II Opiniile lui Tolstoi cu privire la problema relației dintre artă și morală s-au întâlnit cu simpatia caldă a unor critici occidentali - Brunetière, parțial Dumic și Eugène Muntz, pregătite de opiniile anterioare ale lui Guyot, în lucrarea sa despre artă din punct de vedere sociologic, precum și ca şi prin teoriile anterioare ale lui Lamenet şi Raskin Lamenet a subordonat, asemenea lui Tolstoi, arta religiei; Raskin a creat o religie din artă Separarea artei de morala este un fapt la care s-a făcut referire în mod repetat; este recunoscut și de campionii esteticii hegeliene (printre alții, celebrul Friedrich Fischer) Grecia în perioada de declin, Renașterea în Italia și secolul al XVIII-lea în Franța sunt cele mai evidente momente istorice ale separării artei și moralității, dezvoltarea primei în detrimentul celui de-al doilea Tolstoi amintește că, având în vedere o astfel de posibilă dezbinare, unii profesori ai omenirii, precum Platon în Republica sa, primii creștini și mahomedanii și budiștii stricti, au negat adesea chiar orice artă Dar la ora actuală, în Occident, se observă fenomenul opus: estetismul a căpătat o asemenea putere încât îi sunt sacrificate alte proprietăți și nevoi ale ființei noastre spirituale "Înainte, le era frică", spune Tolstoi, "ca obiectele care corupă oamenii să nu se încadreze în numărul obiectelor de artă și le interziceau pe toate Acum le este doar frică să nu piardă o parte din plăcerea oferită de artă și să-i patroneze pe toată lumea Și cred că ultima eroare este mult mai grosolană decât prima și că consecințele ei sunt mult mai dăunătoare "În aceasta Tolstoi are cu siguranță dreptate; dar el acționează ca un detractor numai al școlii așa-zișilor esteți, cu o extremă definiție limitată și unilaterală a frumuseții Între timp, Tolstoi însuși acceptă în cele mai înalte Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV gradul de înțelegere condiționată a frumuseții, ca ceea ce dorește; el insistă doar asupra semnificaţiei sale concrete şi relative Dar în acest caz, nu vom ieşi niciodată din contradicțiile sale cu morala, care, până la urmă, poate fi considerată și ca un concept relativ, susceptibil de diferite definiții Ce moralitate exclude arta? În ce sens se spune că unele obiecte de artă corup oamenii? Nu există negatori ai moralității, așa cum nu există negatori ai frumosului în sensul absolut al cuvântului? În orice caz, este nevoie de consecvență: dacă acceptăm interpretarea metafizică a unui concept, adică La fel, este necesar să-i opunem un alt concept, tot metafizic, și nu să comparăm generalul, absolutul, cu particularul, relativul Între timp, Tolstoi face exact asta Prima sa premisă este corectă: definirea artei ca activitate se realizează numai prin izolarea conceptului abstract și metafizic al frumosului Ne-am exprimat dorința doar pentru o mai mare precizie și lărgime a definiției Cu toate acestea, în următoarea întrebare despre semnificația artei ca activitate, trecem într-o altă zonă, iar atunci problema frumuseții se pune inevitabil, nu în sensul relativ, ci în sensul mai general, fundamental al cuvântului Tolstoi permite o definiție abstractă a binelui, în sensul absolut al cuvântului De ce este eliminat criteriul frumuseții celei mai înalte? Pentru că, ne spune autorul, oricât de mult au încercat să o definească, nu a ieșit nimic din asta Este imposibil să punem bunătatea, frumusețea și adevărul la același nivel, pentru că "bunătatea este scopul etern, cel mai înalt al vieții; binele este un concept de bază, constituind metafizic esența conștiinței noastre, un concept nedefinit de rațiune; frumusețea, dacă nu ne mulțumim cu cuvintele, ci vorbim despre ceea ce înțelegem, frumusețea Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE nu există nimic altceva decât ceea ce ne place Dar într-un asemenea caz, bunătatea poate fi luată și în sensul ei cel mai de jos,

concret: bunătatea este ceea ce este util, avantajos Acesta este sensul "în general înțeles" al binelui, sensul său original și interpretarea sa din punctul de vedere al eticii utilitariste Se poate compara ceea ce-i place doar cu ceea ce este util, și nu cu cea mai înaltă definiție a binelui, ca concept de metafizic Concomitent cu Tolstoi, Brunetière a vorbit împotriva artei ca scop în sine în pamfletul său despre artă și morală El își exprimă simpatia a priori față de Tolstoi, deoarece articolul acestuia din urmă nu fusese încă tradus pe deplin în limbi străine când Brunetière a început să-și publice prelegerea Să vedem ce și cum converg Brunétiere, vorbind împotriva susținătorilor artei de dragul artei, constată că în toate felurile și ramurile artei există un început sau un germen secret al imoralității (dans toute forme ou toute espèce d'art il ya comme un principe ou un germe secret) de imoralitate) Pe ce își bazează afirmația? Deloc pe analiza conceptului metafizic al frumuseții, ci la fel ca Tolstoi, considerând arta ca activitate și explorând mijloacele ei de exprimare "Orice fel de artă", spune Brunethière, "pentru a ne stăpâni mintea, operează nu numai prin simțuri, dar, fără a greși, dă plăcere simțurilor noastre ( ) " Odată cu trecerea timpului, simțurile noastre devin mai rafinate; devenim mai pretențioși; în legătură cu aceasta, artiștilor încep să le pese exclusiv doar să ne excite sensibilitatea prin mijloace noi și rafinate Vor să fie plăcuți prin toate mijloacele și prin orice mijloace Conținutul lucrărilor devine indiferent; cele mai scandaloase intrigi sunt permise, fie ca doar pentru a impresiona Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV cititor, ascultător, privitor Apoi vine separarea completă între formă și conținut Acesta din urmă este tratat cu dispreț deliberat; totul este în Formă Și la asta ne conduce cultul artei de dragul artei, acel fals simț al frumosului, considerat izolat, care a dus la faptul că, de exemplu, în Italia Renașterii ei admirau "crima frumoasă" Italienii, impregnați cu cultul Formei, au găsit o analogie între crima executată cu succes, concepută cu îndrăzneală și conștientă cu acele calități formale pe care le prețuiau într-o operă de artă morala, precum și arta însăși, începe o perioadă de decadență completă Dar în faptul că această separare este posibilă, Brunetière vede dovada poziției sale că toată arta conține începutul imorității De aici concluzionăm că, întrucât arta nu ne poate influența altfel decât acționând asupra sentimentelor noastre, este nevoie de o mare discreție în alegerea scopurilor și mijloacelor și, mai presus de toate, arta nu ar trebui să caute în niciun caz scopul în sine (il faut que l 'art oppose une sage défiance en s'adressant á l'esprit par l'intermédiaire du plaisir des sens dont le premier point sera de ne jamais chercher son objet en lui-même) Așa îngroapă Brunethier principiul "artei de dragul artei"; așa neagă celălalt principiu al "frumuseții ca reflectare a adevărului" , căci adevărul poate fi de orice fel, bun sau rău; a treia propoziție a esteticienii, "că frumusețea este în natură", este contestată, căci natura este imorală, fundamental imorală (foncièrement immorale), spune Brunetière, în așa măsură încât Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE moralitatea apare ca o respingere directă a edificaţiilor naturii; o întoarcere la natură este o întoarcere la starea animală, o negare a istoriei și a întregii civilizații "Am devenit ființe umane și ne putem îmbunătăți pe calea umanității doar eliberându-ne de natură", spune Brunetière, "formând, parcă, propria noastră stare specială în cadrul unui stat" Începând cu o declarație de solidaritate cu Tolstoi, Brunetière, se dovedește, în cele din urmă, că nu este de acord cu el în modul cel mai hotărâtor, deoarece pentru Tolstoi o întoarcere la natură, la "natura

nepervertită", așa cum spune el, este atât norma, postulatul și criteriul de evaluare a artei și a bazei moralității Această contradicție neașteptată a concluziilor este caracteristică, dar nu pot recunoaște nici raționamentul lui Brunethière drept corect: dezvoltarea gustului și efortul de a îmbunătăți Forma nu este un "germen secret al imoralului", ci o consecință necesară, inevitabilă a legii a evolutiei Iar morala este si ea supusa evolutiei: in aceasta privinta Brunetiere nu numai ca o recunoaste, ci merge la extreme, este un "culturist" in ultimul grad, intrucat se opune moralei si naturii, de parca ar fi doua, parca concepte incompatibile; el uită în același timp că proprietățile de bază ale organizării noastre spirituale ne sunt date de natură, de nimeni altcineva Metodele criticului francez denunţă raţionalitatea: el nu simte în sine, ca o nevoie interioară, acea chemare la iubire, la bunătate activă, care l-a condus pe Tolstoi la construirea, poate nu tocmai logică, a unei teorii incorecte, ci o asemenea teorie teorie, a cărei ilogicitate este răscumpărată prin puterea simțirii și a credinței în bunătate Brunetiere a înțeles moralitatea cu mintea sa; recunoaște că este un Factor necesar în viață, dar o privește din punct de vedere utilitar Și nu simte frumusețea, ca să spunem așa, în sinea lui, ci este prea obișnuit să vadă în ea doar un obiect de plăcere, de distracție Acest Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV teoria unui om răsfățat care a decis că era timpul să se stabilească Și în ciuda pretențiilor sale de a rezolva probleme vechi, Brunetière rămâne în domeniul intereselor practice ale vieții, mai consecvent decât Tolstoi, întrucât opune plăcerea beneficiului, și nu înțelegerii celei mai înalte a binelui; dar opoziţia sa a moralităţii faţă de legile naturii stabileşte o relaţie incorectă între morală şi proprietăţile de bază ale naturii tocmai umane În discuțiile ulterioare, el a făcut câteva observații corecte despre inconvenientul, în general, de a distinge între diferite ramuri ale activității umane: arta, religia, știința sunt forțe separate, independente: este necesar să se stabilească un echilibru între ele, ca și între progres, lupta pentru unul nou și un principiu protector b, tradiție De îndată ce acest echilibru este perturbat, apar consecințe dăunătoare Religia, căreia i se acordă dominație exclusivă, se transformă într-o teocrație; rezultatele sale pernicioase sunt amplu demonstrate de istoria papalitatea din Evul Mediu; știința, izolată de viață, este indiferentă din punct de vedere moral; arta ridicată ca scop pentru ea însăși duce la fenomenele indicate de degenerare morală etc Într-un cuvânt, toate ramurile activității umane trebuie să se dezvolte mână în mână, în deplină armonie, cu verificare reciprocă și numai în acest caz poate că începutul de imoralitate, care, în opinia sa, stă chiar în miezul artei, abia atunci aceasta din urmă se va transforma într-un instrument puternic îndreptat spre un scop mai bun Acest obiectiv este de natură socială Brunetiere nu îi oferă o definiție precisă, limitându-se la observația: l'art a une fonction sociale, et sa vraie moralité c'est la conscience avec laquelle il s'acquitte de cette fonction (adevărata morală a artei constă în îndeplinirea conștientă a funcției sale sociale) · Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE Deci, concluzia generală a lui Brunetière, că arta nu ar trebui să fie în niciun caz determinată de un scop în sine, se bazează pe critica metodelor artei, pe eliminarea chestiunii celei mai înalte frumuseți și pe evaluarea diferitelor ramuri a activității umane din punct de vedere al utilității, al utilității sociale, adică al bunăstării popoarelor și al umanității; dar totusi acesta nu este un principiu intern, ci

consideratii de natura practica Prefer inconsecvența logică a lui Tolstoi, în care măcar binele este înțeles în sensul absolut al cuvântului Mai aproape de el în acest sens este Renan, acest sceptic, estetician, artist prin excelență Adevărat, pentru Renan, frumusețea a servit ca măsură a moralității: o faptă morală este în primul rând o faptă frumoasă, estetică, spunea el, spre deosebire de Tolstoi, potrivit căruia "cu cât ne predăm mai mult frumuseții, cu atât ne îndepărtăm mai mult de la bine" ( ) Renan la întrebarea: ce este binele? - nu a găsit o definiție prin rațiune, ca Tolstoi "Binele", spune Renan, "este un fundament de nezdruncinat pe care nici un scepticism nu o va zdruncina și o persoană până la sfârşitul zilelor sale va găsi în ea sprijin pentru toate îndoielile sale " Binele este bine, răul este rău Renan poseda, fără îndoială, și un simț profund al frumuseții, o frumusețe diferită, datorită nu numai rafinamentului Formei Următoarea sa remarcă despre teatrul popular din Persia este foarte curioasă: el, la fel ca Tolstoi, acordă o mare importanță sincerității, care, în opinia sa, oarecum extrem de exprimată, "totul este în literatură " "Cea mai imperfectă expresie a sentimentului profund este mai bun decât toate cele mai ingenioase artificii inventate pentru amuzamentul spectatorilor răsfățați" (un parterre blasé) Cu această receptivitate la formele imperfecte ale artei, Renan respinge, ca să spunem așa, asupra lui însuși, prin propriul său exemplu, teoria lui Brunetière conform căreia arta duce în mod necesar la o rafinare a Formei în detrimentul conținutului, la bifurcarea și bifurcarea acestora incorectitudine Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV la dezvoltarea tehnicilor de influenţare a gustului rafinat Nu, nu arta este de vină pentru asta, ci acei spectatori, ascultători care și-au pierdut o înțelegere serioasă a artei și caută distracție, divertisment, o zdruncinare a nervilor tocit în ea Un stomac stricat necesită alimente nesănătoase, dar nu se poate spune că mâncarea, în general, conține începutul imoralității, deoarece suntem dependenți de apetit, nu putem mânca prin forță și nu mai suntem capabili să digerăm alimente prea grosiere; o masă rafinată poate de asemenea, să fie o masă sănătoasă; hrana mai selectiva poate ramane hrana simpla, fara bibelouri si artificii Și un organism sănătos este uneori capabil să perceapă și chiar să savureze cele mai simple feluri de mâncare, lucru pe care Renan a dovedit-o și cu atitudinea sa față de drama populară persană Doar că cu greu ar fi fost de acord să-l mănânce exclusiv de la o zi la alta Frumusețea, ca și arta, nu conține a priori un element imoral, ci frumusețea înțeleasă într-un sens mai corect și mai înalt, și nu numai ceea ce face plăcere, și nu numai Forme Mă voi referi la acel cult, religia frumuseții, pe care John Raskin a creat-o în zilele noastre Adevărat, i s-a reproșat o oarecare inconsecvență, inconsecvență în definiția frumuseții, dar pentru el este în primul rând o chestiune de simțire: acesta este un concept, la fel ca bun pentru Tolstoi, nedeterminat de rațiune Derivând-o din relația dintre om și natură, Raskin a văzut principalul element al frumuseții în acel sentiment de dragoste și admirație pe care natura îl trezește în om Dar întrucât un astfel de sentiment este specific numai oamenilor cu inima curată, atunci din cultul frumuseții decurge, în consecință, o întreagă etică aparte Raskin a pus frumusețea în cea mai strânsă legătură cu perfecțiunea spirituală a omului Ceea ce este în om este un animal, o bază, sau, așa cum spune Raskin, "ceea ce este în noi prin natură un taur sau un mistreț" este simplu Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE nici nu simți și nici nu creează frumusețe Dar ceea ce este cu adevărat uman în noi îl creează și într-o cantitate

corespunzătoare capacității unei persoane de a se îmbunătăți Din frumusețe scoate și bunătatea "Cunoașterea frumuseții este adevărata cale și primul pas către cunoașterea bunătății", spune el "Legile frumuseții, viața ei, bucuria ei - toate acestea în lumea exterioară a lui Dumnezeu sunt aceleași particule eterne, de neclintit ale creația ca virtute este în lumea spirituală a omului" Consecințele învățăturii sale sunt cunoscute: a dus la o serie întreagă de gânduri despre necesitatea unei reorganizări sociale a societății moderne Ceea ce este urât și nedrept nu poate fi nici adevărat, nici bun Distribuția neuniformă a proprietății, suferința oamenilor, resentimentele - toate acestea trebuie netezite, înlăturate, ca fenomene urâte, încălcând armonia forțelor naturii și contrar naturii însăși, natură virginal de pură, nemăsurat de frumoasă Doctrina lui Raskin, preluată de mase, câștigă acum din ce în ce mai mulți adepți în Anglia; în Raskin ei văd, parcă, un nou profet, un profesor care, sub noul motto, a proclamat legământul fraternității universale și a egalității între oameni, a indicat calea progresului spiritual și material, un predicator al celei mai înalte iubiri și fericire posibilă pentru toată lumea și toate acestea datorită unei credințe puternice și pătrunzătoare în cea mai înaltă frumusețe Deci, frumusețea nu servește întotdeauna ca o abatere de la bunătate, așa cum susține Tolstoi, insistând asupra opoziției eronate a unui concept specific și a unui concept general Numai că, într-adevăr, nu tot ce este plăcut este frumos Dar nu știu de ce ar trebui să persistăm în această negare a celui mai înalt criteriu care împacă sarcinile ideale ale artei cu morala? De ce să nu recunoaștem că există frumusețe, nedeterminată de rațiune, în sensul cel mai înalt al cuvântului, precum și bunătatea în sensul său cel mai înalt? Ridica binele deasupra conceptului de beneficiu, beneficiu, acel element de iubire pe care il punem in el, iubire care serveste * Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV ca o contrabalansare la profitul egoist, un instinct protector^m de a cauta ceea ce este util numai pentru sine Și în frumusețe, în sensul cel mai înalt al cuvântului, un astfel de element este adevărul, care ne îndeamnă să găsim nu tot ceea ce ne place frumos, ci doar ceea ce este adevărat, care nu există întotdeauna, ci ar trebui să devină, și această străduință căci cel mai înalt adevăr artistic este pârghia fundamentală a artei - nu orice artă, desigur, ci cea mai bună, cea adevărată Brunetiere se gândește în zadar că a spulberat argumentul adevărului în artă, amintindu-și că în natură există este atât frumusețe cât și urâțenie (tout comme la beauté, la laideur est dans la nature) În același timp, se referă la romantici, care, spun ei, au acordat un loc aparte imaginii urâțeniei în estetica lor Să-l ascultăm mai bine pe unul dintre campionii acestei estetici romantice, principalul reprezentant al școlii din Franța - V Hugo Iată o poezie scurtă dedicată "cultului urâțeniei": Iubesc păianjenii, spune poetul, iubesc urzicile, pentru că toată lumea le urăște: Îmi place păianjenul și îmi place urzica pentru că îi urâm Și să nu-i acorde nimic și să lase totul să le pedepsească dorința mohorâtă Pentru că sunt ființe blestemate, bătrâne și negre care se târăsc, Pentru că sunt niște captivi triști De ambuscada lor Pentru că sunt prinși în munca lor, O, soartă! noduri fatale, Pentru că urzica este un șarpe, iar păianjenul un cerșetor Pentru că au umbra prăpastiei, Pentru că fugim de ei, Pentru că amândoi sunt victime ale nopții întunecate Trecători, mulțumiți plantei obscure, bietului animal, Miluiește de urâțenie, milă de înțepătură, O, milă de rău! "Îmi pare rău pentru urâțenie, ai milă de injecții, simpatizează cu răul" - compasiune, și nu ura, nu dispreț, pentru că răul în sine își poartă

condamnarea, pentru că urâțenia este o pedeapsă în sine, pentru că poate și trebuie doar să stârnească milă nu-și poate imagina o credință mai mare în semnificația absolută a frumosului decât sentimentul pe care acest poem i-a sugerat lui Hugo și, după cum vedem, el își imaginează frumusețea indisolubil legată de bunătate; Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE un atribut integral, iar adevărul vieții, confirmă că urâțenia, ca și răul, devine o victimă a abaterii sale de la norma ideală Mintea nu poate înțelege acest lucru; întrebarea este doar despre posibila încredere în visul poetului, care, de altfel, în încheiere ne spune o altă utopie, binecunoscută marelui nostru artist, despre cum să învingem răul cu binele: n'ait rien qui n'ait sa melancolie; Tout veut un baiser Dans leur fauve horreur, pour peu qu'on oublie De les écraser, Atâta timp cât luăm un aspect mai puțin superb, Toate jos Alăturați-vă zilei, Fiara cea urâtă și buruiana șoptesc: iubire! Nu este greu de obiectat: ce incredibilă, absurdă, ce minciună frumoasă! Dar dacă asta ar fi adevărat, ce victorie a iubirii asupra răului, ce triumf al principiului spiritual, în general, frumusețea și bunătatea, asupra fenomenelor urâte ale vieții! Și cel mai important, zdrobirea nu înseamnă cucerire, așa cum spunea un alt poet: "écraser n'est pas vaincre" Hugo s-a exprimat cu extremă precauție: dacă ar fi uitat să-i zdrobească, dacă i-ar trata cu mai puțin dispreț - nu este nevoie de mai mult: ei o vor lua pentru afecțiune, iar natura însăși va face restul - pentru "tot ce este în lume caută un sărut " Dragostea este în natură însăși Desigur, aceasta este o utopie, dar numai în lumea fizică Și în lumea spirituală, inteligibilă, reconstruim universul la discreția noastră Poezia corectează istoria - asta s-a spus de mult; iar această corectare nu este doar un vis fără rod, deoarece aceeași istorie a omenirii ne mărturisește că, în ciuda tuturor abaterilor de la linia dreaptă a progresului, este totuși neîndoielnic și idealurile se găsesc cel puțin o întruchipare parțială, incompletă în viață Revenind la aprecierea relaţiei dintre artă şi morală, ajungem la următoarele concluzii: din definiţie Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV împărțirea artei a devenit clar că în sine, adică în sensul ei concret de activitate, arta este independentă de aprecierea morală a sensului ei Prin urmare, arta poate fi morală sau imorală doar din punctul de vedere al conținutului investit în ea Eșecul principiului artei de dragul artei constă în principal în faptul că mijloacele au fost ridicate la scopuri Emoția estetică, desigur, nu este același lucru cu sentimentul moral și de foarte multe ori căutarea frumosului poate apărea ca o abatere de la bine Dar conceptul despre presupusa lor incompatibilitate fundamentală, la care Lev Tolstoi se referă în mod repetat, nu rezultă din aceasta Vedem contradicția dintre artă și morală doar în cazul în care există o discordie în sufletul artistului însuși între ideea sa individuală de frumos și bunătate, o discordie sau o atitudine incorectă față de fundamentele ultime ale ambelor concepte Cea mai înaltă înțelegere a frumosului nu contrazice moralitatea, nu servește ca o abatere de la adevăr, deoarece este necesar să recunoaștem adevărul abstract ca regulator al conceptului de cea mai înaltă frumusețe și atunci nu există nici un antagonism între acesta și bunătate , înțeles și în sens metafizic Inconsecvența permisă de autor de a compara frumosul, în sensul ei concret, inferior, cu binele, ca început absolut, este motivul principal al atitudinii sale negative față de frumos Pozitivist în raport cu arta, a acționat ca metafizician în probleme de etică De aici o oarecare inconsecvență a construcției teoretice Dar Tolstoi respinge în esență frumusețea? O respinge el ca element principal al

"artei populare" supus principiului binelui? Noi credem că nu, și vom încerca să aflăm atunci când vom analiza ipoteza artei populare, la care ne vom întoarce acum Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE În discuția lui L N Tolstoi despre ce se înțelege prin arta "populară", sunt văzute două laturi: latura critică - evaluările și recenziile sale asupra diferitelor fenomene din arta și literatura contemporană, parțial despre operele trecute; apoi latura dogmatică - definiția conceptul în sine Nu ne vom opri asupra primei părți, adică asupra criticii: aceste recenzii și judecăți în general au un caracter foarte subiectiv În ceea ce privește latura dogmatică, adică stabilind principiile artei populare, atunci trebuie în primul rând să lămurim neînțelegerea care se află în termenul ales de autor - "popularitate"* Dacă aceasta este artă pentru toată lumea, adică o astfel de artă, care, nu numai în conținutul ei, ci și în forma ei, ar fi imediat, imediat accesibilă întregului neam uman, atunci, desigur, nu există o astfel de artă și nu a fost niciodată Există sau se întâmplă în anumite momente istorice arta întregului popor, adică o astfel de artă, în care s-au exprimat principalele proprietăți generale ale caracterului poporului, artă pregătită prin opera generațiilor anterioare, contopindu-se organic cu particularitățile alcătuirii spirituale a poporului Aceasta este arta epocilor clasice, iar marii artiști, creatorii unei astfel de arte, sunt de obicei finalizorii și exponenții aspirațiilor națiunii, păstrându-și individualitatea, dar servind în același timp ca reprezentanți tipici ai proprietăților predominante a naţionalităţii într-o epocă dată O astfel de artă poate fi universală în conținutul său interior Rămânând național ca formă, capătă un sens universal, dar este accesibil doar celor capabili sau adaptați percepției sale referirile lui Tolstoi la unele monumente de artă publică și Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV semnificația lor universală - precum poeziile lui Homer, poveștile biblice, imnurile Vedelor, povestea lui Buddha etc nu sunt deloc concludente, deoarece se referă doar la comunitatea intrigilor, temele principale ale acestor lucrări, și nu forma de transmitere, adică nu acea artă, care, după cum admite autorul în altă parte, trebuie să reprezinte un întreg organic de formă și conținut Iar disponibilitatea generală a acestor monumente de artă veche este foarte condiționată: dacă poveștile Bibliei ar fi fost atât de imediat înțelese și tocmai în sensul lor artistic, atunci cu greu am fi avut acele numeroase modificări și adaptări, în conformitate cu înţelegere, cu care literatura medievală este atât de abundentă S-au împrumutat doar comploturi, dar prelucrarea lor este destul de originală, iar asta se exprimă arta în sensul restrâns al cuvântului, artă care ar trebui să infecteze direct ascultătorii și cititorii Iar poeziile lui Homer nu ar fi rămas atât de mult neglijate, transmise din generație în generație într-o Formă distorsionată și complet alterată, până în epoca renașterii în Occident, dacă s-ar fi remarcat printr-o accesibilitate atât de generală Da, și cât de greșit i-au înțeles în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea! Monumentele din trecutul nu atât de îndepărtat produc, evident, o cu totul altă impresie asupra noastră decât asupra contemporanilor Critica istorică este o condiție esențială • atitudine corectă față de arta trecutului Dar este de prisos să insistăm asupra dovedirii propoziției că nu există și nu a fost niciodată o artă universală: întreaga istorie servește ca o infirmare clară a acestei opinii Cerința "toți oamenii" este în contradicție cu principala proprietate a artei - de a acționa direct asupra sentimentelor noastre sau, așa cum spune Tolstoi, de a ne infecta, în conformitate cu abilitățile noastre perceptive Ar fi

posibil să "infectăm" toți oamenii în mod egal doar în ipoteza că toți oamenii au același lucru Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE noua susceptibilitate, aceleasi gusturi, aceeasi dezvoltare Acest lucru este, desigur, de neconceput "Nu doar doi oameni, ci și două frunze de pe un copac nu pot fi exact la fel", notează Tolstoi, "cu o altă ocazie El încearcă să iasă din dificultate, adică pentru a salva "naționalitatea" artei în ciuda faptului existent - diversitatea abilităților perceptive ale oamenilor, presupunerea că arta pentru puțini este artă pervertită, că oamenii cu nervi rafinați și gusturi dezvoltate sunt oameni pervertiți, că arta, de neînțeles pentru mase, este lipsită de orice demnitate Astfel, presupune o audiență a aleșilor, tot aleșilor, dar într-un sens diferit, deosebit: oameni de sănătate mintală, nealterați de minciunile așa-zisului cultural viata, virginal-pura si intreaga Vedem direcția în care L N Tolstoi, punând o limitare asupra conceptului de "la nivel național", va ajunge el însuși la recunoașterea inconsecvenței ipotezei sale, care, pe de altă parte, poate părea bazată pe negarea Formei în artă Așa a fost înțelesă teoria lui Tolstoi de către unii recenzenți - de altfel, în revista americană - "Națiunea* (nr]) Înlăturarea chestiunii Formei este, în opinia criticului american , o lacună fatală în definiția lui Tolstoi a esenței și sarcinilor artei Dar acest reproș nu este în întregime just, sau în orice caz se întemeiază doar pe niște fraze separate, care constau în raționamentul lui Tolstoi Acesta din urmă, în esență, nu numai nu neagă Forma, dar în diferite locuri ale articolului său subliniază foarte clar sensul ei ѣ, O imagine, un cântec, o simfonie - un vers, o scenă, o figură, o măsură nu poate fi scoasă din locul ei și plasată în alta fără a încălca sensul întregului În continuare, ar trebui să știți Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV Bryulov "puțin" schimbat Tolstoi insistă asupra cerințelor integrității și naturii organice a operelor de artă, ca condiții esențiale pentru arta lor Dar, la urma urmei, toate acestea sunt întrebări ale Formei și nu numai Forma în înțelegerea sa unilaterală, ci cu o indicație a necesității conformării depline cu conținutul Cu alte cuvinte, aceasta este una dintre condițiile frumuseții în artă, acea frumusețe fără de care o operă cu adevărat artistică este de neconceput Adesea, în acest sens, Tolstoi echivalează expresii - artă și frumusețe reală, superioară: prima servește ca înlocuitor pentru a doua Acum întrebarea este: cum și de către cine sunt stabilite normele artei organice superioare? Cine este judecătorul respectării integrității și armoniei formei și conținutului în operele de artă? Al cui gust să ai încredere? Și asupra acestei întrebări Tolstoi se încheie cu o concesie care spulberă utopia artei populare Am văzut că este destinat celor aleși de un fel special - oamenilor ideali ai viitorului Dar, deoarece, în același timp, idealul omului viitorului a fost la un moment dat înfățișat de Tolstoi în legătură cu proprietățile de bază, primitive ale naturii umane, autorul, apropo, se referă la muncitorul satului, nu stricat de condiţiile "urâte" ale culturii, care au păstrat integritatea instinctelor originare Dar asta e doar "apropo" Acest pasaj despre țăran ca cel mai bun cunoscător al artei celei mai înalte (care, în virtutea instinctului său înnăscut, este capabil să distingă imediat operele de artă adevărate de cele false, contrafăcute) - acesta pare a fi un ecou al acelei perioade din activitatea lui Lev Nikolaevici, când, urmându-l pe Rousseau în definiția "ѣka umană a naturii", a identificat aceasta o imagine abstractă cu orice țăran; când se afla într-o perioadă de "simplificare" Gustul, desigur, poate fi și chiar este, fără îndoială, o proprietate înnăscută a unei persoane, dar nu a

tuturor; în plus, nu este suficient să ai un gust nealterat, acesta din urmă este supus Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE dezvoltare si educatie Și Tolstoi ajunge să recunoască acest lucru - nu numai că îl recunoaște, ci chiar să sublinieze în ce direcție este de dorit ca gustul să fie cultivat Și anume, în definirea condițiilor în care sunt fezabile proprietățile de bază ale artei ideale a viitorului, Tolstoi subliniază pe bună dreptate că "sunt dobândite - nu prin exerciții mecanice, ci prin educație în arte" (p *) Dar acesta este esenta chestiunii: dacă permitem cultivarea gustului ca o condiție de susceptibilitate la operele de artă, limităm astfel sfera acestuia Numai în acest caz arta poate influența un întreg grup de indivizi, când toți membrii acesteia sunt educați în mod egal Și, desigur, aceasta este singura poziție corectă este confirmată de întreaga istorie a artei, întregul curs al dezvoltării sale în diferite epoci și între diferite popoare Comunitatea de educație, în sensul cel mai larg al cuvântului, i e de comunitatea condițiilor de viață, proprietățile rasiale și tribale, credințele și convingerile, într-o anumită măsură chiar și de comunitatea ocupațiilor, obiceiurilor și obiceiurilor, naționalitatea și naționalitatea artei sunt determinate, apoi grade diferite de forme superioare și inferioare de artă sunt stabilite Evoluția gustului este însoțitorul constant al evoluției artei Nu pot, în același timp, să admir pestrița strălucitoare și strălucitoare a culorilor, a cărei tendință este caracteristică popoarelor aflate în copilărie, de exemplu, negrii sau chiar țăranii, și să iubesc semitonurile, să simt modulațiile blânde și combinația armonioasă de culori care sunt accesibile doar persoanelor cu un gust mai rafinat Cu toate acestea, avantajul celui dezvoltat față de cel nedezvoltat se va reflecta în faptul că primul poate înțelege ·) Imediat după, vorbim despre necesitatea extinderii programelor școlilor publice, inclusiv a predării artelor Cu această minunată urare, autorul confirmă ideea că dezvoltarea școlii ar trebui să preceadă posibilul impact "asupra tuturor" monumentelor artei veche, cele mai înalte ' Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV iar gustul altcuiva și o persoană nedezvoltată, cu excepția propriei sale, nu va înțelege nimic A înțelege nu înseamnă a simți la fel și este la fel de dificil să îmbini gusturi diferite pe cât este să iubești contagios După ce am înțeles înclinația naturală a unei persoane cu un gust infantil pentru culorile simple, neamestecate, pot, dintr-un punct de vedere special, să recunosc, de exemplu, pitorescul unei mulțimi de oameni cu cele mai bizare și nearmonice combinații de culori, sau să recunoaștem originalitatea unui stil străin pentru noi, integritatea lui, organică, dar în același timp să fii conștient că acesta nu este stilul meu, nu arta mea; că dacă aș vrea să transmit sentimentele și stările mele personale, aș recurge la alte Forme, la alte culori, la alte combinații de tonuri și sunete, așa cum ne îmbrăcăm altfel decât acei negrii, * ale căror costume colorate sunt prezentate în armonie cu infantilul lor gusturi: aceasta este organicitatea lor; dar în alte condiţii ar fi ridicole şi absurde Chiar și admitând posibilitatea unei anumite emoții estetice în studiul artei altcuiva, asimilarea ei pătrunzătoare, simțim și percepem diferit diferit ceea ce nu este în concordanță cu lumea noastră spirituală personală și cu gusturile individuale Toate acestea, în esență, sunt admise de Tolstoi și nu ar exista niciun motiv să-l obiectăm dacă el însuși nu ar da mai multe argumente paradoxale împotriva sa, asupra cărora ar fi cel mai prudent să nu insistăm Principiul dezvoltării a fost stabilit de el chiar la începutul articolului său: "Omenirea, fără încetare, trece de la înțelegerea inferioară, mai particulară, la cea

mai înaltă, mai generală, clară a vieții Și ca în orice mișcare, și în această mișcare sunt cele avansate " Și dacă sunt avansate, atunci "există și o inegalitate de dezvoltare, o inegalitate a organismelor mentale în fiecare grup de indivizi Oameni avansați, societate iar oamenii nu sunt o masă compactă Dacă există oameni cu gusturi pervertite, atunci există și cei care fie sunt complet lipsiți de vyus, fie au un gust nedezvoltat și Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE de neconceput este o "artă la nivel național care să-i satisfacă simultan atât pe aceștia, cât și pe alții, precum și pe adevărații cunoscători ai artei, adică, după definiția lui Tolstoi, oameni sănătoși mintal crescuți într-o anumită direcție Mai mult, problema "artei naționale" se rezumă la două propoziții: (i) este posibil să-i stabilim a priori normele și ( ) în ce măsură ne putem ghida de istorie pentru a judeca pe baza trecutul ce ar trebui sa se intample in viitor? Tolstoi combină ambele metode și în aceasta, desigur, ar avea dreptate dacă nu ar urma teorii uneori eronate despre originea monumentelor de artă populară Deci, de exemplu, în ceea ce privește poeziile lui Homer, Biblia, imnurile Vedelor etc , autorul spune că - "arta națională apare numai atunci când orice persoană din popor, după ce a experimentat un sentiment puternic, are un trebuie să o transmiteți altor oameni (Ii)" Acest lucru este în contrast cu arta claselor superioare Câteva pagini mai jos întâlnim o altă definiție, mai rațională: "Pentru ca o persoană să poată" să producă un adevărat obiect de artă, sunt necesare multe condiții: această persoană trebuie să se afle la nivelul celei mai înalte perspective ale lumii pentru a lui timp, astfel încât să experimenteze sentimentul și să aibă aceeași lanie și posibilitatea de a-l transmite și, în același timp, a avut talent pentru un fel de artă (p Ii)" Evident, doar a doua definiție este corectă, esențială, și cărei clase de oameni îi aparține artistul după origine, este complet indiferent "Nu pentru că în Anglia, Burns este un poet popular - a notat corect un alt gânditor al nostru - care a ieșit din popor, ci pentru că a fost acceptat de oameni ca fiind al lui ușor de înmulțit, dar ideea nu este în exemplele individuale, ci în faptul că acesta este cursul general al dezvoltării umane, acestea sunt condițiile de bază de origine Biblioteca "Runivers" treizeci ө BATIUȘKOV ideile artei populare, ci concluziile științei moderne, o artă la care participă toate cele mai bune forțe ale țării, care ia naștere din diferite elemente, dar este fixată într-o formă artistică de oameni care, la vremea lor, au stat la cel mai înalt nivel de dezvoltare Iar poeziile lui Homer, deși bazate pe cântece populare și tradiții locale, nu au căpătat o semnificație națională și universală pentru că autorii lor ar fi fost cântăreți orbi din popor, ci pentru că în Forma în care au ajuns până la noi - ele reflectă un nivel înalt de cultură, că autorul ultimei lor procesări ar fi trebuit să fie o persoană care avea cea mai înaltă viziune asupra lumii Tocmai cultura înaltă a eroilor din Odiseea și Iliada este cea care oferă un avantaj atât de decisiv epopeei grecești față de epopeea tuturor celorlalte popoare care se aflau într-un stadiu inferior de dezvoltare Epopeele noastre europene moderne, epopeele, chansons de geste, poemele epice, romanțele etc , în acele cazuri când au ajuns la o formă mai perfectă și au dobândit semnificația unei arte publice, au fost create de autori, deși nu ne sunt cunoscute de nume, dar aparțineau celor mai înalte cercuri intelectuale pentru vremea lor, iar apoi numai lucrările lor au câștigat treptat popularitate, au ocolit diferite pături și clase ale societății, au fost asimilate de oameni Epopeele noastre le-am găsit în tradiția orală a țăranilor din unele provincii nordice: dar

părerea era eronată că acești aceiași țărani le-au creat Indiferent cum s-a hotărât problema originii epopeilor, multe, și poate cele mai bune dintre ele, au apărut fără îndoială în mediul cultural al vremii, poate în timpul succesiunii vieții mare-ducale, sub influența educației bizantine, având a adoptat, de asemenea, multe elemente ale literaturii occidentale, de carte Așa este în toate ramurile artei Autorul a fost parțial indus în eroare de teoriile despre originea Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE literatura nativă, care a dominat știința până în anii , dar acum abandonată Dacă Tolstoi se referă la unele legende și basme care au devenit acum o comoară națională, atunci problema originii lor este foarte complicată Sunt acele legende care ne uimesc prin profunzimea conținutului și înălțimea imaginii poetice, de cele mai multe ori au pătruns doar în oameni și nu au fost create de ei În plus, multe dintre ele au suferit distorsiuni, modificări într-un sens mai grosier și mai josnic Dacă acum ipoteza creativității impersonale, a oamenilor de rând, în raport cu cele mai bune exemple ale așa-numitei arte a oamenilor de rând, este recunoscută ca insuportabilă, atunci, desigur, acest lucru nu exclude participarea maselor la crearea elemente din care a luat naștere o astfel de artă, ci doar elemente Argumentele istorice sunt cele mai puțin convingătoare în raționamentul lui Tolstoi; nu vom mai insista asupra lor În ceea ce privește argumentele sale abstracte pentru clarificarea normei artei populare, din nou, acceptarea lui a unei evaluări cantitative mai degrabă decât a unei evaluări calitative pare foarte neconvingătoare "O adevărată operă de artă este cea care mulțumește cel mai mare număr de oameni" Și în alt loc: "spun că oamenilor nu le plac operele de artă "superioară" pentru că sunt incapabili să o înțeleagă Dar dacă operele de artă își propun să infecteze oamenii cu acel sentiment trăit de artist, atunci cum putem noi vorbim despre neînțelegeri?" întreabă Lev Nikolayevich, pierzând din vedere faptul că el însuși a admis inconsecvența argumentului "neînțelegerii", deși pe o altă problemă, și anume despre problema atitudinii oamenilor crescuți în tradițiile prima jumătate a secolului la noua artă modernă "Nu am dreptul să nega asta, că s-ar putea să nu înțeleg", a afirmat pe bună dreptate autorul Prin urmare, un criteriu cantitativ, în sine, nu este deloc suficient pentru a determina cele mai bune opere La chestiunile de artă, adică, în esență, la înțelegerea frumosului, Tolstoi a aplicat aceeași bun venit, cum Lamenet Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV gândit pentru a stabili conceptul de adevăr Adevărul este ceea ce este recunoscut ca atare de cel mai mare număr de oameni, a raționat Lamenet, referindu-se la denumirea franceză a bunului simț - le sens commun - "bun simț", comun pentru că oamenii sănătoși la minte predomină în umanitate Tolstoi are același argument despre frumos ", adică arta adevărată Aceasta este calea de ieșire, pe care o oferă el dintr-un fel de cerc vicios de premise logice De fapt, arta trebuie să fie plăcută, altfel nu va "contamina această condiție fundamentală Dar frumusețea, până la urmă , este acceptat de autor în sensul ceea ce este plăcut În raport cu arta, este, ca să spunem așa, arta plăcută, sau arta care are proprietatea de a contagiunea Acum se dovedește că și frumusețea ne poate abate de la adevăr și din bine;de aceea, în artă, trebuie să cauți ceva care nu este plăcut, ci ceea ce servește binelui Numai binele ar trebui să fie plăcut Oare chiar așa?Autorul, se pare, presupune că întrebarea ar putea fi hotărâtă în el favoarea, cu vot universal, și de aici concluzia că arta poporului este toată la fel Poate; "Bun simț" al lui Lamenet îi răspunde "bunul simț" al lui Tolstoi, care trebuie, de asemenea, să fie universal recunoscut și universal simțit frumusețea Am

revenit la conceptul de frumos, deși exclus de autor din definiția sa a artei, dar până la urmă - se dovedește că este imposibil să se facă fără el, frumusețea Este prima condiție pentru a fi "infectat" de opere de artă (chiar și în cel mai mic sens al cuvântului asupra căruia s-a oprit Tolstoi, adică ceea ce dorește) Dar trebuie și timpul să fie tovarășul neschimbător al adevăratului se contopește cu adevărul și cu Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE bun Dar, de îndată ce vom apela mental la metoda "votului universal" pentru determinarea celei mai înalte frumuseți, nu va fi greu de convins că în acest sens domeniul frumosului este mult mai limitat decât conceptul de adevăr; dacă, aplicând la acestea din urmă, Lamenay a fost adus la rezultate negative, atunci un număr incomparabil mai mic de indivizi va putea simți și percepe direct operele de artă Cuiva îi place sau "infectează" în primul rând arta ușoară, nu complicată, dar nici înaltă Toată lumea a trebuit să experimenteze asta mai mult sau mai puțin, dar mă voi referi la impresiile lui Herzen, foarte caracteristice în acest sens, atunci când vizitează galeriile de artă "Imaginile grozave sunt opresive la început", a remarcat el inteligent "Uneori există impulsuri de a se răzvrăti împotriva lor Între timp, ce este greu de înțeles, de apreciat, de exemplu, șefii lui Greuze sau Carl Dolce? Sunt atât de dulci, atât de grațioși, încât este imposibil să nu le înțelegi Tuturor le place, dar aceasta, evident, nu este zona de creativitate superioară Acesta din urmă nu este atât de ușor de abordat; pentru a-l înțelege necesită un efort puternic; la început deopotrivă suprimă și încurcă: trebuie să se ridice la înțelegerea lui* Și, prin urmare, presupunerea lui L N Tolstoi că "când un artist al tuturor oamenilor și-a compus opera, el s-a străduit în mod natural să spună ceea ce avea de spus, astfel încât opera sa să fie înțeleasă de toți oamenii " Nu există un astfel de standard pentru toată lumea, iar un artist rău, sau chiar deloc artist, este unul care s-ar gândi imediat să mulțumească pe toată lumea Un artist adevărat, evident, nu se conformează unui standard mai scăzut de accesibilitate publică a unei opere, ținând cont de criteriu de nepregătire, dar aderă inevitabil la un standard abstract a ceea ce el consideră a fi cel mai bun, cel mai înalt și ceea ce poate fi realizat numai cu o anumită efort și dezvoltare a forțelor spirituale Aceasta nu este o universalitate concretă, ci o universalitate abstractă Întrebări de filosofie, KN , Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV ne conduce la cerințele educației preliminare a tuturor oamenilor în aceeași direcție L N Tolstoi se referă la faptul că nu există astfel de cunoștințe cu ajutorul cărora ar fi posibilă interpretarea unei opere de artă celor care nu o înțeleg, adică cei care nu o simt direct cu simțurile și, desigur, are dreptate - esența nu este doar în cunoaștere Dar nu este aceasta toată diferența dintre predare și creștere, că învățătura ne dă cunoștințele pe care nu le aveam înainte, iar creșterea ne face ceea ce nu eram înainte? Iar educația, evident, nu este doar "antrenament", așa cum spune Tolstoi, ci duce, cel puțin după sarcinile sale ideale, la dezvoltarea spirituală sau chiar la renașterea unei persoane În afară de faptul că ar fi un act de cea mai mare nedreptate să dai vina pe acei artiști geniali care, așa cum se crede în mod obișnuit, se ridică deasupra contemporanilor și trec între ei singuri și neînțeleși, criteriul "evaluării cantitative" implică prea multe rezerve pentru recunoaște-i fiabilitatea și în viitorul îndepărtat Dar, într-un astfel de caz, tot ceea ce a spus autorul despre "arta populară" poate fi redus la o descriere a proprietăților de bază ale artei publice sau clasice, cu cerințele sale de claritate, simplitate și particularitate (adică,

importanță) sentimentelor descrise , în cea mai obiectivă formă de exprimare posibilă, după particularitățile depozitului spiritual al uneia sau alteia naționalități Nou în esență, adică ca operă de gândire, articolul lui Tolstoi nu dă Dar are o semnificație foarte semnificativă din punct de vedere individual și psihologic, precum și din punct de vedere al actualității unora dintre opiniile exprimate în ea, pe care consider că este oportun să le reamintesc acum IV În urmă cu aproape patruzeci de ani, c Tolstoi a ținut un discurs despre semnificația artei, când l-a înscris ca membru Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE Societatea Iubitorilor de Literatură Rusă din Moscova Nu știu dacă acest discurs, care nu a fost inclus în lucrările colectate generale ale autorului, a fost tipărit; dar răspunsul la acesta din partea președintelui de atunci al societății, Homiakov, a fost păstrat Din câte reiese din acest răspuns, Tolstoi a acționat atunci ca un susținător înflăcărat al artei pure Homiakov a fost de acord cu el că arta (arta), desigur, este destul de liberă, își găsește în sine justificare și scop, așa cum credea atunci Tolstoi; totuși, acest lucru necesită o rezervare "Artistul nu este o teorie", a obiectat Homiakov, nu un câmp de gândire: el este un om, întotdeauna un om al timpului său, de obicei cel mai bun reprezentant al acestuia " Dedicându-se mereu adevăratului și frumosului, el simte și minciuna vieții care îi tulbură sufletul; el trebuie să devină un acuzator de vicii sau de vreun fel de boală socială; suferă de această "nesimțire insensibilă" chiar și fel, dar "suflete umane netrezite " Homiakov i-a arătat lui Tolstoi că artistul nu se poate închide în tărâmul frumuseții pure și i-a prezis că, chiar rămânând fidel cu sine, va acționa totuși pe baza literaturii acuzatoare, Homiakov a văzut deja începuturile acesteia în lucrările timpurii ale lui Tolstoi , după cum se știe, s-a adeverit și chiar și în ultimul discurs teoretic asupra artei, anna al autorului, par a fi Atacurile sale asupra artei nu sunt doar argumentele raționale, dialectice ale unui teoretician care contestă corectitudinea unui abstract sistem, pe care nu vrea sau nu poate, dintr-un motiv sau altul, să-l asimileze În spatele sistemului vede oameni și, mai ales, acel cerc al societății pe care îl cunoaște bine, care, considerându-se cel mai înalt cerc, crede că posedă și cea mai înaltă artă Desigur, în cele mai multe cazuri, aceasta este doar auto-înșelare Cea mai înaltă clasă spirituală a oamenilor nu este clasa celor bogați, leneși și închiși în Sfera * Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV viața umană artificială Arta lor nu este artă publică Tolstoi, ca denunțător al gusturilor pervertite și al golului egoist al vieții în anumite pături ale societății, are fără îndoială dreptate în multe privințe Are dreptate în a sublinia importanța vieții muncii, care însă nu este un privilegiu indispensabil al țărănimii Dar în toate acestea se exprimă artistul, exponătorul moralei, și nu creatorul unei noi doctrine filozofice sau estetice Din punct de vedere al doctrinei - din nou, în sens vital, practic -, mai există un aspect important în raționamentul lui Tolstoi: el a stat ca judecător între două generații, între două direcții diferite ale primei jumătăți și sfârșitului secolului În multe privințe, el a rămas fidel tradițiilor artei clasice El a amintit de preceptele artei publice, care îi este aproape, ca participant în perioada ei de glorie în țara noastră El a formulat acele norme, acele cerințe pe care o lucrare obiectiv frumoasă trebuie să le satisfacă - nu pentru toată lumea, prin proiectare, ci accesibile public pentru că sunt destinate niște Forme generale, ideale, la care este de dorit ca toată lumea să se ridice, să se poată ridica la ele Arta publică este întotdeauna de natură oarecum abstractă, ca urmare a

unei generalizări a fenomenelor vieții; este și idealist pentru că exprimă cele mai înalte aspirații spirituale ale oamenilor în legătură cu viziunea sa asupra lumii într-o anumită epocă; este reală în raport cu realitatea modernă și în ceea ce privește vitalitatea tipurilor create; dar acest realism este condiționat, căci modurile și formele de exprimare se schimbă odată cu vârsta Ea nu poate fi decât universală în spirit, pe baza presupusei comunități a naturii umane În prezent, perioada clasică a literaturii noastre, poate, s-a încheiat, iar apelul lui Tolstoi la ceea ce el a numit arta poporului și ceea ce este considerat mai corect arta poporului sună ca Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE ar fi exclamația jalnică a unuia dintre mohicanii acestei perioade Universalul cedează acum loc individului Viața s-a diferențiat Sistemul tradițional a suferit modificări fundamentale; tipurile trecutului și-au pierdut definiția, elaborate prin selecție treptată din generație în generație Păturile societății s-au amestecat și se dezvoltă noi personaje, noi condiții de viață, poate noi idealuri care necesită o altă formă de exprimare Suntem intr-o perioada de fermentatie Și acum, din anii , în diverse țări ale Europei, și parțial în țara noastră, se naște un nou val de evoluție literară și artistică, care, într-adevăr, reprezintă unele trăsături și în multe privințe diverge de tradițiile creativității clasice Care a fost atitudinea lui Tolstoi față de această ultimă literatură? În multe feluri, el a acționat ca acuzatorul ei, uneori, poate, chiar un acuzator părtinitor sau, în orice caz, prea subiectiv Dar există adevăr în recenziile sale uneori paradoxal de dure Cu siguranță nu se pot nega multe manifestări morbide și pervertite din acea mișcare, în spatele căreia s-a stabilit porecla decadenței? Semnele triste și tulburătoare ale decăderii interne, separarea greșită a Formei de conținut, în detrimentul acestuia din urmă, pierderea sau slăbirea instinctelor sănătoase și a idealurilor umanitare - toate acestea au provocat o iritare severă la o persoană care a fost crescută în tradițiile antichității - antichitatea bună, care credea în binele că poeții moderni pare deja "duși"; o persoană mânată de dragostea de oameni, ale cărei "gemete" nu fac decât să-i irită pe ultimii poeți, fără a chema la binele activ; campion al acelei antichități care credea că fericirea nu este fericire pentru un om dacă numai el o folosește; - iar Zarathustra modernă, recunoscând că "viața este o sursă de bucurie", constată în același timp că "unde mulțimea bea cu tine" , acolo toate izvoarele sunt otrăvite " Indie Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV vizualismul se abate uneori, fără îndoială, spre egoism, iar avertismentul lui Tolstoi este o reamintire perfect potrivită a sentimentului de solidaritate al umanității, asupra căruia noua religie a "egotismului" se impune în contradicție cu adevărul secular în dragoste Dar, pe de altă parte, a fost Tolstoi destul de ostil acelor fenomene noi din artă și literatură, care par a fi consecințe inevitabile ale legii evoluției? Cert este că, indiferent de meritele artei clasice și de semnificația ei eternă pentru exprimarea viziunii oamenilor asupra lumii, astfel de artă, astfel de forme, exemplare - frumoase, sunt create și pregătite de secole; epocile clasice nu pot urma una după alta în succesiune imediată Este posibil să opriți mișcarea către creativitatea individuală? Este posibil să forțăm artiștii să se inspire din nou din aceleași teme generale și populare care și-au găsit deja expresie în clasicii noștri și străini? Aceștia din urmă, mergând alături de oamenii lor, nu au căutat ceva nou, excepțional, ci doar etern și stabil Acesta este meritul lor; de aceea ei rămân "veșnicii noștri însoțitori", din generație în generație, iar

umanitatea crescută cu ei este conștientă de comunitatea sa, proprietățile sale de bază, atât pozitive, cât și negative, se cunoaște pe sine și pe alții, adaptându-se la înțelegerea clasicilor altora , altele în formă, de înțeles doar în puterea semnificației universale a celor investite în ele Totuși, dacă vrem să cunoaștem omul în același mod, să cunoaștem sufletul omului în toate acestea, în toate o varietate de manifestări ale individualității, dacă căutăm arta sentimentelor personale, chiar și sentimentele excepționale de interes, chiar dacă temporar, pentru a ști ce condamni și pentru a nu reveni la el (iar Tolstoi pune particularitatea simțirii drept primul condiție pentru arta viitorului) Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE artă, - șablon, rutină Și acum, una dintre principalele trăsături ale artei moderne, în contrast cu arta clasică, este căutarea noutății Să-l ascultăm acum pe Tolstoi: "Așa cum o operă de gândire este doar o operă de gândire atunci când transmite noi considerații și gânduri și nu repetă ceea ce se știe, la fel o operă de artă este doar o operă de artă când introduce un nou sentiment (parcă oricât de nesemnificativ ar fi) în rutina zilnică a vieții umane" (p) Oricât de neînsemnată ar fi, unde sunt, într-un astfel de caz, normele artei populare, care ar trebui limitate la sentimente generale, de bază, de înțeles și accesibile tuturor? Cu această remarcă, ușile se deschid larg tuturor celor mai noi școli, și chiar celor mai extremi reprezentanți ai acestora, dacă se pune cererea de noutate, fără evaluarea noului Nu am merge până acolo încât să limităm noul la ceva care nu este prea exclusivist și deloc pervertit, ceea ce în alte cazuri este recunoscut și de Tolstoi *) Dar cum să nu spunem după aceasta că Tolstoi, de cealaltă parte a sinelui său, s-a îndepărtat de principiile artei publice și urmează un nou val evolutiv al creativității contemporane? Și nu puteți întârzia, opriți mișcarea undei până când își încheie rotirea; *) Gr Tolstoi este înclinat să subordoneze arta științei, precum și religiei, pierzând din vedere faptul că unele dintre extremele artei moderne, împotriva cărora se răzvrătește pe bună dreptate în altă parte a articolului său, se datorează tocmai pătrunderii spiritului științific curiozitate în domeniul creativității artistice Acest lucru este remarcat pe bună dreptate de Herkenrath (o s): "Or, nous avons vu nattre dans ces derniers temps un art qui s'adresse aux curieux, étudiant les cas rares et exceptionnels, parcequ' ils offrent plus d'interet scientifique, et aussi parceque l'artiste, lui même, n'appartient plus à une école et veut à tout prix se distinguer de ses confrères Acest art nu poate dura Il est né sous l'influence de l'esprit scientifique; mais il touche de si près aux limites mêmes de l'art que celui-ci devra, sous peine de mort, revenir à des traditions plus saines* Și în alt loc, contestând binecunoscuta definiție a lui Zola că "arta este un colț de natură, arătat prin temperamentul artistului"*, autorul remarcă: si l'artiste ne nous montrait que des choses qu'il voit et que nous ne voyons pas, il ne produceait aucune impression Ce n'est que par ce qu'il ya de commun entre lui et nous que la communion s'établit* Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV este imposibil să le spui noilor generații: "traiește doar vechiul*, chiar dacă acesta vechi conține elemente ale eternului, căci fiecare persoană nouă din lume are dreptul la cuvântul său, la Formele sale de Artă, la expresiile sale Altfel, arta se va transforma într-o rutină, în creativitate după tipare, ceea ce s-a întâmplat de mai multe ori Tolstoi în acest caz se contrazice în mod clar și, rămânând, conform cerințelor sale de bază, un campion al artei clasice, națională, dar nu universală, el, pe de altă parte a operei

sale, s-a alăturat noii generații, aparține de fapt două generații - nu numai în ceea ce privește semnificația principalelor sale capodopere, care probabil vor supraviețui secolelor, ci și pentru că a înțeles cerințele noului timp și, vrând-nevrând, ni se pare atât un clasic, cât și un individualist, și chiar impresionist (mai ales în recenziile sale critice) Poate că această latură nu este cea mai durabilă din lucrările lui Tolstoi din ultimii ani; poate că toată arta modernă, dacă nu duce la capodopere complete, obiectiv frumoase, va rămâne pentru totdeauna în istorie cu epitetul de tranziție, ca secolul al XV-lea în Europa de Vest Dar esența nu este doar în durabilitate, ci și în vitalitatea artei, adică în prin faptul că ne satisface nevoile, răspunde sentimentelor noastre, acționează direct asupra psihicului nostru Și în acest sens, arta este întotdeauna individuală și nu poate fi altfel, altfel va înceta să fie artă adevărată, ci va fi contrafăcută Iar cea mai înaltă artă trebuie să fie liberă, pentru că altfel își va pierde semnificația esențială ca activitate care deschide noi orizonturi omenirii: nimic nou nu se descoperă atunci când creativitatea este subordonată unui scop de serviciu; este artă aplicată, nu cel mai înalt tărâm al creativității Relația dintre ele este aceeași ca cea dintre știință și popularizarea cunoașterii Iar sub forma art Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE proprietatea nu poate fi limitată de cerințele de accesibilitate publică: aceasta din urmă trebuie dobândită prin educație Și din toate aceste motive, arta nu va fi niciodată universală în sensul literal, dar ca norul din poemul lui Shelley - veșnic schimbător, veșnic viu, reînnoindu-se în formă și schimbându-și aspectul, fie se revarsă ca o ploaie fertilă pe câmpuri și câmpuri , sau ia forme bizare pe cerul azur deschis, apoi se risipește în vapori abia sesizabili ochiului, umezind aerul: I change but I can not dy (Mă schimb, dar nu mor) Și în aceste forme de artă în continuă schimbare există un criteriu constant, un ideal abstract și de neatins în întregime, pe care îl denotăm cu denumirea comună de adevăr artistic Nu determină conținutul operelor de artă, nu limitează sfera lor de aplicare, nu le subordonează scopurilor oficiale, ci este reglementarea a ceea ce este considerată artă adevărată, spre deosebire de fals, fals în orice sens al cuvântului - trucuri pentru "tremurare nervoasă" , tendință de orice fel, bine intenționată sau rău intenționată, scop, declamație goală și exerciții retorice în versificare Ea completează chiar condiția esențială a sincerității în artă, pentru că servește ca un test al completitudinii exprimării în forma figurativă chiar și a unui sentiment complet sincer În observațiile de mai sus cu privire la raționamentul lui Tolstoi, am fost forțați să subliniem o oarecare inconsecvență și, pe alocuri, contradicții cu teza generală, care, în opinia noastră, este rezolvată într-un sens diferit Nu este greu să ne explici diversitatea judecăților marelui nostru scriitor, dacă ținem cont de complexitatea viziunii asupra lumii a lui Tolstoi, care a trecut prin mai multe faze de dezvoltare: gândurile și frazele fragmentare îi apar de mai multe ori, ca și cum doar amintiri referitoare la diferite perioade ale activității sale; nu este totul bine coordonat Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV Cu toate acestea, în ciuda deficiențelor în particular și a lipsei de armonie logică în general, discursul lui Tolstoi despre artă are o semnificație foarte serioasă și, mai mult, într-un sens diferit în Occident și pentru noi În Occident, în țările cu o civilizație veche, îndelungată, cu o cultură care merge adesea la extremele unei vieți prea artificiale, ea a servit drept o notă de reluare tocmai împotriva acestor extreme, o amintire a preceptelor artei clasice, a ei

sociale semnificaţie Și, tocmai referindu-se la autoritatea venerabilului nostru artist, Eugène Muntz, inspirat din articolul său despre artă, s-a adresat, parcă, cu un apel artiștilor contemporani ai Franței și administratorilor (de care depinde asigurarea fondurilor corespunzătoare) - să-și îndrepte activitățile spre îndeplinirea sarcinilor sociale ale art "Dacă ar fi fost dăunător", remarcă el, "ca o întreagă națiune să fie ocupată exclusiv cu statui și tablouri, ca în Grecia în perioada declinului sau în Italia din secolul al XVI-lea, atunci, pe de altă parte, nu ar trebui neglijați un mijloc atât de puternic de influențare a maselor: epoca noastră să aparțină onoarei acestei nobile și fructuoase întreprinderi - reconcilierea tuturor claselor societății înaintea unui ideal comun " Acesta este un apel la creativitate universală în opoziție cu extremul, estetismul autosuficient al claselor superioare La noi, dimpotrivă, arta, ca ramură a culturii, este încă prea puțin apreciată Este adesea tratat cu dispreț, ca pe ceva secundar, neesențial în viață, sau chiar negat direct În acest sens, este imposibil să nu simțim întreaga credință profundă a lui Tolstoi în puterea artei, în semnificația ei esențială și, în general, în lumea spirituală a unei persoane: "Sarcina artei este enormă", spune Tolstoi - Artă adevărată ar trebui să se asigure că un conviețuitor pașnic -; armonie între oameni, care este acum observată de exterior Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE măsuri , s-a realizat prin activitatea liberă și veselă a oamenilor Arta trebuie să elimine violența Și numai arta poate face asta " Această poziție este destul de adevărată, destul de dezirabilă: cea mai înaltă artă este însoțitorul constant al celei mai înalte culturi, ceea ce duce la faptul că o mare parte din ceea ce s-a făcut într-o societate mai primitivă sub constrângere a provenit din dorința liberă a inimii, a fost recunoscut ca nevoie morală a unei personalități dezvoltate spiritual; iar ceea ce nu poate fi recunoscut ca nevoie morală ar fi complet abolit Și cea mai înaltă artă trebuie să fie, desigur, o artă ideologică în sensul indicat de Dostoievski, în sensul că "o idee este o condiție necesară pentru artă", dar nu există niciun motiv pentru aceasta și este imposibil să o inventezi în avans, vine de la sine Voi încheia cu următoarele concluzii: "Pentru a defini cu exactitate arta, trebuie în primul rând să nu o privim ca pe un mijloc de plăcere", spunea Tolstoi la începutul discursului său, și totuși a acceptat drept criteriu al frumuseții exact ceea ce face plăcere, adică respingerea plăcerii sensul abstract al frumosului, a recunoscut în același timp gradul de "contagiozitate" a acestora, indiferent de demnitatea acelor sentimente pe care acestea le transmit (p IȚI), ca măsură de evaluare a operelor de artă Cu această recunoaștere, a revenit la criteriul artei pure Apoi, s-a pus problema clasificării operelor de artă deja recunoscute, din punct de vedere al beneficiului lor pentru omenire, adică idei bune Autorul, desigur, a avut toate motivele să facă acest lucru, dacă, în opinia sa, este posibil să-și imagineze ceva absolut frumos, care în același timp nu ar fi adevărat și nu ar fi bine Dar nu caută Formula absolutului frumos, ci rămânând la jumătatea drumului, el opune concretul, particularul, generalului, necondiționului Ca teoretician și moralist, el Biblioteca "Runivers" θ BATIUȘKOV cere artă pentru toți; ca artist, el înțelege că o astfel de artă este de neconceput și stabilește niște norme abstracte la care o persoană trebuie să se adapteze; arta nu mai trebuie să mulțumească pe toată lumea, mai ales în acele cazuri când abaterile par dureroase și urâte, sau când gustul "nu este educat" *) Ca artist, în ciuda cererilor sale pentru o artă unică, universală, care să servească

drept instrument al religiei și al bunătății, a recunoscut că arta nu poate îngheța o dată pentru totdeauna în forme fixe, că se dezvoltă și se individualizează, în funcție de noul conținut dat de viață și că abia atunci arta apare reală atunci când introduce sau descoperă ceva nou, indiferent de cutare sau cutare scop aplicat al artei Servește binele atunci când ideea este bună pare a fi o atractie a inimii, este recunoscuta de artist ca o nevoie morala De aici o serie de denunțuri împotriva celor care nu mărturisesc o credință dată, denunțuri nu numai împotriva artei, ci mai ales împotriva fenomenelor urâte ale vieții Denunțurile vizează și unele aspecte ale artei "egoice", cu formele ei pretențioase, nu doar convenționale, ci voit ascunse și lipsa de idei În aplicare practică, Tolstoi însuși a îngropat *) Nu este vorba de a nega dreptul maselor de a participa la o viață spirituală superioară Dacă unii declară astfel de concepții ultra-aristocratice în sensul antic, de proprietate, atunci L N Tolstoi le respinge pe bună dreptate și, ca într-un mod firesc, dovedește drepturile maselor, pe baza că arta superioară nu este și nu ar trebui să fie o abatere de la proprietățile naturale ale omului, dar numai prin dezvoltarea lor Dar "legea" nu exclude problema pregătirii obligatorii Talente și genii se pot naște în oamenii de rând, dar nu rezultă de aici că fiecare om de rând este un talent sau un geniu, sau, cel puțin, un cunoscător simpatic de artă, după afirmația paradoxală a lui Iolstogr Și în cele din urmă, problema perpetuității operelor de artă este determinată în mare măsură de celebrele versuri ale lui Goethe: YES er lür den besten sciner Zeit-Der hat gelebt fur alic Zciten Biblioteca "Runivers" UTOPIA TUTUROR ARTEI NAȚIONALE în prezent, utopia sa de artă populară, dar a reamintit generațiilor, înclinate prea grăbiți să se îndepărteze de legămintele antichității, că, în contrast cu extremele individualizării, dorința de specialitate, există o comună, nu desființată ideal care duce nu la "supraomen", ci la legământul clasic astfel încât "omul a fost om cu totul" În ceea ce privește viitorul, arta populară presupune o umanitate reînnoită, în care cultura să fie distribuită în mod egal tuturor păturilor societății Arta va fi una atunci când religia și știința vor fi una, când adevărul, binele și frumusețea vor deveni accesibile tuturor în cea mai înaltă înțelegere a lor, atunci când sunt recunoscute și transferate simultan sentimentelor noastre Doar că nu văd că se poate începe de la sfârșit și, în numele aceleiași sincerități pe care o predică Tolstoi, susțin dezvoltarea liberă a individului, nu în detrimentul celorlalți, ci mai degrabă pentru binele lui tuturor, pentru că doar acea societate conține garanții solide de stabilitate în care fiecare gândește și simte individual, reprezentând o unitate independentă Și de aceea este imposibil să se oprească dezvoltarea individualizării artei: este una dintre condițiile efortului direct al fiecăruia către absolut Abordăm dezvăluirea adevărurilor științifice din diferite unghiuri în ceea ce privește înțelegerea personală; toleranța ar trebui să fie cea mai largă când vine vorba de Formele de cult religios; și exact în același fel, numai prin arte diferite, și nu printr-una singură, universală, pătrundem în tărâmul frumuseții și al bunătății eterne, în senzațiile lor individuale pentru fiecare și în formele personale de exprimare Acestea sunt sarcinile artei moderne Pe viitor, poate, vom reveni la arta întregului popor, dar pe principii noi θ Batiușkov Biblioteca "Runivers" Filosofia dreptului CARTEA ÎNTÂI Personalitate și societate Capitolul I Personalitate Societatea este formată din persoane și, prin urmare, persoana constituie în mod firesc primul subiect de studiu În organismul fizic putem studia structura și funcțiile întregului,

independent de celulele din care este compus; În societate, structura și activitatea întregului sunt determinate de mintea și voința acelor unități care fac parte din acesta Acestea din urmă nu sunt conectate între ele prin nicio legătură fizică; fiecare persoană trăiește separat, propria viață independentă, ca un singur centru, care se află într-o acțiune reciprocă în continuă schimbare cu toți ceilalți Nici nu sunt legați de un instinct animal comun, așa cum sunt societățile de albine și furnici, în care indivizii individuali nu au nicio importanță și totul este condus de eforturi instinctive colective, încorporate în ele prin natură și care nu sunt supuse schimbării În societățile umane, principalii Factori determinanți ai vieții și dezvoltării nu sunt instinctele oarbe, ci rațiunea și voința, care, în esența lor, nu aparțin unui tot impersonal, ci indivizilor individuali Nu societatea, ci indivizii gândesc, simt și doresc; de aceea de la ei merge totul și la ei totul se întoarce Dacă în organismul fizic studiul structurii celulei Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI verificarea constituie baza științifică necesară pentru cercetarea biologică, dacă în societățile animale trebuie să studiem structura și funcția unităților individuale, mai degrabă decât să ne angajăm în observarea vieții lor totale, atunci în raport cu societățile umane acest lucru este de două ori necesar Aici chipul este piatra de temelie a întregului edificiu public; necunoscând natura și proprietățile personalității umane, nu vom înțelege nimic în relațiile sociale Prin urmare, trebuie să constituie primul subiect de investigație Și care este personalitatea umană? Omul, în primul rând, este separat de ceilalți, ca organism animal independent, având propriile nevoi fizice și străduindu-se să le satisfacă Nu din această parte, însă, devine subiect de studiu al științelor sociale Structura și funcțiile corpului său sunt studiate de anatomie și fiziologie, ale căror rezultate sunt luate ca fiind date de științele sociale Atenția acestuia din urmă este îndreptată în principal către latura spirituală a naturii sale, prin care el este conectat cu ceilalți Și aici relațiile fiziologice joacă un rol semnificativ: ele sunt baza pentru continuarea familiei și structura familiei Dar deasupra elementelor pur animale se ridică o întreagă lume spirituală, a cărei sursă este rațiunea și voința: cu aceste abilități superioare, o persoană intră în interacțiune reciprocă cu propriul său soi; un hostel se construiește pe relațiile care decurg de aici Ca ființă cu rațiune și voință, omul este un subiect Și deci prima întrebare este: ce este un subiect și există el cu adevărat? Se știe că psihologia empirică neagă acest lucru Deși o persoană este conștientă în interior de propriul sine și toți oamenii, în orice moment, au fost ghidați și ghidați de această conștiință, deși este sursa tuturor acțiunilor lor și a relațiilor lor reciproce, totuși, în conformitate cu Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN empiriştii, toate acestea nu sunt decât o iluzie În realitate, suntem conștienți în noi înșine doar de o serie de stări legate prin legea succesiunii; dacă concepem această legătură ca pe o singură entitate, ca pe un ego permanent, atunci aceasta vine doar dintr-un obicei prost de a confunda abstracțiile metafizice cu obiecte reale Ca toate celelalte creații ale metafizicii, ca concepte de substanță, forță etc , această reprezentare nu conține altceva decât cuvinte lipsite de sens; trebuie respins de ştiinţa riguroasă Analiza logică precisă ne arată limitele înțelegerii noastre și nu ne permite să luăm Fantezii goale pentru ceva real Nu cunoaștem deloc esențe; cunoaștem numai fenomene, iar fenomenele nu ne oferă altceva decât o serie de stări legate prin legea succesiunii Acestea sunt concluziile care se trag dintr-o experiență unilaterală

care respinge toate principiile metafizice Dacă acest lucru ar fi adevărat, atunci, desigur, ar fi imposibil să vorbim despre persoana umană și, în același timp, nu ar fi nimic de spus nici despre lege, nici despre morală, care presupun acest concept ca ceva real, și nu ca un fantoma imaginatiei Niciun drept nu poate fi atribuit unei serii în schimbare de state și nu pot fi formulate cerințe morale asupra acesteia Din această perspectivă, toate științele sociale sunt distruse chiar din temelii Din fericire, ceea ce adepții unei experiențe excepționale numesc Phantasmagorie este exact ceea ce este real și ceea ce ei recunosc ca realitate nu este altceva decât Phantasmagorie Conștiința de sine este un Fapt mondial, pe care nici un sofism nu îl poate elimina; numai prin acest Fapt se poate explica că omul îşi aminteşte de sine în trecut şi se prevede în viitor În fluxul schimbător al fenomenelor volatile, pe care gândul nici măcar nu este în stare să-l prindă, căci ele dispar la fel de repede pe măsură ce se nasc, cu Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI se păstrează ceva, unul și permanent, care le servește drept legătură și formează baza legii care le guvernează Aceasta este esenţa reală care ne este revelată de metafizică şi pe care empiriştii o resping ca o amăgire a imaginaţiei Numai prin aceasta existența în schimbare este ținută împreună și numai prin aceasta dă cunoașterea fermă a lucrurilor Greşeala empiriştilor este că se limitează la o singură analiză, uitând de sinteză Respingând metafizica, ei resping astfel principiile raționale care leagă cunoștințele umane Atunci rămâne doar o succesiune fără sens de fenomene, fără nicio legătură interioară Empiriștii care resping metafizica sunt ca un student care a demontat o mașină, dar nu o poate pune la loc și afirmă în autojustificare că nu există cu adevărat nicio mașină, ci doar roți și piese separate Existența subiectului, ca ființă individuală reală, care stă la baza tuturor fenomenelor lumii interioare, nu este supusă nici cea mai mică îndoială Numai necugetarea deplină poate respinge acest Fapt universal, care este clarificat de metafizică și care constituie presupunerea necesară a oricărei experiențe Când empiriştii susţin că sinele nu este altceva decât ideea noastră, ei recunosc la plural acelaşi sine pe care îl resping la singular Pentru a exista o prezentare, aceasta trebuie prezentată cuiva; pentru ca să existe conștiință, este necesar un subiect conștient Acestea sunt adevăruri atât de evidente, încât este ciudat chiar să ne certăm despre ele Opusul nu se poate afirma decât renunțând la orice logică*) Dar dacă există un subiect ca entitate metafizică reală care stă la baza tuturor fenomenelor *) Pentru o tratare detaliată a acestei întrebări, vezi articolul meu: Realitatea și conștiința de sine, publicat în Questions of Philosophy and Psychology, octombrie Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" V N CHICHERIN lumea interioară, atunci întrebarea este: ce fel de esență este aceasta și cum poate fi cunoscută în afară de fenomene? Această esență ne este dezvăluită direct în însuși actul conștiinței de sine, care ne oferă "eu"-ul nostru, ca sursă de gândire și activitate; dar atunci adevărata sa natură, în plinătatea ei, este cunoscută în manifestările ei Fenomenele sunt definițiile esenței în relațiile sale reale, dezvăluind astfel natura sa interioară și proprietățile sale Împotriva acestui fapt, empiriştii obiectează că într-un astfel de caz totul se reduce la cunoaşterea fenomenelor, adică, a trăi; esența rămâne o Formă mentală goală, lipsită de orice conținut propriu și care servește doar ca simbol, sau semn, pentru unificarea unei anumite clase de fenomene Așa este învățătura nominalismului, care datează din Evul Mediu și care vede în conceptele

noastre de esențe nu reprezentări ale forțelor reale, ci doar definiții mentale care ne facilitează gruparea fenomenelor Este rezultatul necesar al unei teorii care nu admite altceva decât experiență simplă O astfel de concluzie nu este justificată, însă, de cerințele logicii Din faptul că esența este exprimată și cunoscută în manifestările ei, nu rezultă deloc că nu este nimic în sine și că toată cunoștințele noastre se limitează la aparențe Esența și proprietățile fenomenelor în sine apar într-o formă complet diferită dacă le considerăm dependente de esență și determinate de aceasta, sau dacă vedem în esență doar un loc gol în care fenomenele se ciocnesc, se unesc și se separă, ca ființe independente La această din urmă concepție ajung în mod inevitabil empiristii Respingând existența reală a esențelor imaginabile, ele transformă înseși fenomenele în esențe și fac din ele ființe reale, având o existență independentă și fiind în acțiune reciprocă între ele Prin aceasta, întreaga lume interioară a unei persoane primește o transformare Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI vedere noua Subiectul, ca forță reală, activă, dispare zaet; devine un recipient gol în care are loc jocul unui set nenumărat de senzații și idei independente Acestea din urmă sunt considerate pur și simplu ca fapte, adică ca date ale experienței, fără să încerce măcar să descopere ce sunt ei în sine și dacă sunt capabili să joace un asemenea rol Analiza, care descompune întreaga lume interioară a subiectului, se oprește înaintea Faptului, între timp, cum tocmai aici ar fi trebuit să înceapă, căci Faptul este ceva complicat: fenomenul este relația subiectului cu obiectul și, prin urmare, este necesar să-l descompunem și să stabilim ce este în el acolo este subiectiv și ce este obiectiv, ce aparține subiectului însuși și ce primește din exterior A ridica o relație simplă într-o ființă independentă și a face din ea o adevărată forță individuală este un dispozitiv care este contrar tuturor cerințelor științifice și oricărei logici Între timp, toată psihologia modernă, așa-numita experimentală, se bazează pe ea Această opoziție radicală de opinii asupra subiectului își găsește aplicarea în acea întrebare fundamentală care stă la baza atât dreptului, cât și moralei, problema liberului arbitru Dacă ne uităm la ceea ce se întâmplă de fapt, vom vedea că toți oamenii, în orice moment, s-au considerat ființe libere, capabile să facă ceea ce vor, să urmeze cutare sau cutare sugestie după propria lor voință Ele au fost întotdeauna și sunt recunoscute ca atare de toate legislațiile din lume Dreptul juridic se referă la om ca fiind o ființă liberă care poate îndeplini legea, dar o poate și încălca Conceptele de vinovăție și responsabilitate se bazează pe recunoașterea libertății; prin urmare, există o pedeapsă pentru încălcarea legii În mod similar, legea morală se adresează unei persoane sub forma unei cereri; iar cererea poate fi adresată numai unei instanțe libere " ! Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN o societate care se poate abate de la lege și, de fapt, din cauza imperfecțiunii umane, întotdeauna se abate mai mult sau mai puțin de la ea Întreaga demnitate morală a omului se bazează pe libera executare a legii Pentru încălcarea ei nu se datorează nicio pedeapsă umană, întrucât împlinirea ei este o chestiune de conștiință liberă, dar religia indică pedeapsa divină, în viața prezentă sau în viitor Întreaga religie creștină, ca și cea evreiască, se bazează pe conceptul libertății interioare a omului: căderea în păcat este înțeleasă ca un act al liberului arbitru În viața cea mai practică, conștiința libertății cuiva servește ca principal motiv pentru activitatea unei persoane Dacă nu sunt liber, dacă sunt doar un instrument în mâinile unei legi imuabile, atunci de ce să mă străduiesc, să mă îngrijorez, să

muncesc, să fac eforturi? Este necesar doar să mă supun cu umilință destinului care mă stăpânește Tocmai într-o asemenea stare se scufundă popoarele răsăritene, care cred în predestinare Deterministii încearcă să slăbească acest argument subliniind că eu însumi pot fi instrumentul acestei soarte și, prin urmare, trebuie să acționez pentru a îndeplini legea Stoicii au folosit deja acest argument pentru a-și concilia teoria cu nevoia inerentă a omului de activitate Este evident, însă, că dacă toate acțiunile mele sunt îndeplinite în virtutea unei legi imuabile asupra căreia nu am control, atunci voi fi singurul instrument al acestei legi în ceea ce fac involuntar Ceea ce nu pot face nu este prestabilit, prin urmare nu se face în virtutea unei legi inevitabile și, prin urmare, nu este loc pentru niciun efort din partea mea și pot sta liniștit cu brațele încrucișate Având în vedere toate aceste fapte și considerații, s-ar părea că orice îndoială cu privire la recunoașterea sau nerecunoașterea liberului arbitru care aparține omului ar trebui să dispară Unii pot considera acest început ca fiind bun, alții ca rău și să acționeze în conformitate cu aceste opinii; dar deloc a recunoaște liberul arbitru este un punct de vedere care este contrar experienței universale a rasei umane Și între timp, adepții experienței sunt cei care resping toate acestea ca pe o iluzie Ei afirmă că totul în lume se realizează în virtutea legii imuabile a cauzalității, din care chiar și omul este exclus Acele acțiuni care ni se par a fi libere sunt în realitate întotdeauna determinate în mod necesar de un motiv sau altul, chiar dacă este posibil să nu fim conștienți de ele În opinia lor, numai această viziune poate fi numită cu adevărat științifică Pe ce se bazează însă o astfel de afirmație? Oare experiența științifică, pe care empiristii își construiesc întregul edificiu, oferă vreo dată care să respingă ceea ce toți oamenii au fost și sunt întotdeauna conștienți în ei înșiși? Nu s-a intamplat nimic Nu sunt date fapte; și este imposibil să le citām, deoarece motivele interne ale acțiunilor umane sunt inaccesibile experienței exterioare, iar experiența internă ne oferă doar ceea ce suntem conștienți Când se spune că acțiunile noastre conștiente sunt determinate de cauze inconștiente ascunse de noi, atunci aceasta este deja o presupunere cu adevărat arbitrară, bazată nu pe experiență, ci doar pe o logică proastă De fapt, toată această teorie, preluată de empirism, nu este altceva decât rodul metafizicii unilaterale De fapt, a existat cu două mii de ani înainte de ultima dezvoltare a științelor experimentale Dacă ar fi confirmat de experiență, atunci aceasta ar servi drept dovadă că metafizica nu este o amăgire goală a imaginației, ci are baze solide capabile să conducă o persoană la cunoașterea adevărului Din experiență însă, determinismul universal, ca lege care guvernează toate fenomenele lumii, nu poate fi dedus în niciun fel, căci dacă experiența ne prezintă multe fenomene care se succed unul după altul într-o ordine neschimbătoare, atunci există și mai multe fenomene în care nu se ia în considerare o asemenea valabilitate Toată istoria omenirii este plină de ele Experiența nu ne oferă chiar acea lege logică pe care se construiește teoria determinismului - legea cauzalității Pentru o filozofie pur experiențială, cauzalitatea se reduce la o succesiune constantă de fenomene Mill consideră chiar și orice altă concepție a relației dintre cauză și efect drept urmașul misticismului Pentru empiriştii puri, care văd în logică doar obişnuinţă, legile raţiunii rămân o carte închisă în aşa măsură, încât orice legătură raţională li se pare mistică Între timp, fără această legătură, o simplă secvență este o prostie completă Dacă anumite fenomene se succed întotdeauna

într-o ordine neschimbătoare, atunci trebuie să existe un motiv pentru aceasta: trebuie să existe o legătură internă care face ca un fenomen să fie dependent de altul Dar succesiunea nu este deloc un indiciu indispensabil al cauzalității; acestea sunt două concepte diferite Zorii precedă întotdeauna în mod invariabil răsăritul soarelui, dar asta nu înseamnă că este cauza apariției luminii De multă vreme adepții experienței pure au observat că, conform teoriei lor, rezultă că noaptea este cauza zilei, iar ziua este cauza nopții La aceasta ei răspund că, pentru a stabili legea cauzalității, succesiunea trebuie să fie necondiționată; între timp, dacă soarele s-ar stinge, ceea ce este posibil, atunci noaptea nu ar fi urmată de zi Dar acest sofism jalnic nu elimină obiecțiile, ci dezvăluie doar contradicții interne și împreună cu deplina inconsecvență a întregii teorii Empiriştii înşişi admit că toate cunoştinţele noastre experimentale se învârt în domeniul relativului; ei resping necondiționatul ca fiind dincolo de întinderea viziunii umane Cu toate acestea, ei nu ezită să recurgă la acest început, de îndată ce au nevoie să se elibereze de o dificultate fără speranță Dar tocmai aici este cel mai puțin aplicabil În domeniul fenomenelor, toate cauzele acționează condiționat, pentru că întotdeauna pot exista forțe străine care contracarează sau împiedică Recunoscând drept cauză doar succesiunea necondiționată, nu am putea spune că boala este cauza morții, că gerul a bătut plantele, că trupurile cad vertical pe pământ, deoarece toate acestea nu se fac întotdeauna O mare parte din cunoștințele noastre experiențiale și-ar pierde valoarea Ea este susținută doar de recunoașterea acțiunii condiționate a cauzelor Legea speculativă a cauzalității, ca expresie nu a succesiunii reale, ci a necesității logice, își găsește totuși aplicarea deplină în lumea fizică Aceasta rezultă din faptul că materia este un principiu inert și, prin urmare, în esența sa, nu poate urma nicio altă lege decât legea necesității Pentru filozofii pozitivi care resping speculațiile și susțin că nu cunoaștem esența lucrurilor, acest argument nu are forță; ea constituie totuși singura bază pe care se poate afirma aplicarea necondiționată a legii cauzalității în lumea materială Dar tocmai din acest motiv această teorie este inaplicabilă ființelor care posedă facultatea de autodeterminare A transfera legea unei categorii de fenomene într-o altă categorie, care are propriile trăsături specifice, este o metodă contrară adevăratelor cerințe ale științei, deși adepții experienței recurg prea des la ea în generalizările lor pripite Dacă există libertate umană, sau dacă este doar un spectru, este în orice caz o întrebare care trebuie studiată numai pe baza fenomenelor vieții umane Științele naturii • nu au nimic de-a face cu asta; nu au voce în această chestiune Ei spun că omul este o parte integrantă a naturii și, prin urmare, trebuie să se supună legile ei Dar libertatea omului nu contrazice deloc legile naturii, ci, dimpotrivă, este complet compatibilă cu acestea Acţionând în lumea fizică, el trebuie să se supună inevitabil legile acesteia; altfel va rămâne neputincios Libertatea nu constă în a acționa împotriva legii pentru noi ai naturii, ci pentru a transforma obiectele materiale în favoarea noastră, în conformitate cu legile care le guvernează În aceste limite, cel mai larg domeniu rămâne pentru activitatea umană; dar orice ar face, nu va schimba nici un pic legile naturii Omul a cucerit întregul pământ și l-a întors în avantajul său; dar pământul continuă să se învârtă în jurul soarelui și să se rotească în jurul propriei axe, la fel ca înainte de apariția omului În vremurile moderne, adepții științelor naturii se referă

adesea la legea recent descoperită a conservării energiei, care contrazice libertatea umană, care introduce forțe noi, extraterestre în ordinea universului Dar o asemenea obiecție apare doar dintr-o înțelegere vagă a acestei legi Formula sa strict matematică constă în faptul că într-un sistem conservator, unde nu există acțiunea forțelor străine, suma energiei potențiale și cinetice rămâne întotdeauna egală cu ea însăși Această formulă este transferată oarecum în grabă întregului univers, care este, prin urmare, recunoscut ca limitat, deoarece într-un spațiu nelimitat, evident, nu poate exista o cantitate limitată de forță turnată în el În orice caz, această lege nu determină deloc direcția și nici momentul acțiunii Dimpotrivă, una dintre principalele propuneri pe care se construiește este aceea că schimbarea energiei, la trecerea dintr-un punct în altul, indiferent de calea parcursă și cu atât mai puțin de timpul de trecere; deci libertatea spațiu complet este oferit aici La om subiectul spiritual este legat de corpul organic; prin aceasta i se pune la dispozitie o anumita rezerva de energie Îl poate folosi după bunul plac: dar fiecare risipă este făcută după legile naturii Din el însuși subiectul nu adaugă nimic la rezervă Prin urmare, indiferent de modul în care acționează, legea conservării energiei rămâne inviolabilă Chiar dacă am recunoscut aici noi Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI rătăcirea unei forțe exterioare, atunci aceasta nu este deloc contrară legii conservării energiei, care spune doar că suma energiei rămâne neschimbată dacă nu există acțiune a forțelor exterioare Din toate acestea, este clar că problema libertății umane nu este decisă prin referire la legile lumii materiale și cu atât mai puțin prin indicații complet nedefinite și nefondate ale cerințelor științifice în general, ci numai prin studiul proprietăților și fenomenelor a naturii umane Ce ne spun, deci, deterministii în acest sens? Ce dovezi aduc ei pentru a-și susține tema? Cei care spun că nu cunoaștem esența lucrurilor, s-ar părea, ar trebui să refuze cu desăvârșire să rezolve această întrebare, care presupune tocmai această cunoaștere De asemenea, nu se pot referi la fenomene, pentru că singurul fenomen interior accesibil nouă este acela că o persoană este conștientă de sine ca fiind liberă Dacă acest lucru este respins ca o iluzie, este pentru că persoana poate fi afectată de impulsuri inconștiente pe care nu le observă Dar dacă aceste impulsuri sunt dincolo de atingerea conștiinței, atunci ele nu sunt supuse investigației experimentale și atunci pe ce bază vom respinge un Fapte evident? Din cauza lipsei de date experimentale, empiriştii recurg la logica abstractă pe care o resping Toate dovezile lor se limitează la raționamente proaste Argumentul este că o persoană acționează întotdeauna din motive cunoscute Acţiunea fără motive, datorată purului arbitrar, pe care o presupun adepţii libertăţii, este absolut de neconceput Din motive, cel mai puternic câștigă întotdeauna în mod necesar, pe baza cărora o persoană acționează Prin urmare, aici nu este loc pentru libertate În primul rând, trebuie menționat că adepții libertății nu afirmă acțiunea fără motive, ci puterea Biblioteca "Runivers" S B H H I EP și H ъ subiectul asupra motivelor sale și alegerea liberă între ele, iar acesta este ceva complet diferit Fiecare acțiune are loc sub influența unui anumit impuls intern sau extern, sau în vederea atingerii unui anumit scop Chiar și atunci când o persoană vrea să-și arate arbitrariul sau, cu motive externe complet echivalente, decide pur și simplu pentru că trebuie să decidă, atunci există un anumit motiv pentru acțiune Dar întrebarea este: ce este un motiv și de ce depinde puterea lui? Cei care neagă liberul arbitru echivalează direct toate motivele cu cauze necondiționat efective,

argumentând că, așa cum efectul decurge din cauză conform legii necesității, tot așa efectul este determinat în mod necesar de motivul care îl precede Cu toate acestea, nu se poate nu observa o diferență semnificativă aici Motivul acțiunii poate fi nu numai instinctul care îl precede, ci și conștiința scopului, adică ceva care nu există cu adevărat, ci este imaginat doar în viitor Întrebarea este: are reprezentarea ideală a viitorului aceeași semnificație ca și forțele reale care acționează conform legii cauzalității? Pentru deterministi, această distincție nu există Ei mătură totul sub aceeași rubrică și afirmă că cel mai puternic motiv câștigă întotdeauna Dar care este cel mai puternic motiv? Ei răspund: cel căruia persoana dă preferință Dar în acest caz este tautologie pură: înseamnă că o persoană preferă ceea ce preferă Mill este indignat de asemenea prostii care i se atribuie; cu toate acestea, argumentația lui are și nu poate avea alt sens, pentru că puterea motivelor ne este revelată exclusiv prin faptul că ele direcționează voința și ce este această putere în sine, nu avem nici cea mai mică idee despre aceasta, pentru că nici direct, nici în alt fel nu ne aflăm starea studiului său *) *) Mill oferă două argumente împotriva acestei obiecții Primul este că cel mai puternic motiv este recunoscut nu în relație cu Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI Toată această sofisticare complicată, care respinge Faptele recunoscute de toată omenirea în numele logicii fantastice, provine dintr-un punct de vedere fundamental radical fals Aici se dezvăluie opusul a două vederi, dintre care unul, negând existența substanței și, odată cu ea, subiectul ca substanță gânditoare, vede în acesta din urmă doar un recipient gol, unde se ciocnesc diverse senzații și idei, în timp ce cealaltă recunoaște subiectul ca o forță reală, activă, capabilă să-și ghideze acțiunile Prima duce inevitabil la ipostaza proprietăților și acțiunilor individuale, care, fiind lipsite de o bază reală în subiect, ele însele se transformă în forțe reale, adică în substanţe independente Acest tip de oshu- voinţă, ci în raport cu plăcerea şi durerea Dar în ce măsură este simțită sau imaginată în viitor puterea relativă a plăcerilor și durerilor? Din nou, prin faptul că îi preferăm pe unii altora, adică că cei mai puternici îndoaie voința; deci ajungem la aceeași tautologie Celălalt argument al lui Mill este că, chiar dacă admitem că nu există altă măsură decât voința, propoziția își păstrează totuși sensul, așa cum spunem destul de înțeles că dintre cele două greutăți de pe balanță, cea mai grea o ridică pe cealaltă, deși prin denumirea celor mai grele ne referim tocmai la aceea care-l ridică pe celălalt Dar aici comparația nici măcar nu merge la obiect, pentru că prin denumirea celui mai greu obiect înțelegem nu numai acela care ridică pe altul pe cântar, ci mai presus de toate acela care conține mai multă masă și, prin urmare, necesită mai multă forță pentru a-i comunica mișcarea Putem măsura gravitația relativă nu numai cu cântare, ci și în alte moduri, de exemplu, prin faptul că un obiect se scufundă atunci când altul plutește La aceasta Mill adaugă că, recunoscând existența unui motiv mai puternic, recunoaștem prin aceasta că altă dată, în aceleași condiții, va acționa exact în același mod Dar aceasta este o cu totul altă întrebare, care, de altfel, are la fel de puțină semnificație ca prima, căci condițiile vieții umane nu sunt niciodată exact aceleași, ci sunt în continuă schimbare Astăzi, în vederea plăcerii așteptate, merg la teatru, dar mâine nu voi merge, pentru că nu am chef sau pur și simplu pentru că m-am săturat să călătoresc în fiecare zi Dacă plăcerea așteptată trebuie să fie măsura puterii motivelor, atunci aceasta este măsura care este foarte variabilă Este tocită de repetare și, prin

urmare, această propoziție este cea mai puțin aplicabilă ei Vezi Examen oí sir W Hamilton's Philosophy, ed a VI-a pagina Biblioteca "Runivers " B N CHICHERIN sentimentele și sentimentele, cum ar fi, de exemplu, culoarea verde și dragostea de libertate, devin astfel ființe vii, reale, care se ciocnesc de alții și participă la direcția acțiunilor umane, la fel cum, conform legii paralelogramului de forțe, acțiunea tuturor forțelor mecanice particulare duce la o mișcare rezultată O astfel de viziune reprezintă în mod evident o absurditate logică și contrazice experiența lumii Deși Mill susține că, chiar dacă avem o conștiință interioară a libertății noastre, experiența exterioară a întregii rase umane ne asigură că nu folosim niciodată această putere *), dar de fapt vedem exact contrariul Omul nu este doar conștient de el însuși ca fiind liber, ci face în mod constant ceea ce își dorește Vreau și merg la stânga, vreau și merg la dreapta, vreau și ridic mâna Declarația lui Mill merge direct împotriva celor mai evidente Fapte Atât experiența internă, cât și cea externă ne convin în egală măsură că există un subiect capabil să-și dirijeze acțiunile Subiectul nu este un recipient gol, ci o forță activă, iar toate acțiunile sale, în măsura în care sunt determinate de conștiința de sine interioară, sunt dependente de el Cu diverse interacțiuni cu lumea exterioară, chiar motivele pentru acțiune pot fi diferite; adesea se ciocnesc unul cu altul Dar depinde de subiect să asimilezi una sau alta El nu rămâne un câmp inactiv de luptă străin lui, sau instrumentul său pasiv: el însuși este agentul aici*; lui îi aparține alegerea și decizia finală Deterministii susțin că alegerea între diferite motive este ghidată de un anumit motiv Altfel, ar fi un act complet arbitrar, bazat pe absolut nimic Dar motivul pentru a alege între diferite motive nu este deloc același cu motivul inițial Odin) Examen of SWH Ph il , p - Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI există o anumită determinare, o altă generală, una imediată, alta reflectată Pentru a alege între diferite motive, trebuie să renunți la ele și să te ridici deasupra lor Subiectul care cântărește motivele urcă pe un tărâm superior, unde acestea nu mai au putere asupra lui, ci el asupra lor Depinde de el să-și asimileze unul sau altul, pe baza unor considerații generale, uneori deloc dependente de aceste motive și, în orice caz, îmbinând toată diversitatea lor într-o viziune generală care depășește cu mult limitele lor Aceste motive decisive pot fi de natură pur internă, aparținând subiectului ca atare și independente de relațiile sale externe Aceasta este însăși ideea de libertate Un bărbat poate merge la dreapta sau la stânga, doar pentru a arăta că poate face tot ce vrea Acesta este din nou un Fapt care nu poate fi pus la îndoială și nu poate fi respins de cei mai consecvenți empiristi Fulier gândește chiar și pe baza acestei idei să pună de acord punctele de vedere opuse Conform teoriei sale, fiecare idee este o forță capabilă să treacă în realitate; prin urmare ideea de libertate poate fi și sursa acțiunii umane și chiar impulsul către o dezvoltare superioară, care constă în realizarea idealului său Dar întrebarea este: această idee corespunde cu ceva real sau este doar o fantomă? Dacă nu este nimic mai mult decât o fantomă, atunci nu produce absolut nimic Îmi pot imagina spo-capacitatea de a face tot ce vrei; de exemplu, un nebun poate crede că este capabil să sară pe lună; asta nu-i va adăuga nici măcar un pic de putere reală Paraliticul, pe baza experienței anterioare, își imaginează că își poate mișca mâna, dar dintr-o simplă idee nu se mișcă la cea mai mică distanță Pentru ca o idee sau un gând să devină o sursă de acțiune, este necesar să fie Biblioteca "Runivers" V N CHICHERIN răspunse o forță reală Prin urmare, ideea de libertate într-un astfel

de caz este capabilă să producă orice acțiune numai dacă nu este o fantomă goală, ci ceva real Și întrucât conștiința libertății și posibilitatea de a acționa în puterea acestei conștiințe este un Fap care nu poate fi pus la îndoială, atunci libertatea trebuie considerată o proprietate reală a subiectului care acționează pe baza acestui principiu Nici măcar nu se poate explica cum o asemenea idee ar putea veni la o ființă care acționează întotdeauna conform legilor necesității Întotdeauna va crede că nu poate face altfel și nu-i va trece niciodată prin cap că este capabil să facă asta sau asta, după bunul plac Leibniz a asigurat că, dacă acul magnetic ar fi înzestrat cu conștiință, atunci s-ar crede că se îndreaptă spre nord printr-o atracție interioară liberă Dar acest lucru s-ar putea întâmpla doar dacă ea s-ar putea, la rândul ei, să se deplaseze spre Sud O persoană primește conceptul de libertate din propria experiență interioară, ceea ce îi arată că diferitele posibilități de acțiune depind de el, și nu el de ele Pe lângă motivele individuale, acțiunile umane sunt determinate de un alt Factor, mai general și constant, pe care empiristii înșiși îl recunosc și nu pot decât să-l recunoască, căci aceasta este o dovadă de sine Acest factor este caracterul subiectului Deterministii chiar îl fac unul dintre fundamentele principale ale teoriei lor Ei susțin că acțiunile unui om decurg din caracterul său cu aceeași necesitate inalterabilă ca și efectele fizice din cauze fizice; cine cunoaște caracterul unui om poate prezice cu deplină certitudine cum va acționa în cutare sau cutare caz Dar empiriştii nu observă că aceasta respinge întreaga teorie anterioară despre lupta motivelor şi victoria celui mai puternic Se pare că puterea motivelor nu depinde de ele înșiși, ci de un caracter constant Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI un subiect care, pe baza proprietăților sale, decide căruia dintre motive îi dă preferință Prin aceasta se admite și existența subiectului, căci nu se poate atribui caracter unei serii variabile de stări legate de legea succesiunii: asta ar fi pură prostie Caracterul nu este, de asemenea, totalitatea proprietăților generale ale unei substanțe cunoscute, care ia forme multiple și intră în diverse combinații cu altele, cum ar fi, de exemplu, proprietățile corpurilor fizice și ale elementelor chimice Caracterul este apartenența exclusivă a unei singure ființe, ceea ce o deosebește de toate celelalte Caracterul nu poate fi atribuit decât unui subiect permanent, unic, care astfel încetează să mai fie un recipient gol pentru diverse senzații și idei și devine el însuși principiul determinant al acțiunilor sale În consecință, întrebarea este transferată pe un teren complet diferit Aici nu se mai întreabă: motivul cel mai puternic acționează întotdeauna într-un mod fatal, dar caracterul acționează în același mod fatal ca forțele fizice sau afinitatea chimică, urmând legile necesității? Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să știi ce este personajul Este acesta ceva dat, stabilit de natura însăși, de la care o persoană nu se poate abate și pe care nu se poate schimba, așa cum nu se schimbă proprietățile corpurilor fizice? Aplicată în practică, întrebarea se rezumă la aceasta: este corect ca o persoană, în justificarea cutare sau cutare faptă, să se refere la faptul că acesta este caracterul dat de natură sau de Dumnezeu? Într-un astfel de caz, într-adevăr, toate acțiunile umane ar fi determinate de aceeași lege a necesității ca afinitatea chimică și fenomenele electricității Nu se putea vorbi despre nicio libertate Cu toate acestea, empiriştii înşişi resping o astfel de concepţie, care ar distruge întreaga latură morală a omului Biblioteca "Runivers" B N CH ICH E R I N Viața cehă Ei admit deschis, "că nu numai comportamentul

nostru, ci și caracterul nostru depind parțial de voința noastră; că putem, prin mijloace decente, să ne îmbunătățim caracterul și că, dacă caracterul nostru este astfel încât, deși rămâne ceea ce este, ne determină în mod necesar să facem răul, atunci este doar să aplicăm motive care ne vor face să ne străduim să-l îmbunătățim , și astfel să se elibereze de o altă necesitate "* Mill admite chiar că "doctrina liberului arbitru, concentrând atenția asupra acelei laturi a adevărului pe care cuvântul necesitate o îndepărtează, și anume, asupra puterii minții de a contribui la formare de caracter propriu, a dat adepţilor săi un simţ practic mult mai apropiat de adevăr decât ceea ce a existat vreodată în mintea deterministilor" **) Dar din moment ce Mill nu admite încă nimic altceva decât experiență, în cele din urmă el produce însăși dorința de a-și schimba caracterul din cauze exterioare Potrivit lui, voința noastră poate fi stimulată la aceasta doar prin experiența consecințelor nefaste ale anumitor laturi ale caracterului nostru, sau de un sentiment trezit accidental ***) Astfel, motivele exterioare depind de caracter, caracterul de voință și voința din nou de motive externe Avem aici un cerc logic, pe care empiriştii nu îl observă doar pentru că au renunţat la logică, înlocuind-o cu obişnuinţa Între timp, un astfel de rezultat contrazice toate Faptele cunoscute Puterea voinței, manifestată în reținerea impulsurilor naturale și în schimbarea acestui sens al caracterului, se manifestă cel mai adesea sub influența motivelor religioase, care nu au nicio legătură cu experiența Un fachir care stă nemișcat toată viața, încercând să se îmbine *) Plimbare de s W Ham Phil , p oι **) Logica II, B VI, eh, , § ***) Acolo Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI El face acest lucru cu o divinitate, nu ca urmare a lecțiilor experienței de viață și nu sub influența unei excitări aleatorii, ci din cauza aspirațiilor sale inerente de un alt fel, care îl determină să renunțe la tot ce este pământesc, privat și condiționat și să se cufunde în contemplarea unei ființe unice, eterne și necondiționate Studentul naturii umane, care încearcă să afle principiile practice ale comportamentului său, nu are dreptul să ocolească astfel de fenomene Cât de repede am ajuns în analiza noastră la voința, ca putere care guvernează personajul, deci nu ne mai putem mulțumi doar cu date empirice; trebuie să ţinem cont şi de acele principii metafizice care pentru marea majoritate a oamenilor servesc drept cel mai înalt ghid în activitatea lor Doar o analiză a voinței în natura ei interioară și în plinătatea elementelor ei ne poate dezvălui cât de liberă este ea și în ce constă această libertate Această analiză a fost realizată excelent de Hegel Puțin trebuie schimbat sau adăugat la ceea ce a spus el Aici este necesar în primul rând să distingem latura formală a voinței și conținutul acesteia Latura formală constă în mișcarea voinței de la definiție la incertitudine și de la incertitudine la definiție Inițial, ea este cufundată în lumea înconjurătoare și se află sub influența definițiilor acesteia Deterministii nu merg mai departe de asta; se opresc la primul pas, acolo unde nu se manifestă încă libertatea și unde omul se află în starea de animal Dar adevărata sa natură este că renunță la aceste determinări directe Omul are posibilitatea de a-și reține înclinațiile naturale; este un fapt care nu poate fi pus la îndoială Cu cât este mai puțin capabil de aceasta, cu atât rămâne mai mult la nivelul animalului și invers, cu cât această putere se manifestă în el, cu atât devine mai mult un om adevărat, adică o ființă rațională Abilitatea de a-și reține dorințele Questions of Philosophy, KN θ Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN există o manifestare a rațiunii, ridicându-se deasupra determinărilor naturale și ajungând la conștiința de sine ca o forță

independentă; este primul act de libertate Și întrucât rațiunea, în esența sa, depășește limitele oricărei definiții particulare, această renunțare poate fi completă și absolută Ca urmare, voința, ghidată de rațiune, trece într-o stare de incertitudine completă Și acesta este iarăși un fapt care nu poate fi pus la îndoială Omul este capabil să renunțe la orice hotărâre și să se scufunde într-o nedeterminare completă; Fakirurile fac asta de-a lungul vieții Aceasta este ceea ce se poate numi starea potențială a voinței; este negația fiecărei definiții particulare, care și-a atins limita extremă Totuși, acesta nu este mai mult decât un moment unilateral în determinarea voinței Indeterminarea pur negativă este ea însăși o anumită determinare, spre deosebire de un conținut particular multiplu Prin urmare, negarea oricărei determinări duce la negarea în sine a acestei stări nedeterminate Se exprimă prin faptul că voința tinde să treacă de la starea de nedeterminare la starea de determinare, adică de la starea potențială la starea activă Din nou, acesta este un fapt care nu poate fi negat O persoană poate rămâne într-o stare de incertitudine toată viața, așa cum fac fachirii; dar acest lucru este contrar adevăratei sale naturi, care tinde spre activitate Ca urmare a acestui fapt, el, prin impuls interior, trece de la o stare potențială la una activă Și acesta, ca și primul, este un act de libertate Omul acționează pentru că vrea El se definește pentru acțiune Această capacitate de autodeterminare, care este însăși esența libertății, este indisolubil legată de capacitatea de a renunța la orice determinare particulară Acestea sunt două laturi ale aceleiași forțe, care, prin propria sa activitate interioară, trece de la hotărâre la nedeterminare și din   nedeterminarea înapoi la determinare, rămânând mereu identică cu sine Această forță este rațiunea însăși, ca principiu practic, sau ca voință rațională Esența rațiunii constă tocmai în faptul că ea se ridică de la particular la general necondiționat, iar de la general necondiționat trece din nou la particular În aplicare în domeniul practic, aceasta oferă o dublă definiție a libertății, negativă și pozitivă; primul este independența, al doilea este autodeterminarea Dar hotărâtă să acționeze pe baza voinței sale, rațiunea practică cade inevitabil din nou sub influența unor determinări exterioare acesteia, de la care a renunțat inițial Cu toate acestea, atitudinea aici este diferită În prima etapă, el însuși s-a contopit cu aceste definiții și s-a simțit parte a întregului din jurul său Acum, odată cu dezvoltarea conștiinței independenței sau libertății sale, el le opune lui însuși, ca o lume exterioară pentru el, care are propriile legi, independente de voință, așa cum voința este independentă de ele Între timp, hotărând să acţioneze, el trebuie să acţioneze tocmai pe baza acestor determinări străine lui şi, prin urmare, se supune inevitabil legilor care predomină în ele, pe care nu este în măsură să le schimbe În astfel de condiții, el este lăsat doar să aleagă între diverse definiții care i se dau din exterior Depinde de el pe care dintre ei îl recunoaște ca fiind al său Acest moment este ceea ce se numește arbitrar Și constituie fenomenul libertății, ci al libertății, care se opune determinărilor exterioare și, prin urmare, este limitată de acestea și nu are altă influență asupra lor, cu excepţia alegerii Aceasta este starea în care se află de fapt majoritatea oamenilor Cu toate acestea, această atitudine nu corespunde naturii superioare a unei ființe raționale Nu este suficient ca libertatea să se manifeste printr-o alegere arbitrară între diverse definiții exterioare acesteia Este necesar ca alegerea în sine să fie determinată de un principiu rezonabil Acționează în exterior *

Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN lume, voința trebuie să rămână liberă, adică, pe de o parte, să-și păstreze independența față de determinările exterioare și, pe de altă parte, să fie determinată de propriul impuls interior și pe baza propriilor principii raționale inerente acesteia Ea trebuie să domnească asupra acțiunilor sale și asupra determinărilor sale Acesta este cel mai înalt ideal de libertate Hegel remarcă pe bună dreptate că adevărata esență a libertății nu constă în simpla nedeterminare negativă și nu în simple definiții arbitrare, ci în trecerea de la una la alta după impulsul propriu, interior Aceasta determină și relația dintre libertate și conținutul activității Libertatea este de fapt un principiu formal și, prin urmare, esența ei, ca atare, este epuizată de definițiile expuse; dar stadiul său cel mai înalt, acordul definițiilor interne cu cele externe, se realizează prin faptul că conținutul intern este transferat în lumea exterioară, iar, invers, definițiile externe sunt supuse conținutului intern Ce este acest conținut intern și care este relația lui cu exteriorul? Conținutul inițial al voinței este dat de mediu și de relația directă a subiectului cu acesta Dar de îndată ce subiectul se desprinde de solul dat și se ridică într-un alt tărâm, apare un conținut de alt fel Negarea a tot ceea ce este particular și condiționat, depășind orice graniță dată, duce la conceptul de general și necesar necondiționat Aceasta este ideea de Absolut inerent minții, care nu este dată de nicio experiență, dar care, cu toate acestea, a existat și există întotdeauna în rasa umană Toate religiile și toate sistemele filozofice se bazează pe ea Doar empirismul de excepție, care nu recunoaște decât experiența, o neagă sau cel puțin o consideră inaccesibilă cunoașterii umane Cu toate acestea, el este, de asemenea, forțat într-un fel să o recunoască, având în vedere legile imuabile ale universului, Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE IYA DREPT sau sub forma forței lumii originare sau, în cele din urmă, chiar sub forma materiei primitive *) În orice caz, omul este purtătorul acestei idei; acesta este din nou un fapt care nu poate fi negat Și întrucât rațiunea este o facultate care depășește toate limitele imaginabile, care este clar exprimată printr-o procesiune matematică în infinit, atunci această idee îi este inerentă prin însăși natura sa; constituie propriul său conținut, independent de orice experiență Din această idee își trage ființa însăși ideea de libertate Numai pentru că poartă în sine ideea de Absolut este omul capabil să renunțe la orice hotărâre particulară și numai în virtutea acestei conștiințe poate deveni el însuși începutul absolut al propriilor sale acțiuni Altfel, ideea de libertate nici nu s-ar fi putut naște în el Cel care se simte constant constrâns nu se poate imagina liber Necunoașterea cauzei nu poate da naștere unei asemenea idei pe care o presupun empiriștii Nu știu de ce mă doare capul, dar sunt foarte conștient că acest sentiment nu este la dispoziție Conștiința libertății poate apărea doar atunci când sunt conștient că pot face opusul a ceea ce fac, iar această conștiință nu există dacă mă simt obligat, chiar dacă motivul îmi este necunoscut Numai cel care se recunoaște liber este liber, iar cel care este cu adevărat liber se recunoaște liber Aceasta poate fi singura ființă rațională, purtând în sine conștiința Absolutului, căci numai ea este capabilă să renunțe la orice definiție anume și să devină începutul absolut al acțiunilor sale Cu toate acestea, o idee abstractă nu este suficientă pentru activitate Nici rațiunea și nici voința condusă de ea nu pot *) Din cauza cunoașterii Absolutului, vezi Fundamentele mele de logică și metafizică Biblioteca "Runivers" B* N CHICHERIN limitează-l Pentru a acționa asupra lumii exterioare, este necesar să trecem de la

Absolut la relativ, deci, să renunțăm la prima și să trecem pe tărâmul celui din urmă Împreună cu asta, o ființă limitată, care nu are putere asupra acestei lumi, se supune inevitabil definițiilor sale Acesta este momentul arbitrarului, care este considerat aici în raport cu conținutul În ea constă posibilitatea de a se îndepărta de Absolut, și cu aceasta, împreună cu ideea unei legi superioare care domină asupra omului, legată de acesta din urmă Aici se află rădăcina răului, care constă în încălcarea legii Și întrucât această trecere de la Absolut la relativ este realizată prin acțiunea libertății, această depărtare de Absolut este și un act al liberului arbitru al omului Poate să respecte legea, dar poate și să renunțe la ea Ca o determinare generală abstractă opusă unora particulare, legea în sine este un anumit tip de determinare, care, prin urmare, nu leagă o persoană Alegerea între două căi este o parte esențială a libertății De aici și conceptele de vinovăție și responsabilitate Aceste începuturi apar în conștiința omului împreună cu însăși dezvoltarea libertății În timp ce se află în stadiul inițial de dezvoltare, animal, când este complet cufundat în lumea reală, îmbrățișându-l, poate face atât rău, cât și bine, fără să-și dea seama, pur și simplu prin sugestia înclinațiilor sale naturale, la fel ca carnivorul animalele, la sugestia instinctului fizic, îi devorează pe alții Dar de îndată ce se recunoaște ca fiind liber, adică capabil să renunțe la înclinațiile senzuale și să fie determinat pur din interiorul său, pe baza ideii de Absolut inerent în el, deci acțiune contrară acestui sine interior determinarea îi apare ca un rău moral Cu toate acestea, el nu este capabil să se abțină complet de la ea, căci nu este doar o ființă abstractă liberă, ci în același timp este real Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI limitat, în interacțiune cu lumea exterioară și supus definițiilor acesteia În consecință, înclinația către rău îi este înnăscută De aici conceptul de păcat originar O persoană este conștientă de ceea ce consideră bine și de ceea ce este indicat de principiile superioare inerente lui, dar datorită limitărilor naturii sale, supusă influențelor externe, face contrariul: Video meliora proboque, deteriora sequor*) Această diviziune interioară a naturii umane, cu toate consecințele care decurg din ea, este din nou un Fapte fără îndoială Rezoluția ei constă în faptul că o persoană trebuie să-și supună determinările exterioare unei legi rezonabile, care duce la realizarea rațiunii în lumea exterioară De aici și noțiunea de datorie, indisolubil legată de libertate, căreia trebuie să se conformeze conținutul extern Totuși, acest acord de definiții opuse, ca orice combinație de contrarii într-un proces real, este doar scopul activității umane și nu un început inerent acesteia Ideea este tocmai scopul interior care ghidează procesul, care prin aceasta devine dezvoltare Aici acest scop este conștient, realizat prin libertate, căci numai activitatea liberă este în concordanță cu începutul autodeterminării interne Libertatea lupta pentru realizarea legii absolute în activitatea umană este libertatea morală Adesea este recunoscută ca singura libertate adevărată, negând acest sens arbitrarului Se spune că un om este cu adevărat liber numai atunci când este independent de toate înclinațiile naturale și acționează pur pe baza legii raționale, și nu atunci când este sclavul înclinațiilor și pasiunilor sale Din acest punct de vedere, doar libertatea morală merită *) Văd ce este mai bun și aprob, dar urmăresc cel mai rău Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN respect Alegerea arbitrară între diferite înclinații este tocmai ceea ce dă naștere răului, iar răul trebuie eradicat Prin urmare, aici o persoană este supusă constrângerii Adevărata libertate, spun apărătorii acestei teorii, este libertatea

binelui, și nu libertatea răului, care trebuie suprimată Un asemenea punct de vedere suferă însă de o contradicție internă: sub pretextul respectării libertății, este negat chiar la rădăcina ei Am văzut că libertatea are două laturi: negativă și pozitivă Pe partea negativă, constă în nu; dependența de tot felul de definiții străine de el, în consecință nu numai de înclinațiile senzuale, pe care le recunoaște ca fiind proprii, ci cu atât mai mult de voința altcuiva, pe care nu o recunoaște ca fiind a ei Coerciția este întotdeauna o limitare a libertății Este permisă numai în numele libertății altcuiva, și nu în numele libertății morale proprii ale unei persoane, care depinde în întregime de el Pe de altă parte, ca principiu pozitiv, libertatea constă și în posibilitatea de a fi hotărât să acționeze din propriul impuls, și deloc la o comandă externă Prin urmare, o alegere arbitrară a acțiunilor este proprietatea sa esențială și necesară, fără de care își pierde elementul cel mai important Combinația de contrarii, adică libertatea morală care emană din conștiința Absolutului și arbitraritatea care emană din relativ, este posibilă numai acolo unde există ambele, și nu acolo unde unul este negat, ceea ce duce la negația celuilalt, căci aici combinația se produce nu acțiune liberă, ci forțată Libertatea morală încetează să mai fie libertate de îndată ce i se ia arbitrariul, adică posibilitatea contrariului Pentru o ființă limitată, care conține ambele contrarii și care trece liber de la unul la altul, libertatea binelui este inevitabil cuplată cu libertatea răului; unul fără celălalt nu există În Dumnezeirea, înălțată mai presus de toate definițiile particulare, se poate concepe numai libertatea binelui; dar aceasta se datorează faptului că nu i se aplică legea cauzalităţii, conform căreia ceea ce urmează este determinat de ceea ce precede: toate hotărârile sale sunt eterne Totuși, în această hotărâre veșnică stă și libertatea răului, ca proprietate necesară a ființelor limitate coborâte din el Altfel, răul nu ar putea exista în lume La aceasta vom reveni mai târziu când vom vorbi despre moralitate, pentru care aceste principii constituie definițiile fundamentale Nu se poate să nu constate că o înțelegere corectă a acestor relații este de cea mai mare importanță pentru întreaga structură și cursul vieții umane; și întrucât toate aceste definiții sunt metafizice, este clar că metafizica trebuie să ocupe primul loc în studiul relațiilor umane Fără aceasta, se pot obține opinii complet greșite asupra întrebărilor fundamentale referitoare la natura omului În practică, aceasta nu duce la un acord armonios al elementelor sociale, ci la contradicții interne continue și, prin urmare, la o luptă fără sfârșit Aceasta este ceea ce observăm în prezent Această analiză a esenței și manifestărilor libertății determină și relația dintre rațiune și voință Și în acest punct există două puncte de vedere diferite, ambele având justificarea lor Unii recunosc în rațiune și voință două facultăți diferite; și într-adevăr, în viață vedem că abilitatea teoretică și abilitatea practică diverg adesea Alții, și mai ales cei mai importanți filosofi, consideră voința drept rațiune practică, ceea ce, după cum am văzut, este absolut adevărat, căci libertatea aparține doar voinței unei ființe raționale, purtând în sine ideea de Absolut și capabilă să fie determinată pur din interiorul său Contradicția dintre aceste două vederi se rezolvă prin faptul că voința, ca principiu practic, reprezintă combinație de elemente opuse Elementul său cel mai înalt, general, este tocmai rațiunea practică; elementul inferior, particular, este un sistem de impulsuri, care sunt influențate de minte, dar acționează și asupra ei înșiși Un

subiect rațional nu este doar o minte abstractă care se gândește la lucruri: este conectat cu un corp organic, prin care se află într-o interacțiune reală reciprocă cu lumea înconjurătoare Această acțiune reciprocă se exprimă în două feluri de fenomene, indicând două feluri de abilități: în susceptibilitate și influență Din receptivitate se naște sentimentul; acţiunea este manifestarea voinţei Acesta din urmă apare sub îndrumarea rațiunii, dar nu întotdeauna Există și alte elemente, străine minții, și tocmai aceasta duce la combinarea contrariilor, care constituie scopul ideal al dezvoltării Ca principiu rațional, voința este capacitatea subiectului de a realiza scopurile rațiunii în lumea exterioară și, prin urmare, de a o subordona pe aceasta din urmă legii celei mai înalte care se află în adâncul spiritului uman Dar acţionând în lumea exterioară, ea însăşi se supune în mod necesar legilor care predomină în ea şi acelor definiţii pe care natura exterioară le impune subiectului Cu cât este mai jos stadiul pe care se află, cu atât este mai puțin conștient de propria sa natură rațională, cu atât este mai puțin determinat din interiorul său și cu atât mai mult este cufundat în aceste relații externe pentru ea Dar întrucât propria sa esență este libertatea, scopul său cel mai înalt este să se elibereze de aceste căi și să-și realizeze idealul prin activitatea liberă a ființelor raționale Liberul arbitru constituie astfel definiția de bază a omului ca ființă rațională Din această cauză el este recunoscut ca persoană și îi sunt atribuite drepturi Personalitatea, după cum sa spus, este rădăcina și principiul determinant al tuturor relațiilor sociale; de aceea trebuie să luăm în considerare mai precis care este natura sa și care sunt proprietățile sale Sunt clare din cea precedentă Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI În primul rând, o persoană nu este doar un fenomen trecător, ci o esență cunoscută, care rămâne constant, care recunoaște acțiunile care decurg din ea în trecut și viitor ca fiind proprii, iar același lucru este recunoscut de toți ceilalți Fără o astfel de recunoaștere nu există permanență în relațiile umane Dar chiar prin aceasta personalitatea este definită ca un principiu metafizic Conform teoriei empiriştilor, nu cunoaştem deloc esenţe Acest concept în sine nu este altceva decât un cuvânt gol care servește la desemnarea unui anumit grup de fenomene Înaintea minții care analizează, subiectul nu este altceva decât o serie de stări Dacă este așa, atunci nu se poate vorbi despre o persoană ca subiect real și cu atât mai puțin se poate vorbi despre atribuirea acțiunilor trecute și viitoare și, odată cu aceasta, a drepturilor unui număr de state Dar tocmai existența individului, ca sursă a tuturor relațiilor sociale, dovedește falsitatea radicală a acestui punct de vedere și, în același timp, necesitatea să recunoască principiile metafizice ca definiții de bază ale naturii umane În al doilea rând, personalitatea este o singură entitate Aceasta nu este o substanță comună, turnată în mulți indivizi, ci o esență concentrată în sine și separată de ceilalți, ca centru independent de putere și activitate Este un fel de atom În al treilea rând, o persoană este o esență spirituală, adică înzestrată cu rațiune și voință O persoană are, de asemenea, un corp fizic, care este protejat de invadarea altora; dar aceasta se face numai din cauza faptului că acest corp aparține unei persoane, adică unei esențe spirituale Este permis să ucizi un animal, dar nu o persoană, decât în virtutea principiilor spirituale superioare care guvernează însăși viața umană În al patrulea rând, voința acestei ființe individuale este recunoscută ca fiind liberă Drept urmare, i se acordă drepturi, adică puterea de a dispune de acțiunile ei și de obiectele fizice care i-au fost atribuite Aceasta

se încheie Biblioteca "Runivers" B N CHICH E RIN există un izvor rădăcină al dreptului; animalele nu au drepturi În al cincilea rând, personalității îi este conferită o anumită demnitate, în virtutea căreia ea necesită respect Acesta este din nou un început pur spiritual, necunoscut lumii fizice Respectul se datorează numai a ceea ce se ridică deasupra tărâmului empiric și care are o valoare, nu în virtutea unei anumite relații, ci în sine Metafizicii exprimă acest lucru prin propoziția că omul trebuie privit întotdeauna ca un scop și nu trebuie niciodată redus la un simplu mijloc Aceasta din urmă este o umilire a demnității sale Pe acest principiu se bazează neadevărul fundamental al sclaviei Izvorul acestei cele mai înalte demnități a omului și a tuturor cerințelor care decurg din ea constă în faptul că poartă în sine conștiința Absolutului, adică această sursă stă tocmai în natura metafizică a subiectului, care îl ridică deasupra întregii lumi fizice și face din el o ființă care are o valoare în sine și cere respect pentru sine În limbajul religios, acest lucru este exprimat prin afirmația că omul este creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu De această conștiință, așa cum am văzut, depind atât libertatea însăși, cât și cererea de recunoaștere a ei De fapt, această recunoaștere a celei mai înalte demnități a persoanei umane, fie ea largă sau îngustă, a existat întotdeauna și continuă să existe în societățile umane; dar cei care neagă metafizica sunt incapabili și incapabili să-i indice sursa, deoarece ea se află în afara lumii empirice Aici nu se poate face referire la conștiința speciei sau la altruism, pentru că în realitate vedem că oamenii sunt foarte dispuși să-și înrobească propriul fel și să continue să facă asta până la dezvoltarea conceptelor metafizice nu îi duce la convingerea că omul, prin natură, este o ființă suprasensibilă sau metafizică și, ca atare, are o valoare în sine și nu trebuie transformat într-un simplu instrument Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI Această conștiință este cea care servește drept forță motrice din spatele întregii dezvoltări a societăților umane Din ea se naște ideea de drept, care, extinzându-se din ce în ce mai mult, capătă în sfârșit o stăpânire incontestabilă asupra minții Empiriştii înşişi i se supun inconştient şi involuntar De aici și contradicția de opinii menționată mai sus, care duce la faptul că cei care neagă metafizica recunosc produsul ei imediat, Declarația Drepturilor Omului, ca adevăr absolut Dar, manifestându-se în societățile umane, libertatea este supusă unor restricții inevitabile, pentru că aici libertatea unora se ciocnește de libertatea altora Să vedem ce fel de relație va urma din asta^ Capitolul II Societate Omul este o ființă socială; aceasta este prima propoziție a oricărei teorii a societății umane Individul este incapabil să-și satisfacă nevoile; caută părtășie cu ceilalți Acest efort este investit în el chiar de natura; se manifestă încă din primele timpuri ale existenţei sale Omul nu trăiește singur, ca multe animale, chiar de cel mai înalt nivel, ci întotdeauna împreună cu alții Multe rase de animale trăiesc, de asemenea, în turme, dar societățile umane sunt esențial diferite de toți compușii regnului animal prin faptul că conținutul comunicării aici este complet diferit Nevoile omului, care conduc la viața comunitară, coincid doar parțial cu aceleași nevoi întâlnite la animale; într-o proporţie mult mai mare ele sunt fundamental diferite de tot ceea ce găsim în regnul animal Prima nevoie din care se naște comunicarea și care este în egală măsură inerentă omului și animalelor este nevoia de reproducere Aceasta duce la o conexiune de-a lungul Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN, pescuitul, la creșterea copiilor și la întemeierea familiilor În regnul

animal există ca un fenomen trecător; organizaţii mai puternice iau naştere din aceasta la om, ca urmare a lungimii copilăriei şi a nevoii de protecţie parentală care rezultă La aceasta se adaugă legăturile spirituale necunoscute animalelor, care stabilesc relații permanente între membrii familiei și se extind până la descendenții acestora Conștiința unei origini comune unește oamenii chiar și atunci când aceștia au încetat să mai trăiască împreună și s-au stabilit în spații mai mult sau mai puțin îndepărtate Mai ales în vremurile primitive, când alte legături sunt încă slabe, relațiile tribale și tribale servesc ca modalități puternice de conectare între oameni Aceste fenomene depășesc cu mult relațiile animale, deși principiul principal aici este pur fiziologic O altă nevoie la fel de importantă care duce la comunicare este satisfacerea nevoilor materiale Singur, omul este cea mai neajutorată ființă Are mai puține mijloace de a se proteja de influențele străine și mai puține arme pentru apărare și atac decât alte animale Toate acestea sunt completate de activitatea minții, cu ajutorul căreia dobândește instrumente și mijloace exterioare de apărare, extrage din natură materialele de care are nevoie și le prelucrează în propriul folos Rațiunea supune natura pentru el și îl face rege al pământului Această capacitate superioară determină și metodele de comunicare care conduc la cea mai bună satisfacere a nevoilor materiale Există în principal două principii care, prin creșterea productivității, au o influență enormă asupra tuturor relațiilor și asupra structurii însăși a societăților umane, și anume unirea forțelor și diviziunea muncii Aceste principii există sub formă instinctivă și în rândul animalelor, ceea ce se remarcă, și anume, în rândurile inferioare, în societățile de albine și furnici; dar dezvoltarea ulterioară sunt în stomac Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI numele regatului nu primesc La oameni, însă, ele capătă proporții colosale și se răspândesc pe întregul spațiu al globului Diviziunea muncii, cu schimbul de produse rezultat, se stabilește între regiunile cele mai îndepărtate La aceasta se adaugă acele mijloace enorme de cucerire a naturii, care dau inventarea instrumentelor și aplicarea științei la utilizarea obiectelor lumii materiale De aici ia naștere capitalul, cel mai important factor de producție economică, cel prin care se stabilește stăpânirea omului asupra pământului Acesta este un factor necunoscut în regnul animal Animalul lucrează; chiar face rezerve, deși pentru scurt timp; dar numai mintea umană creează capitalul ca instrument de producţie Și tocmai acest Factorul creat de el, fiind transmis din generație în generație și înmulțindu-se prin munca fiecăruia dintre ei, deschide posibilitatea perfecțiunii, care nu vede granițe în fața sa Întreaga istorie a societăților umane se bazează pe transferul capitalului material și mental creat de mintea umană de la o generație la alta Este principalul instrument de dezvoltare Din aceasta rezultă clar că relaţiile economice, cauzate de nevoile materiale, nu constă în subordonarea omului faţă de condiţiile materiale, ci, dimpotrivă, în dominarea sa din ce în ce mai mare asupra condiţiilor materiale Prin urmare, toate comparațiile cu societățile animale sunt complet deplasate Iată factori care nu există în regnul animal Dar este și mai nepotrivit să prezentăm întreaga dezvoltare umană ca un proces care are loc sub influența Factorilor economici și, în cele din urmă, materiale Aceasta înseamnă să punem în prim plan partea de serviciu și subordonată a relațiilor umane , pierzând din vedere tot ce este mai înalt și mai esențial Așa-zisul materialism economic nu poate fi decât rezultatul unei confuzii complete de concepte Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN De fapt, pe lângă nevoile

economice, există și alte nevoi, mult mai înalte, pur spirituale, care, la rândul lor, nu pot fi satisfăcute decât prin comunicarea reciprocă între oameni Numai în această condiție este posibilă dezvoltarea minții, care, după cum s-a spus, este Factorul dominant în cele mai materiale relații Prima manifestare a vieții spirituale în comunicarea oamenilor este limbajul Numai aceasta distinge complet societatea umană de toate fenomenele similare din regnul animal Cuvântul servește ca expresie a conceptelor generale care sunt absente la animale și constituie un atribut special al omului Prin intermediul limbajului are loc comunicarea rațiunii; oamenii se înțeleg Aceasta stabilește o legătură spirituală între oamenii împrăștiați în spații îndepărtate Prin aceasta se formează diverse grupuri de oameni, vorbind diferite dialecte De obicei, o origine comună este asociată cu aceasta; limba servește ca expresie a unității tribale Astfel, o nouă lume a relațiilor pur spirituale se construiește peste legătura fiziologică Dar această înțelegere reciprocă nu se limitează la oamenii care vorbesc propria lor limbă; o persoană este capabilă să studieze și să-i înțeleagă pe ceilalți De aici și posibilitatea comunicării spirituale a întregului neam uman, care servește ca expresie a minții comune și sursă de dezvoltare cumulativă Limba este purtătoarea acelui conținut spiritual cel mai înalt care umple istoria omenirii și face din ea o lume complet nouă, infinit de ridicată deasupra a tot ceea ce natura fizică dă cu forțele ei mecanice și organice Acest conținut superior - știința, arta, religia și nicidecum tărâmul inferior al relațiilor economice - constituie Factorul predominant în istoria omenirii; aceasta este ceea ce îi conferă semnificația sa cu adevărat umană Aceasta stabilește, alături de aceasta, cele mai diverse relații sociale, chemând oameni împrăștiați pe tot globul și generații îndepărtate între ei Operele de artă ale lumii grecești de mult dispărute încântă și înalță sufletul oamenilor moderni Creștinii de astăzi își vor extrage hrana spirituală din tradițiile și preceptele evreilor primitive Acestui tărâm spiritual abstract se adaugă începuturile vieții practice, nevoia de a stabili relații corecte între oameni, ca persoane libere, acționând unii asupra altora și intrând în conflict continuu Oamenii se unesc în primul rând pentru protecția reciprocă împotriva atacurilor externe Și acești compuși sunt inițial adiacenți grupărilor fiziologice; dar apoi capătă un caracter mai general Legat de aceasta este nevoia de a stabili o anumită ordine interioară între persoanele astfel unite Fiecare persoană se străduiește să-și extindă aria libertății; dar din moment ce acţionează cu toţii într-un câmp comun, intră în ciocniri necontenite între ele De aici și necesitatea de a determina ce aparține fiecăruia și de a stabili anumite reguli pentru soluționarea litigiilor Aceasta este originea dreptului Ea apare deja în stadiile inițiale ale comunității umane și merge, crescând și devenind mai complex, la cel mai înalt Dreptul, ca o restrângere reciprocă a libertății în temeiul unui drept comun, este o proprietate inalienabilă a tuturor societăților umane Din toate acestea rezultă clar că nevoile care dau naștere și determină comunitatea umană sunt infinit variate Ele îmbrățișează întregul conținut al vieții umane, de la nevoi pur materiale până la cele mai înalte aspirații spirituale Toate aspectele naturii umane se dezvoltă și ating plenitudinea numai prin comunicare reciprocă Prin urmare, nu există nicio modalitate de a reduce viața comunității umane la un principiu, mai puțin la acele sau la alte eforturi instinctive , leniyai, cumva: imitație sau conștiință a genului Când cercetăm toată bogăția

uluitoare a istoriei umane și a relațiilor sociale și comparăm aceste fenomene cu acele principii vulgare și josnice prin care încearcă să le explice, nu putem decât să fii uimit de nivelul extrem de scăzut al înțelegerii moderne După ce a respins metafizica și, în același timp, a renunțat la orice concepție filozofică, gândirea modernă și-a pierdut amploarea perspectivei cerute de știință Din cea mai înaltă regiune a minții, ea a coborât în Sfera colecției mărunte de materiale Când vor să reducă această grămadă de materii prime la niște principii generale, atunci se dovedește a fi o prostie totală Fiecare student al relațiilor sociale își caută cauza meschină și încearcă să o ridice la nivelul unui fenomen mondial Dar toate aceste principii ipotetice se ciocnesc unele de altele, adică sunt egale cu zero Această varietate de nevoi și conținut de viață duce la faptul că relațiile sociale care decurg cel mai mult din acestea sunt extrem de diverse Aici se împletesc legături de orice fel, atât apropiate cât și îndepărtate, atât locale, cât și generale, altele izvorând din mintea unui singur scop, altele îmbrățișând multe Unele necesită o comunicare strânsă neîntreruptă și cunoașterea oamenilor între ei; altele, dimpotrivă, unesc oameni care trăiesc în cele mai îndepărtate meleaguri și nu au nimic în comun unii cu alții decât convingeri spirituale abstracte Și aceste conexiuni diverse nu coincid unele cu altele; fiecare nevoie dă naștere unui fel de combinație, care se împletește cu alte modalități cele mai eterogene Una și aceeași persoană, datorită nevoilor diferite și a diferitelor aspecte ale naturii sale, poate aparține multor uniuni diferite Prin urmare, este imposibil să vorbim despre societate ca un întreg, ale cărui părți sunt persoane Între conexiunile sociale există într-adevăr astfel de care formează un singur Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI întreg: așa este statul Dar dacă este vorba de aceasta din urmă, atunci trebuie să vorbim despre ea, și nu despre societate în general; este necesar să se analizeze relaţiile statului cu alte uniuni, să se investigheze ce relaţii sociale sunt determinate de acesta şi care rămân în afara departamentului său Atunci se va dovedi că o parte semnificativă a relațiilor umane rămâne în afara limitelor activității statului sau îi este subordonată numai prin latura ei pur externă Dacă, neglijând toate aceste studii, tragem direct din proprietățile și nevoile sociale ale unei persoane că societatea constituie un singur întreg, iar persoanele nu sunt altceva decât părți subordonate ale acesteia, de care toată soarta depinde în întregime de ea, atunci noi, pe baza unor idei complet vagi, să construim o clădire pur Fantastică Statul, în ansamblu, este un fenomen real; societatea, în ansamblu, este o ficțiune Între timp, tocmai acest gen de clădiri sunt ridicate de cei mai noi cercetători și de aici se trag cele mai urâte concluzii Un exemplu de astfel de construcție fantastică poate fi lucrarea lui Iering, care a apărut în două volume mari, dar a rămas neterminată: Un scop în dreapta, care a fost indicat în Introducere Yering înțelege relația unei persoane cu societatea într-un sens pur mecanic El afirmă că ideea unei societăți este la fel de independentă de persoanele constitutive, precum ideea de casă este de cărămizile din care este construită*) O astfel de comparație ar putea fi potrivită dacă casa ar fi construită nu de arhitect, ci de cărămizile înseși, pe baza propriilor nevoi și aspirații; dar atunci ar apărea întrebarea: în ce măsură această idee este independentă de ele? Evident, acest tip de pre- termenii reprezintă doar cel mai gros mod de a înțelege relațiile sociale; ele dezvăluie complete *) D)er Zweck în Redit, II, * Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN lipsa pregătirii filozofice Yering însuși a declarat că în filosofie nu era decât un amator, dar între

timp s-a angajat să construiască o întreagă clădire filozofică, care s-a dovedit a fi lipsită de orice fundație solidă și orice principiu de legătură Se vorbește constant despre societatea căreia îi este supus persoana, dar despre ce fel de societate vorbește, autorul nici nu a încercat să afle Conceptele de bază plutesc în ceață completă La fel de puțin se poate spune despre societate ca despre un singur organism, așa cum fac Schoeffle, Spencer și mulți alții Și acest lucru a fost indicat în Introducere Este permis să se compare cu organismul acele conexiuni sociale constante, care cuprind și leagă împreună diversele aspecte ale vieții umane, cum ar fi, de exemplu, statul Există câteva trăsături comune între acesta și organismul fizic: spre deosebire de conexiunile mecanice, există un scop intern care dirijează acțiunea pieselor; există și organe ale întregului, sub forma unor instituții permanente; în cele din urmă, întregul și membrii se servesc reciproc ca scop și mijloace De aici asimilarea frecventă a stării la un organism Dar această asemănare nu trebuie luată la propriu Există diferențe atât de esențiale între aceste două fenomene încât nu pot fi rezumate într-un singur concept În uniunea umană, trăsăturile caracteristice organismului servesc doar ca formă exterioară pentru un conținut complet diferit Iată un fel de relație între întreg și membri, care este necunoscută lumii organice În organismul fizic, toate părțile sunt împreună și formează o singură entitate; în societatea umană, totuși, membrii sunt împrăștiați pe întinderi vaste și fiecare își trăiește propria viață independentă Fiecare dintre ei are propria sa minte și liberul arbitru, care îl fac capabil să iasă în evidență din întregul său și să se alăture celuilalt Acest lucru se aplică nu numai persoanelor, ci și zonelor întregi ei pot, unindu-se, să formeze din proprie inițiativă o uniune care nu a mai existat până acum Toate acestea demonstrează că conceptele de organism și de dezvoltare organică în sensul exact sunt inaplicabile acestor manifestări superioare ale spiritului Dacă căutăm asemănări în lumea organică, atunci ar trebui să comparăm societățile umane nu cu un individ separat, ci cu căminele animalelor inferioare Dar niciun om de știință naturist nu s-a gândit încă să numească un stup de albine sau o grămadă de furnici un organism Ar fi doar o metaforă inutilă, iar în știința naturii este necesară acuratețea Numai în științele referitoare la om se consideră posibil să se facă fără el Dar dacă comparațiile cu Formele inferioare ale fenomenelor sunt nepotrivite aici, atunci în viața spirituală există un fel de început care leagă ferm unitățile împrăștiate Oamenii se unesc în anumite scopuri, pentru a-și satisface nevoile materiale și spirituale Multe dintre aceste scopuri sunt de natură temporară și tranzitorie și, prin urmare, conexiunile care decurg din ele apar și dispar Altele, dimpotrivă, au un sens permanent și leagă într-una nu numai persoanele existente la un moment dat, ci și multe generații care se succed una după alta Prin aceasta se stabilește o relație de părți la întreg, asemănătoare cu ceea ce vedem în organismul fizic: chipurile vin și pleacă, dar unirea rămâne ca instituție permanentă Cu toate acestea, acest lucru nu duce încă la conceptul de societate ca un întreg, stăpânind părți Totul aici depinde de scopul care este înțeles, pentru că numai în numele acestuia apar astfel de unități Și cum scopurile umane sunt extrem de variate, găsim aceeași varietate în instituții Unele dintre ele satisfac cele mai nesemnificative nevoi, iar intre timp, sunt secole intregi Astfel, de exemplu, sunt cluburile sociale Membrii se schimbă, dar clubul rămâne, din care, însă, nu rezultă că trebuie recunoscut ca organism

Dar în viața spirituală există astfel de începuturi, care nu servesc doar la satisfacerea acelor sau altor nevoi ale unei persoane, dar pe care persoana însuși se consideră chemată să le slujească Întregul organism fizic este aranjat în vederea satisfacției individului; toate organele și funcțiile sale servesc acestui scop și fiecare individ se străduiește în mod natural pentru propria sa satisfacție În viața spiritului, dimpotrivă, există principii comune, care sunt recunoscute de ființele libere rațional drept cele mai înalte scopuri ale propriei lor existențe În slujirea lor, ei văd chemarea lor cea mai înaltă; sunt gata să-și sacrifice chiar viața lor Nu puterea nesimțită a întregului asupra părților, care nu are loc în lumea spirituală, unde fiecare individ este un întreg original, care își trăiește propria viață și reprezentând un scop independent pentru sine și pentru alții, ci aceste scopuri comune, constituind principiile obiective ale vieții spirituale, spre deosebire de nevoile pur subiective, dau putere și semnificație acelor uniuni superioare care sunt întemeiate pentru ele Unele dintre aceste scopuri determină doar anumite aspecte ale vieții umane, iar alianțele bazate pe ele sunt, prin urmare, unilaterale; așa este biserica, a cărei vocație specială este comuniunea religioasă Alte scopuri, dimpotrivă, îmbrățișează diverse aspecte ale vieții și creează pentru o persoană un mediu comun în care trăiește și acționează Așa este statul, reprezentând societatea ca un întreg Dar tocmai pentru că acestea sunt scopuri spirituale, toate astfel de uniuni, în esența lor, ar trebui să se bazeze pe recunoașterea naturii spirituale a unei persoane, adică pe recunoașterea ei ca persoană liberă rațional, căci numai acest serviciu superior este caracteristic lui şi numai el i se pot prezenta cerinţele care decurg Acolo unde personalitatea umană nu este recunoscută, nu există o comunitate cu adevărat umană și nu poate fi decât vagă Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI rudimente Există o forță externă, nu un dispozitiv rațional Astfel individualismul, care constă în recunoașterea libertății individului, constituie piatra de temelie a oricărui edificiu cu adevărat uman Teoriile care nu vor să știe altceva decât stăpânirea întregului asupra părților sunt potrivite pentru mașini și nu pentru oameni De fapt, conștiința și voința sunt deținute doar de indivizi, și nu de instituțiile generale, care există și acționează numai prin faptul că par a fi indivizi Dacă rațiunea și voința constituie începutul și sfârșitul oricărei activități sociale, dacă începuturile cele mai generale sunt realizate numai prin conștiința persoanelor și în cele din urmă servesc propriei satisfacții, atunci nu există nici cea mai mică îndoială că individul este elementul de bază și necesar element al oricărei comunități Ca fenomen real, societatea nu reprezintă altceva decât interacțiunea reciprocă a unităților individuale Dar în spatele acestei acțiuni reciproce se ascund principii comune, de legătură, care distribuie oamenii în grupuri separate și creează conexiuni puternice din ele Deasupra lumii fenomenelor se ridică tărâmul spiritual al scopurilor, sau al ideilor călăuzitoare Aceste scopuri nu există în afară de persoane; sunt recunoscuţi de ei şi introduşi în viaţă Dar sursa lor nu constă în nevoile și aspirațiile subiective, ci în mintea generală inerentă rasei umane și care îi indică principiile obiective ale lumii spirituale Aceste începuturi nu sunt create, ci sunt recunoscute de om ca parte integrantă a naturii sale spirituale ' Forțele spirituale comune sunt, de asemenea, conectate cu conștiința generală, care servesc ca instrumente pentru implementarea ideilor Acest tip de forță generală se găsește și în lumea materială Așa este în domeniul mecanic energia universală, care nu există în afară de

materie, dar care, totuși, constituie ceva complet diferit de materie Energia trece de la o particulă materială la Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN celălalt, rămânând constant egal cu sine, la fel cum particulele materiale, la rândul lor, rămân întotdeauna identice cu ele însele Spre deosebire de aceste entități unice, energia lumii este o entitate comună, revărsată în lume și îmbrăcând diverse Forme, trecând de la una la alta, de la o stare potențială la una activă și invers, punând în mișcare o particulă materială, apoi alta, conectându-le și separându-le, dar niciodată cantitativ în scădere sau în creștere Același tip de forțe există în lumea organică Ele se manifestă prin transmiterea structurii organice și a vieții de la o generație la alta Aici avem o serie întreagă de indivizi care coboară unul din altul și reproduc același tip organic de bază Evident, aici lucrează aceeași forță, care trece treptat dintr-o stare potențială într-o stare activă și invers, apărând acum sub forma unei sămânțe, care în embrion conține întregul individ viitor, apoi sub forma unui individ perfect, care, la rândul său, produce sămânță nouă și prin ea dă viață noilor generații Dar aici, spre deosebire de energia mecanică, această forță generală nu rămâne întotdeauna cantitativ egală cu ea însăși, căci de la un individ sau din doi, uniți, vin mulți alții, iar această dorință de reproducere este limitată doar de lipsa condițiilor exterioare O forță și mai generală poate fi observată în dezvoltarea totală a vieții organice, în regnul vegetal și animal Dacă se acceptă doctrina transformismului, atunci toate organismele descind din protoplasma originală, care, asumând diverse forme și adaptându-se la condițiile exterioare, a produs o serie treptat perfecționată de tipuri vegetale și animale, care sunt astfel transformări ale unei singure forțe subiacente Dar chiar dacă respingem doctrina transformiștilor, dacă recunoaștem lupta pentru existență ca fiind incapabilă să conducă la cel mai înalt nivel Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE IYA DREPT orificiul, iar viziunea mecanică a acestui proces nu explică deloc fenomenele, atunci trebuie totuși să recunoaștem forța creatoare generală a naturii, care, în condiții necunoscute nouă și în moduri necunoscute nouă, a produs această serie de organisme; căci acesta din urmă stă în fața noastră ca un Fapt, reprezentând perfecțiunea treptată cu treceri de la o Formă la alta Toate acestea mărturisesc singura forță subiacentă din care a pornit această serie Aceste forțe organice generale se manifestă și la om Pe ele se bazează acele trăsături tribale și tribale, care leagă oamenii de conștiința unității de origine Dar pe această bază fiziologică, după cum s-a spus, ia naștere o legătură spirituală, care se exprimă în primul rând în unitatea limbajului În procesul ulterioar, ea ascunde complet Fiziologicul Naționalitățile sunt formate din diferite triburi, amestecate între ele parțial prin căsătorii, dar și mai mult prin viața comună și destine comune Naționalitatea nu mai este o esență fiziologică, ci o esență spirituală, care leagă între ele nu doar oameni existenți la un moment dat, ci și multe generații care se succed Avem aici din nou o definiție pur metafizică; dar constituie o forţă reală care acţionează în lume Empiriştii care resping cunoaşterea esenţelor, recunoscând aceste concepte drept creaţii goale ale imaginaţiei, trebuie să explice ce este o naţionalitate Nu este și acesta altceva decât un cuvânt gol pe care știința pozitivă trebuie să-l respingă, împreună cu conceptele de substanțe, de forțe, de sinele nostru? Dar naționalitatea este ceva foarte real, a cărui existență nu poate fi pusă la îndoială Sau să spunem că nu este altceva decât o colecție de proprietăți similare ale indivizilor individuali moștenite de la strămoși? Dar aceste proprietăți nu sunt caracteristici

personale, aceleași la mulți oameni, ca și la animalele din aceeași rasă; în acest sens, oamenii sunt infinit diferiți unii de alții, Biblioteca "Runivers" B I CHICHERIN și este imposibil să subliniem un singur semn care să se aplice tuturor Naționalitatea nu constă în proprietăți personale, ci într-o idee generală, în recunoașterea în alții a unui element spiritual identic cu el însuși, unul în mulți, adică în apartenența la o esență spirituală comună care leagă indivizii nu numai între ei, ci de asemenea, cu strămoșii îndepărtați, chiar dacă nu a existat o legătură fiziologică personală Din acest popor spune: limba noastră, istoria noastră, literatura noastră, patria noastră Există aici o proprietate spirituală comună, pe care fiecare o recunoaște ca fiind a sa și care este o expresie a unei esențe spirituale comune care nu există în afară de indivizi, ci este inerentă tuturor, ca element care îi leagă Naționalitatea este aceeași esență reală ca energia mondială și ca forță organică Cei care resping cunoașterea esențelor trebuie să respingă toate acestea; dar atunci întuneric complet se va instala în știință Cele mai evidente fenomene vor rămâne un mister de nepătruns pentru noi Existența reală a unei naționalități, ca entitate unică, spirituală, este dovedită de un astfel de fenomen care nu poate fi respins și care, totuși, se explică doar prin unitatea permanentă a unui principiu spiritual identic în mulți Acest fenomen este o dezvoltare cumulativă Este nevoie de o examinare atentă Capitolul III Dezvoltare sociala *) Conceptul de dezvoltare a fost mult timp elaborat de știință Se bazează pe Faptele cunoscute tuturor și a fost pe deplin elucidat de filozofie Cu toate acestea, în timpurile moderne, a fost complet ascuns de teorii care se autointitulează pozitive, dar) Pentru a fi complet, sunt obligat să repet aici multe dintre cele spuse în alte scrieri Vezi Curs de Științe Statului, II, carte ; Proprietatea şi Statul, II, cartea Această remarcă se aplică în multe alte locuri Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI în esență, nu au nimic în comun cu științele pozitive Dorința de a reduce fenomenele de dezvoltare la legile generale predominante în lumea fizică a condus la faptul că natura specială a acestor fenomene a fost întunecată Conceptul de dezvoltare a fost înlocuit de începutul evoluției, care nu are un sens definit și sub care se poate rezuma orice Tipul inițial al oricărei dezvoltări este creșterea și reproducerea unui singur individ organic În sămânță, la începutul ei, invizibilă pentru ochi, se află întreaga plantă viitoare Dezvoltarea sa constă în faptul că trece dintr-o stare rudimentară, topită, într-o stare clară, în care toate organele și părțile devin separate și fiecare își îndeplinește propria funcție Cel mai mare fruct al acestei dezvoltări este producerea unei noi sămânțe, care conține germenul unei noi plante de exact același tip Această trecere de la o stare confluentă la una explicită, sau de la o stare potențială la una activă, și invers, are loc sub influența condițiilor externe; cu toate acestea, ele nu sunt cauzele dezvoltării Sămânța are nevoie de umiditate și căldură pentru a crește; dar prin ele însele umiditatea și căldura nu pot produce nicio structură organică Acţionează la fel asupra tuturor seminţelor; dar fiecare produce propriul său tip de plantă și sub nicio formă alta Există aici un principiu interior, prin care este determinat întregul proces; condiţiile exterioare nu-i furnizează decât material şi contribuie la asimilarea acestuia din urmă Fenomenele în sine arată că acest principiu interior este natura specifică a unui singur individ, sau esența lui, care se străduiește să-și manifeste determinările în lumea reală și să atingă plenitudinea vieții, care este conținută în el, ca posibilitate Acest principiu

interior acționează, deși inconștient, dar intenționat: creează organe pentru anumite funcții vitale care servesc la conservarea și menținerea individului Toată viața, în Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN, diferența față de forțele mecanice și chimice, constă în interacțiunea oportună a individului cu mediul; reprezintă o relaţie de scopuri şi mijloace necunoscute lumii anorganice Această relație constituie semnul esențial al puterii inerente germenului care guvernează dezvoltarea acestuia Aici există un principiu ideal care ridică organismul deasupra lumii pur fizice, drept urmare, în realitate, nu există nicio transformare a materiei inerte într-un corp organic, decât prin intermediul unui organism deja existent Generația spontană se dovedește a fi o ficțiune Există un alt fenomen în procesul organic, care indică o putere care se ridică deasupra indivizilor singuri Acest fenomen este împărțirea sexelor În stadiile inferioare ale dezvoltării organice, această diviziune apare sub forma unor organe opuse ale aceluiași individ; la nivelurile superioare, aceste organe sunt distribuite între diferiți indivizi, care, ca urmare, primesc un caracter unilateral Fiecare dintre ele este, parcă, un organ de o forță mai generală, cu propriul său scop special, la care sunt adaptate toate celelalte Funcții Doar dintr-o combinație de indivizi dezvoltați unilateral ia naștere o nouă unitate de locuit Astfel, procesul de forță organică, care trece din generație în generație, rămânând mereu identic cu ea însăși, adică păstrând același tip, constă în aceasta, că se sparge constant în contrarii și combină din nou aceste contrarii, din care un nou individul vine, cu aceleași definiții Cu toate acestea, în acest proces conceptul de dezvoltare este aplicat de fapt doar unui singur individ Procesul general, care merge din generație în generație, este doar o repetare a aceluiași model de divizare și unire a sexelor Dar dacă ne uităm la totalitatea lumii organice, în ambele ramuri, în Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI regnurile vegetale și animale, nu putem să nu remarcăm trecerile de la o organizare inferioară la una superioară, indicând o dezvoltare totală, și deci o forță generală care acționează aici La organismele inferioare, precum și la embrion, toate organele și funcțiile sunt într-o stare de fuziune, apoi ies treptat în evidență, iar în cele superioare își ating toată plenitudinea și perfecțiunea Cu toate acestea, nu observăm transformarea unor organisme în altele; dimpotrivă, vedem că fiecare tip, trecând din generație în generație, rămâne neschimbat Dezvoltarea totală a lumii organice nu este un fenomen supus investigației experimentale În ce modalități s-a realizat, nu știm, și toate ipotezele care se ridică astăzi sunt cu atât mai puțin capabile să o explice, cu cât sunt extrase dintr-o viziune mecanică asupra lumii Acele principii organice, la care apărătorii acestor ipoteze, vrând sau fără voie, trebuie să recurgă, ca adaptare și ereditate, rămân sub forma de Fapte de neînțeles, care nu au nicio legătură cu viziunea principală Dar dacă ne este ascuns modul de acțiune al forței totale, atunci, fără îndoială, îi vedem rezultatele, care indică procesul cumulativ al forței generale, care acționează în mod oportun Vedem aici treceri treptate de la formele cele mai joase la cele mai înalte, de la starea de fuziune la starea de separare, și separarea contrariilor cu legătura lor ulterioară, într-un cuvânt, aici conceptul de dezvoltare este destul de aplicabil Ceea ce rămâne ascuns pentru noi în lumea organică devine evident în umanitate Aici dezvoltarea nu mai are loc în virtutea unui proces organic misterios, ci prin intermediul conștiinței și al voinței Generațiile care se urmăresc se înțeleg Precedentul transferă în mod conștient celui următor tot capitalul material și

mental acumulat de el sau primit de la strămoși, care în acest fel Biblioteca "Runivers" V N CHICHERIN continuă să se înmulțească Însă procesul de dezvoltare a conținutului mental însuși se alătură acestei creșteri cantitative Omul nu se mulțumește cu o forță instinctivă oarbă, deși care acționează oportun; el îşi stabileşte în mod conştient scopuri, şi, mai mult, nu numai private, adică satisfacerea nevoilor în schimbare, ci şi generale, care servesc drept idei călăuzitoare ale activităţii sale Aceste idei, izvorâte din adâncurile spiritului uman, sunt clarificate în procesul istoric și devin din ce în ce mai complete și mai precise Legea de bază a dezvoltării lor este legea însăși a dezvoltării rațiunii și anume: separarea contrariilor de unitatea originară și apoi reducerea lor la o unitate nouă, superioară Dar aici această nouă unitate nu este doar o repetare a celei dintâi; nu este o revenire la o stare embrionară, ci realizarea unei idei în plenitudinea definiţiilor ei Fiecare dintre aceste definiții își păstrează, prin urmare, independența relativă și locul său cuvenit printre altele Acesta este cursul general al dezvoltării și aceeași lege se repetă la toate nivelurile În acest proces, conceptul de dezvoltare capătă un caracter complet rațional, cu care însuși procesul lumii organice devine clar Este expresia unei legi generale, raționale, care guvernează toate forțele care acționează oportun ale naturii și ale spiritului ' Toate acestea, aparent, sunt destul de clare și raționale Începuturile speculative ale minții umane sunt confirmate de fenomene care nu pot fi respinse, iar cele din urmă, la rândul lor, sunt explicate de cele dintâi Indicațiile comune ale speculației și experienței ne conduc la conceptul de esență comună, care, prin propria activitate, în virtutea principiului interior, își expune definițiile, evidențiază contrariile față de ea însăși și reduce din nou aceste contrarii la unitate Ne învârtim aici în domeniul metafizicii, dar o metafizică care Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI este indicat direct de Fapte și singur este capabil să le explice Cu toate acestea, toate acestea sunt respinse de filozofia empirică Odată cu negarea esențelor sau cu recunoașterea inaccesibilității lor la cunoaștere, dispare tot ce ține de acest concept Dezvoltarea dispare și este înlocuită de evoluție, un concept prin care se poate înțelege orice și pe care fiecare îl interpretează în felul său Comte a folosit acest termen pentru a desemna succesiunea a trei perioade din conștiința umană: religioasă, metafizică și pozitivă La o analiză mai atentă, această lege se dovedește a fi imaginară Spencer, care a rezolvat această întrebare mai detaliat, a încercat să reducă fenomenele organice și pur mecanice la principii generale; dar tocmai prin aceasta se lasă deoparte lucrul cel mai esenţial în dezvoltare, ceea ce constituie natura sa specifică Semnul principal al evoluției este integrarea materiei cu dispersia mișcării, la care, din cauze pur mecanice și influențe externe, are loc o diferențiere din ce în ce mai mare, adică înmulțirea diferențelor Evident, aici procesul este înțeles într-o formă complet materialistă și, în plus, din punct de vedere exclusiv mecanic, drept urmare nu este aplicabil nu numai conștiinței umane, ci și lumii organice În timpul dezvoltării embrionului în ou, nu observăm nicio dispersie a mișcării; dimpotrivă, are loc o absorbție de căldură și, în consecință, o creștere a mișcării interne Învelișul, care este supus în primul rând influențelor externe și care, în teorie, ar trebui să sufere mai ales diferențieri, rămâne, dimpotrivă, neschimbat Orice diferențiere are loc din interior, ca urmare a acțiunii principiului intern și tocmai în astfel de condiții care protejează organismul de toate influențele externe Când puiul a ieșit

din ou și forțele externe acționează asupra lui fără piedici, orice diferențiere ulterioară încetează   Este dificil de elaborat o teorie care ar fi mai contrară Faptelor Spencer însuși, după ce a elaborat opiniile sale, admite că rămâne încă de neînțeles de ce, în exact aceleași condiții, două ouă depuse sub o găină, exact în aceleași condiții, ies dintr-un pui și din cealaltă rățușă Și acesta este faptul elementar al dezvoltării Nu ar putea fi recunoscut mai clar că nu poate fi explicat prin forțe mecanice; pentru aceasta este necesar să se recurgă la ajutorul metafizicii *) Aplicat la comunitatea umană, avem două entități spirituale, a căror dezvoltare indică unitatea naturii lor spirituale: naționalitatea și umanitatea Am văzut că naționalitatea constituie un singur suflet esența fundamentală care leagă multe generații care se succed cu o conștiință comună În condiții favorabile, din această conștiință comună se dezvoltă o voință generală; naţiunea devine o persoană Așa este în stat, pentru care, așadar, naționalitatea constituie temeiul real Un stat care nu se bazează pe această forță reală este întotdeauna fragil Ca entitate unică, naționalitatea, în procesul său istoric, este supusă dezvoltării Forțele sale interne inerente, cu interacțiune constantă cu mediul și cu alte popoare, își arată treptat conținutul și își precizează definițiile Uneori, acest proces, la fel ca la un individ organic, se oprește într-un anumit stadiu și nu pare să meargă mai departe Așa este majoritatea popoarelor din Orient Uneori, însă, o naționalitate, după ce a manifestat tot ceea ce era conținut în ea, îmbătrânește și moare, tot sub asemănarea unui individ organic Așa erau popoarele clasice ale lumii antice Dimpotrivă, popoarele noi, creștine, nu dau semne de degenerare și dispariție În mișcarea sa istorică *) Pentru o analiză detaliată a teoriei lui Spencer, vezi eseul meu: Own Noet and the State II, Vol , cap   în căsătorie se reînnoiesc cu forţe noi; înaintea lor se află un viitor incert Exemplele Italiei, Germaniei și popoarelor slave renăscute sub ochii noștri demonstrează că umanitatea modernă este foarte departe de declin Motivul acestei diferențe constă în faptul că popoarele antice și-au extras conținutul în principal din ele însele; ajungând la plenitudinea definițiilor lor, s-au oprit sau s-au stins Dar noile popoare creștine sunt organele unei esențe superioare, reprezentând o sursă inepuizabilă de forță și viață - omenirea Că omenirea este un spirit comun, care își prezintă definițiile în istorie, este dovedit de dezvoltarea sa totală Ceea ce este elaborat de un popor este transmis altora ca o moștenire comună care se înmulțește, trecând din generație în generație, uneori la multe secole după ce oamenii care au creat această moștenire spirituală au încetat să mai existe Aceasta este moștenirea antichității clasice transmisă noilor popoare, care rămâne până astăzi un instrument educațional puternic pentru noile generații Prin această conștiință succesivă, ca urmare a acestei oportunități de a asimila roadele dezvoltării spirituale a oricărui popor și popoare, se stabilește o legătură spirituală vie între generațiile îndepărtate De aici dezvoltarea cumulativă, care este guvernată de o lege generală, izvorâtă din însăși proprietățile spiritului uman, ca forță reală care acționează în lume *) În acest proces, naționalitățile sunt organe ale unui spirit comun, fie ca reprezentând anumite stadii de dezvoltare, fie ca fiind chemate de forțele lor combinate pentru a dezvolta conținutul spiritual al vieții Prin urmare, doar acea naționalitate are o semnificație umană universală, care se alătură acestui proces cumulativ și se asimilează *) Mier Curs de științe de stat, II, carte , cap J Întrebări de filosofie, carte ,

CHICHERIN roadele iluminării generale umane O națiune care se păstrează pentru sine este sortită sterilității În special, acest lucru se aplică popoarelor noului timp Iar vechii au putut dezvolta un conținut mai înalt din ei înșiși doar ca urmare a unei coliziuni cu ceilalți și a asimilării unor elemente străine lor înșiși Așa că grecii au dezvoltat științe și arte, iar romanii au dezvoltat dreptul Dar popoarele antice, după însăși condițiile vieții lor și după stadiul de dezvoltare în care se aflau, fiecare stătea mai mult sau mai puțin deoparte; principiul uman universal era în ei rodul unei conștiințe abstracte târzii, încă pure Popoarele noi, dimpotrivă, stând pe pământul creștinismului, pentru care nu există grec sau evreu, au de la bun început o conștiință morală colectivă care le leagă Ei sunt chemați de forțe comune, cu interacțiune vie constantă, să atingă scopul comun al dezvoltării umane Și numai prin ei se realizează această dezvoltare Ca substanță spirituală comună, spiritul uman nu are o existență independentă; el trăiește, acționează și este conștient de sine în diferite naționalități, așa cum un organism comun trăiește și acționează numai în organele sale Dar un singur organism are în creier un organ special de conștiință și voință Spiritul uman, ca substanță comună, nu are un astfel de organ central; el rămâne impersonal Conștiința totală este turnată în diferite centre, iar voința totală apare doar într-o națiune organizată ca stat Și acest lucru este de înțeles, pentru că voința, ca principiu practic, trebuie să se adapteze la condițiile de viață infinit variate și la diferența dintre personajele cele mai populare Prin urmare, o organizare generală care necesită acțiune colectivă este de neconceput aici O monarhie sau o republică mondială nu este altceva decât un vis La rândul ei, naționalitatea, ca substanță comună, se manifestă și numai prin intermediul persoanelor Dacă, stabilindu-se ca stat, își dobândește Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI organele proprii, atunci acestea din urmă sunt formate din Persoane Fizice, care sunt considerate reprezentanți ai întregului, căci, de fapt, numai Persoanele Fizice au conștiință și voință Prin intermediul acestora are loc procesul general de dezvoltare Fiecare idee sau nevoie nouă se află în primul rând în mintea indivizilor care devin inițiatorii unei noi mișcări; doar încetul cu încetul se răspândește la alții De obicei, doar printr-o luptă încăpățânată vechiul lasă loc noului Când în societate vor să vadă întregul, dominând necondiționat părțile, așa cum face Iering, când cele mai multe cerințe morale sunt derivate din această stăpânire, atunci proprietățile și nevoia de dezvoltare sunt complet trecute cu vederea Faptele în acest sens vorbesc cu voce tare de la sine Marii fondatori de religii, gânditorii care au deschis noi căi omenirii, monarhii și oamenii de stat care au întreprins transformări profunde, cu toții au fost inițiatorii unei noi mișcări; mulţimea îi urmărea doar încetul cu încetul De multe ori au căzut victime ale inițiativei lor Hristos a fost răstignit, iar învățătura lui a cucerit lumea și i-a dat un aspect nou Filosofia istoriei consideră oamenii mari ca organe și instrumente ale spiritului universal, și acest lucru este adevărat, căci este adevărat și rodnic doar ceea ce curge din adâncurile spiritului și urmează legile lui; dar aceasta se referă la o esență spirituală generală care se dezvoltă în timp, și în niciun caz la o societate care există la un moment dat, care, dimpotrivă, se transformă sub influența unor idei și cerințe noi, recunoscute inițial de indivizi Totuși, în domeniul practic, un nou început își poate găsi aplicație doar atunci când și-a pregătit terenul sub el; altfel gândul rămâne inutil Însăși puterea noii ordini depinde de faptul că are rădăcini în trecut Aceasta exprimă din nou

continuitatea dezvoltării unei esențe comune, care, trecând prin diverse definiții, rămâne Biblioteca "Runivers" B I CHICHERIN identic cu sine Așa sunt naționalitățile și așa este spiritul uman general De aici dezvoltarea treptată, care este condiția sa necesară Aceasta nu este o creștere organică treptată care transferă imperceptibil o stare în alta, izolând și perfecționând organele și apoi ducându-le treptat la sărăcire și moarte În spiritul uman, dezvoltarea are loc prin conștiință și libertate și, în consecință, prin luptă Atât gândirea, cât și viața practică sunt împărțite în direcții opuse, care intră în competiție între ele De regulă, vechiul încearcă să suprime noul, ceea ce tulbură ordinea existentă a vieții și, în timp ce acesta din urmă este încă puternic, reușește acest lucru Dar dacă noul corespunde celor mai înalte cerințe ale spiritului, el triumfă în cele din urmă Întrebarea este, așadar, ce corespunde adevăratelor cerințe ale spiritului și care este numai rodul erorilor umane trecătoare? Această întrebare poate fi rezolvată doar prin conștiință teoretică De aici și importanța extraordinară a gândirii teoretice în dezvoltarea societăților umane Aici sunt elaborate idei care servesc drept principii directoare ale procesului istoric Când sunt recunoscuți ca obiectivul ultim al dezvoltării, în plinătatea lor, ei devin idealuri Această conștiință nu poate fi rodul științei empirice Experiența ne oferă doar ceea ce este, nu ceea ce ar trebui să fie Pentru a înțelege pe acesta din urmă, este necesar să ne ridicăm în gândire la tărâmul suprasensibil, să înțelegem mintea ca fiind cel mai înalt principiu care impune cerințe absolute unei persoane, să cunoaștem spiritul ca o esență generală care își expune definițiile în lumea reală Fără aceasta, nu există idealuri De aici declinul idealurilor sub stăpânirea realismului Acesta este fenomenul dominant astăzi Dar din moment ce o persoană încă nu se poate lipsi de idealuri, pentru că ele decurg din cele mai profunde cerințe ale naturii sale, empiristii iau drept idealuri orice subiectiv Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI nya Fantezie Acest lucru este ridicat chiar la o teorie: din cauza lipsei de temeiuri științifice, crearea idealurilor este recunoscută ca o chestiune de creativitate Dar creativitatea, după cum știm, este o activitate a imaginației În operele de artă, este perfect potrivit Artistul creează imagini, modificând materialul extras din realitate prin puterea Fanteziei sale Dimpotrivă, în știință, ca și în viață, oriunde sunt necesare o gândire clară și o cunoaștere amănunțită a materiei, așa-numita creare a idealurilor nu poate da naștere decât la fantezie inactivă Toată lumea ia drept ideal crearea minții sale slabe Poți să fantezi cât îți place și în orice fel; nu există limite pentru asta De asemenea, nu există nicio critică și evaluare, căci ce poate fi obiectat credinței oarbe într-un viitor fantastic? Aici este imposibil să ne referim la experiență, pentru că în realitate nu există nimic din asta și nu a fost niciodată; toate acestea sunt presupuse doar în viitorul necunoscut Dar nu există nici temeiuri raționale de niciun fel; creativitatea constă tocmai în faptul că se scapă de ele Rămâne o imaginație rampantă care nu cunoaște limite Din această primăvară acele idealuri socialiste sălbatice care domină acum printre masele ignorante și tinerii subeducați, instigați de șarlatani Dar întrucât aceste lucrări de Fantezie rătăcitoare nu au nimic în comun cu realitatea, realizarea lor pare posibilă doar cu distrugerea întregii ordini existente Acesta rămâne singurul scop practic al activității; spre aceasta sunt îndreptate toate aspiraţiile admiratorilor unor asemenea idealuri Ele dau naștere acelor fenomene urâte care s-au întâmplat și se întâmplă în fața ochilor noștri Crearea adevărată a idealurilor nu

este o chestiune de Fantezie creatoare, ci rezultatul cunoașterii rezonabile, pentru că idealul dezvoltării sociale nu poate fi decât un aranjament rezonabil al vieții comunitare Pentru a ne forma o idee clară despre acest lucru, nu este suficient să Fantasizezi;   nici nu este suficient să te străduiești cu inima pentru tot ce este bun; este necesar să studiem comunitatea umană nu numai în diversele sale manifestări reale și în dezvoltarea ei istorică, ci și în fundamentele ei Doar din aceasta se poate deduce ce poate și ce ar trebui să fie Un astfel de studiu teoretic este sarcina filosofiei; prin urmare, crearea idealurilor este o chestiune de filozofie, care a fost întotdeauna în realitate Dar, deoarece gândirea filosofică este un principiu în curs de dezvoltare, conștiința idealurilor trece și ea prin diferite stadii de dezvoltare, schimbându-se în funcție de cursul gândirii și al vieții Persistența de-a lungul istoriei a unuia și aceluiași ideal ar fi un semn de stagnare Numai popoarele osificatoare ale Răsăritului pot rămâne nemișcate în aceleași Forme de viață și, prin urmare, pot păstra același ideal; popoarele în curs de dezvoltare ale Europei își schimbă idealurile pe măsură ce înțeleg mai profund nevoile spiritului uman și, odată cu acesta, fundamentele reale ale vieții comunitare De aici rezultă clar că adevăratul ideal nu poate fi național Conceptul celui mai bun aranjament al comunității umane este dezvoltat de conștiința comună a omenirii Acele idei și forme de viață care apar printre un popor sunt testate de alții; fiecare servește ca exemplu și lecție pentru alții Acele particularități care decurg din spiritul național și din varietatea condițiilor istorice indică doar gradul de dezvoltare și apropierea mai mare sau mai mică de ordinea ideală, care este recunoscută ca scop ultim al dezvoltării cumulate Oamenii pot prețui aceste trăsături sau pot fi împăcați cu ele; dar totuși, acestea sunt trăsături, și nu un ideal, o modificare și nu o esență, iar oamenii care se împietresc în ele, abandonând aspirațiile ideale, vor pierde prin aceasta cel mai puternic izvor de dezvoltare Se va condamna la o viață de rutină într-o sferă limitată, fără tot ceea ce ridică   energizează spiritul și dă viață relațiilor sociale Lupta pentru ideal este un element uman universal în dezvoltarea socială, doar că scoate poporul din limitele sale și îl face un organ și instrument al spiritului universal Aceasta este chemarea lui cea mai înaltă Dar tocmai pentru că adevăratul ideal trebuie să fie același pentru toți, trebuie să fie unul care poate fi aplicat unei varietăți de condiții și caracteristicilor popoarelor aflate la aceeași înălțime de dezvoltare Prin urmare, nu poate fi prezentat ca un sistem dat de instituții, asimilat indiferent de toți Dar trebuie să conțină acele principii generale, fără de care nu există viață cu adevărat umană Sarcina constă în acordul armonic al acelor două elemente opuse care alcătuiesc căminul: individul și societatea Aceasta este ideea care constituie scopul ultim al dezvoltării sociale; idealul reprezintă cutare sau cutare formă de realizare a acestei idei Prin urmare, nici individualismul pur, care neagă orice putere socială, așa cum pare să fie învățătura anarhiștilor, nici socialismul, care absoarbe complet persoana în societate, nu pot fi un ideal Acestea sunt două ramuri opuse, crescute din aceeași rădăcină, dar în egală măsură bazate pe o neînțelegere completă a naturii umane și a proprietăților vieții comunitare Ambele sunt produse ale negării fără sens Ideea acordului armonic al elementelor se află întotdeauna la mijloc între extreme Și aici un element poate prevala asupra altora; aceasta exprimă trăsăturile istorice ale popoarelor Dar cu cât acest sau acel element

este suprimat mai mult, cu atât viața socială se îndepărtează mai mult de principiile ideale și cu atât restaurarea sau stabilirea a ceea ce lipsește constituie o nevoie esențială a unei societăți în curs de dezvoltare Este evident că o înțelegere corectă a acestor relații Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN este posibilă numai pe baza unui studiu cuprinzător al societății umane și a unei analize filozofice a fundamentelor acesteia Credințele oarbe, prejudecățile populare sau iubirea de sine nu sunt suficiente aici; aici este nevoie de știință Numai ea este capabilă să risipească întunericul care acum, mai mult ca niciodată, s-a îngroșat în această zonă; numai în ea străduința pentru ideal poate găsi acel punct de sprijin ferm, fără de care se poate combina cu ușurință cu cele mai sălbatice instincte și poate da naștere celor mai urâte Fantezii Cum vom începe această sarcină? Analiza ne-a dat două elemente opuse ale comunității Natura spirituală a personalității, așa cum am văzut, constă în libertate; principiul social, ca restrângere a libertăţii, este exprimat în drept Prin urmare, principala întrebare este relația dintre lege și libertate Această relație este destul de diferită de cea care predomină în domeniul fenomenelor fizice Acolo legea domină ca o necesitate fizică care nu poate fi evitată; aici apare ca o cerere adresata unei persoane libere care, ca atare, ii poate indeplini sau se sustrage De aici prima și fundamentală întrebare: ce fel de cerere este aceasta, este însoțită de constrângere sau nu? Din soluția diferită a acestei întrebări depinde dubla relație a dreptului cu libertatea: obligatorie și voluntară Prima se referă la acțiunile exterioare, care constituie sfera libertății exterioare, care singură este supusă constrângerii; a doua se referă la impulsurile interioare care decurg din libertatea interioară Dreptul se naște din prima; a doua este sursa moralei Trebuie să investigăm fiecare dintre aceste două principii separat (Va urma) B N Chicherin Biblioteca "Runivers" Ce este filosofia și ce poate și ce nu poate oferi? *) Filosofia se bucură în prezent de o simpatie deosebită în Rusia Îl menținem ferm ca știință a științelor și îi acordă aceeași atenție de către reprezentanții științelor și persoanele care stau departe de știință Primii nu consideră concluziile lor complete până când nu le-au stabilit pe principii filozofice; aceştia din urmă cred că din ştiinţa ştiinţelor pot trage imediat tot acel adevăr general pe care îl pot da toate ştiinţele individuale Interesului moral se alătură interesului teoretic Mulți oameni sunt îngrijorați de sensul și sensul vieții, consideră indiferența față de astfel de întrebări nedemn de o persoană și, negăsind un răspuns satisfăcător pentru ei nici în religie sau în știință, speră să-l găsească în filozofie Alții sunt atrași de dificultatea și obscuritatea construcțiilor filozofice, care fac să presupunem că în spatele acestui gard, care nu este accesibil oricui, se află o comoară de o valoare deosebită, care este cu atât mai atractivă de stăpânit, cu atât este mai dificilă Datorită tuturor, "un pic de filozofie" este acum în vogă *) Discursul rostit la actul solemn al Universității St Vladimir ianuarie Biblioteca "Runivers" A GILYAROV noua zicală filosofică, par a fi ceva ca o clădire fără o fundație și un decor adecvat Întrebarea a ceea ce trebuie să citești pentru a te "angaja în filozofie" devine acum obișnuită; întâlniri obișnuite aglomerate la tot felul de dezbateri și rapoarte filozofice; și, în cele din urmă, este obișnuit ca mulți, fără suficientă sau chiar fără nicio cunoaștere a Filosofiei, să încerce să se filosofeze, fără a crea nici scopul, nici sensul acestor încercări ale lor Cu un interes atât de larg pentru filozofie, nu pare de prisos, pe baza tuturor secolelor de experiență filozofică,

să clarificăm concis și definitiv ce este filosofia și ce poate și nu poate oferi Viziunea predominantă a filozofiei ca știință a științelor, opunând-o altor științe, ca superioare și generale cu cele inferioare și particulare, implică faptul că este o știință necondiționat de încredere a principiilor necondiționat superioare Acest punct de vedere este negat de altul, conform căruia filosofia, deși învață despre astfel de principii, nu este o știință despre ele, ci este un fel de activitate, egală în drepturi, ca nevoie necesară a spiritului nostru, cu religia, știința și poezie, strâns învecinată cu toate și adesea contopindu-se cu ele, dar în general diferită de toate În ciuda faptului că acest punct de vedere este diferit, nu este greu să fii convins că este singurul corect În câteva cuvinte se poate arăta că nu numai că nu există o știință a principiilor superioare, ci că, indiferent cum am ajunge acolo indiferent cum am merge la începuturi și indiferent din ce parte am încerca să le abordăm, ne oprim mereu înaintea Indiscutabilului, înaintea a ceea ce este complet și pentru totdeauna ascuns minții noastre Dintre toate adevărurile, nu este mai evident decât faptul că tot gândul nostru este uman, că omul poate gândi numai într-un mod uman și că, în consecință, tot gândul nostru este condiționat de proprietățile naturii noastre Biblioteca "Runivers" CE ESTE FILOZOFIA Prin urmare, este clar că nu există știință necondiționată și nu poate fi; este, de asemenea, clar că principiile superioare, la care ajunge gândul nostru, trebuie recunoscute ca mai înalte numai pentru gândirea noastră, și nu necondiționat mai înalte; În cele din urmă, este, de asemenea, clar că aceste principii superioare trebuie să fie determinate de proprietățile naturii noastre Ne recunoaștem ca ființe spirituale și corporale și vii Spiritul și trupul, care par separate de gândul care distrag atenția, sunt unite în Faptul imediat al vieții Această conștiință provoacă patru puncte de vedere filozofice principale Putem încerca să înțelegem realitatea fie din principiul trupesc, fie din principiul spiritual, fie din ambele în izolarea lor, fie din ambele luate în unitatea lor Primul punct de vedere se numește materialism, al doilea spiritism, al treilea dualism, al patrulea monism Nu există alte tendințe FILOZOFICE principale și nu pot fi Fiecare dintre aceste direcții își apără punctul de vedere ca fiind singurul de încredere Dar nici fiecare dintre ele separat, nici toate împreună - nu oferă nicio cunoaștere despre primele principii și nu pot servi drept bază pentru construirea unei înțelegeri întregi și consistente a lumii Nu știm ce este materia, nici ce este spiritul, nici ce este viața Materia este definită în filozofie ca ceva care poate fi cântărit și măsurat, iar spiritul ca ceva care nu poate fi nici cântărit, nici măsurat, sau prin materie se înțelege principiul inert, inactiv, inconștient, iar prin spirit cel creativ, activ, conștient etc Dincolo de aceste definiții pur formale, repetate cu diverse schimbări, la fel ca și formale, filosofia, după cum mărturisește toată istoria ei veche de secole, nu poate merge La fel de puțină este cunoașterea noastră despre esența vieții, despre care știm doar că este o unire de neînțeles a două contrarii de neînțeles Biblioteca "Runivers" A GILYAROV Materialismul, în expresia sa extremă, consideră materia ca o colecție de particule indivizibile, sau atomi, indiferente din punct de vedere calitativ, dar diferiți unul de celălalt prin figură, poziție, dimensiune și greutate și încearcă să explice toată diversitatea existenței dintr-o combinație diversă a acestora calitativ particule omogene, care, datorită gravitației lor, se află în perpetuă mișcare Această perspectivă își găsește susținători datorită simplității sale Această simplitate este însă evidentă Prin

nici un efort al minții nu putem înțelege natura atomului, care, ca mărime indivizibilă, este o contradicție, întrucât asociem întotdeauna semnul divizibilității cu mărimea și nu ne putem imagina o mărime indivizibilă În același mod, este de neînțeles pentru minte cum, dintr-o combinație de particule omogene calitativ, poate apărea o realitate eterogenă calitativ Nu mai este de înțeles originea spiritului din materie, imperceptibilul din greu, nemăsurabilul spațial din măsurabil, conștientul din inconștient La fel de puține pot explica materialismul, care neagă existența unui principiu spiritual, și liberul nostru arbitru, pe care îl recunoaștem ca un Fapte incontestabil, și regularitatea universală asumată de orice știință El îl respinge pe primul, în ciuda evidenței sale, și îl reduce pe al doilea la o necesitate și o întâmplare fără sens Astfel, materialismul extrem pleacă de la un principiu contradictoriu și nu explică nimic din acest principiu contradictoriu Neajunsurile materialismului extrem încearcă să netezească așa-numitul materialism științific Acesta din urmă recunoaște ca început nu o materie calitativ indiferentă, ci o substanță determinată calitativ inițial în ea de forțele sau diverse manifestări ale unei singure energii care sunt inseparabil legate de ea și sunt indisolubil legate de ea Un astfel de materialism ar putea fi considerat o viziune fundamentală asupra lumii Biblioteca "Runivers" CE ESTE FILOZOFIA nu, dacă aș fi în stare să explic ce sunt în esență materia, energia, forța, de ce energia se manifestă diferit în materie și cum poate fi o proprietate a materiei Dar el nu explică nimic din toate acestea, iar noi nu știm nimic din toate acestea Pentru spiritualism, punctul de plecare este opoziția afirmată de conștiință între corp și spirit Datorită împotrivirii lor, nu poate exista nimic în comun între ei și, prin urmare, spiritul nu poate veni din trup, dar nici nu poate veni din nimic; şi astfel trebuie să recunoaştem fiinţa spirituală ca fiind primordială Această ființă primordială, demonstrează în continuare spiritismul, trebuie să fie în mod necesar universală și una Altfel, este imposibil de explicat nici regularitatea lumii, fie știința, care face ca o asemenea regularitate obiectul său, sau orice cunoaștere generală în general, deoarece atât regularitatea lumii, cât și știința și cunoașterea universală presupun, ca fundament, universal și ființă unificată și o astfel de ființă nu poate fi materială, ceea ce este întotdeauna fracțional și, prin urmare, trebuie să fie spirituală Argumentele spiritismului în favoarea originalității spiritului nu pot fi negate de convingerea și suntem nevoiți să recunoaștem această originalitate ca un adevăr, nu mai puțin, dar chiar mai dovedit decât existența materiei și a vieții, întrucât știm despre materie și viata prin fiinta spirituala Dar ne-am înșela dacă am crede că pe baza spiritismului este posibil să construim o înțelegere complet sănătoasă a lumii Dacă realitatea ar fi doar spirituală, atunci conștiința ființei corporale inerentă în noi toți ar fi inexplicabilă, lumea materială ar fi o fantomă și nu am avea niciun semn prin care să putem distinge ceea ce este de ceea ce pare a fi, deoarece în Faptul cel mai elementar al conștiinței noastre, diferența dintre interior și exterior, eu din · nu l, înșelăciunea ar fi deja pusă Recunoașterea dovezilor existenței partenerului Biblioteca "Runivers" A, GILYAROV Neconvingător, am fi forțați să respingem credibilitatea tuturor dovezilor și a tuturor dovezilor, întrucât toate dovezile se bazează în cele din urmă pe dovezi și, în consecință, să recunoaștem ca nedovedite, și deci insuportabile, toate teoriile în general, fără a o exclude pe cea spiritualistă De asemenea, este clar că odată cu existența unui singur organism spiritual al tuturor ființelor și, în

consecință, a tuturor dintre noi, nici celelalte individualități spirituale, nici liberul nostru arbitru individual, confirmat de experiența cotidiană, nu ar fi inexplicabile Cu toate acestea, spiritismul nu se bazează întotdeauna, ca bază principală, pe doctrina unității spirituale Există o doctrină a sufletelor ca unități independente și izolate, sau monade Dar dacă teoria unității spirituale totale nu poate explica individualitatea, atunci monadologia întâmpină dificultăți insurmontabile în a explica exact contrariul - unitatea naturii tuturor monadelor și posibilitatea comunicării între ele Ea încearcă să iasă din prima dificultate cu o metaforă despre radiația tuturor monadelor din monada centrală, din a doua - cu doctrina armoniei prestabilite a lui Dumnezeu Deși monadologia atrage prin apropierea viziunii sale asupra sufletului cu cel universal recunoscut, nesatisfăcătoarea sa științifică este evidentă, întrucât în toate momentele critice este nevoită să treacă din tărâmul gândirii pure în tărâmul poeziei și religiei Calea de mijloc între materialism și spiritualism este dualismul, recunoscând în materie și spirit două esențe primordiale, nederivate una din cealaltă Dar, neputând să explice interacțiunea dintre aceste entități, el se oprește cu nedumerire înaintea corespondenței dintre stările lor și această nedumerire în cea mai importantă întrebare mărturisește atât de elocvent neputința lui încât nu este nevoie să o extindem Biblioteca "Runivers" CE ESTE FILOZOFIA ili Materia și spiritul, izolate de toate direcțiile tocmai menționate, sunt unite de monism, pentru care ambele concepte sunt doar puncte de vedere diferite asupra Faptului originar al vieții, care postulează și unește totul de la sine, astfel încât totul este unul și prin el unul totul Monismul captivează prin complexitatea și realitatea principiului său Dar acest principiu este în același timp și cel mai întunecat Dacă spiritul și materia în izolarea și interacțiunea lor sunt de neînțeles pentru noi, atunci unitatea inseparabilă a acestor principii care se nega reciproc este și mai puțin de înțeles Mai mult decât atât, viața este concepută doar ca o proprietate a unei ființe și, prin urmare, monismul trebuie să învețe în mod necesar despre univers ca ființă vie și astfel ridică absurditatea la un principiu Nu ne putem imagina o ființă vie infinită și nici nu putem atribui unei astfel de ființe acele funcții și procese prin care viața este determinată (naștere, hrănire, creștere, excreție, reproducere etc) și fără de care viața este imposibilă De asemenea, este evident că pluralitatea și nicio individualitate sunt incompatibile cu unitatea totală și, prin urmare, monismul este forțat fie să le nege ca pe o fantomă, fie să le vadă ca pe o ghicitoare nerezolvată În sfârșit, dacă există viață în toate, atunci moartea devine imposibilă, iar ceea ce numim moarte trebuie recunoscut ca un fel de viață Dar a raționa în acest fel înseamnă a denatura sensul obișnuit al cuvintelor, nu a explica neînțelesul, ci a aduce în el întuneric și mai mare Și mai rău este acel monism care recunoaște drept principiu fundamental nu viața, ci ceva diferit de viață, materie și spirit și, prin urmare, complet de neînțeles A adopta un astfel de punct de vedere înseamnă, evident, a explica neînțelesul din și mai neînțeles Oricât de mari sunt toate aceste și similare neajunsuri, care subminează în sine, rădăcinile consistenței interne a tuturor construcțiilor filozofice în general, bazate pe primele principii, ele nu sunt mari în comparație cu faptul că Biblioteca "Runivers" A GILYAROV nu există niciun temei pentru astfel de construcții, deoarece, deși filosofia se străduiește să dea cunoașterea adevărată a ființei din cauza sa primară, ea nu poate explica nici cauza primă, nici ce

este cunoașterea, adevărul, ființa în esența lor Prin prima cauză se înțelege cauza necondiționată Necondiționatul se opune condiționalului, ca ceea ce nu este supus legii cauzei și efectului, cu ceea ce îi este supus Legea cauzalității afirmă că, așa cum fiecare efect are cauza sa, tot așa orice cauză este efectul altei cauze, adică că lanțul cauzei și efectului este continuu Prin urmare, vorbind despre prima cauză, trebuie fie să o punem în lanțul cauzelor și efectelor și să o reducem astfel la o cauză simplă, adică a se contrazice pe sine sau a numi cauza ceea ce nu este o cauză și astfel acoperi necunoscutul cu un cuvânt familiar Cunoașterea este o proprietate necesară a minții noastre, care nu este altceva decât un subiect care cunoaște Dar subiectul nu poate ști despre el însuși în esență, adică ca subiect, ci doar ca obiect, întrucât ceea ce este cunoscut este întotdeauna un obiect și, prin urmare, poate cunoaște despre sine numai din partea Formală Toate cunoștințele noastre despre cunoaștere se rezumă la faptul că ea este condiționată de influențele externe asupra noastră și constă într-o combinație a ideilor și conceptelor noastre în funcție de asemănarea și opoziția lor și, prin urmare, acolo unde nu există asemănare sau opus, se poate sa nu fie cunostinta În același timp, întrebarea cu privire la măsura în care reprezentările și conceptele noastre corespund realității ne este închisă pentru totdeauna Nu putem să ieșim din ființa noastră interioară și să dovedim realitatea unei lumi exterioare corespunzătoare ideilor noastre și cu atât mai puțin putem demonstra existența oricărei ființe comune care îi corespunde conceptele noastre, iar pe de altă parte, nu putem lua în considerare concepte și fantome, deoarece în astfel de Biblioteca "Runivers" CE ESTE FILOZOFIA caz în care toată știința și toate cunoștințele noastre s-ar prăbuși Așa cum activitatea cognitivă este proprietatea de bază a rațiunii noastre, tot așa adevărul este o presupunere necesară a activității cognitive Cunoscând, ne străduim pentru adevărata cunoaștere Dar pentru a ști dacă cunoștințele noastre sunt adevărate sau nu adevărate, trebuie să avem deja o conștiință a adevărului Această conștiință este așadar conștiință imediată; ea stă întotdeauna în spatele sau sub cunoaștere, ca suport sau fundament, și nu poate fi un obiect al cunoașterii, deoarece atât cunoașterea, cât și obiectele sale, așa cum sunt condiționate de această conștiință imediată, nu pot fi ele însele conștiință directă În același mod, viața nu poate fi un obiect al cunoașterii Ea îmbrățișează totul, intră în toate ca semn, astfel încât până și gândul inexistenței, ca existent, este ființa; prin urmare, nu poate fi comparat cu nimic sau opus cu nimic și, prin urmare, nu poate fi cunoscut Desigur, nu lipsesc nici teoriile cunoașterii, nici definițiile adevărului, nici doctrinele ființei, dar toate aceste teorii, definiții și doctrine sunt la fel de neajutorate Putem trata problema certitudinii cunoașterii în trei moduri: ne putem gândi că este posibil să știm anumite lucruri despre toate, sau despre nimic, sau despre un lucru, dar nu despre celălalt Dogmatismul stă pe primul punct de vedere, scepticismul pe al doilea, direcția critică pe al treilea Dogmatismul nu-și dovedește afirmația prin niciun argument și, deoarece este infirmat de incapacitatea tocmai revelată a rațiunii noastre de a recunoaște principiile superioare, atunci nu este nevoie să ne oprim asupra dogmatismului În același mod, nu este nevoie să ne oprim asupra scepticismului, care, prin poziția sa fundamentală, se sinucide Dacă nu poate exista cunoștințe de încredere, nici Întrebări de filosofie, KN , Biblioteca "Runivers" A GILYAROV despre ceva, atunci, evident, nu poate exista o astfel de cunoaștere și că despre nimic nu poate exista cunoștințe de încredere Cheia pentru rezolvarea

tuturor întrebărilor în general este de obicei considerată filozofie critică Această filozofie, criticând raţiunea pură pe care o presupune, ajunge la concluzia că numai cunoaşterea experienţială a universului este posibilă pentru noi; că universul, ca obiect al experienței, ne construim noi înșine; că, totuși, experiența nu ne oferă nicio cunoaștere universală și necesară și nu poate exista o cunoaștere supraexperiențială a supraexperienței și, prin urmare, metafizica este imposibilă ca știință Filosofia critică își consideră punctul de vedere de nerefuzat și compară revoluția pe care a făcut-o în filosofie cu cea pe care a făcut-o Copernic în astronomie De fapt, ea nu este mai bogată decât ceilalți Criticând rațiunea pură, ea nu explică ce fel de rațiune critică, fie că este unul singur, aparținând unui filozof critic, sau universal Dacă este singular, atunci argumentele ei pot fi valabile doar pentru acea minte singulară; dacă este universal, atunci este necesar să se dovedească existența acestei minți umane universale Și o astfel de dovadă pentru filosofia critică este imposibilă fie din motive experimentale, fie din motive superexperimentale În experiență nu întâlnim niciodată rațiunea umană universală, ci întotdeauna doar rațiunea individuală, în plus, nu pură, ci empirică; cu toate acestea, dovezile experimentale ale filozofiei critice sunt respinse ca neuniversale și nenecesare Dovada metafizică pentru filosofia critică este imposibilă, deoarece neagă în mod fundamental semnificația științifică a oricărei metafizici Aparent, în așa fel încât, în timp ce critică rațiunea pură, filosofia critică nu își dă o descriere clară a ceea ce critică Pe de altă parte, neagă cu siguranță posibilitatea unui criteriu general al adevărului A întreba despre un astfel de criteriu și a aștepta un răspuns, în cuvintele ei, este la fel de absurd ca Biblioteca "Runivers" CE ESTE FILOZOFIA mulgeți capra și puneți o sită sub ea Și într-adevăr, nu există un criteriu necondiționat al adevărului Patru sunt considerate universal recunoscute: ceea ce este adevărat este ceea ce este acceptabil pentru toate ființele raționale, ceea ce recunoaștem clar și separat, în care nu există contradicții, opusul căruia este de neconceput Dar aplicabilitatea fiecăreia dintre ele separat și a tuturor împreună este întotdeauna condiționată de unele, necunoscute nouă, grad de cultură a minții noastre, astfel încât unul și același lucru, în funcție de gradul de cultură, poate, după acestea criterii, să fie considerate atât adevăr perfect, cât și minciună perfectă O dovadă clară în acest sens este revoluția realizată de învățăturile lui Copernic Înainte de Copernic, era acceptabil pentru aproape toate ființele raționale și părea clar și separat că bolta cerului se învârte în jurul pământului, iar pământul stă nemișcat; în acest punct de vedere, ei nu vedeau nici o contradicție internă, nici o contradicție cu vreun Fapte extern, iar contrariul era atât de puțin de imaginat încât până și oamenii luminați din vremea lui Copernic erau gata să-i considere pe cei care îl urmează pe acest astronom drept nebuni În prezent, un astfel de nume ar putea aparține pe drept al celor care ar crede că pământul stă nemișcat și cerul se învârte în jurul lui La fel de imposibilă este orice determinare necondiționată a ființei Istoria filozofiei în această chestiune este istoria diferențelor ireconciliabile: pentru unii, existentul este ceea ce rămâne, pentru alții ceea ce este în continuă mișcare; pentru unii este unul, pentru alții este multe; pentru unii este întreg și complet în sine, pentru alții se dezvoltă, pentru unii este materie, pentru alții este spirit, pentru alții este viață etc Dar dacă este imposibil să se ajungă la cunoașterea principiilor superioare prin mijloace teoretice, atunci nu este posibilă o astfel de cunoaștere din motive morale și

estetice? " Și la aceste întrebări se poate răspunde doar negativ Biblioteca "Runivers" A GILYAROV Viața morală se exprimă în relația dintre o persoană și alta Și din aceste relații s-ar putea trage o concluzie la necondiționat numai dacă s-ar dovedi că omul este purtătorul principiului necondiționat; dar filosofia nu poate dovedi acest lucru Cu toate acestea, esența moralității ne este necunoscută; ea ar putea fi dezvăluită numai în lumina cunoașterii scopului omului, deoarece toate problemele de moralitate se rezumă la ceea ce ar trebui să facă o persoană; dar destinul omului ne este ascuns pentru totdeauna Fie că spunem că scopul vieții este să trăim pentru propria noastră plăcere, sau pentru binele altora, sau pentru contemplarea universului sau pentru glorificarea lui Dumnezeu, nu vom depăși astfel de afirmații care pot fi dovedite și infirmat cu aceeaşi forţă Mai mult decât atât, moralitatea este imposibilă fără liberul arbitru și, deși liberul arbitru este certificat de conștiința noastră ca un Fapte incontestabil, ea stă în fața noastră ca o ghicitoare insolubilă Înțelegerea estetică a lumii arată clar că plinătatea adevărului poate fi cunoscută numai prin plinătatea spiritului și, din moment ce spiritul nostru este pe deplin satisfăcut numai în conștiința frumuseții, care aduce ordine și armonie în ea, atunci frumusețea este plinătatea ființei și adevărului Această perspectivă tentantă este distrusă, în primul rând, de faptul că este imposibil să dovedim corespondența dintre cerințele noastre, chiar dacă sunt necesare, și realitate și că, prin urmare, nu avem dreptul să vedem frumusețea ca existând cu adevărat doar pentru că imi place Principalul lucru este că nu știm ce este în esență frumusețea; învăţăturile obişnuite despre ea ca principiu de armonie, ordine, unitate în diversitate, despre o idee într-un fenomen etc , nu depăşesc tărâmul definiţiilor pur Formale şi nu explică nimic În cele din urmă, recunoscând frumusețea ca existentă cu adevărat, ne-am întâlni cu greu în problema urâțeniei, pe care am fi forțați să o recunoaștem ca neexistând cu adevărat și nu am putea explica Biblioteca "Runivers" CE ESTE FILOZOFIA Toate direcțiile luate în considerare, oricât de diferite ar fi, converg în recunoașterea rațiunii ca soluționar suprem al tuturor întrebărilor Ei se opun misticismului, care vede calea către adevărul absolut nu în activitatea rațională, ci într-un fel special de nebunie, când în extaz mintea iese din ea însăși și, unindu-se cu zeitatea, conține direct adevărul O astfel de cale ar putea avea sens dacă s-ar dovedi posibil ca spiritul nostru să se îmbine cu divinitatea; dar o asemenea posibilitate nu poate fi dovedită și, prin urmare, este clar că adevărul absolut nu poate fi înțeles mai mult de nebunie decât de minte Astfel, pe tărâmul tuturor așa-ziselor întrebări superioare, suntem siliți să mergem ca în amurg, iar Indefeasabilul stă în fața noastră ca adevărul, acoperit din toate părțile cu nenumărate văluri, astfel încât, chiar dacă ni s-ar fi dat ceea ce în realitate nu este dat, pentru a îndepărta aceste văluri, oricât de mult le-am scoate, nu ne-am întâlni niciodată față în față cu adevărul descoperit Ceea ce s-a spus cu greu va părea convingător pentru mulți Gândul nostru s-a obișnuit atât de mult să se considere regina lumii, căreia totul ar trebui să fie deschis, încât a limita în vreun fel puterea rațiunii înseamnă, în ochii multora, a devaloriza viața și a scădea demnitatea umană În plus, progresul indubitabil al științelor sugerează analogia că pe măsură ce știința își ating scopul propus, adică cunoașterea experimentală a realității, așa știința științelor trebuie să-și realizeze propria, înțelegerea adevărului absolut Dintre aceste opinii, unele sunt nedovedite, altele sunt false Viziunea omului ca centru al universului găsește sprijin în conștiința

religioasă și merită respect ca un motiv moral puternic care ne face să acționăm în conformitate cu rangul nostru înalt; dar el nu răspunde la gândirea științifică, pentru care Biblioteca "Runivers" A GILYAROV este clar că pământul este doar una dintre nenumăratele planete din spațiul infinit al lumii, că rasa umană este de scurtă durată pe această mică planetă, care ea însăși nu este decât un oaspete trecător în mulțimea nenumăratelor lumi Între timp, încrederea în posibilitatea cunoașterii necondiționului cu toată greutatea lui se bazează pe credința în destinul cel mai înalt al omului și, împreună cu această credință, se menține și cade, întrucât necondiționatul poate fi cunoscut, evident, doar de necondiționat și de om, ca purtător al necondiţionatului, trebuie pus deasupra lumii întregi Prin urmare, cel care susține atotputernicia rațiunii trebuie fie să se bazeze pe conștiința religioasă, ca suport cel mai înalt al celei mai înalte cunoștințe și, în consecință, să caute cheia pentru a rezolva cele mai înalte întrebări nu în filosofie, ci în religie, fie să admită că el este ghidat în această afirmație a singurei sale mândrii, respinsă în egală măsură atât de conștiința religioasă, cât și de rațiune Analogia dintre științe și filozofie este complet falsă Orice știință își poate marca, în orice perioadă de timp, în mod clar și precis succesele sale, în timp ce filosofia, privită drept calea către adevărul absolut, nu poate, în acest sens, să indice vreun progres, nu numai pentru o perioadă determinată, ci chiar și și pentru tot timpul existenței noastre, deoarece în întrebările despre primele principii rămânem încă la fel de ignoranți ca strămoșii noștri la primele zori ale conștiinței filozofice În același mod, este greșită opinia că a limita pretențiile rațiunii la cunoașterea adevărurilor superioare înseamnă a devaloriza viața Experiența mărturisește în mod convingător că nu numai că fericirea completă și profundă este posibilă pentru oamenii care nu pun așa-numite întrebări înalte, ci și că chiar, dimpotrivă, a pune astfel de întrebări înseamnă adesea să distrugi în sine urma acelei înțelegeri strălucitoare și naive a lumea pe care o trăim în tinerețea timpurie, care, pe lângă eforturile noastre Biblioteca "Runivers" CE ESTE FILOZOFIA distrus fără milă de-a lungul anilor și pe care în anii noștri declin ne amintim ca pe un paradis pierdut Oricum, oricât de confuză ar fi gândirea filosofică în întrebările despre origini, progresul științific este un Fapte incontestabil, care mărturisește puterea minții noastre în cunoștințele accesibile nouă, iar acest Fapte este suficient pentru a purta numele unui om cu demnitate Chiar dacă nu știm care este scopul nostru și care este esența moralității, este incontestabil că conștiința morală nu este o frază goală, deoarece fără ea viața în comunitate este imposibilă, iar istoria arată exemple de fapte atât de înalte în fața cărora morala scepticismul tace Și dacă esența frumuseții este ascunsă minții noastre, atunci ea nu încetează să ne captiveze și să ne încânte Și nu există niciun motiv să căutăm ceva abstract și întunecat pentru noi, necondiționat, când infinitul de strălucitor și plin de viață ne înconjoară pretutindeni În timp ce gândul nostru bate și se aruncă în încercări neputincioase de a cunoaște necondiționatul, cerul înstelat strălucește calm deasupra noastră Și noi înșine suntem locuitorii cerului, de vreme ce trăim pe o planetă cerească, ne îndreptăm împreună cu acest infinit strălucind deasupra noastră de la infinit, prin infinit, în infinit, către un scop necunoscut nouă A închide ochii la infinitul vieții, a încerca să deslușești misterul universului, concentrându-te doar pe tine însuți, a-ți considera mintea ca pe o lume mică, care conține și subordonează întregul univers, înseamnă a-ți îngusta înțelegerea lumii, aplicând o

măsură prea mică vieții, orbindu-și propria minte neem Totuși, a refuza Filosofiei dreptul la titlul de știință a științelor nu înseamnă a respinge filosofia și semnificația ei Filosofia există cu siguranță, iar valoarea ei nu este lipsită de importanță, dar nu este știința științelor, iar valoarea ei nu este în presupusa ei capacitate de a înțelege absolutul Trebuie să aflăm ce este și care este semnificația ei Dacă pentru un răspuns la prima întrebare ne întoarcem la Biblioteca "Runivers" A GILYAROV a filozofiei însăși, atunci găsim în ea, alături de viziunea general acceptată despre ea ca știință a științelor sau știința principiilor superioare, o asemenea varietate de definiții care nu pot fi reduse la nicio unitate Această diversitate de definiții corespunde diversității conținutului sistemelor filozofice, care, de asemenea, nu este reductibilă la unitate Rămâne așadar, pentru a elucida esența filosofiei, să vedem ce nevoie de spirit răspunde ea și să susținem concluzia astfel obținută cu date din istoria filozofiei Sufletul nostru este prezentat conștiinței noastre ca ființă sau individ indivizibil, trăind diverse stări, care se reduc la trei grupe principale: minte, sentiment, voință Toate aceste stări sunt atât de interconectate încât fiecare le presupune și le condiționează pe celelalte Cu toate acestea, mintea, sentimentul și voința sunt părți diferite ale spiritului, nereductibile una la alta Sentimentul furnizează material pentru activitatea mentală și împreună cu mintea direcționează voința în așa-numitele tulburări, care pot dirija și mintea Mintea este principiul Formei, impunându-l activității simțurilor, propriei activități și voinței, în măsura în care se conformează principiilor raționale Voința este dorința fiecăreia dintre Funcțiile noastre de a-și îndeplini scopul și se exprimă subiectiv în dorința de a acționa și aversiunea față de acțiune și obiectiv în acțiune Mintea este mulțumită din partea conținutului cu ceea ce este, din partea Formei, prin reducerea diversității la unitate; sentimentul, din partea conținutului, este mulțumit de ceea ce ne place sau ar trebui să fim; din partea Formei, diversitatea în unitate Voința este satisfăcută de activitate, iar activitatea ne satisface complet atunci când mintea și sentimentul sunt satisfăcute în mod egal Știința se îndreaptă spre nevoile minții, dând cunoaștere a realității și reducând diversitatea realității la unitatea legilor, iar diversitatea legilor la unitatea legilor Biblioteca "Runivers" CE ESTE FILOZOFIA unitatea sistemului; arta vine în întâmpinarea nevoilor simțirii, captivantă prin diversitatea ei în unitatea de imagini, sunete, forme Întrucât sufletul este o ființă indivizibilă și, prin urmare, integrală, el tinde spre o satisfacție inseparabilă și integrală și, în consecință, deplină, iar o astfel de satisfacție nu poate fi decât în acea sinteză generală a tuturor elementelor reale și ideale cerute de spiritul nostru, pe care le construim prin activitatea noastră creatoare și care se numește înțelegere a lumii; în plus, înțelegerea lumii ne satisface cu atât mai mult decât este determinată de un echilibru spiritual mai mare Dar echilibrul complet este doar un ideal, dar de obicei fie rațiunea, fie sentimentul domină în noi și, prin urmare, ne construim înțelegerea lumii acum după îndrumarea unuia, acum după îndrumarea celuilalt O întreagă sinteză, construită după îndrumarea sentimentului, este o înțelegere religioasă a lumii, iar o întreagă sinteză, construită după îndrumarea rațiunii, este o înțelegere filozofică a lumii Înțelegerea religioasă a lumii îi mulțumește pe cei în care sentimentul primează față de reflecție; este nevoie de filozofie pentru cei care, dimpotrivă, au întâietate asupra reflecției asupra simțirii Unitatea scopului ambelor viziuni asupra lumii, cu aceleași mijloace

pentru a-l atinge, explică apropierea lor, datorită căreia se contopesc adesea între ele și sunt adesea greu de distins; Prin caracterul său constructiv, filosofia se aseamănă cu poezia și, prin străduința ei de a înțelege realitatea, se învecinează strâns cu știința Datorită cerinței rațiunii noastre de a reduce diversitatea la unitate, filosofia încearcă să ajungă la primele principii, iar în tendința noastră de a ne asuma corespondența Formelor spiritului nostru cu realitatea, ia aceste prime principii, care sunt idealurile minții noastre , pentru realitate Istoria filozofiei, ca orice istorie, este un proces în curs de dezvoltare, iar idealul filosofic, ca oricare altul ideal, este regula noastră călăuzitoare în activitatea noastră și în discuția realității Dacă iei /   doctrinele filozofice izolate, apoi oscilează între abordarea idealului și abaterea de la el, când spre cerințele minții, când spre cerințele simțirii și, în final, o perversiune completă a idealului Prin urmare, este posibil să împărțim învățăturile filozofice în patru categorii Primelor aparțin acelea care, în măsura în care este compatibilă cu predominanța rațiunii, satisfac atât rațiunea, cât și simțirea Învățăturile lui Platon și Kant pot servi drept exemple remarcabile Platon trezește mereu gândirea cu contradicții și nedumeriri, dar în același timp îi oferă un sprijin ferm în magnifica sa lume de idei, care, împreună cu aceasta, servește drept fortăreață de încredere pentru sentimentul moral, deschizând înaintea lui acea regiune muntoasă, departe de tot ce este pământesc, unde sălăşluieşte bunătatea, frumuseţea şi adevărul veşnice şi neschimbate, şi unde este îmbucurător să fii transportat pentru un spirit obosit de lupta pământească; iar structura generală exaltată a filozofiei platonice și luxul ei poetic o pun la egalitate cu cele mai bune opere de artă, capabile să satisfacă chiar și cel mai exigent sentiment estetic Exact în același mod, Kant menține gândirea în anxietate cu critica sa zdrobitoare și o liniștește cu o înțelegere morală ridicată a lumii, care în învățătura sa servește drept bază pentru o înțelegere teoretică a lumii, completată la Kant cu o concepție maiestuoasă a unei sistem cuprinzător de concepte pe baza filozofiei critice Astfel de învățături intră în viață ca un factor cultural major, determinând concepția morală a popoarelor A doua categorie este alcătuită din doctrine în care rațiunea domină sentimentul în așa măsură încât sunt clasificate atât de mult științifice, cât și filozofice Aici aparțin, de exemplu, filosofia lui Aristotel, învățăturile lui Copernic, Galileo, Kepler și Newton, teoria evoluționistă modernă luată în ansamblu Aristotel a combinat cu mintea sa toate cunoștințele contemporane lui, a dezvoltat ceea ce Platon a îndemnat și drag sensibilității religioase   ' doctrina exteriorității zeității, a încercat să dezvolte reguli directoare pentru viața privată și publică Învățăturile lui Copernic, Galileo, Kepler și Newton oferă o explicație simplă și în concordanță cu toate Faptele a structurii universului din câteva principii, prin urmare satisfac cerințele minții, dar în același timp uimesc sentimentul cu imensitatea a universului, în fața căruia viața noastră devine zadarnică și neînsemnată; iar teoria evoluţionistă dezvoltă, în plus, o imagine a unui trecut şi viitor infinit, şi promite în progresul infinit al viitorului posibilitatea realizării tuturor idealurilor şi aspiraţiilor noastre Învățăturile acestui ordin sunt la fel de importante ca și învățăturile primului, deoarece ele determină viziunea științifică asupra lumii a maselor A treia categorie include doctrinele care, deși doresc să se apere pe baza principiilor rațiunii, subordonează de fapt rațiunea sentimentului și, prin urmare,

se alătură celor religioase Ca exemple binecunoscute, este de ajuns să punctăm învățăturile lui Rousseau și L Tolstoi Aceste învățături nu sunt bogate în argumente abstracte persuasive, dar vorbesc puternic despre sentiment, chemând să renunțe la convenții și prejudecăți pentru o viață simplă și firească, ridicând pe cei umiliți și săraci și egalând pe toți oamenii indicând, fiecare în felul său, că demnitatea unei persoane nu se măsoară prin beneficii și avantaje externe, ci cu conținut interior, și acel adevăr interior al vieții, care nu cunoaște nicio diferență creată de oameni și în fața căruia toți sunt egali Semnificația unor astfel de învățături constă în faptul că ele exprimă și determină starea de spirit a unui timp dat A patra categorie, cea mai comună, include construcții care nu satisfac nici mintea exigentă, nici sentimentul exigent Nu este nevoie să dai exemple aici, deoarece ele pot fi luate câte vrei în filosofia tuturor timpurilor și popoarelor În mod similar, nu este nevoie să vorbim despre semnificația unei astfel de filozofii, Biblioteca "Runivers" A GILYAROV deoarece este nesemnificativ Dar trebuie să aflați motivele acestui tip larg răspândit Există două motive pentru acestea Prima este o vedere unilaterală a naturii umane Din faptul că omul este mai rațional decât alte ființe, se ajunge la concluzia că el este în primul rând o ființă rațională, deci, mai departe, că rațiunea este întreaga sa esență și că, în consecință, trebuie să trăiască, și cu atât mai mult, să cunoască, exclusiv prin raţiune, care se află în domeniul cunoaşterii considerate împreună ca instrument şi sursă Și astfel încât mintea noastră să fie cea mai înaltă detecție a raționalității în ceea ce ne înconjoară, atunci persoana este considerată singurul purtător al minții în firesc, iar această postare este opusă minții ca fiind nerezonabilă și, prin urmare, motivul cel mai respectabil este considerat un principiu pur formal sau distras, străin tuturor experiențelor experimentate, cea mai potrivită metodă este cea dialectică, constând în combinarea și separarea conceptelor abstracte sau, după cum se spune în mod obișnuit, în derivarea unor concepte din altele Oricum, indiferent cum ne privim mintea, fie că noi, împreună cu raționaliștii, vedem în ea purtătorul de principii superioare sau, la senzualiști, o tablă goală pe care experiența își înregistrează notele, este cert, în orice caz, că mintea noastră este îmbogățită și se descurcă cu experiență; este, de asemenea, cert că din principii pur formale, lipsite de orice conținut, nu se poate trage nicio concluzie, iar ceea ce numim concluzie este un proces creativ complex, condiționat, fără îndoială, atât de activitatea noastră de sine, cât și de influențele externe asupra noastră , și pentru care Principiul Formal servește doar ca regulă călăuzitoare Datorită faptului că filozofia, ca activitate rațională cea mai înaltă, este obligată să se ocupe numai de cele mai înalte, Biblioteca "Runivers" CE ESTE FILOZOFIA το-sunt conceptele cele mai abstracte și, prin urmare, lipsite de sens - lipsa de conținut și, în consecință, nesemnificația majorității construcțiilor filozofice, este de la sine înțeleasă Al doilea motiv este o înțelegere falsă a filosofiei Filosofia, în sensul acestui cuvânt, înseamnă iubire de înțelepciune, iar un filozof este un iubitor de înțelepciune Dar, de obicei, filosofia este identificată cu înțelepciunea, iar Filosoful cu înțeleptul Deținerea înțelepciunii pare posibilă oricărei minți îndrăznețe și, deoarece concepția obișnuită a filozofiei oferă o metodă ușoară pentru o astfel de posesie, constând în simpla exercitare a facultăților mintale fără a ține seama de experiență și chiar și fără a ține seama de aceasta, este de înțeles Căutătorii de înțelepciune în acest fel trebuie să fie întotdeauna

mulți, și chiar mai mult decât, spre deosebire de orice altă activitate - practică, științifică, artistică, dintre care fiecare presupune un anumit scop și anumite abilități și, prin urmare, o anumită măsură de adecvare sau nepotrivire pentru activitate - nu există o anumită măsură a aptitudinii pentru filozofie; și numai nepotrivirea oricărei activități, cu excepția exercitării pur formale a facultăților mintale, servește adesea drept garanție pentru filozofic că, angajându-se în actul de echilibrare mentală, își urmează chemarea și urmează calea cea dreaptă către înțelegerea celui mai înalt adevăr, ceea ce este posibil numai pentru activitatea liberă a minților cele mai înalte care nu sunt împiedicate în această activitate de experiență, cunoaștere sau chiar de bunul simț Dovadă clară a absenței unui astfel de standard este faptul că, în timp ce nimeni nu întreprinde nicio altă activitate, fără să-și fi testat abilitățile și fără să-și aprovizioneze cunoștințele necesare, Filosofarea, adică angajarea în cea mai înaltă activitate rațională, consideră pentru el însuși, după cum toată lumea știe, posibil oricine, cunoscător Biblioteca "Runivers" A G I L YAROV și ignorant, rezonabil și nerezonabil Prin urmare, în niciun alt domeniu nu există atâta absurditate ca în filosofie și, oricât de sever ar părea verdictul bunului simț, identificând filosofia cu nonsensul, el trebuie în multe cazuri recunoscut ca fiind complet corect În același mod, nu numai ca o batjocură, ci și ca o caracterizare adecvată a Faptului, trebuie să recunoaștem trecerea în revistă a disputelor filozofice a lui Voltaire că astfel de dispute apar atunci când vorbitorul însuși nu înțelege ceea ce spune, iar ascultătorul pretinde că a intelege Posibilitatea unor astfel de dispute se bazează pe nedeterminarea și obscuritatea termenilor filosofici, care în esența lor nu pot fi nici definiți, nici clarificați, întrucât sunt introduși pentru a explica inexplicabilul; a le afla şi a le defini ar însemna să distrugem terenul disputelor filozofice Din cele spuse, este clar că, pentru a fi numit pe drept filosof, este necesar să ai o minte puternică, un sentiment receptiv, o informație cu mai multe laturi, cuprinzătoare; Kim perspective, talent creativ mare De asemenea, trebuie să fie clar că aceste proprietăți, cu excepția multor cunoștințe, care, totuși, nu sunt nici un semn de inteligență, nici un semn de talent, nu pot fi dobândite prin nicio educație și nicio pregătire și că, prin urmare, capacitatea de a filozofia trebuie recunoscută ca un dar special al naturii , în același mod în care există o capacitate naturală pentru activitatea practică, artistică și științifică, cu diferența însă că în toate celelalte activități poate exista un talent mare și mic, în timp ce în filosofie un mic talent este absurd, deoarece discutarea celor mai complexe și dificile întrebări, care există doar, și crearea celor mai dificile construcții, care sunt doar posibile, este evident doar în puterea unui mare talent Este evident, în sfârșit, că este imposibil să te angajezi într-o activitate care se bazează pe mare talent, fără a implica un astfel de Biblioteca "Runivers" CE ESTE FILOZOFIA lanta, ca sa nu vorbesc nici de specialisti nici de amatori Construirea sistemelor filosofice și discutarea întrebărilor filozofice este opera unei minți puternice și deosebite, al cărei proprietar se poate considera pe sine, dar nu toată lumea se poate considera pe sine în mod corect Pentru așa-zișii specialiști și iubitori de filozofie, rămâne studiul istoriei filosofiei și dezvoltarea, pe teren experimental, a științelor spiritului - psihologia, logica, etica, estetica, care au fost puse abia recent pe această bază, și anterior au fost considerate exclusiv speculative și, prin urmare, au fost considerate de mult timp ca ramuri

speciale ale filosofiei O astfel de dezvoltare are o semnificație pur științifică, adică ne extinde cunoștințele Studiul istoriei filozofiei poate fi fructuos în diverse privințe În primul rând, indiferent unde vedem esența filozofiei, cert este că aceasta intră ca un factor major în viața istorică, determinând viziunea asupra lumii a popoarelor și, prin urmare, fără cunoașterea istoriei ei, înțelegerea istoriei generale ar fi la fel de incompletă ca fără cunoștințe de istoria religiei, științei, literaturii, artei În al doilea rând, dacă inconsecvența internă a tuturor și a oricăror sisteme filosofice este neîndoielnică, atunci la fel de neîndoielnice, în cele mai proeminente dintre ele, sunt bogăția, originalitatea și puterea de gândire, care provoacă într-o fugă îndrăzneață vederi călăuzitoare pentru știință și viață și o abundență de cunoștințe și remarci și raționamente potrivite și spirituale, luminând diverse întrebări întunecate din unghiuri diferite Ocuparea istoriei filozofiei, prin urmare, lărgește și luminează orizonturile cuiva În al treilea rând, punându-ne față în față cu o varietate pestriță de opinii contradictorii, care toate se consideră la fel de adevărate și își dovedesc adevărul prin argumente echivalente și la fel de insuportabile, istoria filozofiei ne învață să fim precauți și răbdători cu privire la toate credințele și la Biblioteca "Runivers" A- GILYAROV o perspectivă gânditoare asupra vieții, care, dacă nu duce la fericire, atunci ne obligă, în fața neputinței evidente a minții noastre în nemărginitul, peste tot ce ne înconjoară, zonă a neînțelesului, să nu ne exagerăm abilitățile , să nu-și pună speranțe în irealizabil și să se îndrepte blând spre necesitate În sfârșit, în al patrulea rând, pentru persoanele cele mai înzestrate, studiul istoriei filosofiei poate servi drept ajutor pentru dezvoltarea unei viziuni originale asupra lumii, care poate oferi satisfacții subiective nu numai autorului însuși, ci și persoanelor de același fel de a gândi cu el, și devin mai mult sau mai puțin un factor major în viața socială, în funcție de gradul în care corespunde spiritului vremii În ultimii cincizeci de ani, s-a observat sărăcirea creativității filosofice Acele câteva mari forțe pe care filosofia le are acum la dispoziție aparțin în tinerețe primei jumătăți a secolului și sunt educate în ceea ce le este cel mai bine dat, nu de Filosofie, ci de știință Dar această sărăcire a creativității filozofice nu înseamnă încetarea ei Ea, după cum mărturisește întreaga noastră istorie, este aceeași nevoie necesară a spiritului nostru ca și religia, știința, poezia, arta și, prin urmare, atâta timp cât rasa noastră este în viață, ea nu va înceta Adevărat, este imposibil în prezent să reînvie vreuna dintre tendințele recent dominante, nici idealismul, nici pozitivismul, care s-au dovedit în egală măsură și pentru totdeauna a fi nesatisfăcătoare, întrucât spiritul nostru este mulțumit doar de unitatea realului cu idealul, că este, ceea ce este, cu faptul că este îndemnat de imaginație, în timp ce idealismul în zborul său puternic a uitat complet de realitate și a luat abstracția drept ideal, în timp ce pozitivismul, în efortul de a rămâne mereu pe baza faptelor, respinge orice înțelegerea ideală a lumii ca nedemn de un gând matur Dar dacă renașterea acestor direcții este imposibilă, atunci sinteza lor este posibilă și chiar necesară într-o înțelegere a întregii lumi, luminând realitatea din ideal Biblioteca "Runivers" CE ESTE FILOZOFIA Vechiul edificiu al scolasticii filosofice se prăbușește irezistibil, cu împărțirea sa în școli, cu disputele sale de cuvinte, cu toți urmașii din cuvinte ciudate și obscure și un spirit proaspăt plutește peste ruine, indicând încă vag, dar persistent, un ideal filozofic care este în concordanță cu modernitatea Ei sunt provocați,

de această tendință modernă, de o imposibilitate completă și completă de a înțelege necondiționatul; toleranță deplină față de toate direcțiile filozofice, ca manifestări la fel de necesare ale vieții și la fel de departe de adevărul absolut; privind din orice punct de vedere, oricât de convingător ar părea, doar ca un pas sau un sprijin pe calea Incontestabilului; egalitatea deplină a cerințelor sentimentului și rațiunii și satisfacerea ambelor pe baza realității și a creativității inspirate din realitate; și din moment ce mintea se străduiește pentru claritate, iar sentimentul tânjește după viața deplină a imaginii, atunci tendința modernă cei care au intrat în proverb și întuneric sunt în egală măsură respinși construcțiile filozofice și abstractitatea și uscăciunea lor Să înțeleagă legile care guvernează mișcarea corpurilor cerești, să simtă și să înțeleagă bătaia vieții de la strălucirile ei slabe până la cele mai înalte manifestări, să facă mintea deschisă la tot ce este valoros în cunoaștere și creativitate, umple inima cu dragoste pentru natură, care ne dăruiește viața, ne hrănește, ne liniștește cu măreția ei calmă și în cele din urmă îi acceptă pe toți în mod egal, găsește sprijin pentru activitatea morală în dragoste pentru toate viețuitoarele și unește toată această varietate de gânduri și sentimente într-o construcție creativă, determinată de frumusețea și măreția universului - acesta este cel mai înalt ideal filosofic conturat de întreaga istorie a filosofiei Considerată în lumina acestui ideal, filosofia este de fapt, așa cum a spus marele înțelept al antichității, cel mai înalt dar al raiului, deoarece ne desfășoară abilitățile la maxim și ne pune față în față cu întreaga lățime a universului) Dar cât de jalnice sunt întrebările filozofiei în comparație cu aceasta, "Cartea θ Biblioteca "Runivers" A Ghiliarov idealul plin de viață al acelor construcții școlare seci, în care viața nu bate, ci doar cuvintele bat, ca într-un schelet de os, și cu care istoria filosofiei este atât de bogată Și cu cât mintea, obosită de vorburile degeaba, iese din aceste construcții întunecate și moarte în întinderea luminoasă și liberă a vieții, cu atât ochii sunt mai larg deschiși către infinitul universului, cu atât mai evident este locul nostru modest în structura generală a universului devine, cu cât privirea mai naivă către mintea umană, în ceea ce privește cea mai înaltă măsură adevărul, cu atât mai impracticabilă este speranța de a cunoaște necondiționatul Gândul mândru să renunțe cu reticență la titlul de regină a lumii și să păstreze, ca un sanctuar, vechea credință că îi este ușor să tragă din măruntaiele spiritului adevărul deplin printr-un simplu lanț de concluzii construite pe principii abstracte; pentru un ochi fără prejudecăți, este evident că, cu excepția cazurilor rare și nerezolvate de perspicacitate strălucitoare, cunoștințele, chiar și în lucruri mărunte, se dobândesc doar cu mare dificultate, studiul persistent al realității; că, în ciuda tuturor progreselor științelor noastre, încă se aude în ele bâlbâituri copilărești și că, de aceea, ca lucrător al adevărului, orice lucrător modest al științei, care studiază cu răbdare cutare sau cutare faptă, nu trebuie pus mai sus decât un filozof elocvent, înșelându-se pe sine și pe alții cu speranțe și promisiuni irealizabile într-o ceață de cuvinte pompoase și de neînțeles Cu toate acestea, tipul de filozof care se consideră îndreptățit să spună adevărul doar pentru că are o "minte gânditoare" se retrage treptat în trecut, iar filosofia, care de atâta vreme a deschis cu ospitalitate uși tuturor celor care nu știu să se descurce timpul lor și ce să-și aplice abilitățile, în fiecare zi își dă seama de o nevoie tot mai mare de a le închide strâns și ferm în fața celor care, chiar și cu mari talente, nu sunt capabili de muncă

persistentă și concentrată A Gilyarov Biblioteca "Runivers" Elegia romană și romantismul (Etudii despre psihologia creativității *) Dintre toate sentimentele care agită inima omului, primul loc în poezie revine, onoarei unei persoane, sentimentului de iubire - nu în sensul restrâns al cuvântului, care limitează conceptul corespunzător la relațiile dintre cele două sexe , dar într-un sens larg care îmbină diverse direcții care au nevoie de sufletul nostru, care nu-i permite să se închidă în sine, și să-și cheltuiască exclusiv pe sine toate forțele și abilitățile sale Aceasta este dorința irezistibilă a inimii de a-și umple viața prin alăturarea unei alte ființe, cu siguranță mai înaltă, chiar dacă numai în imaginația unui iubit, a unei ființe, al cărei gând face să acționeze cea mai bună latură a naturii noastre spirituale, sau pentru un întreg fel de ființe, personificând pentru noi ideea, - această aspirație înaltă, dezinteresată, inerentă sufletului unei persoane în aceeași măsură cu foamea și setea de trupul său, și-a găsit atât expresia, cât și explicația în cupletul Poet-oilozof german al secolului al XVII-lea, Friedrich Von-Logau Soarta inimilor și a pietrelor de moară este de a umbla tot timpul în cerc; Nu există măcinare - și acum se macină singuri **) *) Publicăm cu deosebită plăcere acest articol al omului nostru de știință foarte respectat, care, într-o lumină neobișnuit de vitală, oferă material bogat și valoros pentru psihologia creativității și dragostei și generalizări foarte interesante în acest domeniu științific puțin dezvoltat Ed '*) Ein Mühlstein und ehi Menschenherz wird stets herumgetrieben Wo beides nichts zu reiben hat, wird beides selbst zerrieben ' Biblioteca "Runivers" θ E KOVSH Iar inima își caută un grind pentru ea însăși, căutând un obiect asupra căruia să se concentreze activitatea sa, să se pună în ordine și să aducă lumea spirituală a individului într-o stare normală, restabilind echilibrul dintre funcțiile sale Adevărat, dragostea umană nu apare întotdeauna într-o formă atât de pură, sublimă: corpul își unește adesea vocea cu efortul sufletului, iar sufletul persoanei, în conștiința propriei sale particularități, este predispus la egoism Influența corpului, chiar dacă nu predomină, modifică iubirea în funcție de temperamente diferite, dându-i nuanțe de pasiune, descurajare, tandrețe etc Iubirea unei persoane, ca ființă complexă, nu poate fi epuizată printr-o singură definiție Este mult mai simplu decât abstract, adică ceea ce subiectul său este mai larg sau mai inaccesibil și, prin urmare, mai puțin accesibil imaginației - acea abilitate care ne duce departe la o distanță atât de nesemnificativă, încât setea de posesie, cât mai completă posibil, satisface toate părțile ființei noastre, toate se declară insistent în noi Un obiect asupra căruia imaginația a reușit să-și arunce lațul, chiar dacă este o idee lipsită de orice concretețe, se întruchipează imediat într-un fel sau altul și în sufletul închipuirii împărtășește soarta obiectelor tangibile Această capacitate de a atrage fantastic ceea ce se dorește în rutina zilnică a vieții lor se observă în special la oamenii care sunt devotați visului lor până când echilibrul organismelor lor spirituale și corporale este perturbat în favoarea primei și, pe lângă această condiție, este soarta celor aleși a căror imaginație diferă de imaginația muritorilor de rând prin o asemenea plasticitate yu încât apărând imaginile lor au toate proprietățile a ceea ce există în realitate, dar fără a se amesteca cu ea și fără a suprima activitatea minții lor Visătorul-halupin-tor se supune viselor sale, artistul le ține în puterea lui și, prin urmare, le poate reproduce prin intermediul artei sale Între visători și poeți Biblioteca "Runivers" ELEGIA ROMÂNĂ ȘI ROMANTISMUL ca între oricare

două fenomene omogene, există multe legături de tranziție; dar cert este că până și cei mai înflăcărați mistici dintre poeți, dacă sunt cu adevărat poeți, știu să-și subordoneze visele puterii mintale, cel puțin atât de mult încât să le poată exprima în imagini mai mult sau mai puțin definite De aceea monumentele iubirii sunt artele care înfățișează o persoană din latura sa fizică sau spirituală, în principal poezia, care apelează direct la minte și doar prin ea ne introduce în secretele sentimentelor altcuiva Studiind poezia diferitelor popoare și a diferitelor vremuri, observăm că iubirea nu a fost întotdeauna și peste tot aceeași: volumul și caracterul ei s-au schimbat, iar locul pe care îl ocupa în viață a fost diferit Deci, în antichitate, ea departe de a juca rolul pe care i l-a dat Evul Mediu, în rândul perșilor nu era la fel ca în rândul arabilor etc Dar o cercetare istorică a manifestărilor acestui sentiment uman universal în raport cu diverse obiecte este sarcina viitorului Ne vom limita la un singur trib, romanii, și la o singură epocă, secolul I î Hr , când la Roma a apărut poezia erotică și chiar în aceste limite vom studia tocmai acei poeți care s-au inspirat în principal din iubire în sensul acceptat de cuvantul Aşa au fost Catullus, Tibullus şi Propertius, care alcătuiesc, parcă, un triumvirat în Trionfo d'Amore al lui Petrarh (IV, -), în imaginaţia iubitorilor de literatură română şi în publicaţiile în care, până la recent, au fost despărțiți doar de vastitatea comentariului unui savant dintre ei Acești trei poeți sunt uniți prin numele elegiacilor, pe care Ovidiu îl împărtășește cu ei; dar nu a scris doar poezii erotice și, ceea ce este mai important, se deosebește de alți elegiaci prin fictivitatea evidentă a relațiilor cântate în Amores-ul său Adevărat, Catullus nu este exclusiv erotic și cu atât mai puțin elegiac (în Biblioteca "Runivers" θ E KOVSH sensul antic al acestui cuvânt); dar printre cântăreții romani și antici ai dragostei în general, el ocupă un loc remarcabil și, după cum vom vedea mai jos, un loc aparte Elegia romană este adiacentă în origine cu cea alexandriană, care, la rândul său, a luat naștere din imitarea celor mai vechi exemple, în principal a lui Antimachus din Colofon, care a trăit în secolul al V-lea la PX, parțial la Mimnerma de acolo, un contemporan al lui Solon În plus, elegia erotică a grecilor în general a fost probabil influențată de o anumită lirică pură, în special de APPO Dar, din păcate, aproape toate aceste lucrări au dispărut, motiv pentru care ar trebui să fim atenți în judecățile noastre despre iubirea dintre greci Totuși, în măsura în care este posibil să judecăm din rămășițele supraviețuitoare ale poeziei de dragoste grecești, dragostea epocii versurilor înfloritoare printre grecii din Asia Mică și grecii insulari a fost de un zbor scăzut: deși, de exemplu, în versurile lui Safo versuri, dragostea chiar respiră și pasiunea investită în ele este vie, așa cum spune Horatius *), dar nu se vede nimic ideal în spatele acestui sentiment arzător Și chiar și această pasiune în sine va fi apreciată în mod corespunzător doar de un astfel de cititor care este obișnuit să traducă nu numai cuvintele și chiar nu numai gândurile, ci și sentimentele ascunse în spatele lor în limbajul sentimentelor sale și o persoană neinițiată, dacă nu face găsește această poezie rece, o poate acuza cu ușurință de uscăciune și pune sentimentul care a inspirat versurile mult mai jos din punct de vedere moral decât ar trebui să fie după sensul pe care l-a avut în minte autoarea Iată, de exemplu, într-o traducere adaptată gusturilor moderne, dar parțial la fel, poate prea apropiată, o poezie de Szpfo, tradusă de Catul (ceea ce justifică plasarea acestei ode aici): *) S IV, , în continuare Spirai adhuc amor Vivuntque commissi calores

Aeoliae fidibus puellae Biblioteca "Runivers" ELEGIA ROMÂNĂ și Romantismul După mine, el nu este un muritor, ci un zeu senin Cine poate sta liniştit în faţa ta Și ascultă-ți vocea captivant de blândă Și râsul tău încântător Din această fericire în așteptarea chinului Sufletul meu este asuprit de frica deja trăită De îndată ce te văd, îmi plac sunetele În gura mea îngheață, Limba mea este amorțită, în sângele meu ard Scântei care curg dintr-un firicel de foc, Nu este decât întuneric în ochi, iar urechile nu aud, Sună de răsuflarea tăcută; Picături de rouă de sudoare curg de pe mine ca o ploaie, Și un tremur rece trece prin membri; Devin palid de la un fir ofilit de iarbă Și pot simți zborul morții Oricât de mult îl disprețuiește unul dintre cei mai buni filologi ai timpului nostru pe Sappho Willamowitz FON-MöllendorF, este greu de găsit în aceste versuri un sentiment cel puțin oarecum sublim; dar, pe de altă parte, este imposibil să nu recunoaștem vivacitatea imaginii pe care o înfățișează Cu toate acestea, vom reveni la iubire în poezia antică a grecilor de mai jos Despre elegiile lui Antimachus și ale alexandrinilor, știm aproape un lucru, că erau pline de toate învățăturile, mai ales mitologice și, în general, trebuie să ne formăm un concept despre ele după imitații romane, a cărui apropiere de modele nu poate verifica Elegiacii alexandrini, ca Filetus, Callimachus, Euforion, au fost savanți și, mai mult, curteni ai epocii decadente Conform acestor date, avem dreptul să presupunem că poeziile lor de dragoste s-au distins prin artificialitate (după cum știm), lustruită și sentimentală Cât de sincere sunt afecțiunile pe care le cântau și cât de călduros erau cântate, nu știm; dar din faptul că oameni atât de serioși și respectați s-au dedat cu zel în acest gen de poezie, este firesc să tragem concluzia că astfel de poezii și, în consecință - și sentimentele care le corespund, în Biblioteca "Runivers" θ E K O P Sh b Alexandria de atunci era la modă Nu degeaba s-a dezvoltat o idilă în aceleași cercuri, deși nu la fel de sensibilă ca cea a doamnei Desoulieres, Gesner sau Karamzin, dar totuși manifestând o străduință pentru sentimente simple, spre deosebire de cele extrem de solemne: și la noi, idila a apărut cot la cot cu sentimentalismul, iar în Franța, în același timp cu eglogul, au fost foarte populare romanele sentimentale cu personaje din istoria antică - o întreprindere chiar în gustul alexandrin În a doua jumătate a secolului I înainte de PX găsim o idilă în Italia, unde Virgil și-a început cariera poetică imitându-i pe Teocrit Dar tendința alexandriană a fost dezvăluită la Roma și mai devreme, mai ales în rândul acelui cerc de tineri căruia Cicero i-a dat porecla disprețuitoare de "cântăreții lui Euforion" Cicero însuși nu era străin de influența alexandrienilor, dar printre aceștia îl respecta pe poetul-astronom Aratus, pe care l-a tradus în tinerețe, fără a-și degrada importanța romană cu rime frivole de dragoste, în timp ce se afla în programul de cursuri al cercului menționat anterior , acestui gen special de poezie i sa acordat un loc proeminent Ostilitatea lui Cicero față de noua direcție a fost cu atât mai puternică cu cât la vremea aceea, plecând de mult din Aratus, el, ca adept al antichității, i-a lăudat pe foștii poeți, în special pe Ennius, iar "cântăreții lui Euforion" nu simțeau nicio evlavie față de ei De ce Cicero și acești tineri se deosebeau puternic în gusturi, este ușor de înțeles: acesta din urmă, fiind cu douăzeci de ani mai tânăr decât el, aparținea deja unei alte generații, iar această diferență, niciodată lipsită de semnificație, se dovedește a fi deosebit de puternică într-o epocă atât de critică precum cea prin care trecea atunci statul roman În Roma antică, o femeie se bucura de cinste fără îndoială, dar doar ca mamă de familie și gospodină, și nu

în ea însăși, nu doar ca purtătoare a anumitor calități, străină, ci bărbați atrăgători Biblioteca "Runivers" ELEGIA ROMÂNĂ ȘI ROMANTISMUL rang Potrivit acestui punct de vedere, ea a apărut rar în compania bărbaților și nu se punea problema să cortegi o fată sau o femeie nobilă Dar deja în al doilea sfert al secolului I la PX, parțial ca urmare a decăderii generale a vieții romane antice, parțial sub influența conceptelor și obiceiurilor grecești, de asemenea libere, dar captivante prin grația și rafinamentul lor, femeile din straturile superioare ale societății romane, nemulțumite cu fosta poziție, onorabilă, dar modestă, a început să se străduiască din ce în ce mai mult la un rol strălucit în societate, printre oameni, care, așa cum era de așteptat, i-au întrecut în transformarea din descendenți severi ai lui Romulus în imitatori amabili și cute ai grecilor modele ale vremurilor de declin Iar în vremea când Catullus, depășind abia limita adolescenței, a sosit din orașul natal, Verona, la Roma, în cercurile înaltei societăți ale capitalei, admiratori ai unei astfel de doamne precum Sempronia descrisă de Sallust *), familiarizați cu greaca și literatura latină, se adunau în jurul lor în jurul lor, capabili să cânte la liră și, care nu corespundeau deloc noțiunilor romane de decență, pricepuți în a dansa mai mult, "de ce are nevoie o femeie cumsecade"**), și mai mult, deținând multe alte arte care servesc la satisfacerea nevoilor unui stil de viață luxos ***) Aceste momeli, ca să spunem așa, dobândite, li s-au alăturat aspectul natural-frumos și diverse abilități: ea știa să compună poezie, să conducă o conversație jucăușă, vorbește, în funcție de nevoie, cu modestie sau pe un ton seducător, și chiar pe un nerușinat de sfidător, și "în general avea multă duh și multă viață atrăgătoare a minții" ****) În același mod, deși aparent mai puțin *) Catil **) sa dansezi mai elegant decat este necesar testului ***) multe alte lucruri care sunt instrumente de lux ***) Avea mult umor și mult farmec Biblioteca "Runiverse" θ E K O P Ш T> înzestrată, a fost iubita, iar apoi soția Cătălinei, Aurelius Orestilla, în care, așa cum spune Sallust, o persoană bună nu a recunoscut niciodată vreo demnitate, cu excepția frumuseții*) O vrednică rivală a Semproniei, atât în farmece, cât și în imoralitate, a fost Clodia, sora celebrului, deși nu din partea avantajoasă, tribun plebean Clodius, soția bine-născutului și cinstit Quintus Metellus Celer, om de stat respectabil însă, plictisitor în ochi, nu numai tânăr și de o frumusețe vioaie, ci și un Cicero calm și nu mai tânăr, care și-a imortalizat impresia de conversații cu soțul "păros" (βοωπις), așa cum o mărește pe Claudia **), cu expresia "deșert curat ***) A fost o vreme când Lucreția nu a putut supraviețui rușinii ei involuntare și când Bilia, soția lui Delilius, nu a băgat în seamă mirosul neplăcut din gura gloriosului amiral, pentru că considera această proprietate a soțului ei o proprietate inalienabilă a tuturor bărbaților și brusc (deși de fapt, bineînțeles, nu brusc) în locul acestor soții exemplare, găsim leoaice din înalta societate, care nu numai că știu foarte bine că slăbiciunile soților lor nu sunt deloc obligatoriu pentru alți bărbați și, în ceea ce înainte era considerat o rușine de neșters, ei văd doar distracție, dar se amestecă și în intrigi politice De sub vechea poștă a tipului indiferent de matronă, o personalitate s-a uitat rapid și hotărât S-a întâmplat la Roma, din păcate, într-o asemenea epocă când individualizarea trebuia să aducă pe lume, în cea mai mare parte, nu cele mai bune proprietăți ale naturii umane; dar personalitatea, dacă nu constă numai din trăsături respingătoare (ceea ce este însă mult mai frecvent în romanele vechi decât în realitate), acţionează *) Livre : cuius praeter formam nihil umquam bonus laudavit

) Citate înrudite sunt adunate în CatulJsjGedichte im historischen Zusammenhang übersetzt al lui Westphal (Breslau,) *) mera solitudo Biblioteca "Runivers" ELEGIA ROMÂNĂ ȘI ROMANTISMUL incomparabil mai fermecător decât figura vagă, indefinibilă, prost amintită a "unului dintre cei mulţi", chiar dacă aceşti mulţi sunt toate, parcă, frumuseţi pictate manual şi virtuţi bipede Da, în ultimii ani ai republicii, pământul poeziei erotice din Roma era fără îndoială pe față Catul, la sosirea sa la Roma, într-un cerc de tineri laici, s-a trezit curând în acea Sferă elegantă și uluitoare, în care străluceau vrăjitoarele mai mult sau mai puțin nobile Aici l-a întâlnit pe cel care l-a făcut curând să uite de toate fostele sale hobby-uri și de viața lipsită de griji a așa-zisei tinerețe de aur (sau mai bine zis: de aur) Femeia care l-a inspirat cu acea dragoste care i-a imortalizat pe amândoi, o numește în poeziile sale Lezbiya, dar, potrivit lui Apuleius, numele ei adevărat era Clodia Acest nume, mențiunea soțului ei din apropiere, de asemenea Celius și Lezbiya, adică, evident, Clodia, vremea în care a trăit Lezbiya, și modul ei de viață sunt suficiente pentru a o identifica cu numita Clodia, cunoscută din corespondența lui Cicero și chiar mai mult, din discursul său în apărarea lui Caelius, unul dintre numeroșii ei iubiți, și apoi dușmani, ca parțial Catullus însuși Clodia era mult mai în vârstă decât Catullus, dar mai experimentată decât el Este foarte probabil ca, prin farmecul frumuseții, educației, inteligenței, inventivității, manierelor grațioase și cochetăriei sale subtile, ea a umplut imediat inima unui tânăr naiv care nu văzuse o femeie atât de irezistibil de drăguță în Verona lui Datorită sincerității extraordinare a lui Catul, care este una dintre cele mai atractive trăsături ale poeziei sale, am putea urmări istoria iubirii sale aproape pas cu pas, dacă eroina ei nu l-ar fi înșelat des și după fiecare trădare pe care a reușit să o facă afla despre, ea nu a putut dobândi pentru mult timp din nou poziția sa până la o nouă dovadă a inconstanței sale: este clar că este dificil să restabiliți succesiunea acestor încălcări ale fidelității - pe de o parte, Biblioteca "Runivers" θ E KOVSH și expresii de durere și, ca urmare, de disperare și dezamăgire pe de altă parte * **)) Fericirea paradisului, tristețea muritor după cum spune Goethe, toate aceste tranziții au fost reflectate în poezia lui Catullus cu o strălucire surprinzătoare O serie de poezii ale sale la subiectul închinării sale, care la vremea aceea încă părea inaccesibil, s-au deschis, probabil, cu un aranjament al acelei ode a lui SagiFO, a cărei traducere fezabilă este prezentată mai sus Poate că, în legătură cu sursa acestui prim apel al lui Catul la Clodia, pseudonimul Lesbia (Lesbianka, care a fost Syapfo) l-a inventat pentru ea, pe care l-a folosit deja în această traducere, reformând versurile: De îndată ce te văd, îmi plac sunetele În gura mea îngheață prin urmare: Te voi vedea doar pe tine, Lezbiya, etc În plus, ultima strofă a originalului este înlocuită cu următoarea, care în această privință este atât de neașteptată, încât unor interpreți li se pare un fragment dintr-un alt poem: Odihnește-te, iată, Catul, plictiseala ta este soluția; Sunteți devotați păcii, necunoscând granițe, Pacea a fost și în vechime cauza declinului regilor și a capitalelor înfloritoare *) Încercări pline de duh de cronologie a poeziei lui Catullus sunt capitolul XV din excelenta lucrare a lui Ludwig Schwabe: Quaestionum Ca-tullianarum liber I (G Valeri Catulli liber Voluminis prions pars prior Gissae MDCCCLXII), cartea lui Westphal, menționată în notă , pe de pagini, și traducerea sa: Catulls Bucii der Lieder (Leipzig,), în care Erlàuterungen nu își repetă decât pe scurt conținutul Lucian Müller, în prefața la ediția sa din Catullus

(p XI), a numit prima carte a lui Westphal roman (fabula Milesia); și ce, dacă nu un roman, ar putea fi un studiu dedicat elucidării romanului cu ajutorul datelor nu numai istorice, ci și psihologice? În Westphal, ordinea poezilor este oarecum diferită de cea care este acceptată în studiul de față **) Himmelhoch jauchzend, zu Tode betrübt Această traducere ar fi putut apărea chiar și atunci când Catullus și-a văzut Lezbiya doar cu cunoștințe comune Dar iată o poezie care mărturisește faptul că Catullus a început deja să viziteze Lezbiya ca un oaspete timid, dar entuziast, căruia fiecare lucru mic din mediul amantei i se pare fermecător: Sparrow, dulcea mea distracție, Cât de mult îi place să se joace cu tine! Își apăsă pieptul și își trădează viclean degetul, provocându-l la luptă Cu această glumă, obiectul chinului meu, De parcă ținem un vis în suflet, Declanșează un atac de angoasă sau de plictiseală Sau, cine știe?Nu este o goană de iubire? O, dacă mi-ar fi cu putință, Cum ea, distrându-se cu tine, În această inimă care bate neliniștită, Să-mi întoarcă pacea măcar pentru o vreme! Această suspiciune a lui Catul era justificată în sensul că el nu a devenit indiferent față de vrăjitoarea lui: ea a atras atenția asupra lui ca asupra unui admirator care merita o mai mare intimitate - acea intimitate pe care ea o onorea pe mulți și pe mulți La vremea aceea, orbitul Catul nu cunoștea acest amănunt suplimentar, sau, mai bine zis, nu voia să știe, întrucât este de neconceput că tovarășii care l-au prezentat pe Clodia să nu-i spună nimic despre aventurile ei, deși în timpul vieții lui soțul ei cu greu se putea comporta așa, în mod liber, drept consecință Dacă poezia a fost adusă în timp util vrăbiei de către cel care a inspirat-o indirect, ne putem îndoi; dar o astfel de îndoială cu privire la următoarele, în care Catullus plânge moartea acestei păsări, este greu de admisă: Plângeți, zei ai întreprinderilor jucăușe! Plângeți, oameni buni Mori draga mea vrabie, Sparrow, draga mea distracție Era mai drag decât ochii ei Da, asemenea lucruri sunt rare: era obișnuit cu amanta lui, ca o fiică tânără cu o mamă; Nu i-am lăsat niciodată mâna, Și-a trăit viața într-un spațiu apropiat de ea, Acolo și a sărit ici și colo, Numai salutând gazda cu un scârțâit Și iată-l acum la întâmplare Prin întuneric rătăcește precaut Spre valea aceea din care înapoi, se spune, este deja imposibil să vină Vă doresc tot răul, întunericul rău al sicriului! Tot ce este frumos, tragi la tine Ce pasăre frumoasă ai mâncat! O, tu, sărmana mea vrăbiuță! Draga mea are ghinion cu tine De aceea, ochii ei au devenit roșii, umflați de plâns Catullus a găsit prima confirmare a speranței sale de reciprocitate într-un semn binecunoscut, care pare să vorbească de ostilitate, dar nu poate decât să sperie un curtean foarte tânăr și neexperimentat: Lezbiya mă defăimează tot timpul, Și toate discursurile ei sunt complet ocupate de mine; Așa că lasă-mă să dispar în zadar, Când ea nu este îndrăgostită de mine Cum să știi asta? Da, mi-e clar: Cu legăturile mele sunt mereu indignat, Dar lasă-mă să dispar în zadar, Când eu însumi nu sunt îndrăgostit de ea La fel, dar probabil deja cu un calcul, Lezbiya a făcut în prezența soției ei miope: În prezența soțului lui Lezbiya, ei m-au certat cu zel din toate părțile, iar nebunul meu îngâmfat Ei este admirat la nesfârșit Oselg, nu înțelegi problema: dacă aș fi uitat de ea, nu și-ar răni inima; Și dacă înțepă și înțeapă, Nu numai că nu m-a uitat, Dar, care este pericolul mai mare, Ea fierbe, și puterea mâniei nu-i îngăduie să tacă Trebuie să fi fost în anul , când soțul Clodiei, după ce și-a slujit proconsulatul în Galia Cisalpină, s-a întors la Roma

Această poezie nu poate fi pusă pe seama unei epoci anterioare, deoarece în anul , când Metellus, pretor fiind, se afla la Roma, s-a descoperit conspirația Cătălinei, căreia, în ciuda zbuciumației pe care a provocat-o, mai ales în capitală, Catullus nu are nici cea mai mică aluzie oriunde , din care putem concluziona că Catullus a ajuns la Roma nu mai devreme de *) Dar nici mai târziu nu a putut vorbi despre soțul lui Lezbiya ca și cum ar fi în viață, pentru că Metellus a murit în același an Desigur, prezența soțului ei ar fi trebuit să încetinească oarecum apropierea completă dintre Lezbiya și Catullus Dar odată cu obiceiurile de atunci și odată cu prietenia lui Catullus cu tineri bogați aristocrați, s-a găsit curând un mijloc de a elimina acest obstacol: unul dintre acești prieteni i-a prezentat un anume Allium Manliem (poate din ramura Torquat), iar acest nou prieten și-a deschis propria casă pentru a-l întâlni orice cu iubit Pentru acest serviciu, Catul a recompensat *) Cu toate acestea, Shvabe atribuie sosirea sa la Roma probabil anului Biblioteca "Runivers" ɵ e k o r t b i-a dat o poezie, care va fi dată mai jos Pentru Catullus au venit zilele de intoxicare fără margini · Haideți ^ Lezbiya, să trăim cât suntem în viață, Iubesc în timp ce sufletul iubește; Bârfă veche mormăioasă ■ Să nu ne coste un ban Soarele va apus într-o serie de neschimbate Și se va întoarce, așa cum a fost, exact la fel; Noi, doar lumina noastră se va estompa instantaneu, O noapte neiertătoare ne așteaptă Dă-mi o mie de săruturi deodată Și pentru ei încă o sută o mie, încă o sută, iar pentru o altă comandă Din nou, pregătește bureți la fel Și câte mii se acumulează, Vom doborî contul astfel încât să uităm rezultatul, Pentru ca invidiosul să nu calculeze strict Toate săruturile și să nu-l poată strica Aceasta este o pre-dispoziție de timp, poate, au fost foarte mulți oameni care au acumulat o intrare de mai multe persoane, dar și șaisprezece mese mai târziu, care l-au inspirat pe olandezul Jan Efundus (Lohannes Secundus), întreaga colecție de "Pozluev" " (Basia), a inspirat Catullus al unuia mai poetic Nici măcar Alexandriyskia nu este înfrumusețată nici înăbușită nici entuziasmul entuziast, nici spiritul jucăuș al lui Catul: Dacă vrei, Lezbiya, probabil știi De câte săruturi ale tale am nevoie, Ca să nu le cer nemăsurat · Și, prea încântat, taci? Cât de nenumărate sunt grăunțele de nisip, peste tot ținutul Libiei, în vecinătatea graniței cu Cirenia, Biblioteca "Runivers" ELEGIA ROMÂNĂ ȘI ROMANTISMUL Unde este întotdeauna o recoltă pe silfide *), Între sanctuarul în deșertul sufocos, Unde Jupiter vorbește soarta **), Și între clădirea, egală cu altar, Batul Antic sub care este îngropat ***), Sau câte în tăcerea nopții Stele strălucitoare în drumul lor Ochi nemuritori direcți La tainele de dragoste ale oamenilor, Catul nesătuos tânjește atât de mult Să schimbe sărutări cu tine, încât curioșii să nu le poată număra Și să-l încurce pe cel rău cu defăimarea După moartea soțului ei, frumusețea, care avea atunci aproximativ de ani, s-a trezit liberă Dacă este corectă presupunerea unor interpreți, că în scrisoarea către Fabullus, unul dintre cei mai apropiați prieteni ai poetului, iubita nenumită este aceeași Lezbia, atunci ea a fost atât de puțin stânjenită de opinia publică încât, împreună cu Catullus, a primit prietenii lui Poți să mănânci bine Cu mine, Fabull, zilele astea, Dacă cinsti pe zei, nu ești degeaba; Numai cu tine, de propria ta frică, Ia o cină bogată și selectivă, Luând o fată milostivă Și vin și râs neprefăcut, Minte și sare într-un discurs jucăuș Dacă tu, repet limpede, Adu toate acestea, prietene, Poți să mănânci bine; Poșeta ta Catullus, *) Sylph este numele grecesc pentru planta assa loetida, care, în ciuda mirosului ei neplăcut, era apreciată de gastronomii de atunci ca condiment pentru preparate **)

Templul și profeția lui Jupiter Amon ***) Batt este fondatorul Cirenei Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" θ E K O R Sh b Dacă este plin, atunci doar un web Dar aici te asteapta un salut Fara tam-tam, cu o singura iubire, Sau un obiect mai placut, Un cadou elegant, o minune intre daruri: Aici vei primi acel ruj, Pe care zeitatile iubirii si frumusetii insusi l-au dat mie dragă Iar când tragi cu nările Acest miros de trandafiri olimpici, Plăduiește zeilor, Fabull, vei deveni: "O, lasă-mă să mă transform în nas!" Catullus, care a considerat frumusețea nu numai în corectitudinea trăsăturilor și a impresionantului figurii, a admirat combinația armonioasă a diverselor farmece din Lezbiya într-o asemenea măsură, încât i s-a părut enervant să recunoască o altă femeie ca o frumusețe Un fel de Quintia a fost considerat așa, iar acum se răzvrătește împotriva acestei evaluări: , Pentru mulți, Quintia este considerată o frumusețe Pentru mine era albă, dreaptă, de statură mare; Unele dintre aceste frumuseți din ea nu le resping; dar nu pot să-i exprim propoziția generală "frumusețe" într-un mod atât de simplu: în zadar privirea caută În tot corpul ei vast Măcar o picătură de grație, măcar o scânteie de foc Iată-o pe Lezbiya - ea este într-adevăr o frumusețe: dintr-o singură bucată Parcă sculptată toată această imagine este incomparabilă, Și toată grația este plină, Ea singură a dobândit toate deliciile frumuseților întregului univers *) Traducerea de la sfârșit este mult mai verbosă decât originalul; dar traducătorul a ales mai degrabă să cadă în acest neajuns decât să slăbească entuziasmul tonului, sau să întunece contrastul puternic exprimat de poet între întreg și părți, între frumusețea izbitoare și atractivitatea încântătoare Biblioteca "Runivers" ELEGIA ROMÂNĂ ȘI ROMANTISMUL Un alt incident similar a fost la Verona, unde, se pare, cam în aceeași perioadă, Catullus a trebuit să părăsească Roma Și aici erau leoacele lor, provocând încântarea provincialilor Unul dintre ei, iubitul șefului unității de inginerie (praefectus fabrum) sub Cezar, un cunoscut cheltuitor, Mamurra din orașul Formia (Formiae), a fost comparat direct de cineva care fusese la Roma cu Lezbiya Deși Catullus, departe de obiectul iubirii sale, judecând după poezia , el însuși nu era contrariu să obțină favorurile acestei fete, el a răspuns totuși la o comparație atât de îndrăzneață cu o epigramă caustică: Închinarea mea umilă în fața fetei-frumusețe, Al cărui nas nu este mic, nu este splendid, Picioarele nu sunt zvelte și ochii nu sunt negri, Degetele nu sunt lungi și gura nu este curată, Vorbirea, să spun adevărul, nu este timid, De asemenea, nu este cea mai mare farmec și dulceață Bună, fecioară, îți doresc, Mota de Formia, duioasă pasiune! Ești tu frumusețea despre care vocea provinciei a judecat atât de fals? Este posibil să vă certați cu Lezbiya? Ce vârstă fără gust, fără sens! Moartea soțului ei le-a dat lui Lesbiei și lui Catul un motiv să viseze la căsătorie, dar, în ciuda asigurărilor ei de dragoste, el începea deja să bănuiască că era periculos să se bazeze pe cuvintele ei Îmi spune prietenul meu Că îi sunt mai drag decât toți, Cel puțin soția ei are dreptate se întrebă Jupiter Dar ce zic iubitele în tăcere iubiților însuflețiți, Scrie pe o adiere zburătoare Și pe un val năvalnic * Biblioteca "Runivers" e odă Și într-adevăr, în relațiile ei cu el, răceala a început să se simtă din ce în ce mai mult și, în cele din urmă, a ajuns la punctul în care s-a îndepărtat complet de admiratorul ei Catullus a căzut într-o profundă deznădejde, dar simțul propriei sale demnități l-a făcut să pretindă că este indiferent ♦ Bietul Catul, nu te consola cu un vis zadarnic: ce a fost, a dispărut, iar tristețea despre el este zadarnică Pe vremuri ţi-a strălucit o rază limpede de soare, Când te-ai dus pe unde a condus ea, Pe care nici unul

nu-mi va fi mai drag, Ne-au fost multe lepră memorabile, Dorite pentru tine, nici ei nu împotrivă Da, o rază de soare a strălucit apoi asupra ta de mai multe ori Acum ea nu mai este la fel; și fii indiferent; Nu prinde un fugar, înfruntă cu bucurie adversitatea, Fii puternic și îndura, doar ascultător de rațiune Adio, dragă: Catul este gata să îndure, El nu te va căuta și nu te va chema împotriva voinței lui; Și vei simți cât de amar este să trăiești singur Nelegiuit, ai grijă: ce soartă poți aștepta? Cine va veni la tine? cine este captivat de tine? Pe cine vei iubi? al cui vei fi cunoscut de acum înainte? Pe cine să sărut? cine musca gura uneori? Iar tu, Catul, ai răbdare, nu ceda greutății Cu această poezie tristă există, aparent, o altă legătură satirică: ambele nu numai că sunt scrise în aceeași dimensiune (ceea ce în sine nu dovedește nimic), dar conțin și o asigurare repetată aproape textuală că Catullus a iubit Lezbiya ca pe nimeni altcineva nu iubesc În plus, atât în acea poezie, cât și în altă poezie, Lezbiya nu este numită după nume, ceea ce a fost probabil motivul, același în ambele cazuri Dar, deoarece relația primului dintre ei cu Lezbiya este neîndoielnică, atunci în al doilea ea trebuie să fie înțeleasă Aici Catullus se opune lui Biblioteca "Runivers" ELEGIA ROMÂNĂ ȘI ROMANTISMUL Pernikov, și, probabil, nu pentru prima dată, dacă ceea ce spune despre războaiele pe care le-a purtat pentru Lezbia trebuie înțeles în acest sens Printre curtoaziile care au câștigat favoarea Lezbiei s-a numărat și un Egnatius, un spaniol din tribul celtiberic, prost și mulțumit de sine, dar cu o aparență, într-un anumit sens, interesantă Într-o poezie specială ( ), scrisă (ceea ce nu este deloc întâmplător) în același metru, poetul gelos îl batjocorește cu cruzime pe Egnatius pentru zâmbetul său etern, prin intermediul căruia își dezvăluie albul dinților, dezvăluind folosirea zelosă a celtiberianului apa de dentifrice, atat de public cat de neapetisant Același tânăr genial (cel puțin cu dinți) apare în șmecheria satirica mai sus menționată, dar nu singur, ci cu tovarășii săi din vreo societate sau club care s-a adunat într-un hotel de pe Strada Sacră, la stâlpul al nouălea de la Dioscuri, adică sculpturile lor sau templul Voi, oaspeți ai tavernei, cunoscuți pentru desfrânare (De la frații în căciulițe, ușa de la stâlpul al nouălea)! După părerea ta, doar tu ești demn de drepturile omului, Toate femeile trăiesc doar pentru distracția ta, Și tu le consideri că restul sunt capre împuțite? Sau pentru că tu, stând chiar acolo, O sută, două sute de proști, așa crezi, Ce Mi-e frică să rănesc două sute de se așează brusc? Dar, să știți: sunt gata, și voi acoperi tot peretele de la intrare cu semne de un fel demn de voi Până la urmă, din sânul meu, femeia care a fugit de mine, Căreia nimeni nu-mi va fi dragă, Din pricina căreia am purtat războaie fără milă, S-a așezat între voi Sunteți cu toții bucuroși să ardeți pentru ea Ești bogat, nobil, dar ce mă dezgustă la tine, sunteți cu toții de stradă, birocrație nesemnificativă, Și ești cel mai rău - ca un dandy, într-o coafură zburată, Biblioteca "Runivers" θ E K O R Sh b Neam de iepuri *)> TU, Celtiber Egnatius, Frumos mărime faimoasă pentru bărbi Și dinți, spălați, cu care Iber îi spală Prima ceartă dintre Catullus și Lezbiya s-a încheiat cu o împăcare, care i-a readus pe tânărul credul la starea sa de entuziasm de odinioară Când avem ceva ce cu angoasă ne-am tânjit timid în tăcere, Va apărea deodată de la sine - Iată o adevărată sărbătoare a sufletului! Sărbătoarea aceea, Lezbiya, este magnifică pentru mine, Nu este egală ca preț cu nimic, Când, ca răspuns la o rugăciune inaudibilă, Te întorci la mine Te întorci fără chemare, "După ce ai înțeles angoasa iubirii mele, Tu însuți îmi dăruiești din nou O zi, cea mai binecuvântată dintre zile! O, cine ar îndrăzni să

concureze cu mine cu bucuria posesiei? Cine dintre binecuvântările existenței va găsi cel mai de invidiat lot? Deci, reparația a aparținut lui Lezbiya A fost rănită în vanitatea ei de pretinsa indiferență a unui admirator recent? Dar cu greu a fost capabil să mențină o asemenea politică pentru mult timp; din mărturia sa din poemul care va fi dat acum, se vede că, supărat de răceala lui Lezbiya, el a întors bătaia batjocură asupra trădătoarei însăși Pentru oamenii cu o distribuție ca Lezbiya, nimic nu este mai teribil decât ridiculizarea, iar epigramele lui Catullus ar putea crea o astfel de situație pentru ea Oricum ar fi, ea a fost prima care a mers la noi *) Dacă cuniculosus în acest loc înseamnă "abundent cu iepuri" (și nu cu mine), trebuie să presupunem că iepurii au fost exportați din Spania în Italia, printre altele Biblioteca "Runivers" ELEGIA ROMÂNĂ ȘI ROMANTISMUL un jurământ, informându-l pe Catul că ea a făcut un jurământ lui Venus și Cupidon, constând în faptul că, dacă acesta s-ar întoarce la ea și ar înceta să o urmărească cu epigramele sale, ea ar arde ca jertfă "operele alese ale celui mai rău poet* , așa cum a fost exprimat nu fără o viclenie cochetă ea, înțelegând, desigur, propriile sale versuri împotriva ei Dar Catullus a dat acestei idei o întorsătură neașteptată, aplicând cuvintele ei la Analele, sau cronica, plictisitoarea și stânjenită poezie Volusia (de fapt, după cum cred ei, Tanusia) Și aici, ca în a doua poezie despre sărutări, un amestec alexandrin (crom, doamne, adică Vulcan, în sensul pur și simplu de foc și o listă de orașe care o cinstesc în special pe Venus), și aici, ca și acolo, aceste sclipici de învățare nu interferează cu jocul tonului și chiar contribuie la aceasta prin opusul a receptării imnurilor solemne şi a caracterului ridicol al victimei Volumul Annal Volyuzhiev, pagini nefavorabile, Te chemam să-ți împlinești jurământul sufletului meu de fetiță Venus, care este puternică în dragoste, I-a jurat lui Cupidon că dacă mă voi întoarce din nou la ea Și de acum înainte n-o voi atinge cu Biciul epigramelor înverșunate, Ea va alege gunoaiele cele mai josnice ale poetului cel mai josnic, După înțelesul cuvintelor jurământului, Către Dumnezeul șchiop pe foc Din lemnul ce slujește ca puterea iadului; Și că un asemenea jurământ era ascuțit Și foarte dulce, deși nu fără otravă, Smecheria a fost calculul corect Acum, fiica albastrului mării, sub a cărei ocrotire înflorește Idalia ta, deschide-o pe Urie Biblioteca "Runivers" θ E K Ö R Sh b Cnidus, bogat în stuf, Ancon, Golg cu Amathunt îndepărtat, Dyrrhachius, Gadriya, bordel, Recunoaște jurământul ca ți-a fost dat Și, ca și când s-ar fi împlinit, Consideră-l plătit de acum - Desigur, dacă într-adevăr este dulce Și aplicat cu viclenie cauzei Și te duci la execuția prin foc, Culegere de fabule nepoliticoase, stupide, - Analele Volyusievilor, Pagini fără gust Dar a doua apropiere între îndrăgostiți nu a mai avut loc necondiționat, ci prin intermediul unui acord, în baza căruia Catullus trebuia să se mulțumească cu o singură zi anume, dar Lezbiya i-a oferit în întregime În ciuda severității unei astfel de condiții pentru un iubit și a dezamăgirii la care trebuie să conducă, Catullus a încercat să se consoleze cu gândul că chiar și o anumită cotă în favorurile unei astfel de femei divine poate face o persoană fericită și că ea preferă zile de întâlniri cu el la toți ceilalți Această suplimentare din partea lui Catul, în general pasionat și nerăbdător, se poate explica prin faptul că la vremea aceea vocea iubirii din inima lui era înăbușită de vestea morții fratelui său, care a murit în Troia, unde a călătorit , probabil și , ca și Catulul nostru în în Betania, în alaiul unui demnitar trimis acolo Și această înțelegere cu Lezbiya și regretul pentru moartea fratelui său o găsim în scrisoarea mai sus menționată

către Allius Acest poem, combinat în manuscrise cu un altul care îl precede și evidențiat în secolul trecut de Rammler, este nu numai stilizat în gustul alexandrin, ci și aranjat după o schemă artificială, probabil grecească, pe care Westphal o trasează după planul lui Terpandra nome Această schemă constă dintr-o dublă ordine inversă de șapte părți, dintre care prima Biblioteca "Runivers" ELEGIA ROMÂNĂ ȘI ROMANTISMUL corespunde în conținut celui de-al șaptelea, al doilea celui de-al șaselea, al treilea celui de-al cincilea, iar al patrulea, dedicat de Catul plângerii fratelui pierdut, este centrul sau miezul întregii lucrări De aceea, relația lui Catullus cu Lezbiya și dragostea lui Laodamia cu Protesilaus sunt menționate de două ori în această poezie b Îmi este imposibil să tac, zeițe, cum M-a ajutat Alliy și ce garanție de prietenie li s-a dat, Altfel, o serie de ani, schimbând generații Zelul lui va ascunde întunericul uitării Îți voi spune, iar tu vei spune mii mai târziu, Și această frunză, putrezită, să tot vorbească despre el, pentru ca fiecare să-și cunoască vitejia în timpul vieții*), Pentru ca morții să fie faimos pentru mai mult decât departe, Și pentru ca păianjenul să nu îndrăznească să-și întindă rețeaua atârnată În numele Alliei Ce Amathusia **) mi-a tulburat liniștea, știi, și cum a apărut puterea ei, Când praful lavei etneene fierbea în mine Și căldura izvorului Malian ***) la Termopile, Și ochii mi s-au întunecat, inundați de un șuvoi de lacrimi, Alergând în același șuvoi pe obraji, Ca cel ce era născut în mijlocul înălțimilor înnorate Dintr-o piatră cu mușchi, bate un pârâu transparent Și, valurile rostogolind o vale blândă, În cartier deja curge cu drumul, Bucurie călătoarei transpirate sulya, Când câmpurile au crăpat din cauza uscăciunii Aici, ca o adiere în mijlocul vârtejelor de vreme rea, Pe care marinarii le miros deodată din pupa, se înclină la rugăciuni Pollux cu Castor ****) ^ Allius a fost un astfel de mântuitor pentru mine *) Acest vers (= după împărțirea scrisă de mână) nu s-a păstrat în manuscrise, iar sensul său a fost restaurat de către traducător la o ghicire Deci și mai jos VERSETELE ȘI IOJ (= și i) **) Amathusia - Venus ***) Tasta rapidă la faimoasele Thermopiles ****) Castor și Pollux sunt patronii marinarilor Biblioteca "Runivers" θ E KOVSH Mi-a lărgit cercul, Deschizând un adăpost unde am întâlnit-o pe regina mea, Să mănânc cu ea din toată dragostea binecuvântări reciproce Acolo zeița a îndreptat un pas ușor Și a stat în prag cu toc strălucitor, Pantofi captivanți cu frumusețe calculată, Ca Laodamia, lânceind cu focul iubirii, A intrat odată în casa lui Protesilau *), Întemeiată degeaba, fără acel sfânt sânge, Pe care numai lumea îl dă împreună cu conducătorii universului Nu-mi da, Rhamnusia **), asemenea patimi, Ca să cinstesc voia Celui Preaînalt sub a mea! Cu câtă lăcomie așteaptă altarul uscat al tributului sângeros, Pe care Laodamia l-a cuprins în mijlocul suferinței, Când a trebuit cu tânărul ei soț Să-și ia rămas bun mai devreme decât în schimbarea multor ierni Pentru nopți lungi s-a săturat de dragoste, Până atunci suportă cu răbdare partea văduvei Și soarta ei a fost hotărâtă de o astfel de soartă, De îndată ce soțul ei pleacă în campanie sub Ilion Pe vremea aceea, pentru că a luat-o pe Elena cu sete de luptă, Frumusețea întregii Greci era deja atrasă de Troia, Troia aceea, unde Răsăritul și Apusul au găsit moartea, Troia aceea, unde eroii zac în întuneric în țărână Și l-ai adus pe fratele meu la moarte O, fratele meu! Eu, vai, sunt lipsit de tine de acum înainte; O, frate! vai, ești lipsit de lumina ființei Cu tine, toată familia noastră este îngropată, Cu tine, orice bucurie din mine s-a ofilit, Care dulceață a hrănit dragostea pentru tine Acum dormi departe, nu între mormintele tale natale, Nu lângă cenușa celor a căror amintire ai iubit-o, Ci în

Troia fatală, ci în Troia urâtă tuturor, Într-un pământ străin, acoperit cu pământ, nu-ți drag Acolo, spun ei, mulțime după mulțime, *) Protesilaus, la scurt timp după căsătoria sa cu Laodamia, participând la campania grecilor împotriva Troiei, a fost ucis chiar la debarcarea de pe coasta inamicului **) Rhamnusia-Nemesis   Părăsind vetrele, roiul grecesc s-a străduit, Ca Parisul să nu guste din dragostea mângâierii, Bucurându-se cu iubita furată fără amestec Deci, Laodamia, a fost luată de la tine, Cine ești evreu, mai tare decât viața lui, iubitor Tras de un pârâu atât de înnebunit de dragoste, Ai fost cufundat într-o asemenea prăpastie de soartă, Ce, unde Fenei de Killen toarnă apă *), Din mlaștinile de lângă ea, cât auzi, ea bea umezeală, - Cea pt pe care muntele a fost străpuns de masă De mâna falsei Amphitrioniade **) , Inaintea intunericului pasarilor stimfaliene osandite de sageti, La porunca unuia pe care el insusi nu l-a cinstit ***), Ca sa se inmulteasca pentru aceasta oastei ceresti Si s-a pus deja sfarsitul virginitatii lui Tebin *** *) Dar mai adânc decât acel abis pasiunea ta s-a căscat, arătându-și crunt puterea asupra ta Bătrânul nu-și iubește atât de mult nepotul înainte de moarte, Pe neașteptat născută o singură fiică, Care, moștenitorul direct al bunicului, are dreptate, Numai într-un testament legal, Și distruge ruda zgârcită a speranței, Ei zmeu *** **) din patul vechi; Nici un singur porumbel nu s-a bucurat atât de mult de un porumbel alb, deși, spun ei, ea smulge Sărutări mai mult cu ciocul ei lacom, Decît o femeie, lânceind cu foc nemilos Tu singur ai depășit deliciile tuturor acestor, Numai tu l-ai îmbrățișat pe soțul tău blond *) Fenei este un râu din Arcadia lângă Muntele Kyllene **) Hercule a purtat un patronim după soțul mamei sale, Amphitryon, dar Jupiter era adevăratul său tată ***) A cincea dintre cele douăsprezece fapte întreprinse de Hercule în Ordinul regelui argiv Euristheus ****) Prin cinstirea zeilor, Hercule a primit-o în căsătorie pe zeița tinereții, Gebe , ♦****) În originalul volturimi!, care se traduce prin zmeu doar condiționat, întrucât denumirea latină se referă la o altă pasăre, mai mare și devoratoare Prin urmare, în funcție de semnificația locului, ar putea fi mai bine să înlocuiți această pasăre în traducere cu un corb θ E K O R Sh b Aici, aproape sau absolut asemănătoare cu ea, Dragul mi-a aspirat atunci cu dragoste, Și adesea în preajma ei zbătându-se, Cupidon sclipea cu hainele de mireasă din toate părțile Catul nu-i ajunge, dar voi îndura cu calm Tădarea unui păcătos rar, atât de decent, Ca să nu o deranjez cu mormăi, ca un prost Juno, în ciuda coroanei ei regale, deseori trebuie să-și înfrâneze mânia geloasă, auzind cum păcătuiește un soț iubitor de soție Dar de vreme ce muritorii nu sunt egali cu zeii, Și fidelitatea nici soțului, nici soției nu este fermă, Atunci, fără să o mânie cu un reproș fără sens, Nu te împovăra cu supravegherea părintească Nu era mâna unui tată în casa mea, În mijlocul mirosului de parfum sirian, Dar în liniștea nopții și-a mângâiat pe ascuns prietena, Păsând tocmai brațele soțului ei Destul de asta: este o zi cu totul a mea, Și ei i se pare cea mai plăcută - Iată, Allius, de la mine în versuri un dar fezabil Pentru unirea ta cu mine, slujbe din belșug, Ca să nu cadă sedimentul pe numele tău cu rugina caustica dupa-amiaza Și zeii vor da acele binecuvântări pe care la început, În epoca evlaviei, Themis le-a împrăștiat Așa că fii fericit cu prietena ta, Și casa în care, cu iubita mea, am știut multe lucruri, Și cea care, după ce ne-a apropiat, mi-a dat un asemenea prieten, Fericirea mea este sursa și temelia, Și cea mai fericită dintre toate este cea care îmi este mai dragă decât mine - Ea, a cărei viață viața mea este roșie Dar oricât de mult a

încercat Catullus să rețină acel vis magic care a pus stăpânire pe imaginația și inima lui sub influența farmecelor lui Lezbiya, dezamăgirea i s-a strecurat tot mai des în suflet și i-a otrăvit viața din ce în ce mai mult Deja îi este greu să creadă în pozele lui Lezbya despre dragoste până în mormânt Biblioteca "Runivers" ELEGIA ROMÂNĂ ȘI ROMANTISMUL IOȘ Promiți, dragă, Că inimile noastre duioase, Dându-ne numai fericire unul altuia, Vor rămâne credincioase până la capăt O, voi, stăpâni ai universului! Să fie jurământul ei direct Și dorințe cinstite, sincere, ♦ Buzele lui inspiratoare, Ca să fim în pragul sicriului Păstrăm infailibil Unirea iubirii, pe care amândoi o prețuim ca un altar! Isi aminteste de garantiile ei de odinioara, si cu cat este mai convins de falsitatea lor, cu atat isi pierde respectul pentru ea, iar dragostea lui ideala pentru ea lasa loc unei atractii pasionale, care are putine in comun cu fiinta spirituala a omului ' Tu înainte, Lezbiya, a repetat, Că doar Catullus este prietenul tău apropiat, Și că viața nu-ți este drăguță cu nimeni altcineva, Chiar dacă Jupiter era soțul tău > Așa te-am cinstit pe vremea aceea, Cum lumea goală cinstește stăpânele, Dar la fel ca un tată care poartă o povară de ani de zile, Câteodată un ginere este iubit, sau un fiu al lui De atunci te-am înțeles limpede, Și și acum sunt atras de frumusețea ta mai dureros și pasional Ești nesemnificativ și vulgar pentru mine "Cum poate fi aceasta?" întrebi, da, o asemenea insultă Mai multă pasiune aduci în visele unui iubit, Dar stingi focul sfânt al iubirii din el Deși ea l-a răsplătit cu indiferență și infidelitate pentru tandrețea și constanța lui, el tot nu Biblioteca "Runivers" θ E K O R Sh b să se despartă de ea și nu numai ca urmare a atașamentului fără sens față de ea, ci și pentru că se consideră, parcă, îndatorat față de ea pentru fericirea pe care i-a fost cândva îndatorat + *λ Nu se poate, fără să se laude în zadar, să spună că iubitul este o remiză, Ceea ce a fost iubit atât de tandru și atât de pasional, Cum mă placi, Lezbiya mea! , Ei nu strălucesc cu o asemenea fidelitate Nicăieri nu sunt uniunile din vremurile trecute, Ce timp de vise inspirat de tine, Era vizibil din partea mea Dar actul tău trădător m-a dus în rătăcire atât de brusc Și conștiința a pus o întrebare atât de întunecată Cam cât e datoria mea să cinstesc, Că iarăși nu te voi iubi, Chiar dacă tu devii modestie, \ Nu voi suprima nicio pasiune senzuală pentru tine, Deși ai fi fluturat mâna de rușine Această tragedie interioară Catullus a exprimat-o simplu și decisiv în celebrul cuplet, care este aproape *) Aceste două poezii sunt legate de Scaliger prin intermediul unei lecturi a lui Nune, care, deși extrasă de el din manuscris (Cuiacianus), este probabil doar o corectare a originalului Nis, scris de mână Lachman, văzând că Catullus vorbește despre o scindare a sufletului, a pus diducta în loc de deducia Dar proprietatea acestor pasaje este greu de contestat și, dacă sunt doar părți dintr-un întreg, "Nune este necesar" Totuși, în această lectură, este necesară și o indicație în conformitate cu ita din versetul următor Această indicație este ușor de recuperat prin inserarea unei singure litere, care ar putea fi omisă în scrisul uncial și italic prin asemănarea cu următoarele: Nutíç e(o)st mens deducía tua mea, Lesbia, culpa (cu virgulă în diereza bucolic , și nu in caesura semisepteriaria-cf , : Tum Thetidi pater ipse AND iugandnm | Pelea sensit, si mai aproape : Pro quo dilaceranda feris T* da-bor I alitibusque) Confluenţa vocalelor - ca în acelaşi loc : Omnibus his Thesei dulcem praeopfarit kniorem Biblioteca "Runivers" ELEGIA ROMÂNĂ ȘI ROMANTISMUL se poate traduce acelaşi număr de versuri fără a aduce atingere formei sau conţinutului*) - Îmi ești urât, dar în același timp ești dulce Poate

"de ce?" tu intrebi Nu știu, dar puterea acestui rău invizibil În mine însumi simt și inima mea suferă pentru toate Catullus vorbește despre aceeași luptă a sentimentelor opuse într-o altă poezie, în care dragostea lui, deja lipsită de tot ceea ce este în a fost înălțător, dar adânc înrădăcinat în inima lui, o consideră ca pe o boală de care numai zeii îl pot salva o O, dacă este vreo bucurie În amintirile faptelor bune, Când, înviind trecutul Ai văzut cu un gând strict că ai onorat tot ce este sacru pentru oameni, că nu ai fost viclean în prietenie Că nu l-ai înșelat pe fratele tău, Legându-te de el cu un jurământ - Catul, ce mângâiere, Deși într-o viață lungă, iar și iar iubirea Ta fără rod Îți pregătește fără piedici! O, da: ce este o faptă sau un cuvânt A sluji în limitele puterii noastre Capabil de fericirea altuia, • Ai spus și ai făcut totul Dar tot binele s-a pierdut în zadar Cu ingratitudine în luptă De ce chinul neîmpărtășit Suferi mai mult? *) Măcar cu rime Iată încercarea lui Westphal: Ich liass' und liebe sie Warum? Antworten dieser Frage Ich kann es nicht, allein só ist's ~ ich wetez es und ich klage Biblioteca "Runivers" θ E KOVSH De ce nu cauți libertatea, după ce ai intrat cu îndrăzneală într-o ceartă cu tine Și nu îți vei scutura nenorocirile Sfidând zeii înșiși? Cât de greu este pentru o veche pasiune să spună "îmi pare rău!" Deși este greu, dar îndrăznește pentru faptă, Fără să te gândești la cale! Aceasta este singura ta mântuire, Aici arată puterea asupra inimii; Îndreptați-vă aspirația acolo, Deși câștigați, chiar dacă trebuie să cădeți O, Doamne, dacă un geamăt plictisitor de la muritori găsește o cale spre voi, Și dacă ați salvat pe cineva pe marginea mormântului, Uitați-vă la soarta mea amară, Și, dacă n-aș fi fost un răufăcător, Scoateți această otravă Din pieptul meu suferind, - Boală mortală , îmbrățișându-mi toată ființa până la fund Și lipsindu-mă pentru totdeauna de cea cu care viața era roșie Rugăciunea mea nu-i despre asta, Ca să-i devin reciproc drag, Sau ca, spre mirarea tuturor, În ea, rușinea feminină a vorbit: Mă rog numai pentru vindecare, Să lepăd o boală ticăloasă O, Doamne, aceasta este doar dăruire, Dă-mi prețul meritului! *· De fapt, timpul pentru o astfel de rugăciune a venit de mult: schimbând iubitorii cu o ușurință extraordinară, Lezbiya a înflorit până la punctul în care nu a ocolit "Lezbiya", pe care Catulla și toată familia sa o preferau, așa cum se spune în epigramă pe relația lor ( ), oricât de întunecată, se pare că datorită shorcha din ultimul vers Opusul geka "Runiwe^g" ELEGIA ROMÂNĂ ȘI ROMANTISMUL decorul lui Catullus cu familia sa, pe de o parte, și Lez-Biya, pe de altă parte, inspirat, poate, de conștiința revoltătoare a gândurilor despre Lezbiya cu amintiri ale unui frate mort prematur, se regăsește și într-un scurt poem pentru Poartă; înfățișând Lezbiya pe treapta cea mai de jos a căderii " Lezbiya mea, Tseliy, aceeași Lezbiya, Prietenul acela, pe care tandrețea încăpățânului Catullus îl punea uneori Mai sus, decât pe el însuși cu toate rudele sale, Deja în mulțimea de răscruce, în pasajul pustiu, Odrasla mândră a amabilului lui Remov se amuză *) O descriere prozaică a unora dintre isprăvile Clodiei în domeniul abaterii, nu numai morale, ci și legale, o găsim în discursul lui Cicero pentru același orator Celius, care în a fost acuzat de participarea activă a Clodiei Lucius, abandonată de el, Sempronius Atratinos cel Tânăr ъ în diverse crime de stat și în folosirea banilor ei pentru atingerea unor scopuri ilegale În legătură cu acest proces scandalos, poemul de recunoștință al lui Catullus față de Cicero poate consta: Dintre nepoții lui Romulus, cea mai pricepută întorsătură, Mark Tullius, câte dintre ele conțin lumină, Și câți erau pe vremuri, Și cât de mult va aduce succesiunea anilor următori Mulțumesc cu sufletul neipocritului

Catul, poeți de tot cel mai rău de o sută de ori, Poet cu aceeași sumă între toți cei mai răi, Cât din toate ești cel mai bun avocat Un an mai târziu, după cum s-ar putea crede din mențiunea Britaniei de către Catullus, unde Cezar a traversat în Г·> Lesbiya *) Dacă "teshit" sau "amusement" sau într-un alt fel depinde de modul în care înțelegem, în orice caz, un glubít foarte puternic (de fapt "thrash") Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" θ' E odă a descoperit o tendinţă spre o nouă apropiere de Catul Este plauzibilă presupunerea lui Westphal că obișnuia să negocieze pe acest subiect delicat prin mijlocirea a doi cunoscuți ai lui Catullus, pe care el, totuși, i-a disprețuit, Furius și Aurelius Acești mesageri, îndeplinind instrucțiunile lui Lezbiya, au venit la el cu asigurări despre prietenia lor, de dragul căreia sunt gata să-l urmeze până la marginile lumii Împreună cu ei, Catullus îi trimite fostului său idol un refuz hotărât, remarcabil prin varietatea tonului: primele patru strofe sunt pompoase, ca niște explicații ale agenților mizerabili ai Lezbiei care se înfundă în prietenii săi, al cincilea, unde vorbește despre ea , este plin de dispreț zguduitor, iar în ultimul / în b la care își amintește dragostea pierdută, se aude geamătul unei inimi rănite incurabil II Aurelius și Furius, gata să plece după Catullus, Fie că scopul lui este India, ultima țară a lumii, Acolo unde valurile Mării de Est bat pe țărmuri cu un vuiet întins, Fie la Hyrcanieni, fie acolo unde arabii sunt într-o pace luxoasă, Unde locuiesc Saka, sau Parth, un trăgător formidabil, Acolo, unde Nilul cu șapte guri de pe sânul mării, Îngălbenind, își conduce curenții, Ai vrea să pășești dincolo de vârfurile înzăpezite ale Alpilor, Să vezi unde a tunat pentru totdeauna marele Cezar, De-a lungul Rinului Galiei, Oceanul adâncului, Marea Britanie, lumea este limita - Toate acestea cu mine gata să le gust împreună Orice hotărăsc cereștile pentru noi din cărări, În câteva cuvinte de la mine, vești nedorite Te aduc dragului meu: Să trăiască senină ea și toți prietenii ei, Pe Care ține mulțimea deodată spre mângâiere, Dintre ei, neiubind pe nimeni din adâncul inimii, ci sfâșiindu-i cu sârguință pe toți cu Sine, Biblioteca "Runivers" ELEGIA ROMÂNĂ ȘI ROMANTISMUL Și să nu mai aștepte dragostea mea și să întrebe, Că a stricat căderea, precum o floare cade deodată la marginea pajiștii, când e cosită Un plug se plimba prin apropiere Acesta este ultimul cuvânt al lui Catul despre dragoste, care l-a costat liniște sufletească pentru tot restul scurtei sale vieți Da, acesta este un basm vechi, dar pentru totdeauna va fi nou, și este greu de găsit în poezie o confirmare mai vie a acestor cuvinte ale lui Heine decât poeziile lui Catullus despre Lezbiya: în ele a povestit această poveste veșnică atât de deplin, atât de vital, atât de omenesc încât oamenii secolului al XIX-lea, urmându-i bucurii și necazuri, se uită involuntar diferența dintre cultură și timp - parcă toate acestea a scris nu așa-zisul clasic, care a trăit cu de ani înaintea noastră, ci o victimă contemporană a iubirii entuziaste și a dezamăgirii amare Am văzut că alexandrinii aveau o modă pentru poezia erotică și că forma lor preferată a acestei poezii era elegia Aprofundând în povestea de dragoste a lui Catullus pentru Lezbiya din poeziile sale, aproape nimeni nu își amintește nici măcar de influența modei asupra literaturii: viața însăși este simțită aici fără nicio legătură cu nicio influență în modalitățile de reproducere a acesteia În plus, Catullus și-a exprimat sentimentele pentru Lezbiya, în niciun caz, întotdeauna într-o formă elegiacă Dar în generația care urmează lui Catul, dragostea devine într-o oarecare măsură o chestiune de modă și, odată cu ea, apar și specialiștii elegiaci Pentru dragoste, ca obiect

de modă, ai nevoie de un mediu la modă Condițiile pentru o astfel de iubire erau deja stabilite în Alexandria și parțial în alte orașe din Grecia și Asia Mică, care au înflorit în acele vremuri când capitala Ptolemeilor nu era încă întemeiată: trebuia să fie dragoste extraconjugală și să nu conducă la căsătorie și, mai mult, iubirea cu obstacole, externe sau interne, contribuind la * Biblioteca "Runivers" θ E K O R Sh b diversitate inedită și oferindu-i poetului posibilitatea de a-și arăta arta în înfățișarea dorinței unui iubit la despărțire, bucurie la o întâlnire, gelozie la apariția unui rival fericit, exultare la victoria asupra lui etc dragoste și în funcție de condiții ale vieții grecești, femeile căsătorite, cel puțin dintr-o societate decentă, nu erau potrivite pentru eroina unor astfel de romane Pentru aceasta, toate condițiile potrivite erau pe fața în așa-numitele hetere, grațioase, educate și posedând în general toate calitățile necesare captivității oamenilor Printre diversele beneficii ale culturii grecești, această clasă de femei a trecut și la romani - mai întâi în original, apoi în imitații fezabile, în principal de la femeile eliberate Exemplul este contagios, mai ales în condiții favorabile; iar acum la Roma, pe lângă fermecătoare, care nu erau constrânse de nicio relație obligatorie, se pare că a dezvoltat un tip de medie între femeile decente și cele dezonorabile, care nu disprețuiau îmbogățirea din aceeași sursă condamnabilă Este posibil ca emanciparea femeilor romane descrisă mai sus să fi fost facilitată de acei și alți plantatori practici ai fructelor civilizației grecești Odată cu apariția lor în orașul din întreaga lume al antichității, epoca iubirii la modă în viața romană și elegie-in coincide literatura romana Din câte se poate judeca din lucrările ultimului elegiac roman, Ovidiu, autor al celebrei "Științe a iubirii" (Ars amatoria), era considerat aproape necesar ca un tânăr de bună societate din Roma de atunci să aibă un obiect de iubire, iubire, cu siguranță reciprocă, deși nu profundă și fragilă Dar în ceea ce privește natura acestor relații, comparând informațiile culese de la Ovidiu cu datele găsite la predecesorii săi, se poate concluziona că la început aceste romane semi-artificiale erau încă sincere decât mai târziu În primul rând, nu există nicio îndoială Biblioteca "Runivers" ELEGIA ROMÂNĂ ȘI ROMANTISMUL fie în realitate frumusețile cântate de predecesorii lui Ovidiu în elegie, întrucât Apuleius le raportează adevăratele nume, ascunse în poeziile admiratorilor lor sub pseudonime În plus, există câteva detalii, în mod clar împrumutate din situația reală În Propertius există mai ales multe astfel de trăsături, dar chiar și în elegiile lui Tibull, care sunt mai palide din această parte, nu se poate decât să recunoască schimbarea reală a doi îndrăgostiți, sau poate a trei, dacă iubita fără nume din penultima elegie a cărții a patra nu este identic cu unul dintre cele două cunoscute după nume Una dintre ele, Delia, sau, de fapt, Plania, era căsătorită *), dar volubilă în afecțiunile ei, cealaltă, Nemesis, se pare că era o fermecătoare de meserie și foarte mercenară Amândoi, desigur, păreau atrăgători pentru Tibullus; cu toate acestea, nu este clar că s-au distins prin creșterea lor sau prin orice talent, în timp ce "ca iubita Propercia, Cynthia (Kinthia), de fapt, Gazda **), *) Aceasta nu este contrazisă de intervenţia celebrei lene (I, $,): cf Προχωάίς η μαστροπός Geronda Despre soțul ei Delia I, , ani **; Poeții romani au ales pentru iubitele lor pseudonime în aceleași silabe și cu aceeași distribuție a longitudinilor ca și numele real, și începând cu o vocală sau o consoană, în funcție de aceasta Cynthia nu se încadrează în această din urmă condiție, întrucât începutul numelui Hostia trebuie

considerat o vocală, cu toate consecințele metrice ale acestei împrejurări Prin urmare, Rothstein, în prefața ediției sale a lui Propertius (S XXVIII), concluzionează că Propertius nu a însemnat posibilitatea înlocuirii unui nume fictiv cu unul real și, în consecință, a scris nu pentru Gazdă, ci pentru public Pseudonimele iubitelor lui Catullus, Titsida, Gallus, Tibullus și chiar numele vrăjitoarei (Canidia în loc de Gratidia) în Horațiu îndeplinesc toate cele trei condiții, iar Propertius, din cauza neglijării unuia dintre ei și numai a unuia, s-a blocat calea de a restabili numele iubitei sale în propriul ei exemplar de poezii dedicate ei Acest lucru este cu atât mai ciudat cu cât Cynthia este mult mai reală decât, cel puțin, Delia și Nemesis (nu le putem judeca pe celelalte, pentru că elegiile legate de ei au dispărut); în plus, ea era, fără îndoială, o mai bună cunoscătoare de poezie decât prietena lui Tibullus Toate aceste dificultăți sunt înlăturate dacă presupunem că Gazda și-a rostit numele Fostia După Pavel Diaconul din dicționarul lui Festus (M , Th : Foedum antiqui dicebant pro hoedo, folus pro olere, fostem pro hoste, fostiam pro hostia), aceasta Biblioteca "Runivers" θ E K O P Sh b nu numai că a primit o bună educație, cel puțin o educație de salon, dar a scris și poezie Dacă cineva s-ar gândi să obiecteze la aceasta că o asemenea diferență între obiectele iubirii lui Tibullus și Propertius se datorează pur și simplu diferenței dintre cerințele lor față de femei, atunci ar fi ușor să răspundă că diferența de cerințe ar fi trebuit să corespundă, iar în de fapt, diferite tipuri de obiecte ale iubirii și, mai mult, că, dacă un poet dă sentimentelor sale imaginare aspectul unei iubiri reale, atunci, pretinzând că își compune poeziile pentru aleasa imaginară a inimii sale, probabil că i-ar atribui ei capacitatea să evalueze opere poetice, mai ales acolo unde el laudă femeia care l-a inspirat, ceea ce Tibullus nu Realitatea relativă a tablourilor de dragoste desenate de primii elegiaci romani iese cu o convingere deosebită în comparație cu ceea ce găsim în elegiile erotice (Amores) ale lui Ovidiu: în ele, fără îndoială, poetul a inventat diferite poziții în care un iubit sau, mai degrabă, , îngrijitor, uneori cel mai prozaic, și nu numai că nu avea alte scopuri decât cele literare, dar, evident, nu ascundea acest lucru cititorilor: altfel nu și-ar fi permis să atribuie eroinei sale trăsături incompatibile, în funcție de pe nevoie, iar el nu ar fi reprezentat-o slab ' laturi stee și neatractive cu o imparțialitate atât de plină de umor Este uimitor cum romanii de mai târziu, de exemplu, Apollinaris Sidonius, au putut bănui în Ovidiu Corinna chiar și un personaj istoric, fiica sau nepotul lui Augustus, și cum cel mai nou interpret al lui Propertius, Rothstein, nu a observat diferența dintre elegiile lui Ovidiu și elegiile predecesorilor săi din partea realității tipurilor feminine pe care le cântă Elegia lui Ovidiu are un exercițiu exclusiv literar, și concentrare exista o formă veche, dar se putea păstra în limbajul comun: iar dacă aristocrata Claudia era numită pur și simplu Clodia, era și mai firesc ca smerita Ostă să adopte forma plebea pentru numele ei Biblioteca "Runivers" ELEGIA ROMÂNĂ ȘI ROMANTISMUL aceste poezii despre un nume este un dispozitiv literar Cu alte cuvinte: elegia lui Ovidiu este o Formă moștenită de la foști poeți și și-a pierdut deja conținutul original Dar însăși diferența dintre elegiile lui și cele ale predecesorilor săi arată că acest conținut, deși nu era chiar real, totuși nu a existat niciodată, ca reproducere a realității poetizate Moda de atunci cerea nu doar elegia ca formă literară, ci și iubirea ca bază a elegiei, adică subiectul modei era dragostea, iar elegia era reflectarea ei în literatură Este clar că o asemenea dragoste, care ar

putea contribui la dezvoltarea unui anumit gen de poezie în sensul nu numai al Formei poetice, ci și al expresiei unor stări spirituale, trebuie să se fi remarcat printr-un caracter poetic, chiar dacă numai condiționat, în aparență Elegia lui Ovidiu presupune dragoste pentru femei, curtând una sau alta și culegând lauri ieftini în acest domeniu fără glorie, iar elegia reprezentanților de rang înalt ai acestui gen de poezie vine din dragostea pentru o anumită femeie, într-un fel sau altul satisfăcând nevoile spirituale ale poetul, fie că aceste nevoi în această direcție sunt foarte nepretențioase, iar satisfacția este departe de a fi completă Această iubire obligatorie la modă pentru cineva a fost, poate, parțial o relicvă a vremurilor bune, când fiecare roman decent era căsătorit și, de obicei, încă în tinerețe În perioada de glorie a elegiei romane, acest obicei părea atât de puțin atractiv pentru tineret, încât Augustus a încercat să-l restabilească prin lege Teama că această măsură i-a depășit pe tinerii seculari s-a reflectat și în elegiile lui Properțiu (II,) și însă în scurt timp ordinul a fost anulat temporar Cu toate acestea, Augustus, în cele din urmă, și-a atins într-o oarecare măsură scopul și, de exemplu, ultimul elegiac, Ovidiu, a fost chiar căsătorit de trei ori Dacă, după cum s-ar putea crede, motivul principal al aversiunii romanilor de atunci față de căsătorie a fost pericolul amenințând constant vatra în timpul războaielor interne, succesul lui Augustus se datorează în principal calmului general; dar, oricum ar fi, coincidența acestui succes parțial, pe de o parte, și intensificarea nestăpânirii morale, pe de altă parte, cu degenerarea elegiei romane în mâinile lui Ovidiu și, în consecință, cu dispariția stării de spirit care a provocat-o, pare să confirme punctul de vedere tocmai exprimat cu privire la semnificația alegerii obligatorii a unei iubite în rândul tinerilor romani din anii și ai secolului I î Hr Prin aceasta, denumirea iubitei domina, care a folosită încă de pe vremea lui Catul, a trecut în același sens la trubaduri (domina, dona), așa cum, probabil, îi spunea stăpâna casei și soțul ei *) Adevărat, și Ovidiu și-a numit astfel amanta, dar la el această expresie nu sună mai puțin vulgară decât acum maîtresse franceză, care înseamnă de fapt și "amantă Și vorbește ca și cum despre dragostea pentru unul, - Atâta timp cât nava ta este liberă să navigheze , Trebuie să-l alegi pe cel căruia îi spui "Iubesc" **), *) Dar nu sclava care i-a intitulat "era" (doamna) Cel puțin așa era în cea mai veche epocă, iar în cea despre care vorbim, aceste concepte se distingeau mai puțin strict; de exemplu, pe o parte Tibull II, , i, Hic mihi servitium video dominam que paratam: Jam mihi, libertas illa patema, vale şi IV, - ; Nec fugiam notae servitium dominae, pe de altă parte - Catullus C , următor; · nondum cum sanguine sacro Hostia caelestis pacificasset eros, deși grecii și romanii, spre deosebire de creștini și musulmani: nu s-au imaginat niciodată a fi sclavii zeilor Rareori dominus - iubit (Ov Am III, ,) Elegiacii romani, definindu-și relația cu iubitul lor, folosesc deja verbul servire, ca trubaduri de mai târziu **) În original (Ars I, urm) o metaforă pentru un car, mai puțin familiară nouă decât pentru o corabie (cf "O corabie mare are o călătorie mare") Că cuvintele "Îmi place de tine singur" (Tu mihi sola places) au fost o formulă pentru explicarea iubirii este arătat de Christian Heimreich în disertația sa Quaestiones Propertinae (Bonnae,), p $, unde Tib este dat IV, ij, ,   dar acesta este deja sfatul la rece jucăuș al unei birocrații experimentate pentru un începător, neavând nici măcar înfățișarea exterioară a acelui entuziasm cu care formula romană a unei declarații de dragoste s-a pronunțat la

apariție Desigur, chiar și printre predecesorii lui Ovidiu, ar fi naiv să luăm totul la valoarea nominală; dar toate aceste manifestări exterioare ale iubirii din poeziile lor sunt, fără îndoială, mai vii și deci, evident, mai aproape de sursă, adică la starea de spirit potrivită Să nu-și considere declarațiile de fidelitate față de mormânt * obligatorii pentru ei înșiși *), să menționeze moartea din dragoste doar pentru frumusețea stilului **), să se slăvească în esență prin slăvirea iubitei lor ***), să nu găsească în ele diverse farmece cu care compuneau laude entuziaste ****), chiar dacă ar fi fost inspirație Rhor P, , și OV A I, Deci, primul exemplu este în Tibullus Totuși, ei au vorbit și simplu "amo" (Rgor P, ,) *) Tib, I, , h; , mp; Prop I, , mp; , ; II, , mp; $ (UI), sqq ; (PI), - ; (IP), mp; (W), - i sq ; (ПI), mp; III(IV), ( ), ; ( ), Despre fidelitatea lor de nezdruncinat în general, fără a preciza o perioadă, Tibull și mai ales Propertius vorbesc nu de puține ori și impresionant, fără să atingă totuși limita în fața căreia trubadurul Guillems de Cabestanh nu s-a oprit: S'ieu per crezensa Vius ses falhensa Când mă duceam la Dumnezeu mă duceam în rai Estes vas Dieu tan fis, Entrer' en paradis ("Lo dous cossire") = Era un sclav atât de credincios, Aș fi știut dacă eram în viață Încă mai îndrăzneț este Reige Vidal la sfârșitul poeziei "En una ten' estranha" ♦♦) Rhor II, i, ; ; , sq ; , sqq ; (L), mp Deci trubadurul Rambautz d'Orange declară că nu poate muri de o moarte mai nobilă decât dacă moare de dor pentru doamna inimii sale (qu'a gensormort non puesc morir, si muer per deziriers de vos - în cântec cu proza " Escoutatz, mas no sai que s'es") ***) Rhor II, (III o), i sq ; (III), mp; PI (IV), , (,); dimineața după refuzul de a glorifica P, ii (IП) Trubadurii erau foarte îngrijorați de gloria doamnelor lor ****) Rhor , , - ; P , , ; (III h), sq ; (W), -ib; , mp (ПI , з mp); (W), - ; ПI (IV), io ( ) Alte exemple din Propercia vor fi date mai jos în traducere Este interesant să comparăm aceste locuri cu descrierea farmecelor trupești și spirituale ale frumuseții în mesajul lui Arnautz de Maruelh "Dona" genser que no sai dir "Art - si - , unde poetul intra insa in detalii- Biblioteca "Runivers " θ V K O R Sh b fie că le datorează * *), să nu creadă în inviolabilitatea lor, dăruită lor de zei, ca slujitori ai iubirii recunoscuți de sus **), - chiar dacă toate aceste impulsuri nu erau altceva decât dispozitive retorice condiționate: dar la urma urmei, orice convenție urcă într-un fel sau altul la realitate Se va obiecta că această cotă de realitate trebuie căutată în Grecia, de unde a fost adusă elegia la Roma Târg; dar dacă această convenție n-ar fi avut nimic de-a face cu noul său sol, nu ar fi prins rădăcini în el și, în orice caz, nu ar fi adus astfel de fructe care, deși au păstrat urme de vaccinare, arată totuși semne indubitabile ale influenței celui de-al doilea lor patrie: oricât de apropiată ar fi elegia romană de a propriei persoane amintește mai mult de poezia persană decât clasică Răsăritul răspunde și mai mult la definițiile întregii persoane a acestei doamne prin intermediul unei comparații din art i o- Dar, în general, această epistolă aparține aceluiași gen literar ca elegia erotică a anticilor Cu toate acestea, acestui cumul de comparații îi are loc în poezia clasică, într-o oarecare măsură paralel, - mărirea Galatei de către Polifem la Teocrit (i, -), mai ales în imitarea lui Ovidiu (Mt XIII -) *) Recuzită П, i, - ; ° (Ш), θ Trubadorul Peire Rogiers începe o poezie astfel : Ges en bon vers non paese falhir AF ora qpe de mi dons chan: Consi poiria ren maldir? Oμ' om npn es tan mal ensenhatz, p Si pari' ab leis un mot o dos, Que, s es vilas, non torn cortes Per que sapchatz ben que vers ej, Qjie- ben qu' ieu die tot ai de leis = My verse cannot be foolish When

I sing sweetly: How could I rr in what? Nu există un astfel de ignorant, • Pentru ca, după ce a spus două cuvinte cu ea, Nu a devenit elegant, nici măcar un nebun - Crede-mă, așa este: ¡ , îi datorez artă mier Peice Vidal "Ab Ie alent tir vas mi * aer", etc * ♦) Tib , - ; recuzită SH (IV), (i) și - mier De amantis persoaa sacrosancta Philoia Rev VI Biblioteca "Runivers" ELEGIA ROMÂNĂ ȘI ROMANTISMUL prototip (pe care nu putem decide), totuși, Tibull sau Propertius nu își trădează originea latină aproape la fiecare pas? Dar ceea ce este deosebit de semnificativ - Ovidiu, în care trăsăturile romane sunt mai slabe decât Propertius, nu numai Tibullus - acest adevărat animal de companie al orașului lumii, reținând cu sârguință toate Formele convenționale ale fostei sau, mai degrabă, noii elegii ale ziua lui, a pierdut tocmai acel conținut uman universal care se uită prin retorica predecesorilor În consecință, în prezența lor a existat ceva lent în atmosfera publică, care, în momentul în care a intrat în calea lor, se făcuse deja din abur θ E Korsh (End-n e sl-pduet) Biblioteca "Runivers" * Biblioteca "Runivers " Psihologia insectelor {Sfârşit) *) v Fapte din a doua categorie, care trebuie să dovedească capacitatea insectelor de a se îmbunătăți prin experiență Există foarte puține astfel de fapte, iar "convingătorul", în opinia autorului, este de fapt o întrebare, foarte des citată din cuvintele sale de foarte mulți teoreticieni, despre abilitățile mentale ale insectelor Este după cum urmează: "Sphex nu moștenește locuințele de la predecesorii săi: el însuși trebuie să facă totul Locuința lui este un cort de o zi, care este așezat în grabă astăzi pentru a fi închiriat mâine "Aici cu zgomotul este sphexul Se întoarce de la o vânătoare și stă pe un tufiș din apropiere, ținând un greier uriaș de câmp lângă antene cu fălcile Greierul este adus la destinație și poziționat astfel încât antenele să cadă chiar înainte de intrarea în gaură Apoi sphexul părăsește prada și coboară rapid în adâncurile temniței Câteva secunde mai târziu, el reapare, arătându-și capul și scoțând sunete vesele Se apropie de antenele greierului, îl apucă și îl poartă repede în adâncul adăpostului În momentul în care sphexul își face vizita în gaură, iau greierul din stânga la intrare și îl pun câțiva centimetri mai departe Apare Sphex, publică cșoh *) Vezi cartea a -a "Probleme ale filosofiei* Întrebări de filosofie, ki Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER un sunet obișnuit, se uită ici și colo cu surprindere și, văzând că jocul este prea departe, iese din nurcă să o apuce și să-l readucă în poziția anterioară După ce a făcut acest lucru, el coboară din nou în gaură, dar singur Se repetă manevra anterioară din partea mea și aceeași dezamăgire din partea lui Sphex Dar jocul este adus din nou de el la intrarea în gaură, iar insecta coboară din nou singură; totul este la fel până când răbdarea mea se epuizează Din când în când mi-am repetat experiența de patruzeci de ori peste același sphex; perseverența lui a învins-o pe a mea și tactica lui nu s-a schimbat niciodată "De ceva vreme această tenacitate de nezdruncinat, găsită de mine în toate sferele unei singure colonii (sublinierea mea), nu a încetat să-mi tulbure mintea Mi-am spus: înseamnă că insecta se supune unei înclinații fatale, pe care împrejurările nu se pot schimba în nimic; acțiunile sale sunt invariabil monotone și nu are capacitatea de a dobândi nici cea mai mică experiență din propriile sale acțiuni (italicele mele) Noi experimente au schimbat această viziune absolută "Un an mai târziu, am vizitat același loc Noua generație a moștenit locul ales de generația anterioară pentru nurci și și-a moștenit invariabil metodele: experimentul cu împingerea greierului înapoi dă aceleași rezultate Amăgirea mea a crescut când o șansă fericită m-a condus într-o altă,

îndepărtată, colonie de Spex Aici am început din nou aceleași experimente După două sau trei ori, când rezultatul a fost același, sphexul se așează pe spatele greierului găsit, își apucă antenele cu fălcile și îl trage imediat în nurcă Dacă observațiile lui Fabre cu privire la acest subiect s-ar limita doar la fragmentul de mai sus (și apărătorii facultăților raționale la insecte chiar asta fac), atunci ele ar reprezenta, deși nu indiscutabil, totuși, dovada capacității de a-și corecta și îmbunătăți instinctele prin experienţă; ideea este însă că observațiile lui Fabre nu se termină aici Se pare că alți indivizi ai acestei colonii îndepărtate, asupra căreia Fabre și-a făcut observațiile, sunt la fel de clar Biblioteca Runiverse PSIHOLOGIA NOASTRA pune jocul în locuința ta, în loc să-l lași direct pe prag Ce înseamnă asta? Fabre dă un răspuns foarte clar la această întrebare El scrie: "Așezarea pe care o studiez acum este urmașul unei alte rădăcini, pentru că printre Spex copiii se întorc în locurile alese de strămoși; este mai priceput decât decontarea de anul trecut Spiritul vicleanului se moștenește: există triburi mai viclene și mai simple, în funcție, aparent, de capacitatea părinților A doua zi, repet aceeași experiență într-o zonă nouă, dar nu îmi dă astfel de rezultate: am căzut din nou într-un trib cu abilități plictisitoare, ca în primele experimente În locul meu *) Am făcut deja o evaluare a acestui fenomen, recunoscându-i pe "progresiști", așa cum îi numește Fabre, adică reprezentanții unui trib care se abate de la regula verificării conținutului unei găuri de către regresiști și invers Aici voi adăuga următoarea considerație la cele spuse Observ, în primul rând, că Fabre afirmă faptul că majoritatea numerică a conservatorilor; numărul progresiştilor (în sensul său) este foarte mic Remarc, în al doilea rând, că Fabre, având o atitudine negativă față de ideea de transformism și evoluție, dar intrând conștiincios în "arhivele" sale faptele pe care le vede, a remarcat între ele următoarele Punându-și întrebarea: de ce a trebuit Sphexul să lase prada la marginea găurii, "coboară singur în gaură, apoi ieși și ia jocul rămas pe prag - de ce nu ar trebui să-l ia drept, fără să se oprească, cât a târât greierul până acum?"- punând astfel de întrebări, el dovedește în primul rând utilitatea extraordinară a acestor metode Mai departe, demonstrează că nu apar imediat la viespi "După el, unii dintre ei, fără preliminarii, trage vânatul în adâncurile celulelor lor, ținându-l sub fălci și picioarele mijlocii " Astfel de "simpletoni" sunt urmați de alții care sunt mai "deschiși" în acțiunile lor "Cerceris-ul lui Dupour începe să complice trucurile, pentru că *) Vezi "Probleme de psihologie animală", ed Panteleeva * Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER" că, după ce și-a pus o clipă peștele de aur în pragul unei nurci, ea intră imediat cu spatele în aceasta din urmă pentru a prinde victima cu fălcile și a o târî în temniță Dar această tactică este încă departe de cea a vânătorului de greieri " Deci, înseamnă că instinctul util nu a fost dezvoltat dintr-o dată și reprezintă forma sa finală cea mai progresivă Avem atunci dreptul de a afirma că triburile în care acest instinct este mai puțin puternic, constituie un fenomen progresiv în comparație cu cele în care nu este schimbat? Avem dreptul să spunem așa, rămânând consecvenți și acceptând, ca Fabre, că "timpul nu adaugă nimic instinctului și nu-i ia nimic; este un personaj zoologic, poate cel mai stabil dintre toate Această facultate nu este mai liberă și mai conștientă în manifestarea ei decât capacitatea stomacului de a digera alimentele sau capacitatea inimii de a pulsa Fazele acțiunilor sale sunt prestabilite și urmează inevitabil una după alta, asemănând cu un sistem de roți în care fiecare piesă, fiind dezechilibrată, atrage

deplasarea următoarei? Avem vreun motiv să vedem progrese într-o asemenea abatere/chiar, corectând citatul lui Fabre și acceptând în mod absolut fermitatea instinctului și neschimbarea lui; - căci instinctele se schimbă ca caracteristici ale speciei și după aceleași legi ca caracteristicile speciilor - și în sensul acțiunilor individuale servile? Desigur, nu avem niciun motiv pentru asta, iar acest caz nu este mai mult decât unul dintre cazurile de reducere, atavism Indiferent de modul în care cititorul decide această întrebare, este cert, în orice caz, că singurul fapt convingător care trebuie să dovedească prin experiență capacitatea insectelor de a-și corecta și de a-și îmbunătăți instinctele nu dovedește acest lucru demonstrează acel instinct în schimbările sale "este supus acelorași legi ca și schimbarea oricărei trăsături morfologice a speciei și nu este nicidecum un individ, ci a devenit ființa" la *-conștiința individuală nu are nimic de-a face În încheierea acestui capitol, voi spune câteva cuvinte despre Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIE scăzută reproșul care mi s-a făcut în literatura de specialitate a întrebării pentru ideea instinctelor rudimentare Exprimând-o aici cu aceeași ocazie cu prima dată *), în confirmarea acesteia, voi cita o observație a lui Fabre, cu atât mai valoroasă cu cât acest cercetător, așa cum se știe, este considerat un oponent deschis al teoriei evoluționiste El afirmă următorul fapt Eumenele își umplu cuibul cu o astfel de pradă care poate produce mișcare atunci când este atacată de larva acestei insecte Drept urmare, au dezvoltat un instinct interesant: după ce a umplut celula cu pradă până la o anumită înălțime, Eumenes își atașează testiculul de tavanul clădirii, cu ajutorul unui fir special eliberat simultan cu depunerea ouălor Când larva s-a dezvoltat din ou, coboară la pradă, dar de îndată ce aceasta din urmă începe să facă mișcări agitate, larva se ridică rapid la capacul celulei, folosind firul de-a lungul căruia a coborât Acest instinct îl întâlnim și în genul (gemís) Odiners, atât la acele specii pentru care este destul de convenabil, cât și la cele ale căror celule sunt pline de pradă, destul de imobile, adică la cele care nu par să aibă cea mai mică nevoie de a folosi "fir de salvare" Este clar că instinctul a persistat aici ca un semn rudimentar care și-a pierdut sensul inițial VI Fapte din a treia categorie, trebuind să dovedească capacitatea insectelor de a lua în considerare accidentele și de a elimina acțiunile lor în funcție de circumstanțe Iată una dintre cele mai convingătoare: Fabre face un experiment pe un pelopean, care aranjează celule pentru viitoarele sale larve și le umple cu cele paralizate, cu ajutorul înțepăturii/păianjenilor săi, iar după pregătirea hranei, depune un ou în celula și o lovește "Celulă Recent finalizată, vânătorul este primul păianjen Îl pune într-o celulă și îl atașează imediat de stomac *) Vezi ^Întrebări de psihologie animală* ' Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER propriul testicul, apoi zboară după un alt păianjen Profit de absenta lui pentru a scoate jocul cu oul din celula cu penseta Ce va face insecta la întoarcere? Aduce al doilea păianjen și îl bagă în celulă cu atâta râvnă, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic neplăcut Apoi îl aduce pe al treilea, al patrulea etc , pe care îl scot treptat în lipsa lui, pentru ca la fiecare întoarcere de la vânătoare, pelopia să găsească celula goală De două zile se încăpățânează să umple celula nesățioasă, pe care o golesc pe măsură ce o umple Pentru al douăzecilea păianjen, vânătorul a considerat că locuința larvei sale era suficient de aprovizionată cu vânat și a început foarte conștiincios să încuie celula complet goală Asta nu e tot Faptul este că, după ce a construit un grup de celule, pelopeus le acoperă cu o acoperire comună "Îl găsesc

în acel moment", spune Fabre, "când începe această lucrare Cuibul este atașat de un perete acoperit cu tencuială Îmi vine ideea să scot cuibul de pe perete și există o speranță vagă că asta îmi va da ocazia să fiu prezent la ceva nou Și într-adevăr, a trebuit să văd ceva nou și incredibil de absurd Când am scos cuibul și l-am pus în buzunar, nu a mai rămas nimic pe perete decât o fâșie subțire care contura conturul cuibului În interiorul acestui contur, peretele a rămas alb, o diferență accentuată de culoare față de vopseaua cenușie a cuibului pe care am îndepărtat-o Este un pelopeus cu o povară a pământului Fără ezitare, din câte văd, se așează pe locul gol în care se afla cuibul, își lasă micuța minge jos și o aplatizează puțin Pe cuibul însuși treaba nu s-ar face altfel Judecând după calmul muncii și zelul ei, cert este că insecta chiar crede că își tencuiește cuibul, în timp ce lucrează doar pe locul unde era cuibul O altă culoare, o suprafață plană în loc de una convexă, nu îi permite să observe absența unui cuib De treizeci de ori sunt prezent la întoarcerea lui cu noi bulgări de pământ, pe care de fiecare dată îi atașează în mod inconfundabil la interiorul conturului fostului cuib de pe perete "(p și urm) Nu este adevărat, acest fapt este destul de convingător - dovedește incapacitatea insectelor de a socoti cu accidentele? Să luăm încă un fapt Vorbim despre omida fluturelui Saturnia rugi Descriind construcția coconului acestor omizi, Fabre scrie (p) : "Am tăiat capătul conului cu foarfecele în timp ce țesătorul este ocupat în interiorul coconului Acum coconul ei este larg deschis Omida se întoarce, își scoate capul în golul larg și pare că explorează Mă aștept să înceapă să corecteze conul pe care l-am distrus Într-adevăr, ea lucrează la el de ceva timp, întinde un cerc de fire convergente, apoi se întoarce neglijent și continuă să mărească grosimea coconului din interior Văd că conul nu este corectat: ceea ce am luat pentru o corectare a fost o simplă continuare a lucrării! -· De ceva vreme las omida in pace, iar apoi tai din nou noile straturi ale conului facut de ea Din nou, aceeași lipsă de ingeniozitate din partea animalului, care înlocuiește straturile lipsă ale conului * cu încă un strat tocit, adică continuă să funcționeze fără nicio încercare de a corecta stricatul Ce concluzie trage Fabre din aceste fapte? Și iată una: nu există nicio diferență specială în abilitățile diferitelor insecte b, pe care îi considerăm cei mai înzestraţi, sunt la fel de limitati^ ca şi alţii, când experimentatorul încalcă condiţiile naturale (sublinierea mea); în care activitatea conştientă a instinctului lor apare a fi manifestă Inteligența rudimentară (?) a insectei are aproape aceleași limite peste tot Dacă o insectă nu poate ieși dintr-o situație dificilă accidentală, atunci orice altă insectă, de orice fel și fel ar fi, nu va putea face acest lucru * Obscuritatea devine astfel și mai impenetrabilă: pe de o parte, se spune - și se dovedește - "În incapacitatea insectelor de a socoti cu accidente" și "de a le folosi", pe de altă parte, abilitățile conștiente se transformă deja într-o "inteligenţă" rudimentară Și cu cât sunt evaluate mai multe fapte din punctul de vedere al capacității insectelor de a avea activitate conștientă, cu atât poziția lui Fabre devine din ce în ce mai proastă Faptele îl conduc la fiecare pas la necesitatea de a nega la insecte capacitatea de a se aplica la caz, capacitatea de a se abate voluntar de la ceea ce instinctul le obligă fatal să facă, iar Fabre, pus într-o situație fără speranță, face acest lucru, dar răsturnat de forța faptelor în într-un loc, se grăbește în altul, acolo suportă o nouă înfrângere în propriile sale investigații și din nou este luat cu

căutări și dovezi, fiecare fără roade și fără speranță Halikodoma tocmai terminase primul strat al capacului de pe celulă și a zburat către un alt bulgăre de pământ pentru a întări și mai mult capacul "În absența ei", spune Fabre, "perforez capacul cu un ac și fac un spațiu larg în ea, ocupând jumătate din gaură Insecta se întoarce și remedia perfect breșa* · Un alt chalicodom așează doar primele straturi ale celulei sale, care este un pahar foarte puțin adânc, complet fără provizii Perforez fundul celulei, iar insecta închide în grabă gaura Al treilea chalicodom a pus un testicul și a închis celula Când a mers după mai mult ciment pentru a întări capacul, am făcut o gaură mare în peretele celulei, acum sub capac, o gaură prea înaltă pentru ca cuprul să iasă din celulă Insecta, care se întoarce cu material de construcție nedestinat acestei lucrări, își vede oala ciobită și o repară cu sârguință Numărul de exemple ar putea fi mărit după bunul plac, iar dacă vor cădea în mâinile teoreticienilor care stabilesc concluziile tsauka din observațiile altor oameni, concluzia este gata: "capacitatea insectelor de a socoti cu accidentele este evidentă" Dar Fabre nu are încredere în rezultatele a două sau trei observații; le învinge și, drept răsplată, primește adevărul Exemplele date mai sus dau dreptul de a afirma că insectele sunt capabile să facă față accidentelor? întreabă Fabre și răspunde: t - "Scopul bydm a venit cu ideea de a vedea în aceste reparații de fisuri o chestiune de rațiune, ;i; despre asta, părerea noastră s-ar schimba complet În primul rând, să existe celule similare cu cele care au fost în al doilea ciclu, adică făcută într-o formă nu profundă Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA INSECTLOR niște cană, dar care conțin deja miere, pe care albinele sunt acum ocupate să o strângă Perforez celulele de jos, iar apoi cuprul curge prin gaură Albinele încă poartă miere În al doilea rând, lăsați celulele să fie aproape terminate și cu o cantitate mare de miere deja Ii strapun si eu, din ele curge cupru putin cate putin, iar proprietarii lor isi continua lucrarile de constructii Pe baza celor de mai sus, cititorul se poate aștepta la repararea imediată a celulei, o reparație necesară, deoarece aici este vorba de salvarea viitoarei larve Să fie dezamăgit: calicodomii își continuă călătoriile, unul pentru miere, celălalt pentru ciment, și niciunul nu închide breșa Cel care a adunat provizii continuă să-l strângă, cel care construiește continuă să construiască, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic neobișnuit În cele din urmă, când celulele străpunse de mine sunt complet construite, insecta depune un ou, atașează un capac celulei și trece la dispozitivul de celule noi, fără a face nimic împotriva scurgerii de miere, care, în două sau trei zile, curge scoate totul și formează o urmă lungă pe suprafața structurii sale de pământ " (Ibid) "Există o altă obiecție Nu mergem prea departe, permițând în creierul unei insecte o asemenea legătură de idei: curge de cupru, npTQMy că celula este perforată; Pentru pentru a opri scurgerea, este necesar să închideți orificiul Micul lui creier este peste puterile lui, atât de multă logică Și, atunci, găurile nu se văd în spatele mierii care curge; insecta mea, este prea greu să o găsesc " Fapte care explică problema ,-'··■ · , "În celulă, abia începută și care nu conținea încă miere, s-a făcut o gaură în timpul zilei, de milimetri În câteva momente, gaura este sigilată cu un zidar Noi au fost deja prezenți la amendamente similare După ce a făcut acest lucru, insecta începe să poarte provizii Fac din nou o gaură în același loc Prin această gaură, floarea se revarsă pe pământ în același timp în care albina se curăță Ale mele; prima recoltă După ce își coboară capul pe fundul paharului pentru a inspecta proviziile tocmai aduse, albina își introduce antenele într-o gaură artificială, astfel încât să le văd

ieșind din gaură, pe care o simte, o explorează și pe care Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER nu pot decât să văd Albina zboară departe Va aduce acum pământ pentru a repara oala, așa cum a făcut cu câteva minute înainte? "Nu s-a intamplat nimic Insecta se întoarce cu provizii / își eructe mierea, curăță florile, le amestecă - într-un aluat lipicios și gros, care astupă golul, iar mierea din aluat se scurge treptat Cu o fâșie de hârtie îndoită, curăț gaura și o las complet deschisă, astfel încât să vezi Fac asta de fiecare dată când se aduc provizii noi, acum în prezența albinei, când ea amestecă proviziile, acum în lipsa ei Lucrul extraordinar care se întâmplă în magazinul ei, care este jefuit de jos, nu-i poate scăpa, la fel cum ea nu poate să nu observe orificiul în sine de la fund Cu toate acestea, timp de trei ore la rând persistă în dorința ei de a umple butoiul de danaide, din care dispar proviziile, tocmai fiind puse deoparte De multe ori, la rândul său, ea schimbă munca unui zidar în cea a secerătorului, pune straturi noi pe marginile chiliei și aduce provizii, pe care le tot fur În fața ochilor mei, ea face de călătorii, acum pentru pământ, apoi pentru miere și nu a încercat niciodată să oprească curgerea mierii prin fundul oalei "La ora cinci seara, munca se oprește A doua zi continuă din nou De data asta nu curăț găurile și las proviziile să curgă puțin În cele din urmă, testiculul a fost dat jos și ușa sigilată, dar breșa a rămas nesigilată, deși un bulgăre de pământ ar fi fost suficient pentru asta Și când încă nu mai era deloc provizii în celulă, albina a închis imediat găurile De ce nu a făcut-o din nou când am făcut din nou gaura? Aici se dezvăluie cu deplină claritate faptul că animalul nu este în măsură să înceapă din nou ceea ce s-a făcut deja și să se abată pentru aceasta de la ocupațiile în care este cufundat în momentul prezent (sublinierea mea) "În acel moment, insecta tocmai începea să se construiască, iar atenția mea a atins munca pe care o făcea albina în acel moment; gaura pe care am facut-o a aparut in ochii albinei parca o eroare in constructia ei, care se poate intampla cu usurinta in straturi depuse/nefinalizate inca Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA INSECTLOR Și uscat Corectând această eroare, zidarul nu a părăsit lucrarea pe care o începuse Dar odată ce a început furnizarea de provizii, celula care a fost începută este considerată terminată și, indiferent de ce s-ar întâmpla, albina nu se va mai atinge de ea Acum, a repara gaura ar însemna schimbarea ordinii de lucru, iar acest lucru nu poate face insecta Acum este rândul mierii, nu cimentului Din acest punct de vedere, regula este de neclintit "Mai târziu, vine momentul în care se oprește recoltarea și începe din nou lucrul cu piatra, deoarece clădirea trebuie ridicată cu un strat Devenind din nou zidar, albina se va ocupa de corectarea fundului? Nu Acum este ocupată de o nouă etajă, ale cărei straturi le-ar repara imediat dacă ar avea vreo deteriorare; dar în ceea ce privește fundul, a fost făcut cu prea mult timp în urmă și s-a mutat prea departe în trecut Da, iar podeaua în construcție și următoarea vor avea aceeași soartă Sunt sub atentia insectei doar in timp ce sunt in constructie Iată un exemplu izbitor în acest sens "Pe o celulă, complet finalizată, fac o fereastră în partea de mijloc, deasupra mierii, aproape cât o gaură naturală De ceva timp albina continuă să poarte miere, apoi depune un ou Printr-o fereastră mare, văd cum o pune pe miere Apoi albina preia dispozitivul capacului și îl termină în cel mai atent mod, în timp ce golul este lăsat deschis De multe ori ajunge la această gaură, își bagă capul în ea, o examinează, o simte cu antenele și roade marginile Și e tot Rănirea a fost făcută într-o lucrare prea veche pentru ca o insectă să se gândească să se ocupe de ea" (p și urm) Ce concluzie, deci, ne dau dreptul să tragem

toate faptele de mai sus? Numai una, cred, și anume că insecta este neputincioasă în fața întâmplării Și dacă insecta este incapabilă să socotească accidentele, să le aplice sau să le folosească, atunci unde este baza pentru a le considera capabile de activitate conștientă în virtutea acestui semn? Fabre, însă, nu pierde energie și începe să caute această abilitate în altă parte; dar nu putem decât să admitem că pierderea acelei poziţii / de care, în * este capabilă dovada de rezonabil Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER insecte, reprezentate de capacitatea lor aparentă de a face față unor circumstanțe noi, neașteptate, într-un fel sau altul perturbând cursul activităților lor obișnuite, o astfel de pierdere echivalează cu pierderea completă a cazului Dar poate că Fabre, după ce ne-a prezentat o serie de fapte care ne fac să gândim în acest fel, gândește în cele din urmă altfel? Nu! Fascinat de subiectul cercetării sale, după ce și-a dedicat cea mai mare parte a vieții acestuia, încearcă să găsească abilități inteligente la insectă, preia aceste încercări de sute, mii de ori, dar până la urmă conștiinciozitatea cercetătorului primează sentimentul iubitului, iar de la încrederea inițială va trece în curând la ezitare, la îndoială și, în final, la negare Iată rezultatele sale cu privire la problema capacității insectelor de a socoti cu șansa "După o ciudată contradicție, conform lui Fabre, care este caracteristică abilităților instinctive, cunoașterea profundă este combinată cu o ignoranță nu mai puțin profundă Nu este nimic dificil pentru instinct atâta timp cât acțiunea nu depășește cercul normal de activitate atribuit animalului; pentru instinct de asemenea nu nimic ușor dacă acțiunea trebuie să se abată de la calea obișnuită O insectă care ne surprinde și ne uimește prin perspicacitatea sa ridicată, un minut mai târziu, înainte ca fapta să fie cea mai simplă străin de practica lui obișnuită, ne surprinde cu prostia lui VIL * Fapte din a patra categorie, trebuind să dovedească capacitatea insectelor de a alege în mod conștient prada, locul și materialul clădirilor ; Înainte de a evalua faptele și concluziile lui Fabre asupra acestui punct, este necesar să facem o serie de observații preliminare cu privire la organul de simț care ghidează; indicat de Fabrom cu capacitatea de a alege t -e, viziune U ^ dar se știe că multe diurne, insecte ^ dintre cele ^ iede ^ dar, care sunt considerate lungimi, ca, de exemplu, libelule ^ tsri lent - rămâne calm pe loc Fluturi zboară departe, gura, o persoană în mișcare și stai pe a lui Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA INSECTLOR se îmbracă atunci când se odihnește Încet și cu grijă aducând mâna mai aproape de ei, poţi prinde o insectă; o mişcare ascuţită la oarecare distanţă de el îl face să fugă Exner *) deja în a formulat această capacitate vizuală a insectelor în acest fel: "ochii lor sunt perfect adaptați pentru percepția mișcărilor" Notthaft, Nuel, Carrière, Forel Plateau şi colab au confirmat cu mai mult sau mai puţină certitudine observaţiile lui Exner Studiul de mai târziu al anatomiei ochilor compuși ai insectelor și ipoteza "viziunii mozaice" propusă de Müller explică bine particularitatea vederii lor stabilită mai sus • F Platoul **) afirmă încă o dată faptul că atunci când o persoană rămâne nemișcată în mijlocul unei poieni sau la marginea unei păduri, insecta nu-l observă Din această împrejurare, el trage pe bună dreptate concluzia că nu forma corpului, nici culorile hainelor, nici mirosul corpului uman i-au obligat să se îndepărteze atunci când observatorul se apropia, ci doar mișcările sale Imediat ce s-au terminat, insectele încetează să-l observe și îl tratează ca pe un lucru pe care îl folosesc, ca un trunchi de copac, un perete acoperit, margini de stâncă etc Acest fapt, la care, fără îndoială, foarte mulți au trebuit să-l asiste, este

apreciat de foarte puțini, în sens psihologic, pe care, de altfel, Platoul nu-l privește deloc Între timp, nu este greu de înțeles importanța acesteia în rezolvarea problemei "memoriei" insectelor și mai ales a alegerii locului și a materialului Foarte valoros în același sens este accentul pus de Plateau pe incapacitatea insectelor de a înțelege pericolele asociate mișcării; dacă mâna se apropie încet de insectă, atunci aceasta se dovedește a fi atât de puțin speriată de pericolul amenințător, încât uneori se ridică din floare numai după ce mâna cercetătorului este abia la câțiva centimetri de ea / ' · Acestea sunt concluziile din observațiile lui yaD: abilitățile vizuale ale insectelor * '·· ■' í · · ' ·' dezvăluie conștiința, acest lucru nu a fost dovedit prin nimic - dimpotrivă, există motive să se gândească exact contrariul , Validitatea acestei ultime concluzii rezultă dintr-o evaluare mai atentă a faptelor pe care le-a adunat Fabrus și dintr-un studiu mai atent al puterii de alegere în sine Un astfel de studiu ne convinge curând că această facultate nu spune niciodată nimic în favoarea conștiinței insectelor; dimpotrivă, ea, la rândul său, mărturisește inconștiența completă a acțiunilor lor și natura irevocabil instinctivă a psihicului lor Iată dovada Bembeks aleg pentru larvele lor larve de antrax și alte insecte diptere; amofilii aleg larve de omizi de molii pentru larvele lor; pelopea, așa cum tocmai am spus, alege păianjeni pentru omizile sale, "preferând" speciile QJW altora; sand cerceris alege pentru larvele sale de gărgăriță; filantropul alege exclusiv albinele domestice etc , etc Fabre, descriind această capacitate de a "alege hrana", aproape de fiecare dată o subliniază ca pe o abilitate conștientă Reamintind ceea ce a spus autorul despre conștiința în alegere Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER hrana acestor insecte, am avea dreptul să ne așteptăm ca alegerea în care trebuie să se manifeste o astfel de abilitate conștientă este în primul rând absolut necesară, că larvele trebuie să aibă exact ceea ce, ghidate de conștiință, părinții lor livrați-le, că alte alimente sunt dăunătoare pentru ei Nu s-a intamplat nimic! Fabre demonstrează strălucit acest lucru printr-o serie întreagă de experimente, evident fără să-i pese câtuși de puțin dacă concluziile acestor experimente coincid sau nu cu presupunerea sa despre conștiința alegerii El hrănește larvele cu hrana preparată proprie: "bembex, hrănitor de antrax și alte diptere, lăcuste tinere (Locustidae) și mantise rugătoare; ammophila, a cărei masă constă în principal din omizi de molii, în păianjeni mici; pelopaea (P spirifex), dătătoarea de păianjen, cu pubele blânde; sandy cerceris, un iubitor pasionat de gărgărițe, - galiktami; filantropul albinelor, care se hrănește exclusiv cu albine domestice, era hrănit cu eristalia și alte diptere Și iată concluziile la care ajunge el însuși: "Dacă cititorul se aștepta la vreo schimbare introdusă de noul regim în organizarea animalelor de companie, atunci să fie dezamăgit rapid - o ammofilă hrănită cu păianjeni nu este diferită de normal" (p) Și mai departe: "Larva carnivoră nu are gusturi excepționale O portie de calitate uniforma, pregatita pentru ea de mama ei, poate fi inlocuita cu alta, care ii va potrivi si gustul Diversitatea nu îi respinge - ea o folosește la fel de bine ca și monotonia; poate că ar fi chiar benefic pentru rasa ei" (p) (italice ale mele) "Ce concluzie se poate trage din asta?" se întreabă Fabre la finalul raționamentului său și o face foarte vag și din punct de vedere exclusiv fiziologic: rolul proteinelor în nutriție Nici un cuvânt despre latura psihologică a fenomenului În acest capitol, care oferă material incomparabil mai valoros pentru rezolvarea chestiunii naturii mentale a alegerii

alimentelor, Fabre a uitat complet de psihologie și nu a observat ce contradicție ireconciliabilă de stil era cu acele concluzii; la care a venit mai devreme, când, A observat aceleași fenomene Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA INSECTLOR pe de altă parte Între timp, singura concluzie posibilă din faptele acestui capitol (alegerea hranei), care pare foarte neconsolătoare pentru ipoteza lui Fabre, se dovedește a fi extrem de importantă De fapt, dacă hrana aleasă pentru larve nu are deloc nevoie de o asemenea exclusivitate cu care alegerea sa se manifestă prin insecte; dacă nu numai că poate fi variată, dar ca atare este "mai bună pentru rasă" decât cea monotonă pe care o primesc, atunci ce legătură are conștiința cu asta? Dacă insectele l-ar poseda, ele, desigur (mai ales în acele cazuri când hrana de care au nevoie nu este suficientă), ar încerca să o înlocuiască cu alta și, "convinse de oportunitatea" unei astfel de înlocuiri, ar începe să diversifice masă, o decizie din care, fără îndoială, câștigat ar fi urmașii lor, și ei înșiși Descendent, deoarece i-ar fi asigurat întotdeauna o cantitate suficientă de material alimentar, deoarece este incomparabil mai ușor să găsești o varietate de insecte decât să găsești un anumit și un singur fel de orice insectă Ei înșiși - pentru că; că, pentru a obține hrană, omizile ar trebui să deranjeze incomparabil mai puțin decât cu alegerea după care se ghidează De ce, atunci, sunt ghidați de aceste reguli restrictive, care contravin intereselor descendenților lor și ale lor înșiși? Da, pentru că regulile care le limitează sunt reguli în care nu există nici măcar o urmă de conștiință; alegerea lor este în întregime instinctivă Instinctul este ceva strict definit, căci este întotdeauna așa cum l-a făcut selecția, susținând evaziunea utilă care a avut loc cândva Era sarcina lui să dezvolte această abatere până la ultimele limite ale perfecțiunii Alături de acest obicei, înființat la specie în lupta pentru existență, ar putea exista potențial altele, și multe alte instincte foarte asemănătoare cu cea care a fost instaurată, dar toate rămân necunoscute speciei Cu aceste considerații, îmi voi limita remarcile asupra ideii lui Fabre despre rolul conștiinței în alegerea hranei de către insecte Cea mai modestă concluzie din analiza faptelor prezentate de acesta va fi: "nedovedită" Considerațiile lui Fabre cu privire la capacitatea insectelor de a alege un loc; căci cuiburile dispozitivului diferă în același antropomorfism Questions of Philosophy, Vol , Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER și la fel de nepersuasiv ca și raționamentul său despre alegerea alimentelor Iată, de exemplu, ce scrie despre Odiner: "Observațiile mi-au arătat că această insectă este capabilă să distingă o locuință de alta și alege cea mai bună pentru așezarea ei Locuința originală a unui odiner este cuibul gol al unui alt excavator Un canal într-un copac, protejat de umezeală și încălzit de soare, este recunoscut ca fiind mai de preferat, iar insecta se grăbește să-l profite dacă se prezintă ocazia Trebuie să ne gândim că galeria din stuf s-a dovedit a fi o locuință excelentă, cea mai bună dintre toate, pentru că niciodată în fața fațadei locuințelor altor săpători nu am întâlnit o colonie atât de numeroasă precum cea care s-a instalat în puiul lui Orange coop "(p) Naivitatea acestui citat lovește orice cititor fără prejudecăți În cazul în sine A spune că un animal are capacitatea de a face o alegere și de a prefera locul A locului B este posibil numai în următoarea condiție indispensabilă: trebuie să fim siguri că animalul a văzut atât A cât și B În caz contrar, însuși discursul alegerii și preferința de a fi, desigur, nu poate Și între timp Fabre nu a observat acest lucru Pur și simplu a văzut că în acoperișul de paie erau mai multe cuiburi de odine decât în canalele copacului Ce demonstrează acest fapt? Evident,

un singur lucru: nu pot exista niciodată atâtea locuri potrivite pentru a construi cuiburi într-un copac cât există într-un acoperiș de paie Asta e tot! Din punct de vedere al instinctului, toate locurile enumerate sunt la fel de potrivite și, prin urmare, nu poate fi vorba de alegere sau preferință Același lucru se poate spune despre alegerea materialului "Dacă modul de lucru nu se schimbă", spune Fabre, "atunci materialul se poate schimba Megasheels își construiesc sacii de miere din cercuri de frunze pe care le-au tăiat Unii Antidiae fac pungi din tun, care sunt bătute în pâslă; alte insecte fac vase cu miere din rășină Toate acestea sunt manifestări ale instinctului Dar plantele din frunzele cărora megashile decupează cercuri și plante din care și- Dar aceasta este deja o altă întrebare Nu putem să nu spunem, în orice caz, că în cele de mai sus Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA INSECTLOR În cuvintele autoarei, din moment ce vorbim despre studiul vieții animale, există mult adevăr Profesorul Universității din Moscova Borzenkov, în Introducere în Anatomia Comparată *), referitor la problema ridicată de Fabr, scrie următoarele: "Aristotel, în Istoria animalelor, le-a studiat din aproape toate acele laturi din care studiază zoologia modernă și ar trebui să studieze lor El nu a acordat atenție doar dezvoltării regnului animal în epocile geologice anterioare, dezvoltării acestuia odată cu dezvoltarea globului Pentru un astfel de studiu, el nu a avut material, nu a existat o colecție de resturi fosile de animale care au trăit cândva și și-au depus oasele, sau scoici, în straturile scoarței în creștere ale globului Dar, pe de altă parte, biologia animală, adică studiind viața lor, el a fost mai implicat decât mulți zoologi care au trăit după el, mult mai mult decât unii zoologi moderni, sau, mai bine, pseudo-zoologi, care nu acordă nicio atenție felului în care trăiește un animal, uitând aparent că ei înșiși definesc ea ca corp organic viu cu mișcare voluntară Această neglijare a celui mai important aspect al animalului nu este nouă A apărut și s-a dezvoltat sub influența unei anumite direcții, de care C F Roulier s-a plâns încă din , spunând că din definiția general acceptată a unui animal (un corp organic viu cu mișcare voluntară) "s-ar părea că ar trebui să curgă natural , chiar necesar, gândul de a explora mai îndeaproape acest arbitrar în mișcare, acesta este principiul spiritual al animalului; între timp, în zoologie vorbim de lucruri foarte multe și variate, dar vorbim cel mai puțin, sau chiar complet tăcut, despre facultățile superioare ale vieții animale Elementul biologic, care a jucat un rol atât de important la Aristotel, care a ocupat un loc atât de important în lucrările unor oameni de știință a naturii din secolul al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea (Réaumur, Buffon, Bonnet, Hubert, Pallas, Gloger), a dispărut aproape complet din zoologie Foarte puțini zoologi moderni, cel puțin cei care scriu, îi acordă atenție; majoritatea îl părăsesc complet *) Vezi Notele Științifice ale Universității Imperiale din Moscova Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER latură Unii (și aceasta este majoritatea) au un astfel de simț al decenței, încât trec în tăcere această parte importantă a doctrinei animalelor; alții (din fericire sunt foarte puțini), mai insolenți în ignoranța lor, pe care o etalează sub numele de specialitate, își acoperă totală ignoranță față de această latură a zoologiei cu numele disprețuitor de zoologie anecdotică, inventat de ei pentru acest esențial , deși, din păcate, și latura prea puțin dezvoltată a doctrinei animalelor" (ibid) Venerabilul profesor nu are dreptate: există împrejurări care atenuează sentința și, în orice caz, ideea nu este într-un mod, ci în multe alte moduri și, printre altele, în următoarele "Când chimistul a luat în

considerare planul cercetării sale", spune Fabre, "atunci, la momentul cel mai convenabil, își amestecă reactivii și aprinde focul sub retortă El este stăpânul timpului, al locului și al circumstanțelor El alege timpul, se izolează în laboratorul său, unde nimeni nu va veni să-i distragă atenția de la studii; el creează în mod arbitrar acele sau alte condiții de experiență care îi sugerează reflecție; el explorează secretele naturii moarte Secretele naturii vii, nu structura anatomică, ci fenomenele vieții, în special instinctul, prezintă pentru observator condiții de dificultăți delicate și cu totul diferite Aici, nu numai că nu îți poți gestiona timpul, ci, dimpotrivă, ești sclav al perioadei anului, zilei, orei, chiar minutului Dacă se prezintă o oportunitate, atunci este necesar să o apuci din mers, pentru că s-ar putea să nu se mai prezinte pentru mult timp altă dată Și din moment ce de obicei apare într-un moment în care te gândești mai puțin la el, nimic nu este pregătit să profite de el Trebuie să improvizăm în grabă micul nostru material pentru experimente, să combinăm planuri și să ne gândim la tactici; de asemenea, este bine dacă găsește inspirație să vină cu totul bine pentru a profita la maximum de oportunitatea care se prezintă, și chiar și o astfel de oportunitate se prezintă doar celor care o caută" (Fabre pp ,)) Inutil să mai spun vreo sută de alte dificultăți în a face observații și studii ale naturii vii în aer liber, cărora Fabre le dedică multe pagini din cartea sa Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA NASKOMYKH Aceste dificultăți, necesitatea unei cheltuiri mari de timp pentru producerea observațiilor necesare, eșecurile inevitabile și sărăcia cantitativă a rezultatelor obținute prin astfel de studii (o lună petrecută la microtom și microscop dă o întreagă lucrare, scrisă conștiincios, un an petrecut observând în pădure și pe câmp poate ъ să nu dea un capitol al cărții pe care autorul a intenționat să-l scrie) - toate acestea luate împreună sperie un număr imens de naturaliști din cercetarea biologică Nu este nimic surprinzător, așadar, că cei dintre ei care nu au considerat posibil să ocolească neclaritatea fenomenelor vieții în studiul obiectelor vii au preferat și încă preferă să se ocupe de cărți în locul naturii Oricât de plictisitor și de lung să te încurci cu ele, este totuși mai rapid și mai ușor să iei fapte gata făcute de la raft și să le supui procesării teoretice decât să le urmărești singur pe teren Rezultatele sunt clare Dacă perspectiva științifică generală a unui om de știință îl determină să nege teoria evoluționistă, el, în cazuri extreme, ia un animal, indiferent în ce stadiu de dezvoltare se află, drept mașină; el neagă fără discernământ abilitățile raționale ale tuturor și selectează fapte care confirmă ideea lui Dacă este un susținător extrem, orb, al teoriei evoluționiste, atunci vede în ciliați și rizopode rudimentele tuturor abilităților mentale, care la om ating limitele extreme ale dezvoltării și care diferă de abilitățile insectelor nu calitativ, ci doar cantitativ În confirmarea acestei idei, un astfel de om de știință, ca și adversarul său, selectează din raftul de cărți un astfel de material care i-ar confirma cel mai convingător ideea și care, în afara acestei sarcini, le este străin și indiferent Între aceste două extreme există sute de scriitori care leagă antipozi de vederi asupra lumii mentale a animalelor; de aici disonanța și tratatele despre raționalitatea ciliatelor, zoosporilor, algelor și anteridiilor, ferigilor, pe de o parte, și a mașinii animale, pe de altă parte Cu toate acestea, ni se va spune că întâlnim asigurări cu privire la capacitatea rațională a insectelor nu numai la teoreticieni Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER căpușe, "care se ocupă cu materialul de carte"; că uneori la aceste animale un psihic complex este asumat de

către aceiași oameni care au studiat natura nu numai din cărți și nu în laborator, ci în pădure și pe câmp; că, începând cu Hubert și terminând cu Fabre, avem o serie de opinii ale naturaliștilor, atestând în diferite grupuri ale clasei insectelor prezența memoriei, a conștiinței și a rațiunii, nu la fel de dezvoltate, dar întotdeauna mai mult sau mai puțin hotărât exprimate Faptul este că nu este chiar așa, iar cei care ar dori să se convingă de acest lucru, mă refer la cartea lui Fabre În ea, într-adevăr, și de mai multe ori, ne întâlnim cu încercările incerte ale autorului de a demonstra că insectele au rațiune; dar după ezitare mai mult sau mai puţin perceptibilă, cititorul va ajunge, în final, inevitabil la aceeaşi concluzie: *Am fost dovedit* A trăit ani de zile ochi în ochi cu lumea insectelor, Fabre s-a îndrăgostit de ele; dorinta de a le inzestra cu ceva mai mult, in sens psihologic, decat au dreptul sa o faca, era pe deplin de inteles si s-a conturat cumva de la sine Însuși limbajul cu care conduce o poveste atrage nu numai cititorul, ci și naratorul în această direcţie El descrie, de exemplu, cum un filantrop suge miere de la o albină pe care a ucis-o și nu poate să nu exclame: "Aceasta este o insultă la adresa unei femei pe moarte care are ceva dezgustător în ea însăși!" Fabre Sam suferă pentru albina moartă și se consideră ofensat pentru asta Dar acum, prin cercetări ulterioare, află că dacă albina moartă nu ar fi fost eliberată de miere, atunci larvele de philanthus, pentru care le obține, ar putea fi otrăvite cu miere și scrie: "Acum înțeleg mai clar tactica a filantropului Fiind prezent la sărbătorile sale crude, al căror adevărat motiv nu-mi era cunoscut, i-am prodigat cele mai groaznice nume: criminal, bandit, pirat, tâlhar de morți! Ignoranța este întotdeauna îndrăzneață pe limbă: cel care nu știe, afirmă tăios și grosolan și obiectează cu furie Acum, înșelat de fapte, mă grăbesc să fac publică pocăință și să-mi redau respectul față de filantrop Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA INSECTLOR Golind stomacurile albinelor, mama săvârșește cea mai merituoasă faptă: își protejează familia de otravă Dacă se întâmplă să omoare o albină pentru ea însăși și, după ce a supt mierea, părăsește cadavrul, atunci nu îndrăznesc să o învinovățesc pentru asta Când un obicei este dobândit cu un scop bun, atunci există o mare tentație de a face același lucru de dragul de a-și satisface apetitul Acest antropomorfism, franc și naiv până la ultimele limite, îl conduce pe Fabre pe calea conjecturilor incerte despre prezența a ceva mai mult decât instinctul la insecte Dar adevărul și posibilitatea de a-l avea la prima mână, adică din mâinile naturii, îl cheamă cu severitate la ordine - Începe din nou căutarea și din nou povestea este spusă în așa fel încât prezența rațiunii se presupune că este necesară În măsura în care însă, pe măsură ce observațiile avansează, conștiinciozitatea investigatorului primează asupra credinței, asupra dorinței de a găsi și, în cele din urmă, noi și noi dezamăgiri! El observă, de exemplu, că, dacă absența chalicodomurilor durează prea mult (în cazul, de exemplu, când cercetătorul le-a luat pentru cercetarea sa), atunci celulele cuibului lor s-au dovedit a fi ocupate Faptul este nou; naturalistul începe să o studieze și își conduce discursul de parcă toate observațiile anterioare l-ar fi convins sistematic că motivele călăuzitoare ale activității insectelor sunt mintea Când i-am adus pe ai mei cu calicode pentru a le studia capacitatea de a se întoarce în cuib, am observat că dacă absența lor a durat prea mult, cei întârziați și-au găsit celulele blocate la întoarcere Vecinii au profitat de ele pentru ca, după ce au terminat construcția și pregătirea proviziilor, să stea acolo Observând o astfel de captură, albina, întorcându-se din lunga ei călătorie, s-a consolat

curând A început să roadă capacul vreunei celule vecine; vecinii au lăsat-o să o facă, fără îndoială prea ocupată cu munca ei adevărată ca să se certe După ce a distrus capacul cu o grabă febrilă, albina este angajată într-o mică construcție, o mică pregătire a proviziilor, ca și cum pentru a-și restabili o serie de activități, apoi distruge oul care se afla în celulă? le pune deoparte pe ale lui și închide celula Aici Biblioteca "Runivers" treizeci VLADIMIR VAGNER există o trăsătură de morală demnă de studiu profund Vicisitudinilor destinului li se opune cruda lege a pedepsei: testicul pentru testicul; celulă cu celulă Mi-ai furat mobilul, eu o voi fura pe a ta Și, fără ezitare, încep să rupă capacele celulelor care le-au plăcut (Italicile ale mele/ Ce este în povestea asta! Ce abilități nu numai că își asumă autorul care își iubește "insectele", poate pentru a mia oară, preia observații! Aici există și capacitatea vecinilor albinei reținute de cercetător de a profita de o ocazie rară în folosul lor; aici pe față și considerație, și chiar și conceptul de etică, îndrumat după care albina, punând mâna pe bunurile altcuiva, "cu grabă febrilă, făcând puțin din asta, puțin din asta, se grăbește să îndeplinească principalul lucru: să împlinească legea pedepsei" ochi pentru ochi, dinte pentru dinte Este necesar să spunem că într-adevăr nu există nimic de acest fel? Inutil să spun că observațiile și experiența aceluiași Fabre, cu o claritate deplină, stabilesc ca neîndoielnic:) Capturarea celulei unei albine de multă vreme absentă nu reprezintă cel mai mic indiciu al capacității de a folosi circumstanțe întâmplătoare, deoarece printre instinctele obișnuite de construcție ale calicodului se numără instinctul de a folosi clădirile anterioare, nu ocupate ale semenilor lor , din care rezultă că ocuparea celulei abandonate nu mai este ca o manifestare a instinctului obișnuit) Conceptul de celula proprie și a altcuiva într-un asemenea sens care ar da dreptul de a vorbi despre pedeapsă - chalikodome nu are; acest lucru este dovedit atât de faptul că spargerea în celula altuia se face întotdeauna în cel mai pașnic mod, fără cea mai mică influență a vecinilor, între care se află și cel ale cărui interese sunt în suferință; deci nu-și cunoaște propriul cuib, nici vreuna dintre larvele chalicodomului - după cum reiese din observațiile lui Fabre însuși și nu poate recunoaște) Este complet imposibil să vorbim despre "legea" răzbunării, deoarece testiculul altcuiva este îndepărtat nu ca atare, ci ca orice paiță, Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA INSECTLOR despre care mărturisește același observator conștiincios, Fabre El atestă temeinicia acestor ultime concluzii, care contrazic atât de radical descrierea introductivă de la paginile , , următoare primei pe măsură ce anchetatorul făcea cunoștință din ce în ce mai aproape de împrejurările cauzei Adevărat, cititorul este condus la aceste concluzii după un îndelungat labirint de presupuneri ale cercetătorului, în spatele căruia iese cu insistență credința în raționalitatea ființelor pe care le cercetează, o credință distrusă prin măsura unei mai bune cunoașteri a fenomenelor, pentru a putea a renaște din cenușă la prima ocazie "potrivită" și dezamăgire, dar totuși cititorul este adus la aceste concluzii Și câte dintre ele - aceste dezamăgiri! Și ceea ce este cel mai instructiv pentru noi este că, cu cât dezamăgirile sunt mai inevitabile și mai inevitabile, cu atât cercetarea este mai completă și mai bună "Istoria", spune Fabre, ca rezumat final al facultăților insectelor pentru activitatea conștientă, "nu este bogată în documente care ne-ar putea călăuzi în această chestiune, iar cele dintre ele care se regăsesc uneori la unul sau altul autor rareori pot rezista cercetare serioasa Unul dintre cele mai remarcabile fapte de acest gen, din câte știu, este raportat de

Erasmus Darwin în cartea sa Zoonomia Într-o zi, în timp ce se plimba prin grădină, omul de știință a observat cum o viespe a prins o muscă, aproape la fel de mare ca ea, și-a rupt capul și abdomenul cu fălcile, apoi a zburat, ducându-și trunchiul victimei; dar o rafală bruscă de vânt a început să umfle aripile muștei, care au rămas pe corp, și astfel a întârziat zborul viespei; apoi viespa a coborât din nou la pământ, a tăiat cu fălcile, una câte una, aripile care o interferau și, eliminând astfel cauza dificultății în zbor, a zburat cu restul prăzii Aici, potrivit omului de știință, insectele au arătat o serie consistentă de idei și acțiuni cu semne evidente de raționalitate Sunt de acord că, la prima vedere, acest fapt pare să arate că viespea a înțeles legătura dintre cauză și efect Efectul este rezistența resimțită în timpul zborului; motivul este dimensiunea mare a prăzii, punând accent pe suflarea vântului Concluzia este foarte Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER este logic: este necesar să se reducă dimensiunea prăzii, smulgându-i abdomenul, capul, în special aripile, iar rezistența scade Dar este cu adevărat posibil pentru noi să avem o astfel de conexiune chiar elementară de idei? Sunt convins că nu" (p) Pe lângă dovezi irezistibile, Fabre stabilește temeinicia convingerii sale și, după ce a rezolvat o serie lungă de fapte, exclamă în cele din urmă cu amărăciune: "O mică privire de rațiune, care, după cum se spune, luminează un animal, tu sunteți foarte aproape de întuneric, nu ești nimic " Cu aceste cuvinte vom încheia articolul nostru despre psihologia insectelor Această psihologie este remarcabilă prin varietatea și minuțiozitatea cunoștințelor dobândite de specie și transmise prin moștenire reprezentanților ei Dar persoana nu are habar despre această cunoaștere, ea nu este conștientă de semnificația lor, sau de semnificația lor sau de scopul lor, la fel cum inima nu este conștientă de rolul și semnificația sângelui pe care îl conduce în toate părțile intime a corpului, purtând cu el forță și viață, indiferent de modul în care înțelege semnificația și rolul circulației colaterale, care, poate, poate fi privită și ca o adaptare "rezonabilă" la un caz neobișnuit pentru un anumit organism O oportunitate profundă, uimitoare, ne lovește la fiecare * pas în studiul tuturor acestor Fenomene; încă nu ne-am dat seama nici măcar o sută din înțelepciunea pe care experimentatorul o bănuiește cu greu Dar toată această înțelepciune nu se află în conștiința și înțelegerea fenomenelor, nu în raționalitatea individului care acționează, ci în munca unui șir infinit de lungi de generații anterioare, mobile, plastice, abate de la ceea ce erau înainte, în toate direcțiile și deplasându-se pe o cale care era indicată de factorii vieții și reglementată de selecție în lupta pentru existență " Vladimir Wagner Biblioteca "Runivers" CRITICA SI BIBLIOGRAFIE I Recenzie de cărți Dr Theodorziehen - Psychophysiologische Erkennt-nisztheorie Jena · După prăbușirea sistemelor largi construite de romantism, gândirea filozofică din Germania, nemulțumită de reacția materialistă asociată cu importanta descoperire a lui Robert Mayer, s-a spart într-o serie de direcții separate, unite de o singură conștiință comună a necesității de a supraviețui pe baza solidă fundamente epistemologice A găsit sprijin în acele solicitări persistente cu care au început să se îndrepte către epistemologie, atât științele umaniste, cât și științele naturii În căutarea unui suport de încredere, teoria cunoașterii nu a avut încă timp să-și delimiteze un anumit domeniu și să-și clarifice noua poziție, forțată de diversele servicii care se așteaptă de la ea În timp ce kantienii continuă să-i apere independența completă, alții îi consacră unul dintre capitolele psihologiei; sub forma unei metodologii

generale, constituie un departament special de logică sau se identifică cu metafizica; chiar fiziologia, invocată de empiriocritică cu scopul de a o subordona legilor oscilaţiei sistemului nervos central, determinate de legea biomecanică a autoconservării, îl încalcă În mod inevitabil, psihologia fiziologică în curs de dezvoltare a trebuit să facă față și ei acestei tendințe, care a restabilit teoria cunoașterii în drepturile ei Începând cu o analiză a primei surse a cunoașterii noastre despre lumea exterioară - senzațiile - ea a pătruns din ce în ce mai adânc mai adânc în domeniul vieții mentale și de mai multe ori ' Questions of Philosophy, KN , Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE a participat deja la rezolvarea problemelor epistemologice Starea în care se afla ea însăși până în prezent i-a permis să se amestece în treburile epistemologiei doar în treacăt, pe probleme separate O încercare interesantă, deși prematură, în opinia noastră, și extrem de unilaterală de a construi părțile principale ale teoriei cunoașterii pe un singur fundament psihofiziologic este noua lucrare a psihiatrului Ziehen, cunoscut printre noi pentru "Psihologia fiziologică* *) Fundamentele psihologice ale acestui eseu despre teoria cunoașterii nu sunt greu de subliniat Cu contururile lor ascuțite și binecunoscute, ele se remarcă clar față de conceptul psihologic general al autorului, cu atât mai mult cu cât acesta din urmă a avut deja ocazia să le sublinieze cu atenție, aplicând tezele sale preferate la psihiatrie Manualul său de psihiatrie se deosebește de alte manuale germane tocmai prin materialul psihologic abundent și bine sistematizat, iar legătura psihiatriei sale cu teoria cunoașterii este mai strânsă decât s-ar putea bănui Dacă acceptăm învăţătura lui despre relaţia amneziei cu paranoia, atunci va trebui să acceptăm reducerea activităţii intelectuale la asociere prin contiguitate pe care o apără; a recunoaște pe acesta din urmă înseamnă, în opinia sa, a întreprinde o rearanjare fundamentală a problemelor și scopurilor teoriei cunoașterii ( ) O semnificație epistemologică nu mai puțin importantă pentru autor sunt și alte prevederi ale psihologiei sale El nu permite stări mentale inconștiente; conţinutul experienţei în ansamblu este epuizat de reprezentări şi senzaţii; paralelismul interpretat în mod deosebit este una dintre legile care guvernează elementele acestei experiențe Acestea sunt punctele de plecare ale autorului; sunt influențați de influența neîndoielnică a psihologiei engleze, care, de altfel, se caracterizează mai ales prin negarea inconștientului în sfera psihologică - Amprenta filosofiei engleze - și, mai mult, a vechii școli - se află și pe teoria sa a cunoașterii Zăehen încearcă să asimileze identificarea ființei și a fenomenelor conștient-psihice "Senzații și reprezentări ale ființei- *) Originalul a rezistat la ediții din Publicat recent într-un manual rusesc nerevoluționar de psihiatrie de același autor Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE yut" este o judecată analitică pentru el Considerând, prin urmare, conceptul de materie ca fiind lipsit de sens, el extinde negarea substanței a lui Berkeley și la spirit; nu există subiecte sau obiecte, sunt date doar fenomene psihice Și întrucât, pe lângă senzații și idei, autorul nu cunoaște alte elemente ale psihicului, recunoaște și atributul de a fi exclusiv pentru senzații și idei Relațiile în care se regăsesc senzațiile se reflectă în șase categorii de reprezentări: identitate, asemănare, rezidență stabilă (Beharren), schimbare și schimbare Ultima categorie oferă material pentru dezvoltarea ideilor de greutate și cauzalitate Sub influența prelucrărilor științifice ulterioare, categoriile enumerate sunt lustruite și înmulțite Astfel, din relația de cauzalitate se dezvoltă formula cauzală - "aceleași cauze antrenează

întotdeauna aceleași efecte" Pentru senzațiile directe, această formulă este irealizabilă și, prin urmare, sarcina principală a teoriei cunoașterii este să găsească mijloace prin care să fie posibilă restabilirea regularității universale Aceasta înseamnă reducerea Un exemplu simplu va clarifica natura tehnicii propuse O minge de ceara si o minge de sapun ne transmit aceleasi senzatii vizuale; dar, asezand-le peste o lumanare, vedem ca focul produce asupra lor un efect diferit Pentru a păstra inviolabilitatea legii cauzalității, recurgem la un anumit tip de substituție: senzațiile vizuale sunt înlocuite cu idei despre mingi în care elementele tactile care intră în compoziția lor ies în prim-plan Aici avem cel mai simplu caz de reducere, i e procesul de substituire în loc a imaginii memoriei corespunzătoare senzației imediate, reprezentarea în care această percepție suferă o modificare corespunzătoare În conformitate cu reprezentarea astfel obţinută, se reconstruieşte o senzaţie imaginară, care nu este niciodată percepută cu adevărat la nivelurile superioare de reducere Astfel de senzații sau reprezentări reduse includ, de exemplu, conceptele de atom, moleculă, obiect, materie etc Deci, pentru a menține completitudinea corespunzătoare a formulei cauzale, teoria cunoașterii întreprinde o prelucrare a senzațiilor imediate; urmărirea și eliminarea elementelor care se opun legii cauzalității, aceasta Biblioteca Runiverse RECENZIE carte atinge un simț redus al realității adevărate În primul rând, sub această substituție epistemologică, senzațiile motorii sunt eliminate O reducere mai profundă relevă, însă, că senzațiile motorii joacă doar rolul de indicatori ai altor momente, mai importante Fiecare senzație este îmbinată din senzația unui obiect și senzația unui organ (excitația aparatului senzorial, de exemplu) Experiența senzorială naivă dezvăluie relațiile în care stau acești termeni Senzaţiile obiectuale sunt aduse sub formula cauzală; aceeaşi formulă urmează acţiunea lor asupra senzaţiilor organelor Dar reacția celui din urmă față de prima nu este supusă legii cauzalității; această reacție individualizează senzațiile obiectului și se remarcă prin faptul că are loc în afara spațiului și timpului; conceptul de viteză de propagare nu i se aplică Această reacție urmează formula paralelismului Între această formulă și cea cauzală există o contradicție ineradicabilă, în fața căreia epistemologia este neputincioasă Nu este în puterea ei să se ridice deasupra acestui binocularitate; nu poate marca decât limitele domeniului cauzalităţii prin eliminarea senzaţiilor organelor Primita dupa eliminarea ultimului sediment este senzatia redusa; ele trebuie, în totalitatea lor, să se supună legii cauzalităţii, deoarece în reducerea căreia sunt rezultatul au fost alungate elementele care, prin amestecul lor, aduseseră dezordinea în lanţul cauzal Formarea unor senzații sau idei reduse este un proces istoric nesfârșit, ale cărui rezultate preliminare sunt rezumate de fiziologia modernă a organelor de simț Intensitatea și calitatea sunt determinate parțial de senzațiile organelor, parțial de acele diferențe cinetice și energetice care sunt inerente senzațiilor reduse în sine Dar ordinea spațială și temporală este proprietatea exclusivă a senzației reduse și nu depinde de senzaţiile organelor; există însă o coordonare iniţială între ele, astfel încât în procesul de individualizare senzaţiile organelor să coincidă cu punctele corespunzătoare din spaţiu Din punctul de vedere al reducerii afirmate, este autentică, realitatea apare, așadar, sub forma unor senzații de diverse intensități și calități distribuite în spațiu și timp, arătând diferența de mișcări și forme Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE energie - Senzația redusă corespunde lucrului în sine al lui Kant, materialul științei naturale, dar se

deosebește în mod esențial de ele prin faptul că este o mărime pur psihică; spațiu, mișcare, energie - toate acestea sunt senzații "general-psihice" (allgemein-psychische), "general-conștient", spre deosebire de individual-conștient În forma sa pură, senzațiile reduse nu ne sunt disponibile, ci sunt întotdeauna incluse ca o componentă conștientă în produsul procesului de individualizare a senzațiilor lor de organe; existența lor nu depinde de noi și nu necesită niciun sistem nervos; cortexul cerebral uman nu le ridică peste pragul conștiinței - obiectele în sine sunt conștiente; doar le individualizează -Senzațiile reduse își găsesc expresie în reprezentări reduse Apariția reprezentării introduce o nouă formulă de abstractizare, care, împreună cu cauzalitatea și paralelismul, constituie a treia și ultima lege a ființei Se deosebește de cauzalitate prin extra-spațialitatea sa, de paralelism prin faptul că termenii corelativi urmează aici într-o ordine temporală Formula abstracției caracterizează dependența reprezentării de senzația individualizată Dar mai mult, depinde, după formula cauzală, indirect de senzații reduse; Acestea din urmă trezesc un sistem de senzații de organe care realizează procesul de individualizare și evocă alte senzații în zona lor, reacționând după formula paralelismului la reprezentări În această triplă apariție a reprezentărilor se reflectă binomul fundamental, găsit de Sala senzațiilor După formula abstracţiei, care în esenţă nu este altceva decât o asociere prin contiguitate, apar reprezentări generale, cele şase reprezentări-categorii mai sus menţionate; Judecata se face conform acesteia Reprezentările stabilesc o limită dincolo de care gândirea umană nu are unde să meargă - reprezentările despre reprezentări sunt imposibile - În concluzie, autorul oferă o critică a reprezentărilor reduse Cheia oportunității lor este respectarea următoarelor reguli: reprezentările reduse nu trebuie să contrazică senzațiile; terenul pentru formarea lor trebuie să fie exclusiv senzații; în cursul reducerii, trebuie să țineți cont de toate senzațiile disponibile; este reglementat și dirijat cu aspirație*!· Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE Pot pune în coordonare regulată senzațiile reduse și eliminate Pentru reprezentările reduse nu există altă necesitate decât asociativă; nu admit nici prioritatea, nici absolutitatea Sensul lor este dublu: în primul rând, ne apropie de înțelegerea realității nealterate, adică senzație redusă și, în al doilea rând, redau, dar nu creează, regularitatea generală inerentă senzațiilor reduse În viziunea de mai sus, există în mod evident o tendință spre fenomenalism strict senzațional Senzația este recunoscută aici ca singura realitate, singura sursă și criteriu de cunoaștere; ideea este doar o umbră, care urmărește fără încetare senzația Spre deosebire de fenomenalismul individualist obișnuit, care vede în lumea exterioară o iluzie colectivă solidă, această teorie vrea să salveze realitatea lumii exterioare și independența ei, recurgând la conceptul de senzație generală psihică și conștientă generală Argumentarea autorului este supusă în primul rând criticii și verificării psihologice Vorbind pretutindeni în numele psihologiei fiziologice, autorul uită că este reprezentantul uneia dintre numeroasele partide și că, prin urmare, este prematur să punem punctul său de vedere intelectualist unilateral ca bază a unei teorii generale a cunoașterii În plus, el se îndepărtează dogmatic de înțelegerea mecanică a naturii și nu încearcă decât să o traducă în limbajul senzaționalismului său: sistemul nervos este ascuns sub senzațiile organelor; spațiul, energia și mișcarea se numesc senzație redusă Doar etichetele s-au schimbat, după cum recunoaște însuși autorul ( ) Este foarte greu, însă, să te

hotărăști cu ce cerințe să abordăm această nouă teorie a cunoașterii, întrucât autorului merită în principal reproșul că, citind cartea sa, rămâne neclar de la început până la sfârșit ce înțelege prin teoria cunoașterii Întrebarea relației dintre epistemologie și psihologie nu pare să existe pentru el Atingându-l pe scurt într-un singur loc, autorul ajunge la o concluzie izbitoare prin ciudățenie și incertitudine "Unsere Emptidungen und Vorstellungen mit-zuempfinden und mitvorzustellen" - aceasta este, în opinia sa, sarcina principală a teoriei cunoașterii D Viktorov Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE X Rappoport Filosofia istoriei în principalele sale tendințe C kop Pagină ı o În ultima vreme, interesul pentru filosofia istoriei a crescut și o serie de cărți, pamflete și articole de jurnal au încercat să satisfacă acest interes Și poate cea mai vie atenție este acordată construcției filozofico-istorice, ipotezei materialismului economic, istoric sau dialectic Prezentarea, scuzele, critica acestei ipoteze trezesc cel mai mare interes și amână adesea discutarea altor probleme la fel de importante ale filosofiei-istorie Cartea domnului Rappoport nu este o excepție în acest sens Celelalte "principale curente" ale filosofiei istoriei au fost departe de a fi luate în considerare pe deplin și, în general, tot ceea ce precede prezentarea conținutului conceptului istoric de materialism economic, aparent, nu servește autorului însuși decât o introducere la subiectul principal Această introducere vorbește despre "posibilitatea filosofiei istoriei, semnificația și metodele ei, natura specifică a conformității istorice cu legea, rolul individului * în istorie, cele mai importante epoci în dezvoltarea filozofiei istoriei, trei direcții majore în filosofia științifică a istoriei - fizică și climatică, fiziologic-psihologică și cultural-istoric Părerile exprimate de autor nu sunt deosebit de originale El este un adept al ipotezei care consideră "persoana care gândește cultural" ca fiind principalul factor în procesul istoric Această direcție a fost dezvoltată în detaliu înaintea lui, iar ideile lui N I Karev nu au rămas fără influență asupra construcțiilor sale Corecțiile pe care le face pentru înțelegerea semnificației individului în istorie nu afectează fundamentele acestei ipoteze în forma în care o cunoșteam înainte și sunt mai mult de natură literară Materialul faptic adunat de autor este grozav, dar, aparent, nu este întotdeauna luat în prim plan Multe sunt împrumutate din celebra carte a lui Flint Și acolo unde gânditorii cunoscuți sunt citați direct, uneori apar ciudățenii Iată un exemplu Citate G Rappoport; un pasaj din Filosofia istoriei a lui Hegel: "Asemenea liderului spiritual Merkur, există o idee" etc (p jo) Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE ne Seelenführer Pentru cititorul, care nu este familiarizat nici cu originalul sau cu mitologia lui Hegel, citatul nu are sens: prima frază nu se potrivește cu cele care urmează În primul rând, în rusă se spune nu Merkur, ci Mercur; și în al doilea rând, Mercur nu s-a angajat în nicio îndrumare spirituală, ci pur și simplu a condus sufletele în lumea interlopă În capitolul despre epocile dezvoltării filozofiei istoriei, domnul Rappoport, direct după Comte, definește aceste epoci ca providențial-cialiste, metafizice și științifice De aici vine confuzia, deoarece dezvoltarea naturală a științei, așa cum se știe, nu coincide întotdeauna cu cronologia Însăși prezentarea "dezvoltării" este extrem de arbitrară: unii gânditori sunt doar menționați, alții sunt considerați mai detaliat Autorului trebuie mulțumit pentru că a raportat informații despre sociologul arab din secolul al XIV-lea Ibn-Kaldup (sau mai bine zis, Ibn-Khaldup), dar nici alții nu trebuie ocoliți Nu găsim aproape nimic despre Viko în domnul Rappoport, cu

excepția titlului cărții și chiar și asta este incorect *) Să nu fie Viko singurul jignit în acest fel Această carte expune doar ideile principale ale materialismului economic și fundamentul său filosofic general În ultima secțiune, cititorul rus va găsi câteva fapte noi Critica învățăturilor domnului Rappoport este amânată până la următoarea carte clară și dintr-un carte reală El o consideră o "concepție greșită filosofică, unilaterală și neștiințifică", dar nu neagă faptul că - el reprezintă și o reacție sănătoasă împotriva numeroaselor teorii istorico-filosofice (filosofico-istorice?) abstract-ideologice și spiritualiste și, ca atare, a făcut şi face filozofiei istoriei un serviciu important" El "se străduieşte, în principiu, cel puţin, să se bazeze pe fapte istorice reale, care, desigur, nu exclude nici interpretarea arbitrară, nici generalizarea lor falsă" În această secțiune, domnul Rappoport apare în cele din urmă citate exacte din Marx și Engels, adică, în opinia sa, reprezentanți ai materialismului economic în forma sa cea mai rezonabilă *) Titlul cărții lui M Stirner este și el incorect (p) Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE O evaluare finală a ideilor domnului Rappoport trebuie să aștepte, având în vedere continuarea promisă a cărții sale A Dzhivelegov pr Nietzsche Așa a vorbit aratustra Nouă fragmente traduse de S P Nani S -Pb p XlV-j-ioj C i r jo k * Citind traducerea domnului Nani, se amintește involuntar acel loc din Luna lui Turgheniev în sat, unde studentul Belyaev îi spune lui Rakitin cum a tradus romanul lui Paul de Coq Lăptașa de la Montfermel pentru cincizeci de ruble în bancnote, fără să știe un cuvânt în franceză "Imaginați-vă", spune el, "katr-ven-dis" am tradus patru-douăzeci și zece Necesitatea, știi, forțată Din păcate - sau din fericire? - Dl Nani nu-și poate justifica traducerea făcând referire la nevoie, deoarece traducerea sa a fost publicată foarte elegant, și chiar luxos, conform nivelului mediu al unei cărți rusești Indiferent cum privim conținutul și valoarea ideologică a discursurilor lui Zarathustra, nu există nicio îndoială că din punct de vedere artistic ele reprezintă una dintre cele mai remarcabile lucrări din literatura modernă: puterea și priceperea în posesia tuturor bogățiilor și a tuturor nuanțelor de p ѣchi figurativ, în zborul ei cel mai îndrăzneț și curbele cele mai subtile, adus aici la limite uimitoare, dincolo de care chiar și o limbă atât de uimitor de bogată în gândire și sunete precum germana este cu greu capabilă să treacă Potrivit exprimării de succes a unuia dintre criticii-oponenți ai lui Nietzsche (K Eisner), în discursurile lui Zaratustrz "gândul se topește în muzică" - Pentru a transmite discursurile lui Zarathustra în toată frumusețea originalului, tu trebuie să fii un artist al cuvântului Dar este posibil să nu se impună astfel de solicitări traducerii: o transmitere simplă și fidelă într-un limbaj de proză bun a sunetului exact al originalului are și meritele ei Pentru o astfel de traducere a discursurilor lui Zarathustra, este suficient să cunoști limba germană, să cunoști limba rusă și să fii familiarizat cu scrierile lui Nietzsche G Nani nu posedă nici una, nici alta, nici a treia Cine va avea răbdarea să compare această traducere cu originalul, pe care domnul Nani l-a tipărit cu prudență în privință, pentru ca cititorul "să poată infirma el însuși în mod eronat sau Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE locuri dificile interpretate fără succes de traducător "(vezi prefața), el va fi convins că locurile traduse cu orice acuratețe și tolerabilitate reprezintă o excepție extrem de rară; traducerea este literalmente plină de erori, inexactități, omisiuni, adăugiri inutile: pe de pagini, care ocupă traducerea a pasaje alese de traducător, AM notat CAM de erori Și aceste erori nu apar deloc în

locuri dificile: nu există absolut locuri dificile de înțeles în discursurile lui Zarathustra - desigur, pentru oamenii familiarizați cu limba germană Erorile apar în locuri care nu prezintă absolut nicio dificultate Cu toate acestea, genul și caracterul lor pot fi observate cel mai bine din exemplele următoare În primul pasaj, Cântecul nopții (și nu Cântecul nopții, așa cum traduce domnul Nani), la pagina scrie: "mâna mea este prea tare pentru mâini tremurânde* în loc de "pentru mâinile pline să tremure" " (meine Hand wurde zu hart fìir das Zittern ge-füllter Hande); das Zittern este luat ca un plus la geftillter Chiar lângă el: "De unde va veni, cine îmi va da ochiului o lacrimă, puf blând unei inimi sărace * în schimb: "De unde a plecat lacrima din ochiul meu și puful din inima mea" (wohin kam die Thrãne meinem Auge und der Flaum meinem Herzen): unde se amestecă cu unde, timpul trecut cu viitorul, se instruiesc epitete de prisos Aici, puțin mai sus: "răzbunarea îmi respiră belșug: înșelăciunea izvorăște din singurătatea mea (?)" în loc de: "o astfel de răzbunare este belșug, o astfel de înșelăciune curge din singurătatea mea" (solche Rache sinnt meine Fülle aus: solche Tücke quillt aus meiner Einsamkeit): Această frază este strâns legată de cea anterioară și se explică prin aceasta; acest lucru nu se înțelege în traducere, iar legătura dintre cele două locuri adiacente a dispărut Aici de două ori; "și deci vreau răul" în loc de: "așa (sau cum) flămânzesc de răutate" (de asemenea Hungere ich nach Bosheit) Ha p : "Ah, setea este în mine, lâncește cu setea ta* în loc de: " lâncește cu setea ta" (schmachtet nach eurem Durste), adică îți dorește să-ți fie sete - cu alte cuvinte, tânjește nu după "setea ta", ci după "lipsa ta de sete" Cu asemenea erori, acest cântec de noapte, unul dintre cele mai poetice cântece ale lui Zarathustra, este pătat; despre minore, deși nu sunt justificate de nimic, inexactități și abateri de la autentic Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE nici măcar nu vom aminti o poreclă în traducerea acestui cântec, cu atât mai mult cu cât unele dintre ele au fost deja indicate de recenzorul lui Vestnik Evropy (-> ianuarie, p i) În pasajul următor, Cântecul funerar, p ii, este tradus: "Sunt încă moștenitorul iubirii tale și, în amintirea ta, a înflorit cu virtuți strălucitoare, în creștere sălbatică", i e iubirea ta, în amintirea ta, a înflorit etc , care nu are sens; în original: "immer noch bin ich eurer Liebe Erbe und Erdreich, blühend zu eurem Gedächtnisse", etc , i e "Sunt în continuare moștenitorul iubirii tale și al pământului înflorit", etc ; Domnul Nani i-a atribuit cuvântul blühend lui eurer Liebe, ceea ce este imposibil din punct de vedere gramatical, și a eliberat cuvântul Erdreich, care este necesar aici, evident fără a face față acestuia Pe pagina a traducerii scrie: "și acum, după trădarea ta, te numesc din nou, reflecții ale zeității, momente minunate: nu am putut învăța alte nume" Locul nu este deloc înțeles de traducător: în primul rând, gõttliche Blicke und Augenblicke trebuie tradus simplu "momente divine", iar această expresie nu are nimic de-a face cu "reflectările zeității"; traducătorul a amestecat Blick cu ANYISK; în al doilea rând, "euch pass h eurer Untreue heissen" nu înseamnă "a te chema din nou după trădarea ta", ci "a te chema după infidelitatea ta", i e să-ți dea nume potrivite infidelității tale Sensul acestui loc constă în opoziția dintre fidelitate și eternitate cu un moment, moment nesigur, nesigur Pentru fidelitate și eternitate ai fost creat, Zarathustra se referă la "imagini și viziuni ale tinereții sale"; dar ai fost luat de la mine și ai fost dus, ca un moment nesigur, trecător; pentru trecerea voastră vă numesc momente, dar totuși momente divine; Încă nu am învățat alte nume Pe aceeași pagină scrie: "la urma urmei, tu ai fost inima mea, tot ce

am avut și am" în loc de: "La urma urmei, mi-ai fost cel mai drag (mein Herz-lichstes), tot ce am avut (sau ce am avut) și ce m-a stăpânit (mein Besitz und mein Besessensein): vocea pasivă a domnului Nani nu diferă de cea reală La pagina , "fie ca toate creaturile să fie ca Dumnezeu pentru mine" în loc de "fie ca toate creaturile să fie divine pentru mine" Pe aceeași pagina : "Odată mi-au atras atenția păsările frumoase, vestitoare ale fericirii: le-am urmat, dar mi-ai aruncat o bufniță în cale- Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE pasăre monstru urâtă " Aici originalul este complet distorsionat: "Einst begehrte ich nach glücklichen Vogelzeichen: da führtet ihr mir ein Eulen-Unthier über den Weg, ein widriges Ach, wohin floh da meine zärtliche Begierde Glückliche Vogelzeichen nu înseamnă "păsări frumoase", ci "semne norocoase"; Vogelzeichen - un termen din domeniul divinației prin zborul păsărilor; cuvintele "I-am urmat" nu sunt în original și nu ar trebui să fie; în loc de "ai aruncat o bufniță pe drumul meu" trebuie să spui "mi-ai trimis o bufniță în întâmpinarea mea": zborul unei bufnițe era considerat un semn rău; cuvintele begehrte ich nu înseamnă "mi- a fost atras atenția", ci "mi-am dorit cu pasiune"; și luând în atenție Begierde, traducătorul, desigur, nu știa ce să facă cu ultima frază a originalului și, prin urmare, pur și simplu a eliberat-o Pe aceeași pagină scrie: "Am depus un jurământ solemn să îndepărtez tot ce este rău de la mine" în loc de traducerea corectă "Am făcut odată un jurământ să renunț la orice dezgust": vorbim despre un sentiment și nu despre obiect care o provoacă Puțin mai departe scrie "un jurământ mândru" în loc de "un jurământ cel mai nobil" Chiar lângă ea: "Ca un orb, am mers cândva pe drum - calea binecuvântată am ales-o de mine: apoi ai aruncat pe drumul orbului gunoi dezgustători" - frază trasă inutil și stângace; traducerea literală este mai simplă și mai expresivă: "Odată eu, orb, am umblat pe cărări fericite; apoi ai aruncat urâciunea pe calea orbilor" Următorul pagina Zarathustra spune (în traducerea domnului Nani): "Am vrut să dansez" și "dansul meu a vrut să îmbrățișeze cerul și pământul"; în locul acestei ultime fraze, ar trebui să se spună: "pentru toate cerurile am vrut să mă ridic în dansul meu" (über alle Himmel weg wollte ich tanzen); în plus, trebuie să presupunem că vechii perși nu știau încă să danseze, ci pur și simplu dansau, așa cum probabil că nu aveau încă domnișoare, ci doar fete Puțin mai jos scrie: "cu picioarele mele ea (adică voința mea) vrea să meargă pe drumul ei" Pe ale cui picioare, dacă nu ale mele, ar trebui să meargă voința mea? Traducătorul nu a înțeles așezarea cuvintelor în original: "seinen Gang will er gehn auf meinen Füssen", i e pe drumul ei (accent pe aceste cuvinte) vrea să meargă pe picioarele mele Cele șapte pasaje rămase sunt traduse exact în același mod, adică distorsionate Pentru a nu întinde această notă, este suficient Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE dar va da cele mai curioase exemple de erori La pagina , scrie: "Paznicul de noapte este nerușinat - își bate fără rușine la ciocan" Este puțin probabil ca în Persia antică gărzile să se plimbe cu ciocane, ca purtătorii moderni și paznicii de noapte în căsuțele de vară de lângă Moscova și Sankt Petersburg; în original este simplu: "Îşi poartă cu neruşinare coarnele" La pagina : "din o mie de guri s-au auzit râsete acestea: copii, îngeri, bufnițe, bufoni și molii uriașe frumoase - se batjocoreau și râdeau de mine"; în original: aus tausend Fratzen lachte und hôhnte es; Fratze înseamnă o grimasă, o față, astfel încât expresia molii frumoase este complet nepotrivită; în original - "molii uriașe, înalte ca un copil" Puțin mai departe, și mai bine: "acest sicriu, plin de răzbunare, răutate și chipuri de îngeri, este viața" În original

este Engelsfratzen; Fratzen, repet, înseamnă grimasă, cană; Engel înseamnă înger, deci Engelsfratzen nu înseamnă deloc chipurile îngerilor La pagina i: "deci toarce și țes ciorapi dintr-un spirit liber"; în original, de asemenea, wirken sie die Strümpfe des Geistes, o metaforă îndrăzneață care trebuie transmisă la propriu: "așa tricotează ciorapii spiritului" (adică în domeniul științei nu fac muncă serioasă, ci tricotează) ciorapi; vorbim despre pedanți ai oamenilor de știință) La pagina : "Dragostea de putere: o frână rea asupra popoarelor deșarte" este o expresie fără sens; traducerea corectă ar fi: "pofta de putere este un tăban vicios care este sădit pe popoarele deșarte", adică dragostea de putere irită și împinge înainte popoarele deșarte, ca un zburător rău - animale; Bremse, deși înseamnă frână, dar nu întotdeauna La pagina - "la sfânta iubire de sine sănătoasă"; în original - die beile, gesunde Selbst-sucht, i e doar "dragostea de sine sănătoasă"; traducătorul amesteca 'beile (sănătos, întreg) cu heilige (sfânt) Pe aceeași pagină: "căci adevărul este: există înțelepciuni care înfloresc sub acoperirea întunericului", în loc de: "căci în adevăr există o astfel de înțelepciune care înflorește în întuneric" La p : "el râde de toate tragediile și comediile vieții", în original (der lacht über alle Trauer-Spiele und Trauer-Ernste) nu există niciun cuvânt despre comediile vieții: comedia este Lustspiel, și Trauerspiel este o tragedie; în legătură cu aceasta, Trauer-Ernste trebuie înțeles ca "dureri și necazuri reale" La pagina : "nu vrei ca mulți să reînvețe după tine" în loc să reînveți pe cheltuiala ta (du~ Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE mama despre tine altfel) - über dich umzulernen; în același sens la p : "azi încă suferi pentru mulți" în loc de "din mulți" (heute noch leidest du an den Vielen - astăzi multe lucruri (adică mulțime, societate) încă îți provoacă suferință, inspiră dezgust) La p ·' "Adevărat: această pradă este numai în puterea unei fiare răpitoare" în loc de "în adevăr, aceasta i se pare furt și fapta unei fiare răpitoare"; chiar lângă ea: "ca o fiară prădătoare, atunci își va fura libertatea", în loc de: "ai nevoie să fii leu pentru o astfel de răpire"; ceva mai sus: "duhul, prefăcut în leu, vorbește" în loc de "duhul leului vorbește" La pagina : "vântul a smuls ușa de pe balama" în loc de "a deschis ușile larg deschise" La p : "Din sicrie de sticlă, viața biruindu-se asupra mea se uita", TÍQ este lipsit de sens; în original, pur și simplu "viața cucerită" Ceea ce s-a spus pare a fi suficient pentru a da o idee despre meritele traducerii domnului Nani: nici măcar nu merită să vorbim despre inexactități, redarea incorectă a nuanțelor, explicate prin puțină cunoaștere cu Nietzsche, epitete și omisiuni adăugate excesiv (traducătorul omite de obicei locurile "dificile") fără număr Nu e de mirare că într-o astfel de traducere Discursurile lui Zarathustra i s-au părut unuia dintre recenzori a fi o lucrare "simbolistică și decadentă" Și deși domnul Nani spune în prefață că limba originală este "aproape inaccesibilă transmiterii" și că, prin urmare, traducerea sa "ar trebui să servească doar ca ajutor pentru citirea originalului", am sfătui ca astfel de "obiective" să fie evitate ca focul În ceea ce privește selecția pasajelor pentru traducere (domnul Nani nu a tradus nici măcar o zecime din toate discursurile lui Zarathustra) și aranjarea lor, nu există nici măcar un semn al vreunui gând călăuzitor aici Adevărat, notează traducătorul: "nu există intenționalitate în alegerea acestor pasaje: am luat capitolele care m-au frapat cel mai mult prin poezia lor și pe cele care mi-au fost mai accesibile ca formă și în spirit"; dar cititorul ar prefera probabil să fie alese capitole care sunt mai caracteristice lui Nietzsche decât domnului Nani Și doar

dintre cele mai semnificative capitole, care oferă mai ales material pentru caracterizarea și înțelegerea idealurilor lui Nietzsche, domnul Nani nu a tradus niciunul Localizat ¿ke tradus Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE capitole și "neintenționat", adică la întâmplare, la alegere *) În prefața lucrării sale, traducătorul declară: "Frica de a vorbi despre Nietzsche în același mod confuz, pervers și necinstit (chiar dacă destul de sincer) ca tot ceea ce s-a spus și scris cu noi până acum mă face să mă abțin de la prefață obișnuită În schimb, ofer cititorilor fragmente din schițele brute ale lui Nietzsche referitoare la Zarathustra Ei explică originea acestei lucrări, atitudinea personală a autorului față de ea, precum și forma și stilul De fapt, majoritatea acestor pasaje nu au absolut nimic de-a face cu discursurile lui Zarathustra, nici prin conținut, nici ca origine, ele sunt alese complet "neintenționat" și traduse la fel de semiliterat ca și discursurile lui Zarathustra Această împrejurare și, în general, întreaga natură a operei domnului Nani, ne obligă să recunoaștem că teama lui de a vorbi despre Nietzsche "complicat și pervers" este destul de corectă și nimeni nu va numi nici pretențiozitate, acoperită cu o înfățișare de modestie o atitudine onestă sau sinceră față de chestiune, - totuși dacă vom distinge între aceste două concepte, așa cum face domnul Nani, sau, conform vederilor umane obișnuite, le vom considera în esență identice Ne-am hotărât cu traducerea domnului Nani mult mai mult decât merită Dar, în primul rând, traducerea domnului Nani atrage atenția asupra ei prin calitatea ei slabă, chiar și cu nivelul general scăzut al literaturii traduse rusești În al doilea rând, urmărirea remarcabilă a apariției în această ediție și aspectul ei oarecum inteligent, dezordinea manierată a limbajului și a gândirii găsite în traducere și alte semne dau motive de a bănui că această carte nu a ieșit dintr-un cerc de esteți, decadenți sau reprezentanți similari ai snobismului literar, care, fără niciun drept, s-au "atașat" de Nietzsche și îl compromit prin apropierea lor, dând naștere la cele mai deplorabile neînțelegeri în rândul oamenilor bine intenționați, dar miopi *) Iată ordinea traducerii după cărțile și capitolele originalului: II , II i, I , I ι , I i, II ib, I , I , III j Se pare că Nietzsche a avut vreun motiv să scrie mai întâi cartea I, apoi a II-a și abia apoi a III-a carte a discursurilor lui Zarathustra Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE În sfârșit, cartea domnului Nani reprezintă, dacă nu ne înșelim, prima traducere în limba rusă a operelor lui Nietzsche apărută ca ediție separată Spre o oarecare nenorocire pentru el însuși, Nietzsche pare să devină un scriitor la modă în Rusia; cel puțin există o cerere notabilă pentru el Poate că și cartea domnului Nani va fi solicitată Din respect pentru Nietzsche, am dori să împiedicăm acest lucru din adâncul inimii, mai ales dacă opera domnului Nany este destinată să deschidă o serie de traduceri proaste, la care, se pare, acest remarcabil scriitor va fi sortit pentru unii timp: spunem "unii", pentru că vremea modei, din fericire, se întâmplă pe scurt V Preobrajenski Biblioteca "Runivers" I Pliant bibliografic D Bogdaşevski Filosofia lui Kant Eliberați primul Analiza criticii rațiunii pure și a criticii rațiunii practice Kiev, P În , această carte, sub formă de articole separate, a fost publicată în revista Proceedings of the Kiev Theological Academy În prefață, autorul, de altfel, spune; "Din cele două lucrări traduse despre Kant, opera lui Kuno-Fischer este o lucrare foarte respectabilă, dar suferă de prelungire excesivă și, pe alocuri, de mare subiectivism în înțelegerea învățăturii lui Kant; Windelband, pe de altă parte, nu explică atât de mult, ci clarifică doctrina lui Kant și, pentru o înțelegere adecvată a

operei sale, este necesară o cunoaștere preliminară a filozofiei lui Kant Toate acestea ne determină să publicăm o lucrare adevărată, ale cărei neajunsuri le vedem clar, dar încă credem că nu este va fi inutil în literatura noastră Această lucrare nu este destinată specialiştilor învăţaţi în istorie, ci oamenilor care doresc să se familiarizeze în general cu speculaţiile celor mai mari dintre noii filosofi, a căror influenţă se resimte acum puternic nu numai în filosofie; dar şi în teologie, şi de multă vreme Prezentarea lui Kant este realizată de autor aproape de original, dar într-o formă accesibilă și, prin urmare, își îndeplinește pe deplin scopul Este precedat de o schiță a vieții și dezvoltării filozofice a lui Kant Elementul critic este complet absent în această ediție a cărții Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" FIȘĂ BIBLIOGRAFICĂ T Ribot Filosofia lui Schopenhauer Traducere din a cincea ediție franceză a lui M Superansky Sankt Petersburg, P C o k Această carte, înainte de lansarea unei ediții separate, a fost publicată în revista "Life" Lucrarea timpurie a lui Ribot ( ), în prezentarea sa obișnuită luminoasă și fluidă, introduce filozofia celebrului gânditor în principalele sale trăsături, iar în literatura franceză despre Schopenhauer ocupă, fără îndoială, un loc proeminent Dar dacă îl comparăm cu volumul VIII din Istoria noii filosofii a lui Kuno Fischer, atunci acesta din urmă va avea o profunzime, minuțiozitate și putere de analiză incomparabil mai mari Având în vedere acest lucru, nu rămâne în întregime clar de ce domnului Superansky a considerat util să traducă monografia lui Ribot într-un moment în care cartea numită a lui K Fischer există în limba rusă, care, ca expunere a filozofiei lui Schopenhauer, își epuizează complet subiectul și este cu adevărat exemplar Opera lui Ribot este alcătuită din capitole: I-Schopenhauer ca om și ca gânditor II - Principii generale ale filozofiei sale III - Intelectul IV - Voinţa V-Art VI-Moral VII - Concluzie (Studiu critic al unor puncte ale filozofiei lui Schopenhauer) Momente critice și istorico-filosofice sunt prezentate în Ribot într-o foarte mică măsură Traducerea în limba rusă este în general bine făcută Există erori de tipar uluitoare, dar cele mai multe sunt specificate la sfârșitul cărții Arthur Schopenhauer Lumea este ca voința și imaginația Traducere de A Fet Cu un portret al lui Schopenhauer A patra editie S -Pb Ediția A F Marx Pagină XXλ/ÏI-|- ί́ Ts r , cu transfer p k H N Strahov, într-o prefață interesantă la această carte, printre altele, spune: "Se poate garanta în general că sensul originalului este transmis cu acuratețe și curgerea și puterea gândurilor sale sunt complet păstrate; dar un alt lucru este acea claritate uimitoare, vivacitate și strălucire a vorbirii, care îl distinge pe Schopenhauer și care sunt adesea inseparabile de unealta lui, limba germană Aceste cuvinte caracterizează destul de corect traducerea lui Fet: apropiere extremă de original în sensul exactității și îndepărtare extremă Biblioteca "Runivers" FIȘA BIBLIOGRAFICĂ de la el în sensul frumuseții și naturaleței stilului Fraze grele și grandilocvente, arhaisme și slavisme inutile, care fac dificilă aranjarea cuvintelor - toate acestea servesc în detrimentul estetic al traducerii și denaturează imaginea lui Schopenhauer ca artist al vorbirii; dar cu gândurile celebrului filozof și ale sistemului său, se poate, desigur, să cunoască destul de temeinic din munca conștiincioasă și susținută a lui Fet "În ceea ce privește terminologia, traducerea nu a prezentat deloc dificultăți; s-a făcut o singură digresiune în transmiterea termenilor germani și asupra ei trebuie atrasă atenția cititorilor Cuvântul Verminft a fost tradus, ca de obicei, prin cuvintele minte-, dar cuvântul Verstand a fost tradus peste tot prin

cuvântul minte, și nu rațiune Anschaung a fost tradus peste tot contemplație " M Guyot Eseuri adunate Volumul I Istoria și critica învățăturilor engleze moderne despre moralitate Traducere de N Yuzhin Publicat de O N Popova Editat de G Falbork și V Czarno-Luskago Nr Sankt Petersburg, P II C p Cunoscuta carte a unui gânditor decedat prematur este împărțită în două mari secțiuni: prima conține o prezentare foarte detaliată și precisă a învățăturilor etice ale lui Bentham, Aries, Mackintosh, James Mill, Stuart Mill, J Groth, Ben, Baley , Lewis, Sidgwick, Darwin, Spencer, Clifford, Barratt, Leslie Stephen;' al doilea este dedicat unei critici a moralității utilitariste și evoluționiste Această ultimă parte a cărții este cea care prezintă un interes deosebit În ea, Guyot transmite ideea că este imposibil, la fel ca utilitariştii, să considerăm etica doar ca fizică a "moralei", ca biologie sau fiziologie; etica, în măsura în care dorește să fie normativă, trebuie să aibă la bază o concepție metafizică, o teorie sau alta despre originea și sfârșitul ultim al lucrurilor "Principalul neajuns al școlii utilitare ar trebui să fie considerat că în activitatea umană a văzut doar dorința de plăcere, iar în plăcerea însăși forma cea mai puțin esențială a acesteia Oamenii nu fac întotdeauna acțiuni de dragul unei anumite plăceri, actul exterior însuși; acţionează şi pentru plăcerea de a fi activi, trăiesc pentru a trăi, gândesc pentru a gândi * Biblioteca "Runivers" FIȘA BIBLIOGRAFICĂ Am acumulat în noi forță care trebuie consumată Utilitarismul a separat și el voința de intelect, astfel încât, ca urmare, a început să recunoască motivele senzuale ca singurele motoare ale voinței Dar mișcătorii externi sunt inutile atâta timp cât există o acțiune internă a gândirii și a vieții* Nu în ereditate, nu în experiența pe care o acumulează o schimbare nesfârșită a generațiilor umane, nu în condițiile unui cămin, ci în activitatea spirituală a individului, în dorința individului de a-și pierde cumpătul și de a-și risipi puterea asupra altora , în dorința subiectivă pentru un bine ideal - aceasta este marea datorie morală "În apărarea idealurilor rațiunii * Biblioteca selectată a gânditorilor occidentali contemporani Traduceri din franceză sub conducerea profesorului asociat de filosofie la Academia Teologică din Moscova A I Vvedensky: I Ernest Navil, profesor distins al Universității Zhenev Ce este filozofia? (La définition de la philosophie) M Pg XIV-^ C p k Despre primul număr al acestei biblioteci, care apără idealurile rațiunii (în terminologia lui Kant), o recenzie a fost deja pusă în prima carte a jurnalului nostru pentru Acolo, de altfel, referitor la prefața domnului Vvedensky "despre sarcinile și natura publicației" s-a spus: "toată această introducere, purtând amprenta naționalismului oarecum arhaic, este puțin probabil să încline pe cineva să citească Naville, iar unii ar putea respinge ceea ce ar fi păcat, deoarece cartea lui Naville are meritele ei" Într-adevăr, dacă ar fi lipsit prefața domnului Vvedensky, publicația nu ar fi pierdut Dacă cartea unui profesor genevan, după planul editorilor, ar trebui curăță terenul pentru răsturnarea în continuare a "curenților negativi de gândire", apoi următoarele două versiuni ale bibliotecii de salvare intră într-o luptă activă cu aceasta din urmă: II Oyae-Latfun, profesor la Școala Normală Superioară din Paris "Valoarea vieții Harkov, -p II - C i r k , cu traducere eu r k Biblioteca "Runivers" FIȘA BIBLIOGRAFICĂ Pe paginile prolixe ale acestei cărți, fără suficientă forță și concizie, se transmite tuturor ideea simpatică că viața are un sens moral, care constă în împlinirea datoriei, în bunătate și iubire Cea mai înaltă manifestare a iubirii este religia, reverența față de Dumnezeu, creștinismul Deși ideea de om, potrivit

autorului, este mai mică decât ideea de creștin, el este totuși de acord cu un compromis și admite cu îndrăzneală că "creștinii și necreștinii sunt același popor" (p)) și că "pentru un creștin nu este niciun inconvenient să se unească cu acei oameni care nu sunt considerați creștini" (p) Se pare că, pentru a apăra viziunea asupra lumii susținută de Ole-Laprune, editorii ar putea alege o carte din literatura occidentală care are mai puțin element feuilleton și mai puțin evidentă dorință de a distra cititorul Al treilea număr al "bibliotecii selectate" este scris mult mai serios: III Caro, membru al Academiei de Științe din Paris Ideile lui Dumnezeu și nemurirea sufletului înaintea judecății ultimilor critici Harkov, P C i rubla kop din banda p Caro analizează opiniile filozofice și religioase ale lui Renan, Taine și Vacherot și luminează ideile lui Dumnezeu și nemurirea personală din punctul de vedere al spiritismului Karo este un apărător al sentimentelor în domeniul științelor morale; acest lucru s-a reflectat în tezele sale, care au un caracter atât intelectual cât și emoțional Dumnezeu este o persoană reală, vie, inteligentă și iubitoare; nemurirea individuală este sigură pentru minte și suflet, dar toate încercările de a prevedea și de a stabili forma ei concretă sunt inutile - aceste idei formează miezul întregii cărți Dr Karl Duprel Misterul ființei umane Introducere în studiul științelor oculte Traducere din germană de M S Aksenov (Dedicat lui Vsevolod Sergeevich Solovyov) Pagină ne Anexă Extras din Reden gehalten in n a turwis s e ns chat lie h en Versammlun-gen de Dr Carl Ernest von Baer Pagină M C I p Biblioteca "RunViverse" prospect bibliografic Cartea se deschide cu un scurt eseu al traducătorului despre biografia lui Duprel și caracteristicile generale ale învățăturilor sale Însuși autorul, în prefața sa, se răzvrătește împotriva părerii că ocultismul este moartea științei și o întoarcere la superstițiile învechite din epocile trecute Următoarea expunere încearcă să demonstreze că există multe lucruri misterioase în viața omului și a lumii și numai din cauza obișnuinței și a abundenței de interese practice ne-am pierdut capacitatea de a ne mira și a gândi Toate misterele ființei sunt rezolvate printr-o teorie conform căreia, pe lângă empiric, există și un "subiect transcendental al omului" Spiritualismul convinge că nu există doar o nemurire viitoare, ci și o preexistență corespunzătoare acesteia: moartea nu este dezsufletul trupului, ci "dezîntruchiparea sufletului"; sufletul omenesc trebuie căutat în sfera inconștientă a vieții noastre pământești Ocultismul, dezvăluind invizibilul, dezvăluind în om forțe necondiționate de corp, ne extinde la infinit orizonturile mentale și introduce date noi și uimitoare în viziunea noastră asupra lumii și în etica noastră Pasajul atașat din discursurile lui Karl Baer vorbește despre forma în care natura i-ar apărea omului dacă ar avea o altă măsură a timpului decât acum Valeri Bryusov Despre art M P "În aceste pagini îmi povestesc gândurile despre artă Sunt departe de a insista asupra noutății tuturor prevederilor mele Știu că multe similare cu ele au fost exprimate de mai multe ori în ultimii ani Mai degrabă, mă consider un exponent al acelei înțelegeri a artei, către care cea mai mare parte a timpului nostru se deplasează în moduri diferite Există o asemănare în definiția mea a artei cu prevederile lui L Tolstoi Atât Tolstoi, cât și eu -considerăm arta un mijloc de comunicare Pornim din poziţia generală, dar mergem la concluziile inverse Tolstoi ar dori să limiteze sfera creativității artistice atât în aspect, cât și în conținut Și caut libertatea în artă Ideea principală a autorului, încadrată nu atât de propoziții coerente, cât de emisiuni aforistice, este că artistul în creațiile sale își dezvăluie și repovesti sufletul,

și numai pe cel al ei Artistic Biblioteca "Runivers" prospect BIBLIOGRAFIC trebuie să se regăsească pe sine însuși, personalitatea sa și să întruchipeze cu sinceritate originalitatea acesteia în artă A te bucura de o operă de artă înseamnă a fi în comuniune cu sufletul creatorului ei "Omul este o forță creatoare* și numai din el însuși, din adâncul spiritului său, trage conținutul creațiilor sale artistice "Cine studiază timpul și trăsăturile sale din opere de artă, vede în artă nu esențial, ci secundar " Dar "arta nu poate decât să aproximeze sufletul; pietrele și culorile sunt aspre, cuvintele și sunetele sunt neputincioase în fața unui vis Chiar și sufletul manifestat într-un vis și-a întunecat deja esența cu ceva Și noi credem că trebuie să existe şi alte mijloace de cunoaştere şi comunicare În zilele noastre, peste tot sunt vestitori și indicatori ai noului Vedem în sufletul nostru ceea ce nu am observat înainte: iată manifestările dezintegrarii sufletului, dublă viziune, sugestie; iată învățăturile secrete care învie ale Evului Mediu (magia) și încercările de contact cu invizibilul (spiritualismul) Conștiința, se pare, se pregătește să sărbătorească o altă victorie Atunci o nouă artă și o nouă știință vor apărea Știința și arta noastră sunt frumoase și demne de închinare, dar nu sunt cele mai înalte, care sunt accesibile spiritului chiar și în conștiință Cărți și broșuri noi primite de la editori N I Barsov Mai multe studii istorice și discuții pe probleme contemporane SPb Pg VIII, C p Georges Blondel Ascensiunea economică a Imperiului German Tradus din franceză de G Abramov Cu o prefaţă de N Berezina Pagină Valeri Bryusov Despre art M Pg treizeci S , A Vengerov Principalele caracteristici ale istoriei literaturii ruse moderne Conferință introductivă susținută la Sankt Petersburg Universitatea sept SPb Pg C k ; M Volkov Evoluția conceptului de număr SPb Pg VII, Ch pr B I Vorotynsky Boala psihică a unuia dintre soți, ca motiv de desfacere a căsătoriei Retipărire din ziarul "Vrach" , nr Sankt Petersburg Pg R Gvozdev Kulakii sunt cămătărie Publicul lui Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI NOI valoare economica Sine ira et studio SPb Pg ibi C kop N Nariev Istoria Europei de Vest în vremurile moderne Volumul II Istoria secolelor al XVI-lea și al XVII-lea Partea I Mișcarea de reformă și reacția catolică Problema III Ediția SPb Pg IV+ C p O scurtă notă istorică cu privire la aniversarea lecțiilor colective ale Societății Educatorilor și Profesorilor M Pg J Krol Baza filozofică a evoluției Traducere din engleză sub conducerea profesorului asociat al Academiei Teologice din Moscova П P Sokolova "În apărarea idealurilor rațiunii * Biblioteca selectată a gânditorilor occidentali contemporani IV Harkov pp II, C k Raport despre activitățile Societății pentru îngrijirea îmbunătățirii vieții elevilor din școlile primare din Moscova pentru perioada de la octombrie până la octombrie Anul trei M Pg z " Raport privind starea studiului învățământului public din Rusia, realizat de Societatea Economică Liberă Imperială în legătură cu situația generală a statisticilor școlare din Rusia Pagină Friedrich Gkulsen, profesor la Universitatea din Berlin Immanuel Kant, viața și învățăturile sale Tradus din germană de N Lossky Cu un portret Biblioteca filozofilor IV Ediția redacției revistei os Education:" SPb Pg -I- C i frec Dr jur N Reichesberg, a O Professor der Natiõnalôkonomie und Statistics an der Universitar Bern Die Sociologie, die sociale Frage und der sogen Rechtssocialism Eine Auseitianderset-zung mit Herrn Prof Dr Ludvig Stein, Verfasser des Bûches: "Die sociale Frage im Lichte derPhilosophie* Berna , S Pr M vf Ch Ren-ouvier şi L Piat La noua monadologie Paris Armand Colin și C-ie editori P Paris fr* T Pnee Filosofia lui Schopenhauer Traducere din a cincea ediție franceză a lui

M Superansky SPb Pg cărți rusești Cu date biografice despre autori și traducători Editat de S A Vengerov Ediția G V Yudin Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI NOI Emisiune XXX Belorussov - Vavilov SPb Pg - , IV P Sergeenko Cum trăiește și lucrează gr ? L N Tolstoi M C p k iob L Shestov Shakespeare și criticul său Brandeis SPb Pg Dicţionar enciclopedic Volumul XXVa Prostatita - Casa de munca Edituri: F A Brockgauz (Leipzig), I A Tfron (Sankt Petersburg), Sankt Petersburg Biblioteca "Runivers" Revizuirea revistelor Miad, Seria Nouă, Vol VII, nr - ianuarie - octombrie ' V Bosanquet - teoria lui Hegel a organismului politic Atât în formă, cât și, în mare măsură, în conținut, acest articol este un răspuns la articolul lui Mc Taggart din International Journal of Ethics W McDougall - Îmbunătățirea metodei în psihologie (trei articole) Autorul începe prin a afirma că poate cea mai semnificativă îmbunătățire a metodelor moderne de descriere psihologică a apărut ca o consecință a recunoașterii faptului că facultățile sufletului nu sunt altceva decât cuvinte care maschează ignoranța noastră A doua îmbunătățire importantă a metodei psihologice a apărut din recunoașterea faptului că psihologia trebuie să se preocupe nu numai de schimbări clare și vii ale stării de conștiință, ci și de acele procese care nu pot fi recunoscute atât de ușor prin observarea directă de sine și, de fapt, sunt de obicei cunoscute doar indirect, prin inferență Pe baza acestei concepții asupra stării actuale a psihologiei, autorul își propune o dublă sarcină În primul rând, el intenționează să arate că metodele moderne de descriere psihologică nu sunt încă perfecte, deoarece îmbunătățirile de mai sus nu au fost finalizate Pentru a demonstra acest lucru, autorul citează "unii dintre psihologii de frunte ai timpului prezent" În lucrările lui James Ward, William James și Stoufa, autorul arată că psihologii moderni nu s-au eliberat complet de cele două erori de mai sus A doua sarcină Biblioteca "Runivers" recenzie a revistelor al cărui articol autorul pune o formulare mai precisă a relației dintre nevroză și psihoză (nevroză și psihoză; autorul împrumută acești termeni de la Huxley și folosește cuvintele "minte" și "mental" pentru a desemna întreaga "sumă a funcțiilor" a sistemului nervos") După o trecere în revistă a învățăturilor moderne despre relația dintre nevroză și psihoză, autorul trece la întrebarea condițiilor de apariție a conștiinței și ajunge la concluzia că conștiința este determinată de noutatea relației dintre spirit (minte în sensul de mai sus) și mediul înconjurător; astfel, conștiința însoțește în mod constant dobândirea experienței (conștiința însoțește constant dobândirea experienței) O încercare de a exprima experiența în termenii unui proces nervos duce la stabilirea unei scheme cvadruple de procese nervoase În primul rând, reflexe destul de organizate, complet neînsoțite de conștiință; în al doilea rând, acțiuni instinctive mai complexe și mai puțin organizate Aceste două categorii de procese nervoase sunt înnăscute pentru animalele superioare moderne Urmează cele două categorii de procese dobândite Acestea sunt, în primul rând, activități care au devenit obișnuite; în al doilea rând, activități neorganizate încă Activitatea nervoasă este rezultatul stimulărilor combinate ale neuronilor; conștiința apare doar atunci când între acești neuroni se stabilește o nouă relație Lăsând metafizica să se ocupe de conștiință ca Cunoscător și considerând-o doar ca Existent, psihologia poate accepta ca ipoteză de lucru utilă afirmația că mintea este doar un grup complex de diferite forme de energie, una dintre aceste forme fiind conștiința Astfel, putem privi activitatea mentală nu ca pe o serie mixtă de fenomene nervoase și psihice, ci ca pe o rețea de cauze și efecte; în

plus, conștiința va fi considerată nu ca un epifenomen care nu afectează procesul nervos, ci ca o forță care formează spiritul (mintea), care transformă procesele nervoase în experiență, care consolidează reacțiile și gândurile noi în procese mentale obișnuite, și obiceiuri - în instincte și reflexe În consecință, acționăm în felul acesta sau altul, nu pentru că suntem conștienți în prezent, ci pentru că am fost conștienți în trecut Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV E S Fii nisip -Despre subiectul logic al propoziției Autorul dovedește că i) oricărei propoziții i se poate da forma: subiect-copie-predicat, iar conectivul "este" nu afirmă identitatea în toate privințele;) dacă propozițiile noastre afirmă sau nu realitatea și existența, aceasta depinde de subiectul logic și de cunoștințele noastre despre acesta Prof E V McGilvary - Metoda dialectică (trei articole) Autorul examinează obiecțiile la adresa metodei dialectice a lui Hegel și are în vedere în principal cartea Me Taggart: "Studii în dialectica hegeliană" James H Hyslop - Învățăturile lui Kant despre spațiu și timp , Deși toată lumea știe cât de neregulată și neregulată este Critica lui Kant, totuși autoritatea lui Kant îi orbește atât de mult pe savanți, încât nu reușesc să observă anumite locuri din cartea sa care pot modifica serios viziunea general acceptată a învățăturii lui Kant Autorul arată că în multe locuri în Critică: Kant folosește expresia: Raum und Zeit an sich; desigur, această expresie poate fi interpretată ca o rămășiță inconștientă a perioadei pre-criză a lui Kant; totuși, în esență, nu există o contradicție internă în presupunerea existenței unei corelații obiective cu reprezentarea noastră subiectivă a spațiului Dacă totuși acceptăm că Kant a recunoscut existența spațiului în sine, atunci ne va fi mai ușor să explicăm încercările lui Kant de a respinge idealismul absolut Vose Gibson -Regni a e Descartes (două articole) O expunere și un comentariu al operei postume a lui Descartes: "Regulae ad directionem ingenii", care, după cum spune autorul, "este cea mai completă și mai clară expunere a logicii * Convingerile etice ale lui Descartes G E Moore -Libertate Articolul studiază viziunea lui Kant despre liberul arbitru și este un fragment dintr-un eseu pregătit de autor despre filosofia morală a lui Kant Articolul este împărțit în trei părți: Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV autorul subliniază faptul că liberul arbitru, așa cum l-a înțeles Kant, nu contrazice determinismul și că Kant aparține numărului de susținători ai determinismului; în a doua parte, autorul expune și apără determinismul lui Kant: în a treia el discută principalele dificultăți inerente doctrinei lui Kant despre liberul arbitru și subliniază inconsecvența lui Kant, mai ales în acele cazuri când Kant se apropie cel mai mult de ideea de "libertate" de indiferență" Miss EE S Jones -Un paradox al inferenței Articolul începe cu un citat din Bosanquet, subliniind faptul că pentru a obține o concluzie logică este necesar ca concluzia să decurgă inevitabil din premise, deși în același timp această concluzie trebuie să depășească premisele Aici se află paradoxul De obicei, logicienii insistau acum pe o parte, acum pe cealaltă parte a acestui fenomen Cei care au considerat noutatea ca element principal al concluziei, au luat punctul de vedere al elevului; în timp ce cei care au spus că derivarea formală nu dă "nimic nou"! a luat punctul de vedere al profesorului Fiecare dintre aceste puncte de vedere, luate separat, este unilateral; punctul de vedere corect este atins numai atunci când propozițiile și concluziile sunt privite ca relații cognoscibile care sunt supuse unei expuneri adecvate ♦ ■Norman Wilde - Locul lui Mandeville în istoria gândirii engleze În ciuda faptului că Povestea albinelor a lui Mandeville a trecut prin mai mult

de o jumătate de duzină de ediții în timpul vieții autorului său, în ciuda faptului că toți moraliștii englezi ai secolului al XVIII-lea au considerat că este necesar să spună câteva cuvinte în infirmarea lui Mandeville, " încă nu există o biografie completă a acestui scriitor, nici o trecere în revistă detaliată a învățăturilor sale Adevărat, Mandeville nu era un mare gânditor; nici măcar nu era un scriitor complet consecvent: orice ipoteză i se părea potrivită, dacă ar putea servi drept armă împotriva unora dintre conceptele morale și religioase predominante atunci În viziunea sa despre apariția societății, el s-a alăturat lui Hobbes O altă idee caracteristică a cărții sale este afirmația că neajunsurile și viciile indivizilor sunt benefice pentru societate Aici Mandeville este un antagonist al lui Shaftesbury la fel de mult ca Voltaire al lui Leibniz în Candide Și se poate considera că este sub influența lui Mandeville în teoriile etice ulterioare că bunăvoința abstractă a lui Shaftesbury este temperată de egoismul rațional Edward Westermark - Esența răzbunării Dr SR Steinmetz, în cartea sa Ethnologische Studien zur ersten Entwicklung der Strafe, susține că răzbunarea are rădăcinile într-un sentiment de forță și superioritate: ea caută să ridice sentimentul de sine (pentru a spori "sentimentul de sine"), coborât și umilit de infracțiunea suferită Deși această opinie a fost deja exprimată de Raig Rie în cartea sa Die Entstehung des Gewissens, Steinmetz a supus-o unui tratament complet independent Conform învățăturilor lui Steinmetz, răzbunarea a fost inițial "nedirecționată" (nedirecționată), adică nu era îndreptată nici asupra infractorului, nici asupra rudelor acestuia: ofensatul nu dorea decât să-i umilească și să-i învingă pe alții pentru a-și dovedi puterea și a-și restabili sentimentul de sine Apoi răzbunarea a devenit din ce în ce mai concentrată, până când, în cele din urmă, oamenii și-au dat seama că cel mai bun mod de a-și restabili sentimentul umilit era să-l pedepsească pe infractor însuși Această evoluție a răzbunării a avut loc ca urmare a creșterii puterilor mentale ale omenirii După ce a conturat această teorie a lui Steinmetz, Westermak o critică, argumentând că o perioadă de răzbunare complet "nedirecționată" nu a existat niciodată El subliniază că până și animalele își dirijează furia tocmai împotriva infractorului (real sau imaginar); la fel și copiii Apoi autorul mai arată că printre sălbatici răzbunarea nu este uneori o chestiune personală, ci o chestiune publică, ca o restabilire a dreptății prof E W Titchener - Un laborator psihologic Descrierea (cu planul atasat) a laboratorului de psihologie de la Universitatea Cornell din Statele Unite ale Americii de Nord Profesorul DG Ritchie- Unul și mulți Indiferent de subiectul special pe care l-am aborda în domeniul filosofiei, vom ajunge inevitabil la întrebarea dacă monismul trebuie să fie teoria supremă a universului, sau pluralism sau, în cele din urmă, este posibil un acord între aceste două viziuni opuse asupra lumii Autorul examinează lupta dintre monism și pluralism: i) în logică,) în metafizică,) în teologie și etică Deși Hamilton și J -St Mill nu a ajuns la extremele eleaticilor și adepților lui Heraclit (Heraclit însuși nu abandonase încă complet ideea unuia), dar, cu toate acestea, acești doi gânditori pot fi considerați reprezentanți moderni ai monismului și pluralismului în logică Hamilton a avansat principiul identității într-o asemenea măsură încât a transformat logica în manipularea cantităților abstracte Cuantificarea lui de predicat caută să distrugă distincția dintre subiect și predicat Pe de altă parte, Mill ajunge la o tranziție complet inexplicabilă de la particular la particular și refuză să vadă

ceva "nou" în încheierea silogismului Metafizica primește de la logică problema relației dintre Unul și Mulți Logica cere doar ca Unul în vreun fel să fie găsit în Mulți Dar cum? Și în ce sens? Acestea sunt întrebările de care metafizica s-a ocupat întotdeauna și ar fi trebuit să se ocupe O încercare de a rezerva lumea reală pentru Unul și de a lăsa lumea fenomenală în seama celor Mulți nu poate să-i liniștească în cele din urmă pe metafizicieni Metafizicii va avea atunci încă cea mai importantă sarcină constructivă: expunerea sistematică a lumii fenomenelor ca manifestări ale Realității Absolute Meritul cel mai mare al lui Hegel constă tocmai în încercarea de a face această expunere În disputele etico-religioase despre "soarta" care stăpânește lumea și despre liberul arbitru, fără îndoială, este vizibilă și influența chestiunii Unului și celor Multi Alexander F Shan d - Sentiment și gândire Cuvântul sentiment este folosit în sensuri foarte diferite Unii înțeleg acest cuvânt doar ca plăcere și durere; altele includ emoții indiferente, dacă există; încă alții cred că cuvântul "sentimente" ar trebui să desemneze un element care este comun plăcerii și durerii, dar care nu este nici unul Autorul nostru decide să folosească cuvântul Feeling ca echivalent al "experienței directe", "sentience" (sentience), adică însuși faptul de dare a reprezentării, în contrast cu discursul Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV gândire puternică, care identifică caracterul unui sentiment sau o idee dată și îl raportează la un obiect În acest fel, senzațiile trebuie considerate ca varietăți de simțire (Feeling), varietăți neinterpretate de gândire ca subiective, ci, dimpotrivă, legate de obiectele exterioare Gândirea, în general, poate fi definită ca stabilirea unei referințe obiective Sentimentul diferă de el tocmai prin faptul că nu implică o relație obiectivă Și dintre aceste două elemente constitutive universale ale conștiinței: sentimentul și gândirea, primul nu este (și ca "experiență directă" și nu poate fi) subiectul celui de-al doilea La prima vedere, această teorie pare să contrazică binecunoscutul fapt că adesea facem din sentimentele noastre reale obiectul gândirii noastre reale Dar când apare un gând despre un sentiment dat, el depășește imediat acest sentiment și îi atribuie proprietăți și relații care nu sunt date în experiența imediată a momentului dat J B In a il lie -Adevar si istorie Unul dintre cele mai interesante și importante rezultate ale cercetării filozofice moderne este descoperirea că studiul fiecărui subiect poate fi împărțit în două diviziuni destul de independente A devenit clar că studiul creșterii și schimbării oricărui fenomen este radical diferit de studiul a ceea ce este acest fenomen în natura sa intrinsecă Această distincție ia forme deosebite, în funcție de natura întrebării în cauză Uneori ia forma unei distincții între "adevărurile eterne" și manifestările lor parțiale Dar oricare ar fi formele în care această diferență este afirmată, însăși recunoașterea existenței ei este de mare importanță Direcția cercetării științifice moderne în toate domeniile este, fără îndoială, de așa natură încât oamenii de știință acordă o importanță deosebită punctului de vedere istoric al subiectelor pe care le studiază Întrucât fiecare obiect poate fi privit din punct de vedere al timpului, iar timpul, în esență, înseamnă doar schimbare, atunci formele realității au fost prelucrate după această nouă metodă Dar, în același timp, este necesar să remarcăm faptul curios că această metodă pur științifică eu Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV cercetarea, influențând mintea investigatorilor, a dat naștere unei predispoziții speciale a minții, în urma căreia omul de știință este complet mulțumit, după ce a studiat desfășurarea oricărui proces: odată ce studiul istoric este finalizat, studiul se oprește,

deoarece, în opinia savantului, tot ce se poate spune spune Au fost exprimate proteste fierbinți împotriva unei astfel de dispoziții a oamenilor de știință Aceste proteste ating cea mai mare forță atunci când vine vorba de studiul fenomenelor morale și religioase; dar au semnificaţie în toate celelalte domenii de cercetare Căci toate lucrurile nu numai că devin (devin), ci și există (vârsta) Ceea ce "sunt" precede în mod logic ceea ce pot "deveni"; ceea ce apare nu este epuizat de fenomene, ci stă la baza tuturor fenomenelor Este legitim să investighezi istoria unei judecăți, dar este și legitim să cercetezi adevărurile conținute în ea P Mokievssh Întrebări de filosofie, KN Biblioteca "Runivers" Societatea Psihologică din Moscova CLXIX Raport despre întâlnirea din octombrie Ședința a fost deschisă la ora : în Sala de Consiliu a Universității, sub președinția lui N Ya membri: N A Abrikosova, Yu I Aikhenvald, Ts Vorobieva, Z S Gorskoy, V P Gutora, P A Kale, nova, L M Lopatina, П V Preobrazhensky, V P Serbsky * П V Tikhomirov și publicul exterior În cadrul întâlnirii, de altfel, s-au întâmplat următoarele: Am decis să scriu pentru bibliotecă Societatea a publicat de editorii revistei The Open Court din Chicago o serie de portrete ale unor filosofi și psihologi proeminenți N Da Universitatea din Moscova V I Guerrier S-a hotărât ca Consiliul Societății să ia parte la această sărbătoare P A Kalenov a citit eseul "Frumusețe și artă" (partea a II-a) A avut loc o dezbatere despre raportul citit, la care a participat, pe lângă referent, A I Vvedensky-L M Lopatin, N Ya Grot, N V Butaev, Ts P Baltalon, V P Gutor și vizitatorul exterior A M Mironov Întâlnirea a fost închisă la ora și seara Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ CliXX Raportul q al ședinței din decembrie Ședința a fost deschisă la % seara, în holul Universității, sub președinția lui N Ya Grot, cu secretarul V N Ivanovsky, în prezența lui Chlenov: N A ■ Abrikosov, Yu -D Vinogradov, V A Goltsev, V P Gutor, N A Eleonsky, N A Ivantsov, P A Kalenova, F B Lanna, L R M; Lopatin; 'N P Postovsky, P V Preobrazhensky, G I Rossolimo, B·':П Serbskago, S A Sukhanov, P V -Ty 'khbmirova; A? A' Tokarskago, N I Shishkin și *S Ή Ever 'linTa, gg 'membri-revizori θ D Selivacheva și T A Lyasakova către publicul terț ' - ;í- "ζ •D În întâlnire s-au întâmplat următoarele între citit: ', ' }, gk; Întâlnirea a fost deschisă la ·<> h 'serile^ : la spatele consiliului de conducere al universităţii, ; sub: - pre^ioђdateyastvo N ■ Y Groti, cu -secretar-iÆL Hl Ivanovsky >în prezenţă ■ gg dm, membri ai N A Abrikosov, Yu >Ds/ ^Victorova N> D lVyyOgradova,>{V-i ITsVorob'ova, V; A· Goliev/ (V-?;P :Gutora> F^'B, DavdaR: L'M ? Lopatina, gr i JÏ A iMamun^)AJ P Petrovskago^, B¿ P? Tsreobrazhenskyagri G A^ P-^Serbskago'L ' :* ! g; ·* , , , V П Preobrajenski Am citit estimarea jurnalului și * * , zhrtoraya și: bvda; afirma^cde/a^ ;,n d Bj IL Preobrazhensky a raportat condițiile în care £$ a reprezentat acordul dintre Consiliile Societății Psihologice și Filosofice din Sankt Petersburg cu privire la problema participării și asistenței acesteia din urmă în publicația revistei "Questions of philo-ps d ddrtsed, prefaţă ia k^ ncaedoduy "Întrebări" pentru gA-rodnOrKh) numită după președintele Societății de Psihologie și editorul "Probleme de filosofie", o altă "aplicație a președintelui Societății filozofice ^ - o prefață care informează despre cooperarea valoroasă a ambelor Q -tipuri" "Ședința aprobată / rezoluție: cu oveta de dianjozh BtífcpOcyZ- ,/γι:, - (l t / '* /■,· * '{* * / Hl 'Grota și membrii, citiți consiliul din > au propunerile Consiliului ^ despre / ales? în membri de onoare*-William ·· James/ Gi-raLkhisagGvfdiag^g Hri&of/Sigwart, G E Struve^N A /Zve* reva, V; J Guerrier, S > S Korsakov și I IL Merzheevsky/ * Proe ^ / yiyiN ballLbt'eygirovka numite

persoane în calitate de membru de onoare Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ noi ai Societății Toți au fost aleși, iar W James, G Gefding, V I Guerrier și S S Korsakov în unanimitate ·· N Ya Grot a spus că, în anul curent, a fost sărbătorită cea de-a -a aniversare a activității științifice și literare a profesorului de filozofie al Universității din Harkov θ, A Zelenogorsk, Adunarea a decis să trimită felicitări și salutări eroului ziua în numele Societate g , -l' rejtarovaniya tetakh modificări N I Grot și a propus să numiți o comisie specială din , preşedintele Societăţii, · v președinte - și, redactor, - Proceedings of Society; Da, această comandă s-ar putea pune o idazny* a face afaceri despre inovrmustdv^ Întâlnirea a acceptat I ^ ejzhey, · YaiYa^rotach V Ї · > ω, ν* ·/xи '· Adunarea^ b^ilr , închis^ v* d i h seara X s aw O G a : L '■ iG/ · g · ■ Raportul seirѳtyr o dѣyatëlnoyoti^Moѣkovëkags/ PIIUgibyj-''cheekat^ "Obyëe^va în anul * (la ,t (H ruí !/ / -XH· · / r - M'J M 'Л a ; A-l&m ya Stspa^vich^ Pavlov (f; P ' ^ august) şi Profesor extraordinar al aceleiaşi universităţi - Mihail Sergeyeshchch Korelin, fără şansă să sară în ianuarie g Serghei Andreevici Kotlyarevsky, && cent din Moscova Academia Teologică Ivan ь Vasilievici Popov, Universitatea Privatdozent din Moscova Vladimir Pavlovich Zykov, care a absolvit cursul de la Universitatea din Moscova David Viktorovich - Viktorov, a plecat la Universitatea din Moscova în cadrul Departamentului de Filosofie Serghei Nikolaevici Everling, doctorul Viktor Vladimirovici Vorobyov și profesor - ^ teoria despre muzica Vasily Petrovici Gutor Astfel, la ianuarie , Societatea era formata din membri de onoare * ró' membri fondatori, pentru membri reali: membri-concurenti si membri corespondenti, si in total * PERSOANĂ ' ■> ;■' Componența Consiliului Societății în cursul anului nu a fost supusă modificărilor Președintele societății este format din: N Ya Iv'Og * novskgyg tovarăș secretar A A Tokarsky, candidat tovarăș secretar Yu I Aikhenwald, trezorier N Ag S N Trubetskoy, V P Preobrazhensky, editor al General Proceedings, V Ag Poltsev, bibliotecar ' Activitățile Societății pentru anul de raport au fost exprimate în studiul, discuțiile, întâlnirile, scrierile, eseurile, publicațiile: revista "Întrebare/Filosofie și Psihologie)), în organizarea de prelegeri publice și în relațiile cu diverse persoane și instituții ; v'' ' "'··'·* /· · ;a) Ședința din anul de raportare a Societății; a avut ședințe, dintre care administrative (inclusiv una anuală - ianuarie iâ^Șr), iar la celelalte ședințe * ' "· P A; Kalenova Despre frumusețe și artă * (partea - I) i Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ H V Bugaev Matematică și viziune științifico-filosofică asupra lumii P A Kalenova Despre frumusețe și artă (partea a II-a) - N Ya Grota Critica conceptului de progres b) Jurnalul " Întrebări de Filosofie şi Psihologie" Societatea a continuat să publice - din noiembrie , a început al treilea an al publicării sale - revista "Problems of Philosophy and Psychology d, editată de V P Preobrazhensky cu asistența directă a lui N Ya Grot, L M S N Trubetskoy și cu participarea strânsă a lui V A Goltsev, V N; Ivanovsky, N A Ivantsov, S S Korsakov, A A Tokarsky, N A Umov și V S Solovyov Primele persoane au constituit comitetul editorial al revistei Numărul abonaților revistei a crescut față de anul precedent - până la ianuarie , erau de abonați plătiți c) Prelegeri publice În anul de raportare, pentru a-și consolida fondul de publicare, Societatea a organizat, după exemplul anului trecut, când au fost susținute prelegeri de profesori ai Universității din Moscova A A Tokarsky și Prince S N Trubetskoy, prelegeri publice La și martie au avut loc două prelegeri de către Privatdozent al Universității din Sankt Petersburg I N Bazhenov pe tema

"Nebunia și literatura" (jumătate din taxa netă a acestor prelegeri a fost alocată în beneficiul Societății), în aprilie - prelegere a senatorului A t Cartea Koni "Despre viață și contemplarea lumii" Vladimir Fedorovich Odoevski Aceste prelegeri au oferit Societății fonduri considerabile, iar Societatea de Psihologie le mulțumește sincer celor foarte respectați - lectori care au răspuns cu atâta ușurință nevoilor sale și/au oferit asistență obiectivelor sale educaționale d) Relaţiile cu persoanele şi instituţiile În anul de raportare, Societatea a participat la celebrarea a de ani de la activitățile academice, literare și sociale ale lui Vladimir Ivanovici Gerye, profesor ordinar onorat al Universității Imperiale din Moscova În plus, Societatea a hotărât să comemorați primul centenar de la ziua de naștere a lui O Comte, care a fost sărbătorit la ianuarie , prin dedicarea mai multor mesaje acestui gânditor Fondurile Societății erau formate din membri Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ contribuții, alocații de la Universitatea Imperială din Moscova (de ruble pe an), venituri din vânzarea publicațiilor și Trudov al companiei Capital special a fost premiul lui D A Stolypin (i ooor) pentru cel mai bun eseu despre filosofia lui O Comte, care trebuia acordat la adunarea administrativă anuală a Societății din ianuarie secretar V N Ivanovsky Raportul Trezorierului Societății de Psihologie, ianuarie , până la ianuarie Primit: Freca K Freacă LA Restul trecutului an Taxele de membru pentru anul - Alocație de la universitate pentru - ani hui - Conform contului fondului editorial pentru prelegeri Conform relatării publicaţiilor O-va de vânzare de cărţi curent sch Juncker & Co % din depozite, biletul lui M U B pentru capitala D A Stolypin Prin controale curente sch Juncker și K luați - - g Emis: Organizarea întâlnirilor insulei - Puncte poștale și de trecere * U Papetarie, tiparire, legare si premii Conform biblioteci: pentru cărți și reviste * Anunturi de carte O-va Tipografie T-va Kushnerev and Co pentru publicarea cărții lui Caird Hegel La biroul revistei "Întrebările lui Philos '' și Psych * ; Pentru editarea traducerii unui eseu Kuno Fischer, "Arthur Schopenhauer" - Atribuit capitalului primei D A Stolypin (contribuții, facturate de M U B) Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ ^ Introdus în tehnologie ani pentru curent sch Yun-Rub K, Frecați K kera și K - - ^ Rămas la ianuarie ' ' ; í Statul de capitală a Insulei Psihologice la ianuarie ï 's - La trezorierul societății, * - La tehnologie mijloc: de la Juncker and Co Pentru contribuții la primele de capital M U B Stolypin ~ Trezorierul N A Abrikosov " ' ' ' ''·· >' ' Г ' · i '' Propunerile Consiliului Societății de Psihologie pentru alegerea membrilor de onoare ai Societății: ♦) Christoph Siegwart · h d; Profesor; J filrsofii ^ yubingrstsaga, universitate, t Khri-sfrf nascut , in ,,, fiu, cu acelasi nume ^ pro- profesor, fidooofii al aceleiași universități, este considerat în prezent în Germania, dar de mulți > parțial iar dincolo de ea, cea mai înaltă (autoritate în problematica logicii, ¿ capitol probleme științifice?, logica în două volume a lui Siegwart; vydiraya vd ^ (ediția a doua în), E Struve Consiliul Societății de Psihologie din Moscova are onoarea de a propune să-l aleagă ca membru de onoare al Societății de Psihologie din Moscova, doctor în filozofie al Universităților din Jena și Moscova, profesor ordinar onorat de filozofie al Universității din Varșovia Genrikh Yegorovici Struve Genrikh Egorovich a intrat în domeniul literar și didactic chiar la începutul anilor ' ; în decursul a mai bine de de ani de activitate științifică și pedagogică, o serie întreagă de oameni au trecut prin școala lui, considerându-l profesorul lor și îndatorați lui pentru

primele cunoștințe și îndrumări în filosofie Dintr-un mare număr de lucrări ale sale au fost scrise în limba rusă : teza sa de doctorat "Începutul independent al fenomenelor mentale" ( ), articolul "Trăsăturile distinctive ale filosofiei și semnificația lor, în comparație cu alte științe" (discurs universitar) ,), "Logica elementară" (Γ)ί, care a rezistat la o serie de ediții și este acceptată în aproape toate instituțiile de învățământ secundar ale catedrei Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Min Nar Proev , "Introduction to Philosophy" ( ) și mai multe articole de jurnal, din care articolul "Abilities and Development of the Philosophizing Mind" a fost publicat în nr și din Questions of Philosophy and Psychology În "Introducerea în filozofie" G E a oferit un ghid extrem de valoros și util pentru cei care încep studiul filosofiei; erudiția și erudiția filosofică enormă se îmbină aici cu imparțialitatea științifică și o expunere clară și sistematică, orientând bine cititorul în domeniul întrebărilor filozofice Aflat în primul rând al scriitorilor ruși și polonezi în filozofie, G E împodobește literatura învățată a ambelor popoare înrudite și, fără îndoială, merită să fie ales membru de onoare al Societății noastre) N A Zvereva În , unul dintre fondatorii și fondatorii Societății de Psihologie din Moscova, un fost profesor de filozofie a dreptului la Universitatea din Moscova, Nikolai Andreevich Zverev, a părăsit Moscova pentru o nouă activitate Cu toții ne amintim și ne plac profund activitățile trecute N A Zverev în beneficiul Societății de Psihologie, căreia i-a adus servicii esențiale De la înființarea Societății, primul secretar și apoi tovarășul președintelui Societății, N A Zverev, pe lângă serviciile sale științifice pentru știința filozofică rusă și Universitatea din Moscova, care sunt cunoscute de noi toți, a avut cel mai înfocat rol la viața și activitățile Societății N A Zverev nu numai că a îndeplinit diverse sarcini în cadrul Societății în administrarea acesteia, dar și în momentele critice ale existenței acesteia i-a oferit un sprijin energic N A Zverev a participat la toate grijile și necazurile legate de permisiunea revistei "Probleme de filosofie și psihologie", a contribuit la creșterea subvențiilor universității pentru a ajuta Societatea, a participat la jurnalul Societății ca angajat, a înlocuit adesea președintele în îndatoririle sale de președinție și conducere a dezbaterilor în Societate și a oferit Societății noastre atât de multe servicii diverse și esențiale încât propunerea lui N A-Zverev membrilor de onoare ai Societății, după ce i-a părăsit Mo- Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Ei bine, considerăm că este o expresie a recunoştinţei corecte din partea Societăţii noastre - faţă de trecutul de neuitat pentru noi, care a creat în Rusia primul centru recunoscut oficial de gândire filosofică Succesele filozofiei în Rusia, datorită activității viguroase a Societății de Psihologie din Moscova, sunt neîndoielnice, iar aceste succese le datorăm în mare măsură fostului nostru tovarăș N A Zverev Prin urmare, Consiliul Societății de Psihologie își propune să-l aleagă membru de onoare al Societății noastre) V I Guerrier Consiliul Societății de Psihologie, în numele Societății, a salutat, în persoana președintelui acesteia, prof Universitatea Vladimir Ivanovici Gerje din Moscova, în ziua sărbătoririi a de ani de glorioasele sale activități științifice, literare și sociale, își propune acum, în comemorarea meritelor majore și binecunoscute ale lui Vladimir Ivanovici gândirii filozofice ruse, să-l aleagă în calitate de membru de onoare al Societăţii de Psihologie *)) S S Korsakova Societatea de Psihologie va găsi, fără îndoială, că este foarte de dorit să înfrumusețeze lista membrilor săi de onoare cu

numele foarte respectat al lui Serghei Sergeevich Korsakov, profesor al Universității din Moscova, ale cărui realizări remarcabile în cercetarea sufletului, atât normal / cât și bolnav, sunt de mare valoare și sunt recunoscuți de cei mai buni reprezentanți ai științelor vest-europene și ruse Rezumatele și articolele sale din lucrările societății, precum, de exemplu, despre liberul arbitru, au stârnit întotdeauna cel mai viu schimb de gânduri și au contribuit la lămurirea multor întrebări din domeniul spiritului Pe lângă meritele sale științifice, el a acordat și oferă Societății noastre o asistență importantă ca tovarăș al președintelui și membru al comitetului editorial al revistei Questions of Philosophy and Psychology Prin urmare, Sovietul ar crede că alegerea lui Serghei Sergheevici *) Vezi în a -a carte "Probleme ale filosofiei" (Izvestiya și Zametki) salutul președintelui Societății de Psihologie N Ya Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ calitatea de membru de onoare al Societății de Psihologie ar fi doar o expresie justă a recunoștinței noastre pentru munca sa fructuoasă și personalitatea sa extrem de umană) I P Merjeevski Academicianul Ivan Pavlovich Mgrzhvvvsky, fost profesor de psihiatrie și boli nervoase la Academia de Medicină Militară pentru o lungă perioadă de timp, este cunoscut în toată Rusia ca unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai științei bolilor mintale din țara noastră Lui îi aparține onoarea de a renaște aproape defuncta Societate de Psihiatrie din Petersburg; În , a fondat, de asemenea, una dintre primele și cele mai bune reviste rusești dedicate neurologiei - "Buletinul de psihiatrie clinică și criminalistică și neuropatologie" Lucrările proprii au fost consacrate în principal studiilor anatomice și clinice despre diverse boli nervoase și psihice, mai mult, lucrări despre microcefalie, morală, nebunie SOCIETATE FILOZOFICA revoluție, încercând să stabilească pe o bază necondiționată proclamarea drepturilor omului El a înțeles că, bazând drepturile omului pe drepturile cetățeanului, îi lipsim de sprijinul lor inalienabil Nu degeaba Revoluția Franceză, care a proclamat drepturile "omului și cetățeanului", a fost marcată de toate ororile și inumanitatea terorii Punând morala unei persoane în dependență de cetățenia sa, eroii revoluției au căutat să satisfacă dorința firească de a găsi o reală împlinire a individualității umane Recunoscând legitimitatea acestei aspirații, Comte nu s-a oprit la conceptele de națiune și societate civilă, ci a indicat umanitatea ca fiind o ființă vie, reală Numai întorcându-se constant la conceptul de umanitate și realizând legătura sa cu acesta, o persoană își poate atinge adevărata împlinire de sine Pe venerarea acestei mari ființe vii - omenirea - Comte și-a întemeiat religia Comte s-a apropiat de ideea de bază a creștinismului și, în special, chiar și de acea formă a expresiei sale exterioare, care a existat de mult timp în Rusia sub forma de închinare a imaginii din Novgorod a Sf Sofia În acest sens al cuvântului Comte poate fi numit marele completator al creștinismului istoric S E Savich a citit un discurs despre lucrările matematice ale lui Comte și s-a oprit mai detaliat asupra concepțiilor sale matematice, expuse în "Cursul de filozofie pozitivă" Vorbitorul a subliniat viziunea generală a lui Comte despre matematică ca fiind cea mai perfectă știință din punctul de vedere al coordonării faptelor și ca un instrument puternic pentru găsirea legilor fenomenelor O D Khvolson a ținut un discurs despre relația dintre filozofia pozitivă și fizică Profesorul a amintit că nu cu mult timp în urmă reprezentanții filozofiei și științelor naturii au format, parcă, două tabere complet separate Treptat, între ei a început o anumită apropiere Totul crește Filosofii sunt din ce în ce mai

sârguinți implicați în știința naturii, iar oamenii de știință natural sunt din ce în ce mai conștienți de necesitatea studierii teoriei cunoașterii Dar în convergența științei naturii cu filozofia, niciun sistem definit nu este încă vizibil Nu există o asociere general recunoscută a acestor zone Nu este posibil să-l recunoaștem pe Comte ca un astfel de unificator în raport cu fizica? Investigand această întrebare, O D Khvolson a ajuns la o concluzie negativă Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA FILOZOFICA și, în încheiere, exista o certitudine că natura comună și filosofia banilor nu puteau fi realizate decât prin muncă colectivă și că Societatea Filbsofică, deschizându-și larg porțile naturaliștilor, ar putea fi de mare folos în această lucrare Într-o ședință închisă, la care au participat de membri ai Societății (inclusiv toți cei membri ai Consiliului), conform procesului-verbal al ședinței precedente, toți candidații anunțați în ședința următoare au fost aleși membri ai Societății În continuare, au fost anunțate numele a candidați pentru calitatea de membru cu drepturi depline și a candidați pentru calitatea de membru competițional Procesul-verbal al ședinței tíieetóro ținută la universitate pe martie, ora A șasea ședință dedicată cinstirii lui O Comte, care s-a desfășurat sub președinția lui E L Radlov, a fost deschisă mai întâi în Sala de Adunări, iar apoi închisă în Sala Sfatului Într-o ședință deschisă, discursurile au fost ținute de S M Lukyanov și A S Lappo-Danilevsky S M Lukyanov a ținut un discurs despre biologia pozitivă a lui Comte" *) Declarând că marile merite ale lui Comte în domeniul biologiei sunt dincolo de orice îndoială, vorbitorul a explicat fundamentele clasificării lui Comte a științelor biologice și a subliniat importanța relației constante dintre structura și funcția organelor remarcată de el În același timp, s-a atras atenția asupra faptului că Comte a acordat comparației primul loc în metodele de cercetare biologică Toate acestea au avut o mare importanță pentru știință, iar dezvoltarea rapidă a fiziologiei animalelor trebuie pusă pe seama influenței lui Comte Definitia vietii lui Comte, stabilita din punct de vedere al biologiei, nu poate fi considerata unica si definitiva La urma urmei, nu numai biologii sunt cei care merg să înțeleagă întrebările vieții , ci toți oamenii, iar teoria vieții a lui Comte, cu limitarea ei unilaterală, nu răspunde acestor cerințe largi ale omenirii Starea normală a conștiinței umane este nesățioasă ♦) Tipărit în "Întrebare Philos and Psychol " , nr Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA FILOZOFICA o ființă care nu se poate sprijini pe instrucțiuni prudente: ignoramus et ignorabimus Dacă știința nu a rezolvat încă unele întrebări, atunci acest lucru nu ne dă dreptul să spunem că nu le va rezolva niciodată În cele din urmă, chiar dacă știința se dovedește a fi neputincioasă în a le rezolva, este totuși imposibil să interziceți unei persoane să rezolve întrebările finale ale vieții cu ajutorul altor tipuri (neștiințifice) de cunoștințe - filozofie, religie și artă Comte, considerând definiția științifică, biologică a vieții, ca fiind singura adevărată, amestecă conceptul de neștiințific cu antiștiințific Cu toate acestea, viața este mai largă decât știința, iar conștiința atot-unificatoare conține eforturi nu numai pentru cunoaștere, ci și pentru credință și iubire A S Lappo-Danilevsky a ținut un discurs despre metoda pozitivă în "sociologia" lui Comte Potrivit profesorului, instrucțiunile metodologice ale lui Comte au avut o mare importanță în istoria sociologiei El a subliniat importanța începutului dezvoltării în explicarea fenomenelor sociale, a dat un caracter nou studiului mediului și a explicat semnificația pentru sociolog a cunoștințelor de matematică, mecanică, biologie, astronomie și științe fizico-chimice În

același timp, domnul Lappo-Danilevsky a subliniat că, comparând societatea cu un organism, Comte înțelegea organismul nu numai în sens biologic, ci și psihologic, iar printre factorii progresului a pus ideile în prim plan Într-o ședință închisă, la care au participat de membri (inclusiv membri ai Consiliului: E L Radlov, A S Famintsyn, V M Bekhterev și A P Nechaev), conform protocolului ședinței precedente, s-au făcut alegeri pentru noi membri din rândul candidații anunțați în ședința anterioară, dintre care au fost aleși membri titulari și membri concurenți Proces-verbal al celei de-a șaptea ședințe, ținută în sala a IX-a a universității la martie , la ora seara La cea de-a șaptea ședință, care a avut loc sub președinția lui E L Radlov, au fost de membri (inclusiv toți cei membri ai Consiliului) și străini admiși cu permisiunea domnului tovarăș președinte Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA FILOZOFICA Întâlnirea s-a deschis cu un raport al lui N G Debolsky pe tema "Conceptul de frumusețe" La începutul rezumatului, vorbitorul a stabilit diferența dintre concept și ideea de frumusețe Conceptul de frumos este treapta cea mai de jos în înțelegerea sa, când frumusețea este considerată doar ca ceva opus urâțeniei; dar ideea de frumos este ceva mai înalt, în care aceste contrarii sunt anihilate Domnul Debolsky și-a dedicat raportul unei examinări a conceptului de frumusețe în sensul restrâns al cuvântului În opinia sa, ar trebui recunoscut că frumusețea este un obiect al bucuriei dezinteresate Semnele sale sunt ostentația, obiectivitatea perfectă și dăruirea în imaginile trupești Obiecția naturală că stările de conștiință caracterizate prin semne de obiectivitate perfectă și ostentație pură cu greu pot exista, domnul Debolsky a încercat să o elimine explicând că, pe de altă parte, poate că nu există stări pur estetice (fără un amestec de non-estetice) elemente), dar există doar o aproximare a acestora Latura valoroasă a contemplației estetice ar trebui recunoscută ca fiind integritatea înțelegerii naturii manifestată în ea Această integritate nu ne este dată în științele experimentale Dimpotrivă, aceste științe ne conduc la un dualism ineradicabil, o opoziție ireconciliabilă între lumea exterioară și cea interioară Domnul Debolsky recunoaște toate încercările științifice de a reconcilia acest dualism ca fiind nereușite În contemplația estetică acest dualism este rezolvat În frumusețe găsim o imagine holistică a naturii, încă neîmpărțită de cunoașterea empirică în substanță și suflet Frumusețea este totalitatea suprasensibilă după care tânjim și pe care o iubim în imaginea senzuală a naturii Este o bucurie pentru contemplare, un chin pentru gândire și o zonă legitimă a misticismului, care vede în ea revelația lui Dumnezeu prin natură Într-un cuvânt, contemplarea frumuseții este scufundarea mistică a spiritului nostru în esența naturii Pornind de la o astfel de înțelegere a frumosului, domnul Debolsky a recunoscut că direcția psihologică a esteticii (ca cea mai de jos) trebuie să se supună direcției metafizice (ca cea mai înaltă) Dezbaterea asupra acestui rezumat a fost amânată până la următoarea ședință În continuare, la aprobarea procesului-verbal al ședinței anterioare, au fost anunțați candidați pentru membri titulari și candidat pentru membri competiționali Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA FILOZOFICA Proces-verbal al celei de-a opta ședințe, ținută la aprilie , la ora seara, în sala a IX-a a universității A opta ședință, după plecarea tovarășului președinte al Consiliului E L Radlov, a avut loc sub președinția unui membru al Consiliului V M Bekhterev și sub secretarul interimar temporar, Ya N Kolubovsky Pe lângă ei, au fost membri și invitați J Întâlnirea a început cu o dezbatere asupra raportului lui N G Debolsky

"Conceptul frumuseții" La dezbatere au luat parte Ya N Kolubovsky, A I Vvedensky și V M Bekhterev Real membrul Filippov a făcut un raport "despre empiriocritica lui Avenarius" La dezbaterea raportului au participat'A I Vvedensky, H E Vvedensky, V M Bekhterev și alții Toți candidații anunțați în ședința anterioară au fost aleși ca membri ai Societății Procesul-verbal al ședinței precedente a fost aprobat Proces-verbal al celei de-a noua ședințe (prima anuală), ținută la universitate la octombrie , la ora după-amiaza Ședința a fost deschisă în sala de ședințe de tovarășul președinte al Consiliului E L Radlov, în prezența unui public numeros Real membrul V S Solovyov a citit un discurs "Despre semnificația lui V G Belinsky" După aceea, partea închisă a ședinței a avut loc în Sala Consiliului în prezența a de acțiuni membri ai Societății Se raportează că, în conformitate cu § din statut, Consiliul propune doi candidați pentru alegerea președintelui, și anume profesorii M I Karinsky și A I -Vvedensky Totodată, s-a raportat că prof Karinsky, într-o scrisoare primită în ajunul întâlnirii, refuză să candideze pentru o funcție Ședința a decis alegerea în primul rând a membrilor Consiliului și apoi solicitarea Consiliului, în componența sa completată, să nominalizeze imediat un al doilea candidat la președinte Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA FILOZOFICA, Întâlnirea a fost informată că doi membri ai Consiliului, bibliotecarul I I Lapshin și secretarul A P Nechaev, și-au părăsit componența din cauza unei călătorii de afaceri de lungă durată în străinătate Între timp, conform statutului, în primii doi ani de activitate ai Societății, doi membri sunt eliminați prin tragere la sorți din consiliu Ședința a hotărât în unanimitate să se considere plecarea celor doi membri ai Consiliului numiți ca echivalentă cu o plecare prin tragere la sorți După aceasta, s-a făcut un vot pentru doi membri ai Consiliului; L V Rutkovsky și prof V S SEREBRENIKOV Consiliul s-a retras apoi pentru a alege un al doilea candidat pentru funcția de președinte Un astfel de candidat a fost propus în unanimitate de N G Debolsky După ce a fost votat, profesorul A I Vvedensky a fost ales în funcția de președinte Proces-verbal al celei de-a zecea ședințe noiembrie , la ora ceai serile, în sala IX a universității Prezenți: președintele A I Vvedensky, membrii Consiliului: > tovarășul președintelui E L Radlov, A S Famintsyn, trezorierul Ya N Kolubovsky, bibliotecarul V S Serebrenikov și secretarul L V Rutkovsky și până la de membri admiși ai Societății cu vizitatori externi permisiunea presedintelui Ședința a fost deschisă de către președintele A I Vvedensky, exprimând recunoștința Societății pentru onoarea de a fi ales președinte, după care a fost citit și aprobat procesul-verbal al primei ședințe anuale Membru activ θ D Batyushkov a citit un raport pe această temă; "Utopia artei populare", despre teoria contelui L N Tolstoi despre artă Ideea artei populare, care este ideea principală a teoriei lui Tolstoi, i se pare vorbitorului o utopie Dar încercarea artistului de a rezolva problema veche a unității adevărului, bunătății și frumuseții este plină de interes Negând în spatele frumuseții semnificația unui etalon pentru evaluarea operelor de artă, Tolstoi recunoaște ideea de bunătate ca un astfel de criteriu, iar arta adevărată ca fiind una care poate fi judecată în funcție de acest criteriu Definiția lui Tolstoi a artei ca deya- * Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA FILOZOFICA Realitatea, constând în transferul arbitrar, conștient și deliberat de către artist a sentimentelor pe care le-a trăit către alte persoane, este contestată de vorbitor având în vedere, în principal, posibila inconștiență și obiectivitate a creativității artistice După ce a discutat opinia lui Tolstoi și opiniile similare

ale lui Brunetiere, Renan, Ruskin și alții cu privire la relația dintre artă și morală, vorbitorul a ajuns la concluzia că, spre deosebire de opiniile acestor autori, arta în sine nu este dependentă de evaluarea morală a semnificației sale și că cea mai înaltă înțelegere a frumuseții nu contrazice moralitatea și nu se abate de la adevăr; iar Tolstoi însuși, având teoretic o atitudine negativă față de frumos, în esență nu o respinge ca element principal al artei populare, subordonată principiului bunătății După ce a clarificat termenul "toți oamenii" și a subliniat diferența dintre arta poporului și arta poporului, vorbitorul a susținut că cerința tuturor oamenilor contrazice principala proprietate a artei - de a acționa direct asupra noastră sentimente, ceea ce este imposibil având în vedere diversitatea susceptibilității, gustului și dezvoltării oamenilor Condiția necesară pentru arta întregului popor - "infecția" prin opere de artă - este imposibilă fără conceptul de frumos în sensul său cel mai înalt, în care se contopește cu adevărul și binele La Tolstoi, "la nivel național" este identificat cu "la nivel național", și, prin urmare, tot ceea ce a spus despre arta poporului se reduce la caracteristicile principalelor proprietăți ale artei publice sau clasice L E Obolensky a obiectat la ideea principală a vorbitorului, că diferențele de naționalitate, în pregătirea teoretică și estetică, pot servi ca un obstacol în calea universalității și chiar universalității operelor artistice și, de asemenea, împotriva faptului că tendința individualistă în artă servește drept același obstacol Principala greșeală a vorbitorului, potrivit domnului Obolensky, este că, contrar propriei definiții a artei, el nu recunoaște emoțiile, ci ideile ca subiect și, în plus, uită propria sa corecție la Tolstoi, și anume că subiectul artei nu este doar emoțiile personale ale artistului însuși, ci și emoțiile altor oameni, clarificate de artist pentru el însuși și apoi transferate lor și altora Clarificare și Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA FILOZOFICA perceperea emoțiilor altor oameni este posibilă datorită comunității proprietăților de bază ale naturii umane și, în special, datorită unității naturii emoționale a unei persoane, iar această clarificare și asimilare a subiectelor este mai ușoară, că emoțiile de artă, mai mult decât toate celelalte invenții, sunt capabile să fie asimilate de orice sol, datorită simplității și accesibilității lor relative Adevărat, nu toate operele de artă sunt simple ca formă și, prin urmare, în general accesibile simțurilor, dar nu arta însăși este de vină pentru acest lucru, ci plasarea formei înaintea conținutului în prim-plan Arta corect pusă în scenă duce la unitatea oamenilor și la îmbogățirea tipului uman cu noi emoții Arta individualistă nu numai că nu constituie o excepție de la această regulă, ci chiar o confirmă În cursul progresului artistic, are loc o schimbare constantă a individualismului și colectivismului, iar individualismul reprezintă etapa nașterii și a luptei pentru răspândirea unui nou început, iar colectivismul este etapele victoriei acestui început Adevărata decadență este individualismul, care servește ca expresie a unor principii învechite care erau deja proprietatea colectivismului În artă, o persoană se iubește pe sine, tipul său în toate momentele dezvoltării sale, iar Taine a definit pe bună dreptate frumusețea ca fiind conștiința unei națiuni de tipul său Nu este așa-zisa frumusețe absolută, care se presupune că trăiește mai ales din bunătate, moralitate și utilitate, doar un sentiment instinctiv de "tip uman" care trăiește în noi? Și nu este criteriul nostru în frumusețe și artă o conștiință vagă a corespondenței cutare sau cutare fenomen cu tipul nostru uman general? Pe baza conformității cu acest tip, este

posibilă o sinteză a frumuseții și a bunătății, și nu în modul în care o înțelege Tolstoi, care a combinat conceptul temporar, concret de bunătate cu un sentiment virtual de frumusețe absolută Toate formulele raționale în care sunt îmbrăcate criteriile artistice servesc drept obstacol în calea progresului; esența umanității constă în dezvoltarea ei nesfârșită de la cognoscibil la incognoscibil Nu este că frumusețea este conștiința de sine a unei persoane de tipul său, constă atât farmecul artei și adevăratul criteriu al operelor sale, cât și străduința constantă de a moraliza arta? Vorbitorul nu a recunoscut argumentele prezentate de adversar în apărarea universalității și universalității artei, convingând Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA FILOZOFICA solidă şi a rămas în poziţia sa de bază cu privire la teoria lui Tolstoi V D Spasovich, deși este de acord cu critica vorbitorului la adresa punctelor de vedere teoretice ale lui Tolstoi, nu este de acord cu "opinia sa exagerată despre acele prevederi ale oo" artă, pe care Tolstoi a arătat-o ca artist În observația sa, adversarul intenționează să sublinieze unele neajunsuri în concepțiile lui Tolstoi, pe care vorbitorul le-a pierdut din vedere Primul astfel de neajuns este că Tolstoi nici măcar nu ridică întrebarea pe ce se bazează stăpânirea artei, cum este dobândită, care sunt trăsăturile tehnicii sale, care este participarea la influența voinței personale și a muncii personale al artistului și respinge orice pregătire în artă, tot felul de metode și școli Al doilea neajuns este că Tolstoi încearcă să distrugă trinitatea ideilor de bază la care se reduc toată viața mentală umană, toate gândirea și simțirea, ideile de adevăr, frumusețe și bunătate și o reduce la o singură idee de bunătate Dar Tolstoi uită că iubirea de adevăr este cel mai puternic motor al omenirii, sursa eternului protest împotriva existentului; arată unde este răul, dă artei adevăr artistic și sinceritate a sentimentului Al treilea neajuns al lui Tolstoi constă în faptul că, punând mai presus de toate binele, nedeterminat de rațiune, face un salt nemotivat, identificându-l cu religia, cu Dumnezeu, iar apoi, desprinzând din religie toată partea sa dogmatică, se ține de ea ca sinonim și bunătate, iar Dumnezeu, la sentimentul unității și fraternității oamenilor Această eroare de bază a lui Tolstoi servește drept sursă pentru viitoarele sale utopii despre știință și artă, utopii, a căror realizare pare extrem de nedorită Vorbitorul a mulțumit adversarului pentru explicațiile instructive și interesante N G Debolsky a declarat că obiecțiile referentului față de învățăturile lui Tolstoi nu au o importanță fundamentală, deoarece, d) fără a-și indica modul în care înțelege frumosul, referentul nu ar putea respinge nici viziunea negativă a lui Tolstoi despre frumos; în definirea sarcinii artei, s-a limitat doar la o completare parțială la opinia lui Tolstoi și) ca și Tolstoi, el păstrează criteriul moral în evaluarea operelor de artă Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA FILOZOFICA La aceasta, vorbitorul a remarcat că nu a vrut deloc să-și dea propria teorie estetică, ci a vrut doar să sublinieze impracticabilitatea ideii lui Tolstoi despre universalitatea artei M M Filippov a observat că, în primul rând, vorbitorul cade în eroarea de a încerca să stabilească frumusețea absolută, egală în drepturi cu bunătatea absolută, și să pună adevărul artistic drept criteriu al artei pentru aceasta, iar apoi în întregul raport, frumusețea absolută este atât de declanșat de frumusețea relativă că este complet universalitatea oamenilor, sau mai precis, subumanitatea criteriului, este deja negată dogmatic; Domnul Filippov vede motivul acestei erori în folosirea nu în întregime corectă de către vorbitor a cuvintelor: metafizic și absolut Deși este de acord cu vorbitorul că singurul criteriu al artei este adevărul

artistic, adversarul susține că tocmai acest criteriu are un caracter complet relativ, decurgând din condiții pur sociale Avantajul acestui criteriu față de ideea subiectivă a frumuseții nu constă în absolutitatea sa, ci în obiectivitatea sa A doua observație a adversarului, nr propria sa recunoaștere, se referă nu numai la vorbitor, ci și la gr Tolstoi La fel ca în ceea ce privește arta, tot așa și în raport cu știința, Tolstoi adună cele mai eterogene lucruri într-un singur morman, iar asta depinde de eroarea ideii sale principale - de a aplica măsura moralității frumuseții Vorbitorul a acordat puțină atenție acestui neajuns atunci când a luat în considerare ceea ce a numit "opiniile subiective" ale lui Tolstoi despre diverși artiști În realitate, frumusețea în sens moral este complet indiferentă În opinia vorbitorului, obiecțiile domnului Filippov au la bază o neînțelegere cauzată de omiterea unor prevederi din raport În aceeași ședință au fost anunțate numele a candidați pentru membri titulari și a doi candidați pentru membri competiționali Proces-verbal al Ședinței a unsprezecea noiembrie în Sala de Consiliu a Universității, în ceai % serile Prezenți: președintele A I Vvedensky, membri ai Consiliului: A S Famintsyn, Ya N Kolubovsky și L V Rutkovsky, până la de membri ai Societății și invitați Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA FILOZOFICA După ce secretarul a citit procesul-verbal al ședinței din noiembrie și a fost aprobat de ședință, membrul titular L E Obolensky a citit un raport pe această temă: "Principalele tipuri de idei despre lume așa cum este ea în sine și critica lor " Dorința omenirii de a căuta cunoașterea lumii în sine se datorează a două motive: mental și moral Vorbitorul reduce toate ideile despre lucrul în sine la cinci tipuri: i) senzual fără pricepere,) senzual artificial, h) abstract,) sintetic-monadologic și) negativ Concepția senzuală fără pricepere, care constituie concepția naivă a omenirii primitive, este respinsă de cea artificial senzuală, care întâlnește la rândul său un antagonist în tipul abstract Acesta din urmă are două subtipuri, dintre care fiecare caută să reprezinte "lucru în sine" în două moduri opuse, extern și intern, dar în moduri analoge - purificarea reprezentărilor din elemente sensibile, subiective și antropomorfe; primul dintre aceste subtipuri se numește senzorial-abstract, iar al doilea introspectiv-abstract Primul subtip înlocuiește reprezentarea sensibilă a lumii cu una nouă, care este luată drept un lucru în sine; acest lucru imaginar în sine este o abstractizare a reprezentărilor noastre cele mai simple, lipsite de calitate și, prin urmare, convenabil reduse la cantități, susceptibile de numărare și măsurare exactă Paralel cu aceasta este efortul celui de-al doilea subtip de a purifica experiența interioară și de a construi de acolo lucrul în sine, conducând la filosofia experienței pure Subtipul introspectiv duce la imposibilitatea de a considera stările de conștiință ca un lucru în sine din cauza discontinuității lor și a dorinței de a se concentra în "Eu", care este substratul sau lucrul lor în sine Avantajul "eu-ului" ca lucru în sine constă în discontinuitatea lui doar ca "eu" conștient în continuitatea sa actuală "Eu" este primul lucru pe care îl știm și singurul lucru pe care îl știm direct; "nu eu" îl reprezentăm în comparație cu noi înșine De aici, tipul monadologic a fost pe drumul cel bun, dar s-a încurcat în contradicții, permițând închiderea monadelor, ceea ce l-a condus la o armonie prestabilită de neconceput; încercări, precum "un atom animat" sau "sufletul celulelor și celulelor sufletului", sunt eclectism, lipsit de plâns Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA FILOZOFICA sol tic Între timp, "eu" nu este ceva elementar, ci o cooperare de "eu" omogen Din punct de vedere biologic,

organismul nostru este o cooperare de unități biologice elementare animate, reprezentând semne de înaltă autoactivitate și raționalitate Dar, pe baza ipotezei fizico-chimice a identității materiei primordiale, se poate emite ipoteza că toate sistemele de individualități obiective sunt ordine diferite ale "Eului", a cărui conștiință fie se trezește, fie se stinge, motiv pentru care "Eul" nu se pierde, deși se poate schimba în funcție de modificările cooperării "Eului" elementar, posedând cea mai simplă voință, sentimente, senzații și memorie Asumarea unei astfel de ipoteze aruncă o lumină nouă asupra însuși procesul de cunoaștere, care nu mai necesită o trecere de neînțeles de la excitația mecanică la cea mentală: este suficient să admitem transferul unei stări subiective de la un "eu" la altul Referitor la raportul citit de L E Obolensky, M M Filippov, П P Lebedev și A I Vvedensky În opinia lui M M Filippov, întregul rezumat al domnului Obolensky constă dintr-o serie de afirmații, dintre care unele nu au fost exprimate critic și fără nicio dovadă, iar unele au fost de-a dreptul eronate Clasificarea principalelor tipuri de idei despre lume nu se bazează pe niciun principiu, care este, totuși, un element necesar al oricărei clasificări satisfăcătoare Aparent referentul a dorit să realizeze o clasificare psihologică, dar acest principiu nu este susținut, și se obțin tipuri mixte, parțial captivându-se reciproc, parțial depășind limitele clasificării psihologice În legătură cu propria teorie a domnului Oboleisky, domnul Filippov s-a oprit în primul rând asupra unor gafe deosebite Deci, domnul Obolensky îi atribuie celebrului matematician Cayley o încercare de a crea o geometrie fără spațiu Aceasta este pură neînțelegere Este cu totul posibil să se construiască o teorie care să includă, ca caz special, doctrina spațiului tridimensional, iar o astfel de teorie poate fi pur analitică Dar geometria fără spațiu este o contradicție în termeni, căci geometria este tocmai știința spațiului Cea mai recentă geometrie sintetică, este adevărat, renunță adesea la reprezentarea vizuală atunci când își exprimă Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA FILOZOFICA rezultatele sunt simbolice, dar nu rezultă deloc că spațiul însuși poate fi aruncat din el Atunci va fi analiză, nu geometrie Un exemplu de altă credință eronată este afirmația domnului Obolensky că energia este mai aproape de incognoscibil decât vechiul concept de putere De fapt, s-ar putea vorbi doar de o cotă mai mică sau mai mare de antropomorfism încorporat într-unul sau altul concept O diferență esențială între energie este investiția în energie, prin analogie cu materia, a conceptului de indestructibilitate sau a conceptului de substanțialitate Terminologia domnului Obolensky lasă, de asemenea, mult de dorit Așadar, el numește "experiență pură" conștiința noastră din noi a "eu-ului nostru", în timp ce prin experiență pură se obișnuiește să însemne doar cea mai mare purificare posibilă a experienței de tot felul de impurități subiective În ceea ce privește principalele propuneri ale domnului Obolensky, autorul însuși a oferit cea mai bună caracterizare a teoriei sale, spunând că teoria sa, într-o anumită măsură, ne readuce la viziunea naivă asupra lumii a unui sălbatic Într-adevăr, teoria domnului Obolensky, adică un fel de monadologie sau panpsihism, nu este altceva decât cel mai pur fetișism, deși dotat cu un aparat științific Dar domnul Obolensky nu a prezentat nicio dovadă în favoarea teoriei sale Singura aparență de dovadă este o referire la continuitatea conștiinței, dar aceasta nu dovedește nimic, pentru că nu aparține domeniului "experienței pure" Afirmația domnului Obolensky că "eu" nostru este un agregat al multor "eu" elementare se bazează pe presupunerea eronată că - agregatul nu are nicio

proprietate, cu excepția proprietăților conținute în părțile sale În cele din urmă, ipoteza domnului Obolensky nu explică absolut nimic și, prin urmare, nu poate fi considerată o ipoteză de lucru Nici nu ne elucidează problema fundamentală a diferențierii subiectului de obiect, rezolvată cu măiestrie de Spencer P P Lebedev a remarcat: i În partea istorico-critică a raportului, printre principalele tipuri de idei despre lume așa cum este ea în sine, sunt indicate astfel de idei care nu pot fi numite nici tipice, nici principale (Thales, Noiret etc) Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA FILOZOFICA Clasificarea principalelor tipuri de viziune filosofică asupra lumii nu satisface cerințele logice: a) nu există o bază definită pentru diviziunea în ea, b) nu cuprinde toate tipurile (Platon, Fichte), c) diferența și relația între membrii diviziunii este nedefinită: deci, tipurile de "sensibil artificial" și "senzual-abstract" reprezintă același tip, tipul "monadologic" este o specie a abstractului · Ideea de lume, care este alcătuită din observarea directă a acesteia, nu este o idee filozofică: aceasta din urmă începe acolo unde există îndoieli cu privire la corectitudinea ideilor senzoriale Lucrul incognoscibil în sine al filosofiei critice nu poate fi privit ca un tip negativ de concepție despre lume: ignoranța nu este o formă negativă de cunoaștere În realitate însă, critica se transformă adesea în metafizică negativă AI Vvedensky a remarcat că astfel de încercări de a construi metafizica sunt foarte valoroase Dar ca reprezentant al filozofiei critice, recunoscând nedemonstrabilitatea teoretică și neopro- veridicitatea vederilor metafizice, A I Vvedersky, deși nu neagă posibilitatea de a duce la îndeplinire punctele de vedere ale lui L E Obolensky după unele modificări fără a contrazice faptele, îl consideră totuși nedemonstrabil teoretic În primul rând, nu este de acord cu punctul din raport care spune că numai "eu" poate fi considerat ca un lucru în sine La urma urmei, "Eul" nostru este și el recunoscut de noi în timp, iar timpul care ne este dat prin experiență este reprezentarea noastră; și tot ce se află în el, așadar, "eu"-ul nostru, tot o reprezentare, i e fenomen, ci asupra lucrului în sine Prin urmare, înainte de a afirma că numai "eu" nostru poate fi recunoscut ca un lucru în sine, trebuie să dovedim, de asemenea, că timpul cu care avem de-a face în experiență nu este ideea noastră, așa cum ne învață critica despre el Până atunci, toate concluziile vorbitorului nu pot avea decât un caracter condiționat: sunt adevărate cu condiția ca acel timp, singurul cu care avem de-a face în experiență, inclusiv aici observarea de sine, să fie timpul în sine, și nu numai ideea noastră Vorbitorul își demonstrează ipoteza despre esența lucrurilor în Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA FILOZOFICA ea însăși cu referire la faptul că odată cu ea devine limpede neînțelesul cu alte ipoteze metafizice Potrivit adversarului, sub această ipoteză, în locul primei neînțelesuri, apar altele noi, astfel încât ghicitorii se mișcă doar din loc în loc Astfel, sub materialism nu este clar cum mișcările materiei dau naștere fenomenelor mentale, iar acum nu este clar cum "Eul" nostru dă naștere fenomenelor materiei și mișcărilor sale Sub dualism, nu este clar cum acționează sufletul asupra corpului și invers, dar sub panpsihismul vorbitorului, devine de neînțeles în loc de exact modul în care "eu" acționează unul asupra celuilalt atunci când se formează, sub formă de cooperare , "Eul" nostru Vorbitorul expune "Eul" ca un lucru în sine și în același timp îl consideră o cooperare a "Eului" elementar Între timp, prin lucrul în sine, în conformitate cu însăși definiția acestui concept, trebuie să înțelegem ceva primar, în timp ce "Eul" nostru, constituind cooperarea "Eului" elementar, este ceva secundar Mai mult decât atât,

argumentele în favoarea faptului că cooperarea "eu", bazată pe faptul unei personalități scindate și fapte omogene, nu sunt suficient de convingătoare; căci cu ei nu există nicio diferență între "eu", ca gând care însoțește întotdeauna, chiar și cu o personalitate scindată, fenomenele mentale și leagă-le sub forma centrului lor, pe de o parte, și personalitatea, ca un sau complex mai puțin stabil al unor stări mentale, dând un anumit caracter acestui centru, pe de altă parte La obiecțiile care i-au fost făcute, L E Obolensky și-a prezentat explicațiile, care, la rândul lor, au provocat obiecții din partea adversarilor săi Această dezbatere suplimentară s-a învârtit în jurul punctelor deja prezentate și doar a adăugat și a explicat câteva dintre detalii Au fost anunțate numele a candidați pentru membri cu drepturi depline și i candidați pentru membri competiționali Actualele programate pentru această întâlnire au fost amânate până la următoarea întâlnire Proces-verbal al celei de-a douăsprezecea ședințe decembrie în Sala de Consiliu a Universității, la % ceai seara Prezenți: președintele A I Vvedensky, tovarășul președinte E L Radlov; membri ai Consiliului: V M Bekhterev, Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA FILOZOFICA Ya N Kolubovsky, V S Serebrenikov, L V Rutkovsky și de membri ai Societății i După citirea procesului-verbal al ședinței din noiembrie de către secretarul L V Rutkovsky și după aprobarea ședinței, președintele Societății A I Vvedensky a raportat reuniunii despre acordul preliminar la care sa ajuns cu redactorii redacției revista "Probleme de Filosofie și Psihologie" privind publicarea procesului-verbal al Societății în această revistă propunerea Consiliului privind asistența Societății Filosofice Societății de Psihologie din Moscova în publicarea acestei reviste Ședința a aprobat acordul menționat și a acceptat în unanimitate propunerea Consiliului Apoi, trezorierul Societății, Ya N Kolubovsky, a raportat ședinței proiectul estimativ al veniturilor și cheltuielilor pentru anul următor, aprobat de Consiliu, care a fost aprobat în unanimitate de ședință Un membru cu drepturi depline al Societății, M I Sveshnikov, a citit un raport pe tema: "Cel mai recent sistem de filosofie socială" despre cartea profesorului de filozofie al Universității din Berna Ludwig Stein "Die soziale Frage im Lichte der Philosophie " L Stein pune problema socială nu doar ca subiect al științei politice, ci ca subiect al filosofiei în general Într-o astfel de prezentare a problemei, vorbitorul vede meritul lui Stein, întrucât, într-adevăr, întrebările sociale disparate, doar învățăturile socialismului în toate formele sale, nu ne pot da o idee despre esența problemei sociale, deoarece ei consideră problema într-un mod unilateral, de obicei pornind doar din considerente economice Stein derivă sistemul de filosofie socială dintr-o analiză a naturii celor trei elemente principale ale vieții comunitare: individul, societatea și statul; Stein a dedicat multă muncă și cunoștințe diversificate discuției acestor trei concepte de bază Recunoscând că o persoană este capabilă nu numai de viață socială, ci și de evoluție socială, Stein vede procesul de evoluție a diferitelor sfere ale vieții spirituale a unei persoane în procesul de socializare Esența acestui proces, potrivit lui Stein, constă în faptul că dominația principiului individual în viața spirituală a unei persoane este înlocuită de dominația principiului social, iar din aceasta, după Stein, nu un pesimist, dar urmează o viziune optimistă asupra lumii Apoi vorbitorul a subliniat: Biblioteca "Runivers" DESPRE SOCIETATEA FILOZOFICA că punctul de plecare al lui Stein despre nevoia de socializare a tuturor sferelor activității umane are un complet opus în viziunea profesorului francez de filozofie Michel (Henri Michel: L'idée, d'état), care pune

cea mai înaltă doctrină pentru rezolvare Problemele sociale doctrina individualismului Dar, în ciuda acestei diferențe în punctul de vedere de bază, Stein și Michel au în comun că nu sunt atât oameni de știință, ci profeți, desenând idealul vieții comunitare și, prin urmare, în esență, rezolvă doar probleme de politică, ca ştiinţă politică pur aplicată Raportul domnului Sveshnikov a stârnit o dezbatere aprinsă, în care domnii Radlov, Yarotsky, Filippov, Obolensky, Debolsky, Bekhterev și Rutkovsky, și care s-a târât după miezul nopții, terminându-se nu atât din lipsă de material, cât din cauza orelor târzii E L Radlov a notat o explicație neclară de ce formularea lui L Stein a chestiunii sociale este considerată filozofică M M Filippov a citat mai multe considerații pentru a confirma și dezvolta opiniile lui Stein VG Yarotsky a subliniat lacune în cartea lui Stein despre literatura politică și economică L E Obolensky a comparat ideile lui Stein cu teoria sa despre progres prin tranziția de la individualism la colectivism N G Debolsky a subliniat incorectitudinea afirmației reporterului că problema socială a apărut în știință doar în timpurile moderne și lipsa de temei a clasificării cărții lui Stein ca o lucrare filosofică V M Bekhterev s-a opus reproșului făcut de vorbitorul lui Stein în încercarea de a profeți despre cursul viitor al vieții sociale; adversarul constată că predicarea lui Stein nu merge mai departe decât acele predicții pe care este permis fiecărei științe să le facă pe baza materialului de care dispune L V Rutkovsky a remarcat că în raport nu exista absolut nicio indicație a relației dintre munca lui Stein și etica; între timp, elementul filozofic al cărţii lui Stein trebuie să fie SOCIETATEA FILOZOFICA să fie înțeles, prin însăși esența materiei, în strânsă legătură și dependență de problemele imoral-filosofice ' În aceeași ședință au fost aleși membri ai comisiei de audit a anilor Debolsky, Bortman și Karinsky Toți candidații anunțați în cele două ședințe anterioare au fost aleși ca membri ai societății Au fost anunțate numele unui candidat la calitatea de membru cu drepturi depline și a unui candidat la calitatea de membru competițional